

सल्लाहकार
योगिन्स खबरेल
कृष्ण साम्याङ्ग 'निकास'
सोमराज थापा
शक्तिराज राई

सम्पादन/ प्रशोधन/ तथ्याङ्क संकलन
ज्ञानेन्द्र खड्का
अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक), भोजपुर

त्यतस्थापन
राजेन्द्रप्रसाद दाहाल
बुद्ध तामाङ

प्रातिधिक सहयोग
लक्ष्मी शेरपा
माइक्रोसफ्ट कम्प्युटर इन्स्टिच्यूट, भोजपुर

प्रकाशक
अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)
भोजपुर

यस पुस्तकमा प्रकाशित सामग्रीहरूको सर्वाधिकार अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) सँग रहेको छ । पूर्व स्वकृति नलिई यस पुस्तकमा प्रकाशित सामग्रीलाई बौद्धिक र शैक्षिक प्रयोजन बाहेक, व्यापारिक प्रयोजनका लागि पुनर्उत्पादन एवम् मुद्रण गरी संग्रह वा कुनै पनि विद्युत्तीय माध्यममा प्रकाशन, प्रसारण, नक्कल तथा प्रयोग गर्न पाइने छैन । बौद्धिक तथा शैक्षिक प्रयोजनमा स्रोत खुलाई आवश्यक अंश साभार गरी प्रयोग गर्न सकिने छ ।

सशस्त्र द्रुद्धमा भोजपुर

आर्थिक सहयोग

जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, भोजपुर

प्रकाशक : अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक), भोजपुर

प्रकाशन मिति : २०७०

प्रकाशन प्रति : ५०० प्रति

कम्प्युटर ले-आउट : माइक्रोसफ्ट कम्प्युटर इन्स्टिच्यूट, भोजपुर

मुद्रण : सिद्धकाली अफसेट, भोजपुर ०२९-४२०६५८

सर्वाधिकार : © अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक), भोजपुर

अनुरोध

'सशस्त्र द्रुद्धमा भोजपुर' पुस्तक अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) ले सन् १९९६ देखि सन् २००७ सम्म प्रकाशित गरेका नेपाल मानवअधिकार वर्ष पुस्तकमा आधारित छ । यस पुस्तकमा रहेका घटना वितरणबारेमा कुनै समस्या भएमा सन् १९९६ देखि सन् २००७ सम्मका नेपाल मानवअधिकार वर्ष पुस्तकमा उल्लेखित भोजपुरसको वितरण अध्ययन गर्न अनुरोध छ ।

यो पुस्तकमा प्रकाशित भएका राहत रकम प्रदान गरिएको सम्बन्धी वितरण जिल्ला प्रशासन कार्यालय भोजपुर र स्थानीय शान्ति समिति भोजपुरको तथ्यांकमा आधारित छ । सशस्त्र द्रुद्ध पीडित नागरिकलाई प्रदान गरिएको राहतसम्बन्धी थप वितरण जान्नका लागि माथि उल्लेखित भोजपुरस्थित कार्यालयहरूमा सम्पर्क राख्नुहुन सम्बन्धित सबैमा हार्दिक अनुरोध छ ।

-प्रकाशक

प्रकाशकीय

नेकपा माओवादीद्वारा घोषित दश वर्ष लामो सशस्त्र द्वन्द्व २०६३ मंसिर ५ गतेको विस्तृत शान्ति सम्झौतामार्फत टुंगिएपछि अहिले देश शान्तिप्रक्रियामा अघि बढिरहेको छ । विस्तृत शान्ति सम्झौतापछि देशव्यापीरूपमा शान्ति तथा पुनःनिर्माण अभियानले तीव्रता पाइरहेको छ । नेपालमा भएको सशस्त्र संघर्ष र २०६२/०६३ को १९ दिने जनआन्दोलनमार्फत लोकतन्त्र, शान्ति र अग्रगमनको पक्षमा प्रकट जनादेशले देशमा ऐतिहासिक परिवर्तन आयो । जनतालाई अधिकारसम्पन्न बनाई समावेशी लोकतन्त्रको बाटोमा देशलाई अघि बढाउन नेपाली जनताको चाहना र भावनाको कदर गर्दै तात्कालीन विद्रोही नेकपा माओवादी र नेपाल सरकारबीच ऐतिहासिक विस्तृत शान्ति सम्झौतामा हस्ताक्षर भएको थियो ।

हिंसात्मक राजनीतिक द्वन्द्वलाई पटक पटकको शान्ति वार्ता र राजनीतिक सम्वादपछि शान्तिपूर्ण बाटोमा अवतरण गराएयता ८ वर्ष वितिसकेको छ । जटिल हिंसात्मक द्वन्द्वलाई सफलतापूर्वक शान्तिमा परिणत गरेपछि चलेको शान्तिप्रक्रियालाई दिगो बनाउन हिजोको द्वन्द्वमा एकअर्काविरुद्ध लडेका राजनीतिक दलहरू अहिले शान्तिप्रक्रियालाई दिगो बनाउन लागि परेका छन् । द्वन्द्वपछिको पुनःनिर्माण, पुनःमिलन र पुनःस्थापना प्रक्रिया अहिले देशव्यापीरूपमा एकसाथ अघि बढिरहेका छन् ।

आफ्ना स्रोतसाधन तथा दातृराष्ट्रको आर्थिक र नैतिक सहयोगमा हिजोको द्वन्द्वका घाउ निको पार्ने प्रयासमा सरकार निरन्तर कृयाशिल छ । विस्तृत शान्ति सम्झौतापछि राज्यले शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयको गठन गरेर शान्ति प्रक्रियालाई दिगो बनाउने जिम्मेवारी लिएको छ । यसक्रममा द्वन्द्व पीडित नागरिकलाई राहत र क्षतिपूर्ति वितरण, क्षतिग्रस्त भौतिक संरचनाको पुनःनिर्माण पनि तीव्र गतिमा अघि बढिरहेका छन् ।

द्वन्द्वपछिको पुनःनिर्माण र पुनःस्थापनाप्रक्रिया प्रभावकारी र सफल नहुँदा विश्वका विभिन्न देश पुनः हिंसाको चक्रमा फसेका इतिहास हामीसामू छल्लङ्ग छन् । विश्वका धेरै देशमा हिंसापछिको शान्ति प्रक्रियालाई गम्भीरतापूर्वक नलिँदा पुनः हिंसा दोहोरिएर सर्वसाधारण नागरिकले अनाहकमा ज्यान गुमाउनुपरेको छ । नेपालको शान्ति प्रक्रियाले विश्वका अन्य देशको तितो अनुभवलाई शिक्षाको रूपमा लिएर विश्वकै नमूना भनिएको हाम्रो देशको शान्ति प्रक्रियालाई सफल बनाउन सबै पक्ष लाग्नु जरूरी भइसकेको छ ।

शान्ति प्रक्रियाको प्रमुख पाटो पीडितपक्षलाई न्याय र राहत वितरण प्रक्रिया हो । यो प्रक्रियालाई पूर्ण सफल बनाउन तत्कालिन समयमा द्वन्द्वरत दुवैपक्षबाट पीडित भएका नागरिकहरूको एकिन विवरण संग्रहित हुन जरूरी छ । सन् १९९२ देखि मानवअधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतिका घटनाहरूको अनुगमन र अभिलेखन गर्दै आएको इन्सेक भोजपुरले पीडितहरू राहत र अन्य सहयोगबाट वञ्चित हुनसक्ने अवस्था आउन नदिन पहल गर्दै आइरहेको छ । जसकालागि पीडितहरूको विवरण संलकन र संग्रहित गर्ने काम इन्सेकले जारी राखेको छ ।

१० वर्षे सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा पीडित नागरिक र तिनका परिवारलाई राज्यले आर्थिक राहत प्रदान गरेपनि अहिलेसम्म न्यायिक राहतप्रक्रिया शुरू भएको छैन । सत्यनिरूपण तथा मेलमिलाप आयोग र वेपत्ता नागरिक खोजविन आयोग गठनबारे दलहरूको उदाशीलता उदेकलाग्दो छ । दुवै आयोग गठनपछि पीडित नागरिकलाई न्याय दिने प्रक्रियाका लागि यस पुस्तकमा रहेका पीडितहरूको तथ्यांकले महत्वपूर्ण सहयोग दिने छ भन्ने विश्वास हामीले लिएका छौं । पीडितलाई सामाजिक न्याय र मानवताविरुद्धको अपराधमा संलग्नहरूलाई न्यायिक कट्टरमा उभ्याउनका लागि सशस्त्र द्वन्द्वपीडित भोजपुर जिल्लाका नागरिकको भरपर्दो तथ्यांकको अभाव यो पुस्तकले पूरा गर्ने अपेक्षा हाम्रो रहेको छ ।

शान्ति तथा पुनःनिर्माणको अर्को महत्वपूर्ण पाटो भनेको ध्वस्त भौतिक संरचनाको पुनःनिर्माण हो । सशस्त्र संघर्षका क्रममा ध्वस्त भौतिक संरचनाको पुनःनिर्माणलाई तीव्रता दिइनु जरूरी छ । भोजपुरका ग्रामीण इलाकामा रहेका भौतिक संरचना क्षतिग्रस्त भएपछि सरकारी सेवा र सुविधाबाट वञ्चित नागरिकले अबै राहत पाउन नसकेको अवस्था छ । भोजपुर जिल्लामा ध्वस्त पारिएका ९५ वटा सरकारी कार्यालयमध्ये करिव

२० वटाको मात्र पुनःनिर्माण भएको छ । सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा ध्वस्त १३ वटा प्रहरी कार्यालयमध्ये इलाका प्रहरी कार्यालय साङ्पाङको कार्यालयमात्र पुनःनिर्माण पूरा भएको छ । अन्य प्रहरी कार्यालय पुनःनिर्माण नहुँदा प्रहरीले ग्रामीण नागरिकको सुरक्षालाई प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउन सकेको छैन ।

सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा भोजपुर जिल्लामा भएका मानवीय तथा भौतिक क्षतिका बारेमा क्षतिका बारेमा अहिलेसम्म कुनै व्यवस्थित अभिलेख उपलब्ध छैन । त्यसअवधिमा ज्यान गुमाएका भोजपुर जिल्लाका नागरिकसम्बन्धी एकिन विवरणको अभावमा शान्ति प्रक्रिया प्रभावकारी बन्न सकेको छैन । द्वन्द्व पीडितहरूको सही तथ्याङ्क नहुँदा आमनागरिकले कतिजना नेपालीले कुन ठाउँमा कसरी ज्यान गुमाए ? त्यसको फेहरिस्त राज्यका निकायमा पाईदैन । तत्कालीन विद्रोही नेकपा माओवादी स्वयम्ले आफ्ना मारिएका लडाकु कुन ठाउँमा कहिले कसरी मारिए ? त्यसको पूर्ण विवरण प्रकाशमा ल्याउन सकेको छैन । यसैगरी बेपत्ता पारिएका नागरिकहरूको विवरण पनि पूर्ण छैन ।

द्वन्द्वको समयमा जिल्लास्थित प्रशासनिक निकायहरूले पीडितहरूको अभिलेख व्यवस्थितरूपमा राख्न नसकेकाले पीडितपक्षलाई न्याय प्रदान गर्ने भरपर्दो आधारसमेत बन्न सकेको छैन । एकिन तथ्याङ्कको अभावमा राजनीतिक र प्रशासनिक पहुँच नभएका पीडितहरू अहिले पनि सरकारले सञ्चालन गरेको राहत प्रक्रियाबाट वञ्चित रहेको अवस्था छ ।

द्वन्द्वको समयमा पीडितहरूको तथ्याङ्क व्यवस्थितरूपमा संलकन गरी राख्ने सरकारी संयन्त्रको अभावमा अहिले शान्ति प्रक्रिया सोचेजति प्रभावकारी बन्न सकेको छैन । विशेष गरेर द्वन्द्वरतपक्षबाट पीडित सर्वसाधारण नागरिकको विवरण अझैसम्म कसैले पनि एकिनरूपमा दिन सकेको छैन । मृतक, घाइते, बेपत्ता, अपहरण र गिरफ्तारीमा परेका नागरिकको तथ्याङ्क जिल्लास्थित केही निकायमा भएपनि त्यसको व्यवस्थित संग्रह बन्न नसकेको अवस्था छ । व्यवस्थित अभिलेखको अभावमा राजनीतिक, प्रशासनिक पहुँच र प्रभावको भरमा द्वन्द्वको समयमा विस्थापित भएको भन्दै सशस्त्र द्वन्द्व शुरू हुनुअघि नै आफ्नो वासस्थान छोडेर अन्यत्र गएका कतिपय गैह्रविस्थापितले राहत रकम लगेको कुरा हामीसामू जगजाहेर छ । यो समस्या पीडित नागरिकको सही तथ्याङ्क नहुनुको परिणाम हो ।

सशस्त्र द्वन्द्वपछिको पुनःनिर्माण र पुनःस्थापना प्रक्रियामा संलग्न पटक पटकका सरकारले गम्भीर अपराध र मानवअधिकार उलंघनमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई उन्मुक्ति दिन कानून र शक्तिको समेत दुरुपयोग गरेको अवस्था विद्यमान छ । सशस्त्र द्वन्द्वपछिको शान्तिप्रक्रियाका क्रममा मानवअधिकार उलंघनका अभियुक्तहरूलाई राजनीतिक संरक्षण दिएर आममाफी दिने प्रयासले दण्डहीनतालाई बढाएको छ । आममाफीको नाममा गम्भीर अपराध र मानवअधिकार हननमा संलग्नलाई गरिने संरक्षणले जारी शान्तिप्रक्रिया सफल हुने छैन भने पीडित नागरिकको द्वन्द्वको घाउ पनि निको हुने छैन । त्यसैले अहिलेको जटिल अवस्थामा तत्कालिन विद्रोही र राज्यपक्ष गम्भीरतापूर्वक प्रस्तुत हुनु प्रमुख आवश्यकता हो ।

तत्कालिन द्वन्द्वरत पक्षदेखि द्वन्द्वपीडित नागरिक, राजनीतिक दल, मानवअधिकारकर्मी, पत्रकार, सरकारी तथा गैह्र सरकारी कार्यालय तथा आम नागरिक समेतको सक्रिय सहभागितामा देशमा शान्तिप्रक्रिया चलिरहेको छ । १० वर्षे हिसात्मक राजनीतिक द्वन्द्वबाट भोजपुर जिल्ला पनि अछुतो थिएन । पूर्वाञ्चलमा हिसाको पारो अधिक रहेको जिल्ला भोजपुर पनि हो ।

तत्कालिन द्वन्द्वरत पक्षको युद्धको अहंकारवीचमा रहेर इन्सेकले भोजपुरमा मानवअधिकार अभियानलाई जारी राखेको थियो । द्वन्द्वरत दुवैपक्षको हतियारको दम्भको वीचमा रहेर अनेक धम्की र आतंकका वावजुत संकलित मानवअधिकार हननका घटनालाई अहिले पुस्तकको रूप दिने प्रयास गरिएको हो । सशस्त्र द्वन्द्व पीडित नागरिकको हितमा काम गर्न अनेक प्रतिकूलतालाई चिदै अघि बढ्दै यो पुस्तक तयार गरिएको छ । सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा हत्या गरिएका, बेपत्ता पारिएका, अङ्गभङ्ग बनाइएका र विस्थापित मानिसहरूको यथार्थ र

तथ्यपरक ढंगले अभिलेखीकरण गरी उनीहरूलाई सामाजिक न्याय दिलाउने प्रयासस्वरूप यो पुस्तक तयार गरिएको हो ।

भोजपुरको भौगोलिक विकटता र अलिहेको जटिल संक्रमणकालिन अवस्थामा यो पुस्तक तयार पार्नु कम चुनौतिपूर्ण थिएन । सशस्त्र द्वन्द्वको समयमा द्वन्द्वरत दुवैपक्षको त्रास र आतंकका बीचमा रहेर पनि हामीले मानवअधिकार अभियान जारी राखेर पीडितहरूको तथ्यांक संकलन गर्न सकेका थियौं । मानवअधिकार उलंघनका घटनाहरूलाई द्वन्द्वरतपक्षको चेपुवाका बीचमा परेर पनि निरन्तर संकलनपछि व्यवस्थितरूपमा तथ्यांक संग्रहित गर्न सकेकाले नै यो पुस्तक तयार पार्न सम्भव भएको हो ।

इन्सेकले द्वन्द्वको त्यो अवधि र शान्ति प्रक्रिया चलिरहेको यो अवस्थामा पनि तथ्याङ्क संकलन र संग्रहित गर्ने कार्यलाई अद्योपान्त जारी राखेको छ । जसलेगर्दा भोजपुर जिल्लामा पनि राहत र पुनःस्थापना प्रक्रिया सहज बनेको छ । गैह्रसरकारीक्षेत्रबाट भएको हाम्रो निरन्तरको प्रयासले द्वन्द्वपीडित नागरिकलाई आर्थिक राहत प्रक्रियामा समाहित हुन सहज भएको छ । भोलिका दिनमा पीडित नागरिकले न्यायिक राहत पाउने कामलाई सहज बनाउन यो पुस्तकले मद्दत गर्ने छ । हिजो भएका गल्ती कम्जोरीलाई सुधादैं पीडित नागरिकको पक्षमा व्यवस्थित र संगठित प्रयास भने राज्य र त्यसका निकायले गर्नु जरूरी छ । जसले भोलिका दिनमा हुन सक्ने सम्भावित प्रतिहिंसाको छायाँमा देशलाई जान नदिन निर्णायक भूमिका खेल्न सकोस् ।

यो पुस्तक तयार गर्ने क्रममा द्वन्द्वपीडित नागरिकका घरसम्म पुगेर उनीहरूका कुरा सुन्ने हरसम्भव प्रयत्न गरिएको छ । तथापि सबै द्वन्द्वपीडित नागरिकका घरसम्म पुगेर उनीहरूलाई साथ दिन भने जिल्लाको भौगोलिक जटिलताले सम्भव हुन सकेन । द्वन्द्वपीडित नागरिकको तथ्यांकलाई संग्रहित गरेर पुस्तको स्वरूप दिने क्रममा जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायसँग पटक पटक छलफल र भेटघाट गर्ने काम भएको छ । हरसम्भव प्रयत्न गरेर जिल्लाका सबै प्रकारका द्वन्द्वपीडित नागरिकको विवरण यो पुस्तकमा समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

द्वन्द्वका क्रममा जुनसुकै पक्षका भएपनि नेपाली नागरिकले नै आफ्नो ज्यान गुमाएका थिए । भोलिका दिनमा सशस्त्र द्वन्द्वबाट कुनै पनि नागरिकले अनाहकमा ज्यान गुमाउने अवस्था नआओस् भन्नाका लागि नागरिकले उठाएका जायज मागहरूको समयमै सम्बोधन गरेर सरकारले नागरिकको जिम्मेवार प्रतिनिधिको भूमिका पूरा गर्नु जरूरी छ । नागरिकमा शान्तिप्रक्रिया र शान्तिपूर्ण गतिविधिमा विश्वास बढाई हिंसाको बाटोमा जान नदिनु आजको आवश्यकता हो ।

यस पुस्तकमा सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा राज्यपक्ष र विद्रोही पक्षबाट हत्या गरिएका, जबरजस्ती विस्थापित गरिएका, बलपूर्वक वेपत्ता पारिएका र अङ्गभङ्ग भएका भोजपुरका नागरिकको विवरणका साथै सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा क्षतिग्रस्त पारिएका जिल्लास्थित भौतिक संरचनाको विवरण पनि समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ । त्यसैगरी २०६३ मंसिर ५ गतेको विस्तृत शान्ति सम्झौतापछि भोजपुर जिल्लाका द्वन्द्व पीडित नागरिकका लागि सरकारले शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयबाट सञ्चालित आर्थिक राहत प्रक्रियालाई पनि यो पुस्तकमा समावेश गरिएको छ । यस पुस्तकमा शान्ति प्रक्रियाका क्रममा पुनःनिर्माण हुँदै गरेका भौतिक संरचनाको विवरण पनि हामीले समावेश गरेका छौं ।

द्वन्द्व पीडित नागरिकमा आफन्त गुमाउँदा लागेको घाउ र एक आपसको कटुतालाई कम गर्न आर्थिक राहतले मात्रै पुग्दैन । द्वन्द्वका क्रममा क्षतिग्रस्त भौतिक संरचनाहरू पुनःनिर्माण सम्भव छ, द्वन्द्वपीडित नागरिकका क्षतिग्रस्त चलचल सम्पत्तिको सोधभर्ना गर्न सकिएला तर द्वन्द्वका क्रममा नागरिकको मनमा लागेको घाउ निको पार्न लामो समयसम्म राज्यले अभियान चलाउनु आवश्यक छ । सशस्त्र द्वन्द्वको पीडा र तिक्ततालाई भुल्दै शान्त नेपालको सुन्दर भविष्य बनाउने प्रयासमा यो पुस्तकले थोरै भएपनि मद्दत गर्ने विश्वास हामीले लिएका छौं ।

हार्दिक धन्यवाद

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) भोजपुरले सन् १९८८ मा स्थापित भएर देशभरीको मानवअधिकारको अवस्था अनुगमन गर्दै आएको छ । नेपालको मानवअधिकारको क्षेत्रमा अग्रणी संस्थाको रूपमा इन्सेकले नागरिकको अधिकार रक्षाका लागि गैह्र सरकारी क्षेत्रबाट सकृयतापूर्वक लागि रहेको छ । नागरिकलाई सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने अधिकारको ग्यारेन्टी समेत राज्यले गर्न नसकेको अहिलेको अवस्थामा गैह्रसरकारी क्षेत्रबाट इन्सेकले निरन्तर मानवअधिकार संरक्षण र सम्बर्द्धन अभियानको नेतृत्व गरिरहेको छ ।

२०५२ सालदेखि २०६३ सालसम्म चलेको सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा भएको क्षतिको एकिन विवरण संकलन हुन नसकेको सन्दर्भमा अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) भोजपुरले जिल्ला विकास समितिको आर्थिक सहयोगमा यो पुस्तक तयार गरेको हो । सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा हत्या गरिएका, वेपत्ता पारिएका, अङ्गभङ्ग बनाइएका र विस्थापित नागरिकको यथार्थ र तथ्यपरक ढंगले अभिलेखीकरण गरी उनीहरूलाई सामाजिक न्याय दिलाउने प्रयासस्वरूप यो पुस्तक तयार गरिएको हो ।

दश वर्षसम्म भोजपुरमा भएका मानवअधिकार हननका घटनालाई पुस्तकको रूप दिन इन्सेक भोजपुरलाई आर्थिक, भौतिक, नैतिक सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण संघ संस्था र सहयोगी महानुभावहरूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । भोजपुर जिल्लामा भएका मानवअधिकार हननका घटनालाई पुस्तकको स्वरूप प्रदान गर्न आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराइदिनुभएकोमा जिल्ला विकास समिति परिवारलाई सर्वप्रथम धन्यवाद दिन चाहन्छु । जिल्ला विकास समितिका पूर्व स्थानीय विकास अधिकारी लोकनाथ पौडेल, स्थानीय विकास अधिकारी प्रेमप्रसाद घिमिरे र योजना शाखाका नायव सुब्बा शालिकराम लुईटेललाई पुस्तक निकाल्न गर्नुभएको सहयोग प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

यो पुस्तक तयार गर्ने क्रममा पुस्तकमा भएको भाषिक तथा व्याकरणिय त्रुटी हेरेर सम्पादन गरिदिनुभएकोमा इन्सेक केन्द्रीय कार्यालयका वरिष्ठ अधिकृत योगिस खरेललाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु । पुस्तक तयार गर्ने क्रममा आवश्यक सल्लाह, सुझाव दिई पुस्तकको महत्व बढाईदिनुभएकोमा इन्सेक पूर्वाञ्चल क्षेत्रीय संयोजक सोमराज थापा र लेखा प्रमुख राजेन्द्रप्रसाद दाहालप्रति पनि आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

पुस्तक तयार गर्न आवश्यक तथ्याङ्कहरू उपलब्ध गराएर महत्वपूर्ण सहयोग गर्नु भएकोमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय परिवार प्रति आभार व्यक्त गर्दछु । प्रमुख जिल्ला अधिकारी उद्धव थापा, सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी मेखबहादुर मंग्राती, लेखापालद्वय तोया लम्साल र महेश वाग्लेप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । पुस्तक तयार गर्ने क्रममा आवश्यक सल्लाह सुझाव, मानवअधिकार हननका घटना, माओवादी जनयुद्ध शुरूवातसम्बन्धी विवरण उपलब्ध गराएर गुण लाउनुभएकोमा स्थानीय शान्ति समितिका पूर्व संयोजक तथा भोजपुर क्याम्पसमा प्राध्यापक शक्तिराज राईप्रति ऋणी छु ।

‘सशस्त्र द्वन्द्वमा भोजपुर’ पुस्तकमा भएका विभिन्न तथ्यगत र प्राविधिक त्रुटी सुधारन प्राध्यापक शक्तिराज राईले दिनुभएको सल्लाह, सझाव र मार्गनिर्देशनका लागि वहाँलाई हार्दिक धन्यवाद दिन्छु । पुस्तक तयार गर्ने क्रममा सशस्त्र द्वन्द्वमा ध्वस्त भौतिक संरचनाका तस्वीरहरू उपलब्ध गराएर वहाँले लगाएको गुण तारिफयोग्य छ । यो पुस्तक तयार गर्ने क्रममा वहाँले निर्वाह गर्नुभएको प्रेरणादायी भूमिकाप्रति म हार्दिक सम्मान प्रकट गर्दछु । माओवादी जनसेनासम्बन्धी घटना विवरणलाई तथ्यपरक बनाउन गर्नुभएको सहयोगप्रति नेकपा-माओवादीका किरात राज्य समिति इन्चार्ज तथा केन्द्रीय सदस्य देवान किरात ‘दिपेश’ प्रति आभारी हुँदै हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

पुस्तक तयार गर्ने क्रममा सशस्त्र संघर्षका क्रममा ज्यान गुमाएका र गिरफ्तारीमा परेका माओवादी सेनाका सदस्य र माओवादी नेता कार्यकर्ताहरूसम्बन्धी पारिवारिक विवरण तथा तस्वीर उपलब्ध गराएर महत्वपूर्ण गुण लाउनुहुने नेकपा-माओवादी भोजपुरका इन्चार्ज कृष्ण सामपाङ 'निकास' र चन्द्र बुढाथोकी 'शैलेस' प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । पुस्तक तयार बनाउने सोचलाई व्यवहारिक आकार दिन सशस्त्र संघर्षका समयमा ज्यान गुमाएका माओवादी सेनाका सदस्य र माओवादी कार्यकर्ताहरूको तस्वीर उपलब्ध गराएर सहयोग गर्नुहुने एकिकृत माओवादीका जिल्ला सम्मेलन आयोजक समिति सदस्य थामप्रसाद राई र सन्तोष सुनार पनि धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ । पुस्तकलाई आकार दिन सरकारले द्वन्द्व पीडित नागरिकलाई प्रदान गरेको आर्थिक राहत विवरण सम्बन्धी तथ्यांक संकलन र प्रशोधनमा सहयोग गर्नुभएकोमा स्थानीय शान्ति समिति भोजपुरकी कम्प्युटर अपरेटर सिर्जना राई प्रति पनि आभारी छु ।

तथ्यांक र भित्री कुरालेमात्र एउटा पुस्तकले पूर्णता पाउन सक्दैन । 'सशस्त्र द्वन्द्वमा भोजपुर' पुस्तकको साजसज्जालाई आकर्षक बनाउन माइक्रोसफ्ट कम्प्युटर इन्स्टिच्युट भोजपुरका लदोर्ची शेर्पाले गर्नुभएको मेहनतप्रति म हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । पुस्तकको आवरण र भित्री पेज डिजाईनमा उहाँले गर्नुभएको परिश्रमप्रति मेरो हार्दिक सम्मान छ ।

पुस्तक तयार गर्ने क्रममा द्वन्द्व पीडित नागरिकलाई प्रदान गरिएको राहत सम्बन्धी विवरण उपलब्ध गराएर जिल्लास्थित विभिन्न सरकारी कार्यालयले ठूलो गुण लगाएका छन् । राहतसम्बन्धी विवरण उपलब्ध गराउनुहुने जिल्ला प्रशासन कार्यालय परवार, जिल्ला शिक्षा कार्यालय परिवार, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय परिवार, जिल्ला विकास समिति परिवार, स्थानीय शान्ति समिति, गाउँ विकास समितिस्तरीय शान्ति समितिहरू र प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहयोग गर्नुहुने सबै महानुभाव, कार्यालय र संघ संस्थाप्रति हार्दिक आभारी छु । सशस्त्र द्वन्द्वका समयमा क्षति भएका र हाल पुनः निर्माण हुँदै गरेका भौतिक संरचनाको विवरण उपलब्ध गराई गर्नुभएको सहयोग प्रति जिल्ला प्राविधिक कार्यालयलाई पनि हार्दिक धन्यवाद दिन्छु ।

यो पुस्तक तयार गर्ने क्रममा सशस्त्र द्वन्द्वमा राज्य तथा विद्रोही दुवैपक्षबाट पीडित भएका नागरिक, उनीहरूका परिवारसहित सम्पूर्ण द्वन्द्व पीडित नागरिकहरू जसले आफूले भोगेका जीवनका कठिन मोडका अनुभवहरू बाँडेर यो पुस्तकलाई आकार दिने काम गर्नुभएको वहाँहरूलाई हृदयदेखि नै हार्दिक धन्यवाद प्रकट गर्दछु ।

सशस्त्र द्वन्द्वका समयमा भएका मानवअधिकार हननसम्बन्धी विवरणहरू उपलब्ध गराई सहयोग गर्नुहुने भोजपुरका सम्पूर्ण सञ्चारकर्मी साथीहरूप्रति पनि म आभार व्यक्त गर्दछु । विद्युत्तीय कपीलाई ठोस आकार दिलाउन मेहनत गर्नुहुने सिद्धकाली अफसेटका सन्तोष खड्का, लदोर्ची शेर्पा र महेश चित्रकार सहित प्रेसका सम्पूर्ण सदस्यहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । मलाई मेरो पेशामा प्रतिबद्ध भएर लाग्न हौसला प्रदान गर्नुहुने प्रेरणाका स्रोत स्वर्गीय पिता निलब्रह्मादुर खड्कालाई स्मरण गर्न चाहन्छु । पुस्तक तयार गर्नका लागि सदैव सहयोगी वातावरण बनाइदिनुहुने आमा बुद्धमाया खड्का, पत्नी यशोदासहित परिवारका सम्पूर्ण सदस्यहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा 'सशस्त्र द्वन्द्वमा भोजपुर' पुस्तक तयार गर्नका लागि आवश्यक तस्वीर, घटना विवरण, अध्ययन सामग्री र राजनैतिक दस्तावेजहरू उपलब्ध गराएर सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण सहयोग महानुभावहरूलाई हार्दिक अभिवादन व्यक्त गर्दै वहाँहरू प्रति सम्मान प्रकट गर्दछु ।

शुभकामना मन्तव्य

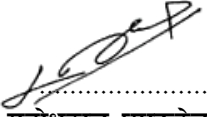
सशस्त्र द्वन्द्वको विधिवत अन्त्य भएको छ वर्ष पूरा भइसकेको छ । तत्कालीन सरकार र नेकपा माओवादीबाट भएको विस्तृत शान्ति सम्झौताले नेपालको नयाँ मार्गचित्र कोर्ने अपेक्षा नेपाली जनता र अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले गरेका थिए । द्वन्द्वका क्रममा मारिएका, बेपत्ता पारिएका, अङ्गभङ्ग भएका तथा विस्थापित भएका पीडित र तिनका परिवारले क्षतिपूर्ति, राहतको अपेक्षाका साथै अपराधमा संलग्नहरूलाई कारबाही भएको हेर्न चाहेका थिए । तर दिनहरू बित्दै जाँदा पीडितलाई बिसंन कुसंस्कारबाट मुलुक ग्रस्त हुँदै गयो । जसका कारण हजारौं द्वन्द्व पीडितहरूले न्याय पाउन सकेका छैनन् ।

शान्ति सम्झौतालागायत त्यसपछि भएका अनेकन सहमति र सम्झौतामा बेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरूको अवस्था सार्वजनिक गरिने, यस सम्बन्धमा आयोग गठन गर्ने जस्ता व्यक्त गरिएका प्रतिबद्धता अझै पनि पूरा भएका छैनन् । त्यसैगरी सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोगको गठन राष्ट्रिय गफमा परिणत भएको महसुस गर्न थालिएको छ । जिम्मेवार सरोकारवालाहरू गफ सुनाएर, जनतालाई थकित तुल्याएर द्वन्द्वकालका सबै अपराधलाई ओभेलमा पार्न चाहिरहेका त होइनन् भन्ने आशङ्का उत्पन्न हुन थालेको छ । उनीहरूले के बुझ्नु पर्छ भने, दण्डहीनताले तत्काल केही राजनीतिक शितलता प्रदान गर्दा तर त्यसले जन्माएको प्रतिहिंसा समग्र मुलुकको लागि प्रत्युदपादक हुन सक्छ ।

विस्तृत शान्ति सम्झौतामा उल्लेख भई सविधानमा लिपिबद्ध गरिएको सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग र बेपत्ता छानबिन आयोग सम्झौतामै सीमित हुन पुगेका छन् । शान्ति प्रक्रियाको शुरुवातका बेला नेपालको शान्ति प्रक्रियालाई संसारकै नमुना मानिएको थियो । तर समयक्रमसँगै यसमा उल्लेख गरिएका विषयहरूको पालनामा सरकारको उदासिनताले शान्ति प्रक्रिया अधुरो हुन थालेको छ । द्वन्द्वपीडितलाई उचित क्षतिपूर्ति, हानिपूरण र अपराधमा संलग्नलाई कारबाही गर्न सकिए मात्रै शान्ति प्रक्रियाले सार्थकता पाउँछ । शान्ति प्रक्रियाबाट सत्तामात्र सीमित हुन गयो भने त्यसले अर्को द्वन्द्व निम्त्याउँने आशंका रहन्छ ।

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) भोजपुरले सशस्त्र द्वन्द्वको विवरण समेटेर पुस्तक प्रकाशन गर्न लागेको थाहा पाउँदा हामीलाई खुशी लागेको छ । पुस्तक तयार गर्न मेहेनेत गर्ने इन्सेक जिल्ला प्रतिनिधि ज्ञानेन्द्र खड्कालाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । प्रस्तुत पुस्तकबाट द्वन्द्वको क्षति, हानिपूरण, राहत, क्षतिपूर्तिका बारेमा राज्य तथा इन्सेकले गरेका क्रियाकलापबारे जान्न र बुझ्न चाहनेहरूका लागि मार्गदर्शन हुनेछ । यस्तो ऐतिहासिक पुस्तक प्रकाशन गर्न आर्थिक सहयोग गर्ने जिल्ला विकास समिति भोजपुर परिवारप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

मिति : २०७०।०३।१७ गते

सुबोधराज प्याकुरेल
अध्यक्ष

नेपाल सरकार
संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय
जिल्ला विकास समितिको कार्यालय

प.स. : ०६९/०७०

च.न. २१३५

कोशी अञ्चल, नेपाल

मिति २०७०/०३/१३

विषय : शुभकामना

राज्य अहिले १० वर्षसम्म चलेको सशस्त्र संघर्षको अन्त्य गरी शान्ति प्रक्रियाको बाटोमा अघि बढिरहेको छ। नेपाल सरकार र तत्कालिन विद्रोही नेकपा माओवादीबीच भएको विस्तृत शान्ति सम्झौतापछि देशले दिगो शान्ति र अग्रगामी विकास पाउने अपेक्षा आम नागरिकले गरिरहेका छन्। देश अहिले लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको बाटोमा अघि बढ्दै हिँड्न भएको दृष्टिको घाउलाई मेटाउने तर्फ अग्रसर छ। दश वर्ष लामो जनयुद्ध र २०६२/०६३ सालको जनआन्दोलनको शक्तिले केही व्यक्तिमा सिमित रहेको सार्वभौमसत्ता नेपाली जनतामा ल्याई अधिकारसम्पन्न बनाएको छ। संविधान निर्माणका लागि ०६४ चैतमा भएको चुनावबाट गठित संविधानसभाले संविधान निर्माण गरी जारी गर्न नसक्दा जनतामा केही निराशा बढाएको भए पनि अब हुने संविधानसभाको निर्वाचनपछि बन्ने संविधानसभाले संविधान बनाउने आशा बढेको छ। तर विस्तृत शान्ति सम्झौतामा उल्लेखित एक महत्वपूर्ण बुँदा शान्ति प्रक्रिया अब निष्कर्षमा पुग्न लागेको अवस्था छ। देशको पूर्वअवस्थामा परिवर्तन भएर अहिले शान्ति प्रकृत्याले फड्को मारीसकेको छ।

सशस्त्र संघर्षका क्रममा राज्य तथा विद्रोहीपक्षबाट देशभरी नै मानवअधिकार हननका घटना भएका छन्। जसबाट भोजपुर जिल्ला पनि अछुतो रहन सकेन। सशस्त्र संघर्षका क्रममा यहाँ पनि सयौं नागरिकले ज्यान गुमाएको अवस्था छ। सशस्त्र संघर्षरतपक्षले बेपत्ता पारेका नागरिकको अवस्था अहिले पनि अज्ञात छ। सशस्त्र संघर्षका क्रममा ध्वस्त पारिएका मध्ये केही भौतिक संरचनाको पुनःनिर्माण जारी छ। जसमा जिल्ला विकास समितिले पनि सशस्त्र संघर्षका क्रममा लागेका घाउका खाटाहरु मेटाउने काममा प्रतिबद्धताका साथ लागि परेको छ।

सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा विद्रोही र राज्यपक्षबाट भएका मानवअधिकार हनन र अन्य किसिमका घटनाहरुको पूर्ण विवरण अहिलेसम्म पनि व्यवस्थितरूपमा राख्न सकेको छैन। यसले गर्दा सशस्त्र द्वन्द्वमा बास्तविक पीडित नागरिकले राहत प्रक्रियाबाट बञ्चित हुनुपर्ने अवस्था आउन सक्छ। यसतर्फ शान्ति प्रकृत्याका सबैपक्षको गम्भीर ध्यानकर्षण हुनु आवश्यक छ। सशस्त्र संघर्षका क्रममा दुवैपक्षबाट बेपत्ता पारिएका, घाइते बनाइएका, ज्यान गुमाएका व्यक्तिहरुको खोजी, स्वास्थ्योपचार, उचित सम्मान र न्याय दिलाउने कुरामा राज्य चुक्नु हुदैन।

यसै सन्दर्भमा जिल्ला विकास समिति भोजपुरको आर्थिक सहयोगमा अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (.इन्सेक) भोजपुरले सशस्त्र संघर्षबाट भोजपुर जिल्लामा परेको प्रभावसम्बन्धी विवरण समेटेर 'सशस्त्र द्वन्द्वमा भोजपुर' पुस्तक प्रकाशन गर्न लागेको खबर पाउँदा खुसी लागेको छ। यस पुस्तकले भोजपुर जिल्लामा सशस्त्र द्वन्द्वमा परेको प्रभावसम्बन्धी सही र वस्तुगत तथ्यहरुको संकलन गरी द्वन्द्व प्रभावितहरुको बास्तविक अवस्थालाई समेट्न सकोस् र उक्त विवरण द्वन्द्व प्रभावितहरुलाई प्रदान गरिने राहत लगायतका कार्यक्रमहरुका लागि सहायक सिद्ध होस् भन्ने विश्वास लिएको छु। यो पुस्तक भोजपुरमा सशस्त्र द्वन्द्वमा परेको प्रभावसम्बन्धी विवरणका लागि ऐना बन्न सकोस्। यो पुस्तकले आगामी दिनमा हिसात्मक कृयाकलाप गर्ने प्रवृत्तिलाई पनि निरूत्साहित गर्ने दस्तावेज बनेोस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु।

प्रेमप्रसाद घिमिरे

स्थानीय विकास अधिकारी

स्थानीय विकास अधिकारी

स्थानीय शान्ति समिति

फा.नं./फ.सं.सं. ०२५-८२०५१०

प.सं.:- ०६९/०६०

स.सं.:- ६०६

ई.सं.सं.

मिति:- २०६०/१२/१६

शुभकामना

स्थानीय शान्ति समितिका सचिवालय सदस्य ज्ञानेन्द्र खड्काको पहलमा अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) भोजपुरले 'सशस्त्र द्वन्द्वमा भोजपुर' पुस्तक प्रकाशन गर्न लागेको खबर पाउँदा खुसी लागेको छ। विभिन्न ४० सुत्रीय माग राख्दै नेकपा (माओवादी) ले ०५२ फागुन १ गतेदेखि शुरु गरेको सशस्त्र संघर्षबाट प्रभावित नहुने कर्म नेपाली होला। २०६३ मंसिर ५ गतेको विस्तृत शान्ति सम्झौतापछि दुगिएको सशस्त्र संघर्षले नेपाली जनताले खोजेका धेरैवटा प्रश्नहरूको उत्तर अझैसम्म दिन सकेको छैन।

विस्तृत शान्ति सम्झौतापछि अहिले देश पुनःनिर्माण, पुनःस्थापना र पुर्नमिलनको प्रकृत्यामा अघि बढिरहेको छ। राज्यले हिजोको द्वन्द्वको घाउ मेटाउन पुनःनिर्माणको अभियान देशव्यापीरूपमा चलाइरहेको छ। राज्यले शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालय नै गठन गरेर त्यसका संयन्त्र जिल्लास्तरमा पनि सकृय गराएको छ। शान्ति मन्त्रालयको जिल्लास्तरको संयन्त्रकारूपमा स्थानीय शान्ति समितिले काम गर्दै आएको छ। भोजपुर जिल्लामा पनि स्थानीय शान्ति समितिले जिल्लामा भइरहेका पुनःनिर्माण, पुनःस्थापना र पुर्नमिलन प्रकृत्याको नियमित अनुगमन, मध्यस्थता, विभिन्न समूहसँग वार्ता प्रकृत्या अहिले पनि अघि बढाइरहेको छ। सशस्त्र द्वन्द्वका समयमा पीडित भएका नागरिकलाई राहत दिलाउने काममा समेत स्थानीय शान्ति समितिले महत्वपूर्ण भूमिका खेलिरेको छ।

स्थानीय शान्ति समितिले विगत ७ वर्षयता जिल्लामा काम गरिरहंदा व्यवस्थित र एकन तथ्यांकको अभावमा पीडित नागरिकले अहिले पनि राहत पाउन नसकिरहेको विडम्बना कायमै छ। शान्ति समितिले जिल्लाव्यापीरूपमा तथ्यांक तथा निवेदन संकलन गरेर राहत प्रकृत्यालाई अगाडि बढाउँदा पनि द्वन्द्वमा पीडित नभएका नागरिकले राहत पाएको गुनासो आइरहेको छ। तर पनि हामीले यस्ता गलत कामलाई पूर्णरूपमा रोकेर पीडित नागरिकलाई राहत उपलब्ध गराउने काममा गम्भीरतापूर्वक लागिरहेका छौं। स्थानीय शान्ति समितिले आफ्नो संयन्त्रलाई गाविसस्तरमा पनि पुर्चाएर अघि बढिरहेको छ। जिल्लाका २३ वटा गाविसमा गठन भएका गाविसस्तरीय शान्ति समिति गाउँमा भएका द्वन्द्वका घाउ मेटाउन निरन्तर सकृय छन्। पीडित नागरिकलाई राहतको लागि सिफारिससँगै शान्ति समितिका सदस्यहरूले गाउँमा हुनसक्ने हिसात्मक घटना, द्वन्द्वमा उब्जेका समस्याको समाधान, शान्ति प्रकृत्यामा सहजकर्ता र सामाजिक अगुवाको भूमिका निर्वाह गरिरहेका छन्।

स्थानीय शान्ति समिति र गाविसस्तरीय शान्ति समितिसँग निरन्तर सहकार्य गर्दै आउनुभएका अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) का भोजपुर जिल्ला प्रतिनिधि ज्ञानेन्द्र खड्काको पहलमा प्रकाशित हुन लागेको 'सशस्त्र द्वन्द्वमा भोजपुर' पुस्तकले भोजपुरमा विगत १० वर्ष लामो सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा भएको वास्तविकता पुस्तकमाफत खुल्ने छ भन्ने विश्वास लिएको छु। स्थानीय शान्ति समितिका सचिवालय सदस्यसमेत रहनुभएका ज्ञानेन्द्रजीको पहलमा निस्कने पुस्तकले द्वन्द्व पीडित नागरिकलाई राहत वितरण प्रकृत्यामा पनि टेवा दिने छ। यो पुस्तकले भोलिका दिनमा हुन सक्ने कुनै पनि हिसात्मक गतिविधि रोक्ने काममा पनि मद्दत गर्ने छ भन्ने विश्वास छ। सशस्त्र द्वन्द्वमा भएका मानवअधिकार हननका घटना यो पुस्तकमा समावेश भएर पीडित नागरिकको प्रतिनिधित्व गर्दै अहिले जिल्लामा भइरहेको पुनःनिर्माण, पुनःस्थापना र पुर्नमिलन प्रकृत्यालाई पनि यो पुस्तकले सम्बोधन गर्ने भन्ने मेरो विश्वास छ।

अन्त्यमा यो पुस्तक भोजपुर जिल्लामा भएको सशस्त्र द्वन्द्व सम्बन्धी एउटा गतिलो दस्तावेजको रूपमा रहने छ भन्ने विश्वासका साथ सफलताको शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु।

धिरेन्द्रकुमार श्रेष्ठ
संयोजक

स्थानीय शान्ति समिति भोजपुर

शुभकामना

भोजपुर जिल्लामा ०५२ फागुन १ देखि ०६३ मंसिर ५ गतेसम्म चलेको सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा राज्य र तत्कालिन विद्रोहीपक्ष नेकपा-माओवादीबाट भएका घटनाहरूलाई समावेश गरी 'सशस्त्र द्वन्द्वमा भोजपुर' पुस्तक प्रकाशन हुन लागेकोमा हामीलाई खुशी लागेको छ । अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) भोजपुर जिल्ला प्रतिनिधि ज्ञानेन्द्र खड्काको सकृयतामा प्रकाशित हुन लागेको यो पुस्तक भोजपुरमा चलेको सशस्त्र द्वन्द्वसम्बन्धी विवरणका लागि एना बन्ने छ भन्ने विश्वास लिएको छ ।

विस्तृत शान्ति सम्झौता भएका ७ वर्ष वितिसक्दा पनि शान्ति प्रक्रिया टुंगोमा पुग्न सकेको छैन । सशस्त्र द्वन्द्वमा सलन तत्कालिन विद्रोही नेकपा माओवादी र जनआन्दोलनको जगमा गठित सरकारबीच ०६३ मंसिर गते भएको विस्तृत शान्ति सम्झौताका बँदाहरू अहिले पनि कार्यान्वयन हुन सकेको अवस्था छैन । सम्झौतामा हस्ताक्षर भएको यतिका समय वितिसक्दा पनि द्वन्द्व पीडित न्यायको आशमा बस्न बाध्य छन् । सम्झौतापछि ०६४ चैत २८ गते तत्कालिन विद्रोही नेकपा माओवादीसहित चुनावमा भाग लिएर बनेको संविधानसभा निर्धारित २ वर्ष र थप २ वर्षको समयमा गुजारेर विघटन भएको अवस्था छ । जनतालाई संविधान दिन बनेको संविधानसभाको अवसान भएपछि द्वन्द्व पीडितले न्याय पाउने आशमा पनि ठेस पुगेको छ ।

सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग तथा वेपत्ता पारिएका नागरिकहरूको खोजविनसम्बन्धी आयोग हालसम्म गठन हुन नसक्दा शान्ति प्रक्रिया पूर्ण हुन नसकेको अवस्था छ । द्वन्द्व पीडितहरूले न्याय नपाएसम्म देशमा जारी शान्ति प्रक्रिया पूर्ण र दिगो हुन सक्दैन । सम्झौताका बँदाहरूमा हस्ताक्षर गर्दैमा मात्र शान्ति कायम हुन सक्दैन । जबसम्म समस्याको जरो पहिचान गरेर समाधानको बाटो खोजिदैन, तबसम्म शान्ति प्रक्रिया अलपत्र पर्ने पक्का छ ।

२०५२ साल फागुन १ गतेदेखि देशमा चलेको सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा पूर्वी पहाडी जिल्ला भोजपुरमा पनि प्रभावित बनेको थियो । सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा राज्य र विद्रोहीपक्षबाट भोजपुरमा पनि मानवताविरोधी घटनाहरू भएका थिए । गैर न्यायिक हत्या, जबरजस्ती वेपत्ता, विस्थापन, भौतिक संरचनामा क्षति, सम्पत्ति कब्जा र लुटपाटका घटना गराएपछि भोजपुरका नागरिकको मानवअधिकार हनन भएको थियो । सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा भएको मानवअधिकार हनन र भौतिक क्षतिसम्बन्धी व्यवस्थित विवरण हालसम्म पनि कसैले राख्न सकेका छैनन् । यो रिक्ततालाई पूरा गर्न उद्देश्यले ज्ञानेन्द्रजीको सकृयतामा प्रकाशित हुन लागेको 'सशस्त्र द्वन्द्वमा भोजपुर' पुस्तकले भोजपुरको सशस्त्र द्वन्द्वको अवस्थाबारेमा अध्ययन, अनुसन्धान र खोज गर्न चाहनेहरूका लागि महत्वपूर्ण दस्तावेज बन्ने छ ।

सशस्त्र द्वन्द्वकालमा भएका मानवअधिकार उल्लंघनका घटनाहरूलाई विस्तृतरूपमा द्वन्द्व पीडितहरूको आवाजलाई सशक्त बनाउने छ भन्ने विश्वास हामीले लिएका छौं । यो पुस्तकले आउँदो पुस्तालाई द्वन्द्वकालमा भएका गम्भीर तथा दुर्दान्त घटनाहरू बारेमा तथ्यपरक जानकारी गराउने छ । साथै यो पुस्तकले आगामी दिनमा मानवअधिकार उल्लंघनका घटना हुन नदिनसमेत मद्दत गर्ने छ भन्ने हामीले विश्वास गरेका छौं । पुस्तकले द्वन्द्वकालको भोजपुर जिल्लालाई छर्लङ्ग चित्रण गर्न कुरामा म विश्वस्त छु ।

पुस्तकले वेपत्ता पारिएका नागरिकका परिवारलाई आफ्ना नातेवार खोजीका लागि समेत सहयोग गर्ने विश्वस्त छु । इन्सेक प्रतिनिधि ज्ञानेन्द्र खड्काले पीडितको घर दैलोमा पुगेर संकलन गरेका तथ्यांक पुस्तकको स्वरूपमा आएपछि भोलिका दिनमा इतिहासको रूपमा रहने भन्नेहाम्रो विश्वास छ । पुस्तक प्रकाशनका लागि अहोरात्र खटेर सूचना संकलन, सम्पादन तथा प्रकाशनका लागि निरन्तर लागि पर्नु भएकोमा ज्ञानेन्द्रजीलाई धन्यवाद दिँदै पुस्तकको सफलताका लागि हार्दिक शुभकामना दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा, यो पुस्तक प्रकाशनका लागि सहयोग गर्नुहुने जिल्ला विकास समिति, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, राजनीतिक दल, नागरिक समाज, द्वन्द्व पीडित नागरिक र तिनका परिवार, मानव अधिकारकर्मी, सञ्चारकर्मी तथा सम्पूर्ण भोजपुरवासी बाजुभाई तथा दिदिबहिनीहरूमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

सोमराज थापा
संयोजक

इन्सेक क्षेत्रीय कार्यालय, विराटनगर

मानवअधिकार र सामाजिक न्यायका निम्ति
अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)

पूर्वाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय
जनपथ टोल, विराटनगर
फोन नं. : ०२१-४७१०२५, ४७११२७
फ्याक्स : ०२१-४७१५२१
Email:- biratnagar@insec.org.np

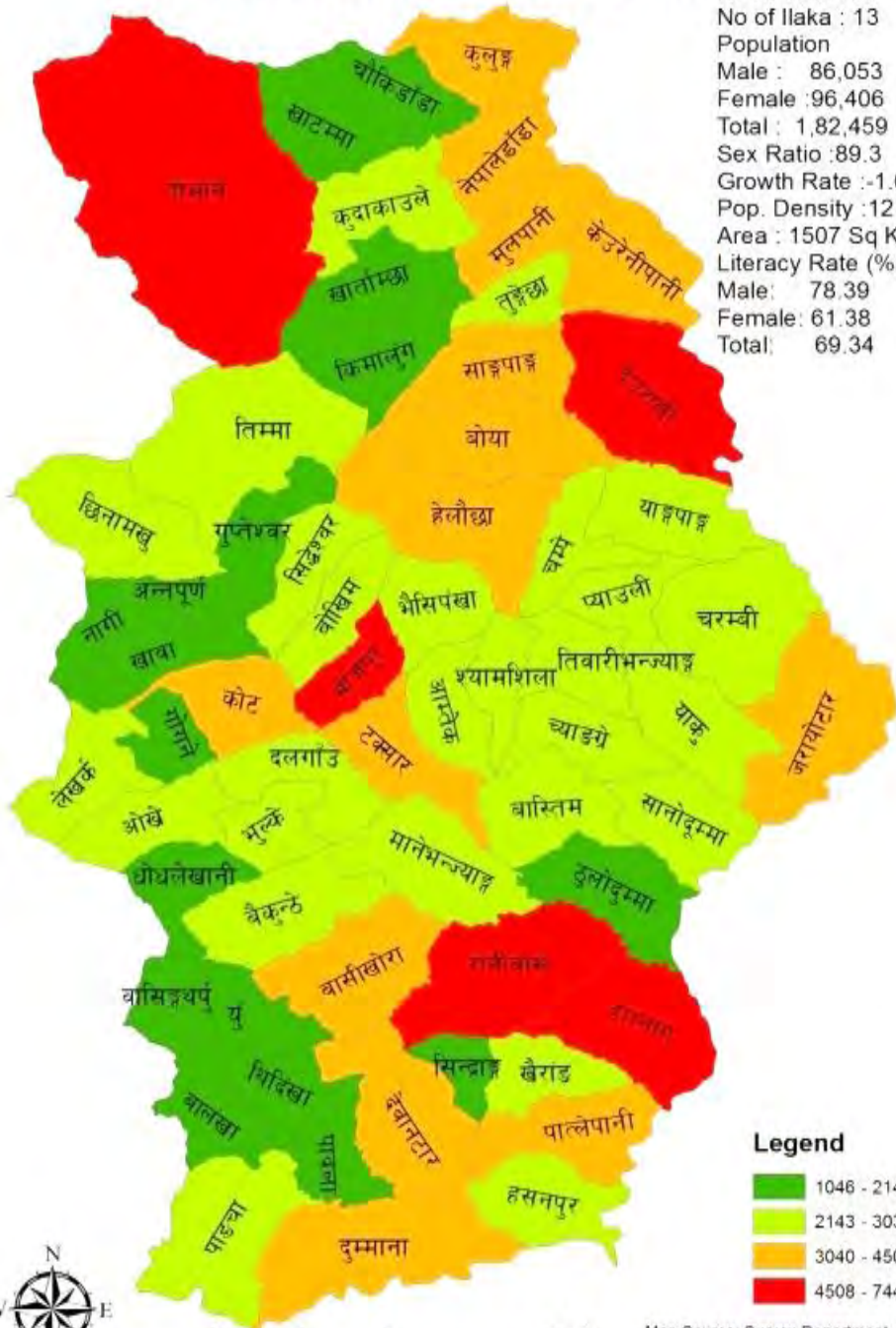
दण्डहिन्ताको विरोध गरौं मानव गरिमाको रक्षा गरौं ।

विषयसूची

क्र.सं.	विषयवस्तु	पेज नं.
१.	भोजपुर जिल्लाको परिचय	१-५
२.	सशस्त्र द्वन्द्वमा भोजपुर	६-४०
३.	राज्यपक्षबाट मारिएका नागरिक	४१-८२
४.	नेकपा (माओवादी) बाट मारिएका नागरिक	८३-१०६
५.	राज्यपक्षबाट सशस्त्र द्वन्द्वमा घाइते बनाइएका नागरिक	१०७-११८
६.	माओवादीबाट सशस्त्र द्वन्द्वमा घाइते बनाइएको नागरिक	११९-१२१
७.	सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा बेपत्ता बनाइएका नागरिकहरू	१२२-१२६
८.	सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा क्षतिग्रस्त पारिएका भोजपुरका भौतिक संरचनाहरू	१२७
९.	सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा क्षतिग्रस्त पारिएका भौतिक संरचना पुनःनिर्माणको अवस्था	१२८
१०.	सशस्त्र द्वन्द्वमा ज्यान गुमाएका नागरिकका परिवारलाई वितरित राहत	१२९-१३२
११.	बेपत्ता व्यक्तिका परिवारलाई परिवारलाई सरकारले प्रदान राहत	१३३
१२.	व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षतिवापत आर्थिक सहयोग पाउने व्यक्तिको विवरण	१३३-१३४
१३.	सशस्त्र द्वन्द्वकाक्रममा अपाङ्गता भएका नागरिकलाई वितरित राहत विवरण	१३५-१३६
१४.	सशस्त्र द्वन्द्वका अपहरण तथा गिरफ्तार नागरिकले लिएको राहत विवरण	१३७-१३८
१५.	विस्थापित नागरिकलाई सरकारले प्रदान गरेको राहतसम्बन्धी विवरण	१३९-१४०
१६.	सशस्त्र द्वन्द्वमा इन्सेकको मानवअधिकार अभियान एक भ्रूलक	१३८-१४०
१७.	सशस्त्र द्वन्द्व पीडित नागरिकका पीडा	१४१-१४३
१८.	सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा क्षतिग्रस्त भएका भौतिक संरचनाहरू	१४४-१४६
१९.	सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा क्षतिग्रस्त भवन पुनःनिर्माणपछि	१४७

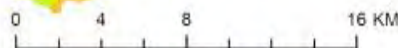
Population (2011), Bhojpur

Zone: Koshi
 No of VDC : 63
 No of Ilaka : 13
 Population
 Male : 86,053
 Female : 96,406
 Total : 1,82,459
 Sex Ratio : 89.3
 Growth Rate :-1.07%
 Pop. Density : 121
 Area : 1507 Sq Km.
 Literacy Rate (%)
 Male: 78.39
 Female: 61.38
 Total: 69.34

Legend

- 1046 - 2142
- 2143 - 3039
- 3040 - 4507
- 4508 - 7446

Map Source: Survey Department, Nepal
 Data Source: CBS Nepal(2011)
 Map by: Krishna Raj Pandey

भोजपुर जिल्लाको परिचय

१) नामाकरण :

भोजपुर, नेपालको पूर्वाञ्चल विकास क्षेत्रको कोशी अञ्चलमा पर्ने मध्यपहाडी जिल्ला हो । यो जिल्लाको पूर्वमा धनकुटा जिल्ला र संखुवासभा, पश्चिममा खोटाङ, उत्तरमा सोलुखुम्बु र दक्षिणमा उदयपुर जिल्ला रहेका छन् । समुद्री सतहबाट ५ सय फिटदेखि १० हजार फिटसम्मको उचाईमा फैलिएको यस जिल्लाको कूल क्षेत्रफल १५०७ वर्ग किलोमिटर छ । यस जिल्लाको भौगोलिक विविधताले यहाँको हावापानी र प्राकृतिक वनस्पतिमा पनि विविधता पाइन्छ । यस जिल्लामा हिमाली हावापानी देखि उष्ण मनसुनी हावापानीसम्म पाईन्छ ।

यस जिल्लाको पुरानो नाम सिद्धपुर प्रसिद्ध धार्मिकस्थल सिद्धकालीबाट नामाकरण भएको किम्वदन्ती पाइन्छ । अर्को किम्वदन्ती अनुसार पृथ्वीनारायण शाहले गोरखा राज्य एकिकरण गर्ने क्रममा माझ किरातमा विजयी भई खुशीयालीमा खाएको भोज यही ठाउँमा पुरेकाले यसको नाम सिद्धपुरबाट भोजपुर रहेको बताइन्छ । त्यसैगरी अर्को लोकोत्तिअनुसार यस जिल्लाको उच्च पहाडी क्षेत्रको जंगलमा भोजपत्रको रूख पाइने हुनाले भोजपुर नामाकरण भएको हो । यो लोकोत्तीलाई वैज्ञानिक र आधारयुक्त मान्न सकिन्छ ।

२) ऐतिहासिक पृष्ठभूमि :

पाल्पाका राजा मुकुन्द सेनले पूर्वी नेपालको सबै भू-भाग जितेर आफ्नो राज्य बनाएका थिए । मुकुन्द सेनले जितेको पूर्वी नेपालको भू-भाग टुक्रिएर मकवानपुर, विजयपुर र चौदण्डीगढी गरी तीन राज्यमा विभाजित भएको थियो । चौदण्डी राज्य माझ किरात अर्थात दूधकोशी देखि अरूण नदीसम्म र तराईको सप्तकोशी र कमला नदीबीचको भू-भागसम्म फैलिएको थियो । चौदण्डी राज्यको सदरमुकाम हालको उदयपुर जिल्लास्थित चौदण्डीगढी भएपनि पहाडी क्षेत्रमा शासन चलाउन हालको भोजपुरस्थित हतुवागढीमा अर्को शासन केन्द्र बनाइएको थियो ।

नेपालको एकीकरणपछि पूर्वी गौँडा धनकुटाबाट प्रशासित भएपनि यो क्षेत्रलाई माझ किरातले भनिन्थ्यो । राणा शासनमा पूर्व ४ नम्बर भोजपुर (माझ किरात) एक प्रशासनिक इकाई थियो । राजा महेन्द्रले वीपी कोइरालाको सरकारलाई अपदस्थ गरी २०१९ सालमा प्रशासकीय क्षेत्र विभाजन गरेपछि यो जिल्ला पहिले सगरमाथा र हाल कोशी अञ्चलमा पर्छ । यो जिल्लाको सदरमुकाम भोजपुर बजार हो । भोजपुर बजार प्राकृतिक, प्रशासनिक र सामरिक दृष्टिले गढी र अड्डा बन्न उपयुक्त खुल्ला डाँडोमा रहेको छ । यस बजारको उत्तरमा प्रसिद्ध धार्मिकस्थल सिद्धकाली देवीको मन्दिर रहेको छ । भोजपुर बजारको दक्षिणमा टक्सार बजार र भोजपुर विमानस्थल छ ।

३. भौगोलिक अवस्था :

मध्यपहाडी भेगमा अवस्थित भोजपुर जिल्लाको पूर्वमा धनकुटा र संखुवासभा, पश्चिममा सोलुखुम्बु र खोटाङ, उत्तरमा सोलुखुम्बु, संखुवासभा र दक्षिणमा उदयपुर जिल्ला रहेका छन् । अक्षांश: २६'५३" उतरदेखि २७'४६" उतरसम्म र देशान्तर ८६'५३"- ८७'१७" पूर्वसम्म फैलिएको छ । यस जिल्लाको पूर्व-पश्चिम चौडाई सरदर ३५ किलोमिटर छ । उत्तर दक्षिणको लम्बाई सरदर ९३ किलोमिटर छ । यस जिल्लाको क्षेत्रफल १५०७ वर्ग किलोमिटर छ । उत्तर दक्षिण फैलिएको यो जिल्लाको दक्षिण भाग केही फराकिलो छ ।

यो जिल्लाको सबैभन्दा अग्लो सिलिचुड डाँडाको उचाई ४ हजार १ सय ५३ मिटर छ भने सबैभन्दा होचो हसनपुर गाविसस्थित अरूणा-सुनकोशी नदि दोभानको उचाई करीव ५ सय फिटमात्र छ । सदरमुकाम भोजपुर बजारको उचाई १,५४० मिटर रहेको छ । भौगोलिक विविधताले यस जिल्लाको हावापानी र प्राकृतिक वनस्पतिमा पनि भिन्नता पाइन्छ । यहाँ हिमाली हावापानीदेखि उष्ण मनसुनी हावापानीसम्म पाइन्छ । जिल्लाको जम्मा १३७६३७ हेक्टर जमीनमध्ये ६१७२३ हेक्टर जमीनमा खेति हुने गरेको छ । खेतियोग्य जमीनमध्ये ७०४७५ हेक्टर जमीन सिंचित हुने गरेको छ ।

त्यसैगरी चरन क्षेत्र ५४३९ हेक्टर छ । वार्षिक वर्षा १ सयदेखि १ सय १० मिलि लिटर हुने गरेको छ । यस जिल्लाको पूर्वमा अरूणा नदी र पश्चिममा सुनकोशी वग्छन् । अरूणामा मिले भोजपुरमा मुख्य नदीहरूमा पिखुवा, इर्खुवा, चिर्खुवा र छिन्तालुड आदि हुन् भने सुनकोशी नदीमा मिले प्रमुख खोलाहरूमा एकुवा, बुवा आदि हुन् । अन्य खोलाहरूमा जुके, सिक्तेल, कावा, नेवासुखे, वाचिङ्गले, खुकुवा, बहरे र सिसुवा आदि हुन् । ४ हजार मिटर उचाईमा रहेको दोभाने गाविसस्थित साल्पा अग्लो स्थानमा रहेको पोखरी हो । अन्य पोखरीहरूमा पञ्चकन्या, हाँसपोखरी, भविष्यवक्ता, च्याङ्ग्रे पोखरी आदि हुन् । भोजपुरमा अप्रिय घटना हुनुअघि भविष्यवक्ता पोखरीको पानी रातो हुने जनविश्वास छ । खार्तम्छा गाविसस्थित चिर्खुवा खोलाको छाँगे भरना जिल्लाकै ठूलो र लामो भरना हो ।

खनिज पदार्थमा धनी भोजपुरमा फलाम, अभ्रख, तामा, बेरिल, ट्रमालीन र कार्वनाइट आदि खनिज पदार्थ पाइन्छ । धोद्लेखानी गाविसमा रहेको खानीबाट निकालिएको फलाम र तामाबाट टक्सारमा डोली पैसा काट्ने गरिन्थ्यो । वि.सं. १८७२ मा सरकारले पैसा काट्ने टक्सार खोलिएको थियो टक्सार बजारमा टकमरी गर्ने भएकाले उक्त स्थानको नाम टक्सार रहेको हो । टक्सारमा कृषि औजार, धातुका भाँडा बनाउने काम अभै जारी छ । टक्सारको करूवाले देश विदेशमा समेत चर्चा पाएको छ । भाँडा उद्योगहरू पनि सरकारी बेवास्ताले कच्चा पदार्थको अभाव र बजारको अभावमा धमाधम बन्द भइरहेका छन् ।

यहाँका पर्यटकीयस्थलहरूमा सिलिचुड, ट्याम्के, सेल्मे, सुन्तले, दिङ्गला, मैयुड, हतुवागढी, साल्पा पोखरी, हाँसपोखरी, घोडेटार र टक्सार आदि हुन् । आवश्यक प्रचार र प्रवर्द्धनको कमीले यी स्थानमा स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटक आउन सकेका छैनन् । लोक संस्कृतिले सम्पन्न यो ऐतिहासिक जिल्लालाई सांस्कृतिक केन्द्रको रूपमा विकास गर्न सके पर्यटक भित्र्याउन सकिन्छ ।

४. शैक्षिक अवस्था :

शैक्षिक विकासको दृष्टिले भोजपुर जिल्ला अन्य पूर्वी पहाडी जिल्लाभन्दा अगाडि रहेको छ । वि.सं. १९३२ मा दिङ्गलामा आवाल ब्रम्हचारी षडानन्द अधिकारीले संस्कृत पाठशालाको स्थापना गरेका थिए । तत्कालिन राणा शासनमा जनस्तरमा स्थापित यो नेपालकै पहिलो पाठशाला थियो । यस पाठशालाले भोजपुरको शैक्षिक विकासमा ठूलो योगदान गरेको छ । हाल यो पाठशाला षडानन्द उच्च माध्यमिक विद्यालयको रूपमा सञ्चालित छ ।

वि.सं. १९९८ मा गोगने, टक्सार र देउरालीमा पनि संस्कृत पाठशालाको स्थापना भएको थियो । यो जिल्ला जोसमनी सन्त सम्प्रदायको चिन्तनको थलोको रूपमा रहेको छ । जसमा सन्तज्ञान दिलदासको नाम उल्लेखनीय छ । सन्त कवियत्री योगमायाको वाणी कविताहरूको सँगालोले त्यस बेलाको शोषण र अन्यायको विरोधमा आवाज उठाउँदै समाजमा नयाँ जनचेतना बढाउन सहयोग गरेको थियो । परापूर्वकालदेखि चलेको विद्यावंश गुरूकुल शिक्षा प्रणालीलाई बचाउँदै शैक्षिक एवम् धार्मिक आदेशलाई प्रचार गर्न यस्ता भाषा पाठशाला एवम् विद्वतवर्गको योगदान रहेको छ । यसलाई जोगाउन सित्तल दधिपुरमा वैयाकरण नेपाल र दिङ्गलाका नन्दीकेशर अधिकारीले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेका थिए ।

२००७ सालपछि भोजपुरमा शैक्षिक विकासले फड्को मारेको देखिन्छ। विद्योदय हाईस्कूलको स्थापनाले शिक्षामा ठूलो जागरण ल्याएको थियो। हाल यस जिल्लामा प्राथमिक विद्यालय २ सय ८४ वटा, निम्न माध्यमिक विद्यालय ७५ वटा, माध्यमिक विद्यालय ४२ वटा, उच्च माध्यमिक विद्यालय २७ वटा, बालविकास केन्द्र २ सय ७८ र क्याम्पस ३ वटा छन्। जिल्लाको साक्षरता प्रतिशत ६९.३४ प्रतिशत रहेको छ।

५. स्वास्थ्य अवस्था :

जिल्लामा रहेका सरकारी स्वास्थ्य संस्थामा दरवन्दी अनुसारका स्वास्थ्यकर्मी नहुँदा ग्रामीण क्षेत्रका नागरिक अहिले पनि आधारभूत स्वास्थ्य सेवाबाट बञ्चित छन्। जिल्लामा सुविधासम्पन्न अस्पतालको अभावमा गम्भीर किसिमका विरामीलाई उपचारका लागि विराटनगर र काठमाडौँ लानुपर्ने बाध्यता अझै पनि विद्यमान छ। सरकारले स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुतिलाई प्रोत्साहित गर्न भत्ता दिने व्यवस्था गरेपनि भौगोलिक विकटताले अझै पनि गर्भवती आमा र बच्चाले ज्यान गुमाइरहेका छन्। सुरक्षित प्रसुतिका लागि जिल्ला अस्पताल भोजपुरसँगै निर्माण गरिएको प्रसुतिगृह भवन सुरक्षित प्रसुति सेवा शुरू भइसकेको छ।

आर्थिकरूपमा सबल परिवारले स्वास्थ्य समस्या भएमा तत्कालै हेलिकोप्टरबाट सुविधासम्पन्न अस्पतालमा लाने गरेका छन्। तर आर्थिकरूपमा कमजोर परिवारका महिलाले अझै अकालमा ज्यान गुमाउनुपरेको छ। यस जिल्लामा १ वटा सरकारी र १ वटा निजी अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र ३ वटा, स्वास्थ्य चौकी ९ वटा, उपस्वास्थ्य चौकी ५१ वटा, आयुर्वेद औषधालय ३ वटा, गाउँघर क्लिनिक १९६ वटा र खोप क्लिनिक १९० वटा सञ्चालित अवस्थामा छन् भने यहाँका सुरक्षित दम्पति २० प्रतिशत रहेका छन्।

६. आर्थिक अवस्था :

यस जिल्लाको कूल जनसंख्याको ४१.६४ प्रतिशत मानिसमात्र आर्थिकरूपले सक्रिय छ। करिव ९७ प्रतिशत जनता कृषि पेशामा निर्भर छन्। उद्योग, व्यापार र नोकरी आदिमा संलग्नको संख्या करिव ३ प्रतिशत मात्र छ। कृषि उत्पादनको लागि यो जिल्ला आत्मनिर्भर छ। वैदेशिक रोजगारीमा जाने युवाहरूको संख्या यहाँ पनि धेरै छ। आर्थिक अभाव, यातायातको अभाव, रोजगारीको अवसरको कमीले गर्दा देशका अन्य भागमा पनि युवाहरू जाने गरेका छन्। यस जिल्लाका प्रमुख खाद्यान्न बालीमा धान, मकै, कोदो, गहुँ, फापर, जुनेलो, गहत, मास आदि हुन्।

नगदेबालीहरूमा चिया, अलैंची, सुती, बदाम आदि हुन्। फलफूलमा सुन्तला, कागती, आँप, नास्पती आदि हुन्। सुन्तलाको लागि यो जिल्ला देशमै प्रख्यात छ। नगदे बाली, पशुपालन, फलफूल खेतको विस्तार र विकासका लागि शीत भण्डारको व्यवस्था हुनु जरूरी छ। यहाँ उत्पादित फलफूलबाट स्थानीयस्तरमै जाम, जेली स्क्वास, जुस, आदि उद्योगको स्थापना आवश्यक छ। कूल खेतीयोग्य जमिनको ३१ प्रतिशत मात्र सिंचाई पुग्ने गर्छ। फलफूल खेति हुने क्षेत्रफल ७८०५ हेक्टर छ। घरपालुवा पशुपंक्षीको संख्या करिव ५,४५,४२० रहेको छ। भोजपुरमा औद्योगिक विकासको अवस्था भने दयनीय छ। यहाँ धातुका भाँडा, नेपाली कागज, खुकुरी, करूवा, राडीपाखी, टोपी, डोका, डाला आदिका घरेलु उद्योग सञ्चालित छन्। सरकारी प्रवर्द्धनको अभावमा यी उद्योगहरूले पनि गति लिन सकेका छैनन्।

कृषिमा आधारित उद्योगहरूको विकासमा जोड दिनसकेमा कृषकहरूको जीवनस्तर उकास्न मद्दत मिल्छ। फलाम, अन्नख, तामा, वेरिल, टुरामालीन र कार्वनाईट आदि खनिजपदार्थ समेत यस जिल्लामा पाईन्छ। पशस्त फलाम र तामा पाइने हुँदा वि.सं. १८७२ मा नेपाल सरकारले हालको बाँडागाऊ टक्सारमा टकमरी गर्ने (डोली पैसा काट्ने) टक्सार खुलाएको थियो। टक्सारमा कृषि

औजार र धातुका भाँडा बनाउने गरिन्थ्यो । पर्याप्त बजार र कच्चा पदार्थको अभावमा अहिले ती उद्योग संकटग्रस्त अवस्थामा पुगेका छन् । भोजपुरमा बनेका खुकुरी खुकुरी र करुवा देश तथा विदेशमा प्रसिद्ध छन् । जिल्ला सदरमुकाम तथा ग्रामीण क्षेत्रमा चलेका केही खुकुरी उद्योग बजारको मागलाई धान्न नसकिरहेको अवस्था छ ।

६ वर्षअघिमात्र निर्माण पूरा भएको कच्ची सडकको स्तरोन्नतिमा भएको ढिलाईले जिल्लामा ६ महिना पनि राम्ररी यातायातका साधन गुड्न सक्दैनन् । देशका अन्य जिल्लासँग भोजपुरलाई जोड्न अरूण नदिमा बेलायत सरकारको सहयोगमा पक्की पूला निर्माण जारी छ । विकासको पूर्वाधार यातायात भएको हुँदा यातायातको पूर्वाधार सडकको चाँडो स्तरोन्नति गरी पक्की बनाउनु आवश्यक छ । कृषिमा आधुनिक प्रविधि र सीपको कमी, सिंचाइको अभावले खेतियोग्य जमीन बाँकिने क्रम बढेको छ ।

समस्या र चुनौतिका वावजूत जिल्लाको समग्र विकासका लागि स्थानीयस्तरमै रोजगारी सृजना, कृषिजन्य उद्योगको विकास, जिल्लामै रहेका धातुखानीको पुनः उत्खनन गरी भाँडा उद्योगहरूको विस्तार र सडक यातायातको स्तरोन्नति गर्न सके जिल्लाका नागरिकको अवस्था आधारभूत मानवीय अवस्थाबाट माथि उठ्ने थियो ।

७. जनसंख्या सम्बन्धी विवरण (२०६८)

जम्मा जनसंख्या :	१,८२,४५९
माहिला :	९४,४०६
पुरुष :	८६,०५३
घरपरिवार संख्या :	३९,३९३
औसत परिवार सदस्य संख्या :	५.१४
साक्षरता प्रतिशत:	६९.३४
महिला साक्षरता प्रतिशत:	६१.३८
पुरुष साक्षरता प्रतिशत:	७८.३९
जनघनत्व (प्रति वर्ग कि.मि.) :	१२१ जना
बाषिर्क जनसंख्या वृद्धिदर :	०.२१ प्रतिशत
पुरुष माहिला अनुपात :	८९.३

बढी जनसंख्या भएका भोजपुरमा बसोबास गर्ने १० वटा जातिहरू:

जाति	जनसंख्या	प्रतिशत
राई:	५८३३८	३१.९७
क्षत्री:	३६१०६	१९.७९
तामाङ:	१७२३५	९.४५
नेवार:	१४६६३	८.०४
ब्रह्माण:	११२८८	६.१९
कामी:	८८७६	४.८६
मगर:	८५८३	४.७०
दमाङ/ढोली:	५४५५९	२.६१
सार्की:	४१९२	२.३०
कुलुङ:	३९५०	२.१६

(२०६८ सालको राष्ट्रिय जनगणनामा आधारित शब्दा तथागडक कार्यालय भोजपुरको विवरण)

८. विकासका सम्भावना :

भौगोलिक विकटता भएपनि यो जिल्लामा विकासको प्रचुर सम्भावना रहेको छ । उचित प्रचार र पलहको अभावमा यो जिल्लाका ऐतिहासिक र सांस्कृतिक महत्वका स्थानहरू अहिले पनि ओभ्लेमा छन् । जिल्लाका पर्यटकीय र रमणीय स्थानहरूमा ट्याम्केडाँडा, दिङ्गला, घोडेटार, साल्पापोखरी, सिलिचुङ डाँडा, मैयुङ डाँडा, हतुवागढी र सुन्तले आदि पर्दछन् । अरूण उपत्यकाको काखमा रहेको ऐतिहासिक, दिङ्गला बजारलाई हिन्दूधर्मावालम्बीहरूको तीर्थस्थलको केन्द्र बनाउन सकिन्छ । नेपालकै पहिलो जनस्तरको विद्यालय तथा धार्मिक मठ मन्दिर र रूद्राक्षको केन्द्र यस स्थानलाई धार्मिक पर्यटनको केन्द्र बनाउन सकिन्छ ।

यस जिल्लाको पूर्वी सीमानामा बग्ने अरूण नदिमा ज्याफिटड गराउनुका साथै जलमार्गको सम्भावना रहेको छ भने विश्वकै होचो अरूण उपत्यका हुँदै सगरमाथा क्षेत्र प्रवेशका लागि पदयात्रा मार्ग विकास गर्न सकेमा त्यसक्षेत्रको नागरिकको जीवनस्तर उच्च बनाउन सकिन्छ । जिल्लाको पश्चिममा रहेको ट्याम्के डाँडा पर्यटकीय दृष्टिमा एक उल्लेखनीय स्थल मानिन्छ जहाँबाट प्रायः जसो भोजपुरका रमाइला फाँट, वन जङ्गल र खोला नालाका रमाइला दृश्यहरू अवलोकन गर्न सकिन्छ ।

दीर्घकालिन योजना बनाउन सकेमा तिम्मा गाविसको मैयुङ डाँडालाई खेल पर्यटनको केन्द्र बनाउन सकिन्छ । सो स्थान गल्फ, घोडचढी र अन्य खेलकुदका लागि उपयोगी रहेको छ । यी बाहेक पनि यस जिल्लामा पर्यटन विकासका सम्भावनाहरू नभएका होइनन् । भोजपुरको दक्षिणी अरूण र दूधकोशी नदिको दोभान त्रिवेणीदेखि साल्पासम्मको पदयात्रा मार्ग विकास गरेर आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटक आकर्षित गर्न सकिन्छ ।

भोजपुरको उत्तरी क्षेत्रका दोभाने, खाटम्मा सहितका गाविसमा रहेका अग्ला अग्ला चट्टाने भिरहरूमा हिमाल चढ्नुपूर्व गरिने रक कलाईम्बिङको अभ्यास गराउन सकिने प्रचुर सम्भावना रहेको छ । हाम्रो जंगलीक्षेत्रमा पाइने दुर्लभ बन्य जन्तुहरू बाघ, भालु, हाब्रे (रातो पाण्डा) जस्ता जीवजन्तुको संरक्षण गरेर पर्यटकलाई तान्ने कार्यक्रम बनाउन सकेमा स्थानीयले राम्रो फाइदा लिन सक्ने अवस्था छ । भोजपुरमा रहेका आदिवासी जनजातिको मौलिक संस्कृतिलाई जोगाउँदै पाहुना घर चलाएर आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकलाई न्यूनतम शुल्क लिएर सेवा दिन सकेमा यहाँको कला संस्कृतिबाट पनि भोजपुरको विकासमा टेवा पुऱ्याउन सकिने अवस्था छ । यसतर्फ समयमै जिल्लास्थित राजनीतिक दल र सरकारी कार्यालयहरूको ध्यानाकर्षण हुनु जरूरी छ ।

हाम्रो जिल्लामा वसोवास गरिरहेका विभिन्न जातजाति भाषा संस्कृतिमा समृन्त रहेका छन् । देशका अन्य भागमा मगर, गुरुङ्गसहितका अन्य जातिले स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकलाई लक्षित गरेर सञ्चालनमा ल्याएका होमस्टे सेवा पर्यटकको आकर्षणको केन्द्र बनिरहेको अवस्थामा भोजपुरमा पनि हामीले यसतर्फ ध्यान केन्द्रित गर्नु जरूरी भइसकेको छ ।

भोजपुर जिल्लालाई कम्तीमा पनि पूर्व पश्चिम र उत्तर दक्षिण सडकमार्गले जोड्न सकेमा यो क्षेत्रको चैतर्फी विकास हुने अवस्था छ । त्यसका लागि हिले-भोजपुर सडकलाई स्तरोन्नति गरी यातायात सेवालालाई प्रभावकारी बनाउनु प्रमुख आवश्यकता हो । सडक यातायातको राम्रो व्यवस्था हुन सकेमा भोजपुरमा रहेका धार्मिक सम्पदाहरूलाई धार्मिक पर्यटकहरूको केन्द्र बनाउन कुनै गाह्रो छैन ।

यहाँ उत्पादित जडिबुटीबाट जिल्लावासीले फाइदा लिन नसकेको अवस्थामा जिल्लावासीले नीति बनाएर यसबाट फाइदा लिन सकेमा जिल्लाकै विकासमा महत्वपूर्ण मद्दत पुग्न सक्छ । त्यसैगरी संखुवासभको तुम्लिङ्गटारबाट भोजपुरको उत्तरी इर्खुवा खोलाको किनारबाट अहिले यात्रा गर्ने पर्यटकको संख्यामा वृद्धि गर्न सो रूटलाई राम्रो पदयात्रामार्गको रूपमा विकास गरी आम्दानी गर्न सकिन्छ । उत्तर दक्षिण सडकको संरचना विकास गरी दूधकोशीबाट साल्पा सिलिचुङ हुँदै सोलुखुम्बु जिल्ला सडकले जोड्नसकेमा सडकमार्गबाट सोलुखुम्बु प्रवेश गर्ने प्रमुख नाकाको रूपमा भोजपुरलाई विकास गर्न सकिन्छ ।

सशस्त्र द्वन्द्वमा भोजपुर

१) विषय प्रवेश

नेकपा माओवादीले २०५२ साल फागुन १ गतेदेखि राष्ट्रियता, जनतन्त्र र जनजीविका सम्बन्धी माग सम्बोधन नभएको भन्दै देशमा सशस्त्र सङ्घर्षको शुरूवात गरेको थियो । तत्कालीन प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवालाई २०५२ माघ २१ गते ४० बुँदे माग बुझाउने क्रममै माओवादी नेतृत्वले आफ्ना माग पूरा नभए सशस्त्र सङ्घर्षमा जाने जनाइसकेको थियो ।

सरकारले आफ्ना मागहरू पूरा गर्ने चासो नदिएपछि नेकपा माओवादीका छापामारले २०५२ फागुन १ गते रोल्पाको होलेरी प्रहरी चौकी, रूकुमको राडी प्रहरी चौकी र गोरखाको च्याङ्लीस्थित कृषि विकास बैंक र साना किसान आयोजनामा आक्रमण गरी सशस्त्र जनयुद्धको घोषणा गरेका थिए । जनयुद्ध घोषणा गरेको ६ महिनापछि माओवादी छापामारले प्यूठान जिल्लाको लुङ र रोल्पा जिल्लाको त्रिवेणी प्रहरी चौकीमा आक्रमण गरेका थिए । त्यसैगरी सल्यानको भिम्पे र रामेछाप जिल्लाको बेथान प्रहरीचौकीमा आक्रमण गरी माओवादी छापामारले बन्दुक र अन्य हतियार कब्जा गरेका थिए ।

माओवादीले जनयुद्ध शुरू गरेपछि त्यसको प्रभाव सबैभन्दा पहिले मध्यपश्चिमका रोल्पा, रूकुमसहितका जिल्लामा परेको थियो । माओवादीले देशका पूर्वी भेगसम्म आफ्नो सञ्जाल विस्तार गरेपनि माओवादीको सशस्त्र द्वन्द्वको बढी प्रभाव भने २०५६ सालपछि मात्र पूर्वी नेपालमा देखिएको थियो । माओवादीले मध्यपश्चिममा सशस्त्र संघर्षलाई तीव्रता दिईरहंदा विभिन्न जातीय नारासहित पूर्वी पहाडका भोजपुर, खोटाङसहितका जिल्लामा गोपाल खम्बु नेतृत्वको किरात वर्कस पार्टीले पनि सशस्त्र आन्दोलन गरिरहेको थियो । माओवादीले किरात वर्कस पार्टीसँग एकता गरेपछि पूर्वी पहाडमा पनि आफ्नो संगठनलाई सशस्त्ररूपमा विस्तार गरेको थियो ।

जनयुद्ध शुरू भएको केही वर्षसम्म सरकारी संयन्त्र र सुरक्षाकर्मीमाथि केन्द्रित माओवादी आक्रमण सर्वसाधारण र अन्य राजनीतिक दलका कार्यकर्तामाथि लक्षित हुन थालेपछि मानवअधिकार उल्लङ्घनका घटना बढेका थिए । माओवादीले शुरू गरेको सशस्त्र सङ्घर्ष दमनको नाममा प्रहरीले विभिन्न नाममा चलाएका अपरेसनको तारो निर्दोष नागरिक पर्ने क्रम बढ्यो । हिंसा र प्रतिहिंसाले मानवताविरुद्धका अपराध र मानवअधिकार हननका घटना चुलिएका थिए ।

२०५८ मङ्सिर ८ गते नेकपा माओवादीले एकपक्षीय रूपमा युद्धविराम भङ्ग भएको घोषणा गरी तत्कालीन शाही नेपाली सेनाको दाङस्थित घोराही व्यारेकमा आक्रमण गरे । यो घटनाले प्रहरी र माओवादीबीच भड्किएको सशस्त्र सङ्घर्षमा शाही नेपाली सेना पनि तानियो । सरकारले मङ्सिर ११ गते सङ्कटकाल घोषणा गरी शाही नेपाली सेना माओवादी विरुद्ध परिचालित गरेपछि नागरिकलाई गिरफ्तार गरी बेपत्ता बनाउनु सुरक्षा निकायको जिम्मेवारी जस्तै भएको थियो ।

राष्ट्रसङ्घीय घोषणापत्रले बलपूर्वक बेपत्ता पार्ने कार्यलाई परिभाषित गर्दै बलपूर्वक बेपत्ता बनाउने कार्यलाई मानवताविरुद्धको अपराध घोषणापत्र जारी गरेको थियो । विस्तृत शान्ति सम्झौतामा प्रष्ट उल्लेखित ६ महिनाभित्र बेपत्ता नागरिकको खोजीका लागि ठोस पहल गर्ने प्रावधान शान्ति सम्झौताको ७ वर्ष वितिसक्दा पनि अलपत्र छ । बेपत्ता खोजविन आयोग गठन हुन नसक्दा भोजपुरसहित देशभरबाट बेपत्ता करिव एक हजार जना बढी नागरिकका परिवारको दिनरात अहिले पनि आँसुमा डुबेर बितिरहेको छ ।

२०४७ सालको संविधानले मृत्युदण्ड हुने गरी कानून बनाउन नपाइने व्यवस्था गरेपनि २०५२ सालमा नेकपा (माओवादी) ले सशस्त्र द्वन्द्व सुरू गरेपछि राज्य र विद्रोही दुवै पक्ष गैरन्यायिक हत्या र

नागरिक बेपत्ता पार्ने काममा योजनाबद्ध ढङ्गले लागेका थिए । सरकारबाट विद्रोही दबाउने क्रममा गैरन्यायिक हत्यालाई राज्यले नीतिकै रूपमा लियो भने विद्रोही पक्षले जनयुद्धको विरुद्ध लागेको, सुराकी गरेको र फरक विचार राखेको भन्दै व्यक्ति हत्यालाई प्रश्रय दिने काम गर्‍यो । सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा मारिने भोजपुर जिल्लाका नागरिकमध्ये अधिकांश गैरसैनिक र युद्धसँग असम्बन्धित रहेका पाइएका छन् ।

२) भोजपुरमा सशस्त्र द्वन्द्वको शुरुवात

जनयुद्धको थालनीका क्रममा माओवादीले भोजपुरमा सामन्ती प्रथा चलाएर चर्को व्याजदरमा ऋण लगानी गर्ने, गरीब र असहायलाई सताउने व्यक्तिहरूमाथि अन्याय गर्ने विरुद्ध आक्रमण गरेको थियो । माओवादी कार्यकर्ताले जनयुद्धको शुरू गर्दै सामन्ती व्यक्तिहरूका परालको कुन्यूमा आगो लगाएर, गाईवस्तु फुकाई अन्नबालीमा लगाइदिएर जनयुद्ध थालेका थिए । काङ्ग्रेससम्बद्ध केही कार्यकर्ताहरूको सम्पत्तिलाई लक्षित गरी आक्रमण गरिएको थियो । जनयुद्धको शुरुवातमा कम्तीमा १२ जनाको सङ्ख्यामा रहेका माओवादी कार्यकर्ताहरूले भूमिगत रूपमा गतिविधि थाल्दा घरेलु विस्फोटक पदार्थ र हतियारको प्रयोग गरी सामन्तीप्रथा चलाएको भन्दै केही व्यक्तिहरूका घर र सम्पत्तिमा आक्रमण गरेका थिए । माओवादी कार्यकर्ताले जनयुद्धको शुरुवात गर्दै २०५२ फागुन ११ गते छिनामखु गाविस-१ निवासी नेपाली काङ्ग्रेसका कार्यकर्ता मनोज कार्कीको मिलमा आगजनी गरेका थिए । त्यसैक्रममा जिल्लाका विभिन्न स्थानका व्यक्तिका घरबाट रकम लेनदेनसम्बन्धी कागजपत्र जलाएर 'सामन्तीविरुद्ध कारबाही' का नाममा आफ्ना गतिविधि गरेका थिए ।

माओवादीद्वारा सञ्चालित सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा भोजपुर जिल्लाका एकसय २९ जना नागरिकले ज्यान गुमाए । त्यसैगरी ७ जना नागरिक द्वन्द्वरतपक्षबाट बलपूर्वक बेपत्ता पारिए । द्वन्द्वका क्रममा ४० जना बढी नागरिक अपाङ्ग भए । त्यसैगरी ३ सय ७२ परिवा द्वन्द्वका क्रममा विस्थापित भए । विस्थापितहरूमध्ये हालसम्म ८८ परिवारले मात्र राहत लिएको अवस्था छ । आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक अधिकारहरूको उल्लङ्घनका घटनाहरूको सङ्ख्या व्यवस्थितरूपमा सङ्कलन हुन नसक्दा ती अधिकारहरूको उलंघनबाट पीडित नागरिकको सङ्ख्या पनि धेरै रहेको भन्न सकिन्छ । मानवताविरुद्धका अपराधहरू र मानवअधिकारको गम्भीर उल्लङ्घनमा राज्य तथा विद्रोही दुवैपक्ष संलग्न रहेका तथ्यहरू हामीसँग पर्याप्त छन् । आतङ्ककारीको आरोपमा राज्यपक्षबाट भएको गैरन्यायिक हत्या हुन् वा गैरराज्यपक्षबाट सुराकी र सामन्तीको आरोपमा भएका गैरन्यायिक हत्याका घटना विश्लेषण गर्ने हो भने नागरिकको अधिकार हननमा दुवैपक्षको संलग्नता कमवेश थिएन ।

यस जिल्लामा माओवादी जनयुद्धको उद्गमथलोको रूपमा रहेको साङ्गपाङ्ग र बोया गाविस आसपासका गाविसमा माओवादी गतिविधि बढेपछि जनयुद्ध सुरु भएदेखि नै प्रहरीले धरपकड शुरू गरेको थियो । माओवादीमा लागेको आशङ्कामा प्रहरीले साङ्गपाङ्ग र अन्य गाविसबाट ३० जनाभन्दा बढी स्थानीयलाई गिरफ्तार गरेको थियो । सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा भएका मानवअधिकार हननका घटना हेर्ने हो भने द्वन्द्वरत दुवैपक्षले युद्धसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय नियमनहरूको ठाडो उल्लङ्घन गरेका थिए । माओवादी कार्यकर्ताले भूमिगत गतिविधि तीव्र पारेपछि प्रहरीले पनि धरपकड थालेको थियो । सामन्तीप्रथा चलाएको, शोषण गरेको र माओवादी विरुद्ध सुराकी गरेको भन्दै माओवादी कार्यकर्ताले केही व्यक्तिहरूमाथि आक्रमण थालेपछि प्रहरी माओवादीको आशंकामा स्थानीयलाई गिरफ्तार गर्ने क्रम तीव्र बनायो ।

माओवादी जनयुद्धको शुरुवातका सदस्य माओवादी कार्यकर्ताहरूलाई गिरफ्तार र धरपकड गर्ने लक्ष्यका साथ प्रहरीले उनीहरविरुद्ध गोप्य अप्रेसन चलायो । सो क्रममा प्रहरीले भोजपुरका केही प्रमुख माओवादी नेताहरूलाई गिरफ्तार गर्न सफल पनि भयो । नेकपा माओवादीले भूमिगत रूपमा सशस्त्र सङ्घर्ष घोषणा गर्नुपूर्व नै नामावली तयार पारेर प्रहरीले उनीहरूलाई गिरफ्तार गर्न शुरू गर्‍यो ।

भोजपुरमा नेकपा माओवादीले ०५२ फागुन १ गते जनयुद्ध शुरू गर्दा संलग्न सदस्य बोया गाविस-८ निवासी कृष्णकुमार राई 'निकास' लाई ०५२ फागुन १४ गते सङ्खुवासभाको तुम्लिङ्गटारबाट गिरफ्तार गर्‍यो । राईलाई गिरफ्तार गरेपछि उनीविरूद्ध राज्यविरूद्धको अपराध गरेको अभियोग लगाएर सङ्खुवासभास्थित कारागार कार्यालय खाँदवारीमा थुनियो । सङ्खुवासभा कारागारको ढोकाबाटै उनलाई पुनः गिरफ्तार गरी भोजपुर ल्याइयो । गिरफ्तार गरेको १५ दिनपछि ०५२ फागुन २९ गते मात्रै अदालतमा हाजिर गराएर पुनः हिरासतमा राखियो । १७ दिनसम्म हिरासतमा राखेर उनलाई प्रहरीले शारीरिक यातना दिएका थिए । उनीहरूलाई केही सार्वजनिक अपराध अभियोगमा ०५७ असोज १५ गतेसम्म बन्दी बनाइयो । ३ वर्ष ९ महिनासम्म संखुवासभा र भोजपुर कारागारमा राखेर राईलाई ०५७ असोज १५ गते भोजपुरबाट रिहा गरियो । सरकारले निकासलाई गिरफ्तार गरेपछि सरकारले साडपाडलगायतका गाविसमा दडुगा प्रहरी परिचालित गरेर धरपकड बढाएको थियो । नेकपा माओवादीले जनयुद्ध शुरू गरेपछि जिल्लाको साडपाड गाविसबाट तारा राई, ईश्वरी राई र विनुजा राईलाई प्रहरीले ०५२ फागुन १८ गते गिरफ्तार गर्‍यो । उनीहरूलाई एक महिनासम्म हिरासतमा राखेर शारीरिक यातना दिई केही सार्वजनिक अपराधमा मुद्धा चलाएर जनही २८ हजार धरौटीमा रिहा भए ।

त्यसैगरी सोही गाविसका बसन्तकुमार राई, शरण राई र जसबहादुर राईलाई ०५२ फागुन २५ गते माओवादी भएको आरोपमा इलाका प्रहरी कार्यालय साडपाडको टोलीले गिरफ्तार गरी एक महिना हिरासतमा राखेर रिहा गर्‍यो । तिवारीभञ्ज्याङ्ग गाविस-९ का बिन्दा ढकाल, ध्यानबहादुर श्रेष्ठ, बम किराँत र प्रेम दर्जीलाई ०५३ वैशाख १५ गते प्रहरीले गिरफ्तार गरी हिरासतमा राखेर यातना दिई रिहा गर्‍यो । साडपाड गाविस-२ का राम कार्की, बसन्त पराजुली, जीवन कार्की र भक्तबहादुर कार्कीलाई पनि प्रहरीले माओवादी पालेको आरोपमा ०५३ साउन १३ गते गिरफ्तार गर्‍यो । जिल्लाका उत्तरी र पूर्वी भेगमा प्रहरीले माओवादी विरूद्ध आफ्नो अभियानलाई तीव्र पारेर १५ जना बढी स्थानीयलाई गिरफ्तार गरी यातना दिएको थियो । ०५२ सालदेखि ०५६ सालसम्म प्रहरीले गिरफ्तार अभियानलाई अघि बढाएको थियो ।

माओवादी कार्यकर्ता र माओवादी पार्टीका शुभेच्छुकहरूमाथि प्रहरीले धरपकडलाई तीव्र पारेपछि माओवादी कार्यकर्ताले पनि राज्यपक्ष निकटका व्यक्तिमाथि आक्रमण शुरू गरे । सुरक्षा निकायका सदस्यलाई खाना खुवाएको आरोपमा साडपाड गाविस-८ निवासी राजसभा स्थायी समितिका सदस्य हरिवीरहादुर राईलाई ०५३ माघ १ गते गोली हानी घाइते बनाए । उनीमाथि जनयुद्ध शुरू गरेको ११ महिनापछि माओवादी कार्यकर्ताले घरैमा गोली हानेर मार्ने प्रयास गरेका थिए । माओवादी कार्यकर्ताले उनीमाथि गाउँकै २७ जना स्थानीय बासिन्दा माओवादी भएको भन्दै प्रहरीमा उजुरी गरेपछि आक्रमण गरेको भनाइ छ ।

भूमिगत रूपमा आफ्नो सङ्गठन विस्तार अभियानलाई तीव्र पारिरहेकै बेला नेकपा माओवादी भोजपुरको नेतृत्वमा रहेका एकजना नेतालाई प्रहरीले भ्वापाबाट गिरफ्तार गर्‍यो । साडपाड गाविस-५ निवासी नेकपा माओवादी भोजपुरका नेता सावित्रीकुमार काफ्लेलाई ०५४ असारमा भ्वापाबाट गिरफ्तार गरेको थियो । उनलाई राज्य विरूद्धको अपराध र केही सार्वजनिक अपराध अभियोगमाग मुद्धा चलाएर भ्वापा, विराटनगरसहितका विभिन्न जेलमा राखेर ०५८ पुस २२ गते रिहा गरियो । उनी जेल परेपछि माओवादी भोजपुरको सङ्गठन विस्तार लगायतका गतिविधिमा गम्भीर असर परेको थियो ।

माओवादीको फौजी नेतृत्व सम्हालेका अर्का नेतालाई पनि प्रहरीले सुनसरीको धरानबाट गिरफ्तार गर्न सफल भयो । माओवादीलाई दमन गर्ने सम्पूर्ण जिम्मा लिएको प्रहरीले ०५४ सालमा सुनसरीको धरानबाट बोया गाविस-८ निवासी माओवादीका फौजी कमाण्डर किरणकुमार राईलाई

गिरफ्तार गर्‍यो । उनलाई राज्यविरुद्धको अपराध अभियोगमा मोरङको विराटनगर जेलमा ४ वर्षसम्म बन्दी बनाएर ०५८ मंसिर २९ गते रिहा गरियो ।

माओवादिले भूमिगत रूपमा आफ्नो शक्तिलाई जिल्लाको उत्तरी क्षेत्रका साङपाङ र बोया गाविसबाट विस्तार गर्दै पूर्वी र पश्चिमीक्षेत्रका गाविससम्म विस्तार गर्न थालेपछि प्रहरी पनि क्रमशः दमनमा उत्रेको थियो । माओवादीमा लागेको आरोपमा प्रहरी चौकी लेखर्कको टोलीले खोटाङको खिदिमा गाविस-२ का हर्कबहादुर दर्जीलाई प्रहरीले पाँचधारे बजारबाट गिरफ्तार गरी १५ दिनसम्म हिरासतमा राखेर रिहा गर्‍यो । माओवादीमा संलग्न भएको अभियोगमा लेखर्क गाविस-४ निवासी वाबुराम शाक्यलाई ०५५ माघ १५ गते गिरफ्तार गरी माघ १९ गते रिहा गरियो ।

सशस्त्र गतिविधि बढ्दै जाँदा राज्यपक्षले माओवादीका नेता कार्यकर्ताका परिवारलाई पनि आक्रमण र धरपकड गरेको थियो । सुरक्षाफौजेको टोलीले बोया गाविस निवासी माओवादी नेता कृष्णकुमार साम्पाङ निकासका ८५ वर्षीय वृद्धलाई पनि कुटपिट गरेका थिए । त्यसैगरी नेता साम्पाङका बाबुलाई पनि घरबाट गिरफ्तार गरेर कुटपिट गरियो । उनका भाई चन्द्रकुमार राईलाई पनि सुरक्षाफौजेको टोलीले पटक पटक गिरफ्तार गरेर शारीरिक तथा मानसिक यातना दिएका थिए ।

३) दोहोरो हिंसाको मारमा सर्वसाधारण

सशस्त्र सङ्घर्षको चाप बढ्दै जाँदा हिंसा र प्रति हिंसाको छायाँमा नागरिक पर्ने क्रमले तीव्रता पायो । राज्यपक्षले माओवादी पालेको तथा माओवादी भएको आरोपमा धरपकड गर्ने र माओवादिले पार्टी विरुद्ध सुराकी गरेको र सामन्ती भएको आरोपमा आक्रमण गर्ने क्रमले नागरिक असुरक्षित बने । माओवादी हिंसा कम गर्न राज्यले भोजपुरका माओवादी नेताहरूलाई लक्षित गरेर कारबाही चलायो । यसैक्रममा नेकपा (माओवादी) भोजपुरका नेता राजनविक्रम राईलाई इलाका प्रहरी कार्यालय साङपाङको टोलीले ०५६ जेठ ३१ गते गाउँबाटै गिरफ्तार गरेर हातहतियार खरखजना महलमा मुद्दा चलाएर जेल चलान गर्‍यो । माओवादीमै लागेको अभियोगमा प्रहरीले चम्पे गाविस-९ का बसन्त रानालाई ०५६ चैत २७ गते गिरफ्तार गर्‍यो । उनलाई १० दिनसम्म हिरासतमा राखेर ०५७ वैसाख ६ गते रिहा गरियो । गस्तीमा गएको प्रहरीको बन्दुक पङ्कडा ०५६ साउन ३० गते बास्तिम गाविस-४ की १८ वर्षीया अनिता प्रधान गम्भीर घाइते भइन् । उनको उपचारको प्रबन्ध सरकारले गरेको थियो ।

माओवादी विरुद्ध प्रहरीले कारबाही चलाइरहेको समयमा माओवादिले पनि भूमिगतरूपमा आफ्नो गतिविधिलाई तीव्र पारिरहेको थियो । यसैक्रममा खम्बुवान राष्ट्रिय मोर्चाका कार्यकर्ताले भुल्के गाविस-४ निवासी पञ्चकन्या माध्यमिक विद्यालयका भुल्केकी प्रधानाध्यापक कमला तिमल्सेनामाथि ०५५ पुस ३० गते घरैमा गोली प्रहार गरे । गोली लागेर घाइते भएकी तिमल्सेनाको काठमाडौँमा उपचार गरियो । विद्यालयको रकम भ्रष्टाचार गरेको आरोपमा गोली प्रहार भएपछि तिमल्सेनाका परिवार गाउँबाट विस्थापित भएर काठमाडौँ गयो ।

माओवादीलाई तह लगाउन परिचालित भएको राज्यको एकमात्र शक्ति नेपाल प्रहरीले माओवादी आशङ्कामा जथाभावी नियन्त्रणमा लिएर यातना दिने क्रम बढाएपछि सर्वसाधारण आतङ्कित बनेका थिए । प्रहरीले गाउँमा रहेका राजनीतिक कार्यकर्ता, युवाहरू र शिक्षकमाथि निगरानी गर्दै उनीहरूलाई नियन्त्रणमा लिएर हिरासतमा राख्ने क्रम बढाएको थियो । माओवादीविरुद्ध परिचालित प्रहरी र माओवादी लडकाकुबीच देशका विभिन्न स्थानमा भिडन्त हुने क्रम बढेपछि गाउँ खाली हुँदै गएका थिए । माओवादिले देशका ग्रामीण भेगमा रहेका प्रहरी कार्यालयहरूमा निरन्तर आक्रमण गरेर मानवीय र भौतिक क्षति गरी हतियार कब्जा गरेपछि गाउँमा माओवादिले आफ्नो पकड बढाउँदै लगेको थियो ।

राज्यपक्षबाट परिचालित प्रहरीसहितका सुरक्षाकर्मी र माओवादी पक्षबाट भइरहेका मानवअधिकार हनन र नागरिक हत्याका घटना रोक्ने वार्ताद्वारा समस्यको समाधान निकाल्न अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले दबाव दिएपछि २०५८ साउन १० गते राति तदनुसार २००१ जुलाई २५ तत्कालीन सरकारले एकपक्षीय युद्धविरामको घोषणा गर्‍यो । सरकारले गरेको युद्धविरामलाई माओवादीले पनि स्वीकारेपछि केही समय नेपालीले शान्तिको सास फेर्न पाए ।

४) सङ्कटकालसँगै गहिरिंदो द्वन्द्व

नेकपा माओवादी र सरकारबीच भएको पहिलो युद्धविराम २०५८ मङ्सिरमा भङ्ग भएपछि देशमा नयाँ द्वन्द्वको श्रृङ्खला अघि बढ्यो । २०५८ मङ्सिर ८ गते राति तदनुसार २००१ नोभेम्बर २३ माओवादीले प्रहरी, सेना तथा अन्य सरकारी संस्थामाथि श्रृङ्खलाबद्ध आक्रमण गर्‍यो । दाङको घोराहीमा माओवादीले सैनिक ब्यारेक (गोरखबहादुर गण र भगवतीप्रसाद गुल्म) माथि धावा बोल्नुका साथै दुईवटा प्रहरी चौकीमाथि आक्रमण गरे ।

माओवादीले आक्रमण गरेपछि भएको भिडन्तमा २४ जना बढी मारिए । माओवादी सेनाले आक्रमण गरेका सैनिक ब्यारेकबाट हातहतियार तथा नगद पनि कब्जा गर्न सफल भए । स्याङ्जामा पुतलीबजारस्थित जिल्ला प्रहरी कार्यालय र इलाका प्रहरी कार्यालय गल्याङमा माओवादीले ०५८ मङ्सिर ८ गते राति नै आक्रमण गर्दा १४ जना प्रहरीको मृत्यु भयो । माओवादीले सोही राति मोरङको मजारे प्रहरी चौकीमा पनि आक्रमण गरे ।

२०५८ मङ्सिर १० गते सोलुखुम्बुको सल्लेरीमा सेना, प्रहरी र सरकारी कार्यालय तथा फाफ्लु एयरपोर्टमा माओवादी सेनाको आक्रमणमा परी प्रमुख जिल्ला अधिकारी र ११ जना सैनिकसहित ३४ जनाको मृत्यु भयो । माओवादीले देशका विभिन्न सैनिक ब्यारेक र प्रहरी कार्यालयमा एकसाथ धावा बोलेपछि प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको सरकारले ०५८ साल मङ्सिर ११ गतेदेखि देशमा सङ्कटकाल लगाएर शाही नेपाली सेनालाई माओवादीविरुद्धको युद्धमा परिचालित गरियो । तत्कालीन शाही नेपाली सेना ब्यारेकबाट निकाल्न तत्कालीन शेरबहादुर देउवा सरकारले आतङ्ककारी तथा विध्वंसशात्मक गतिविधि (नियन्त्रण र सजाय) अध्यादेश (ठाडो), २०५८ जारी गरेको थियो ।

५) प्रहरी हिरासत र सैनिक ब्यारेक यातनागृह

सरकार माओवादीबीच भएको पहिलो युद्धविराम भङ्ग भएपछि शङ्काको भरमा मानिस गिरफ्तार गर्ने कार्यले आमजनता आतङ्कित बन्न बाध्य भए । युद्धविराम भङ्ग भएपछि सुरक्षाफौजले माओवादीप्रति निकट विचार राख्ने नागरिकलाई गिरफ्तार गर्ने अभियान चलायो । सुरक्षाफौजले कम्युनिष्ट विचारका व्यक्तिहरूलाई लक्षित गरेर गिरफ्तार गरी हिरासतमा राखेर यातना दिने क्रम बढायो । भोजपुर गाविस-५ निवासी हिरालाल श्रेष्ठलाई सुरक्षाफौजले ०५८ पुस ११ गते शनिवार उनको घरैबाट गिरफ्तार गर्‍यो । उनले नेकपा (माओवादी) निकट विचार राख्ने पत्रपत्रिकाहरू बिक्री गर्दै आएका थिए । त्यसैगरी भोजपुर गाविस-६ निवासी हरिकृष्ण दाहाललाई ०५८ मङ्सिर १७ गते आइतबार उनको घरैबाट प्रहरीले गिरफ्तार गर्‍यो । त्यसैगरी देउराली गाविस निवासी शिक्षक कृष्णराज भट्टराईलाई माओवादी आशङ्कामा गिरफ्तार गरी तीन महिना हिरासतमा राखेर छाडियो ।

गिरफ्तारीमा परेका हिरालाल श्रेष्ठ, हरिकृष्ण दाहाल र कृष्णप्रसाद भट्टराईलाई २ महिनाभन्दा बढी समय मुद्दा नचलाई गैरकानुनी रूपमा प्रहरी हिरासतमा राखियो । उनीहरूलाई ६६ दिनसम्म गैरकानुनी हिरासतमा राखेपछि गिरफ्तार गरेकै मितिदेखि कारागारमा राखिएको पत्र थमाएर २५ दिनमात्र जिल्ला कारागार कार्यालयमा नजरबन्दमा राखियो । प्रहरी हिरासतमा रहँदा माओवादी भएको स्वीकार्न भन्दै कठोर शारीरिक यातना दिइयो । प्रहरीले जिउबाट रगत बग्नुजेल

लात्ती, बुट, लाठी, पाइप र कुर्सी आदिले कठोर यातना दिने गरेका थिए । माओवादी भएको नस्वीकारे हिरासतमै मारिदिने भन्दै बन्दुक र पेस्तोल कन्चटमा तेस्राएर मानसिक यातना दिने क्रम प्रहरीले जारी राखेको थियो । त्यसैगरी बोखिम गाउँ विकास समिति निवासी मणि प्रधानले २०५८ पुसमा आत्मसमर्पण गरेपछि उनलाई प्रहरीले बर्बर शारीरिक यातना दिएको थियो । प्रहरी हिरासतमा राखेर शरीरबाट रगत बग्नुजेलसम्म यातना दिइन्थ्यो । यातनाका क्रममा पीडितको आवाज बाहिर जान नदिन हिरासतको ढोका बन्द गरेर प्रहरीले कुट्ने गरेको पीडितको भनाइ छ । उनलाई प्रहरीले हिरासतमा बर्बर यातना दिएर हिरासतमै करिब २ महिना राखेपछि जेल चलान गरेको थियो । हिरासतमा र जेलमा ९० दिन कटाएपछि उनलाई रिहा गरिएको थियो ।

खोटाङको बाँभेच्यानडाँडा गाविस-१, निवासी माओवादी कार्यकर्ता चन्द्रबहादुर बुढाथोकीलाई सुरक्षाफौजको टोलीले ०५८ माघ १८ गते भोजपुर-८, दुम्लिकाबाट गिरफ्तार गर्‍यो । गिरफ्तार गरेपछि बुढाथोकीलाई ०५९ भदौ १२ गतेसम्म कुनै मुद्दा नचलाई गैरकानुनीरूपमा प्रहरी हिरासतमा राखियो । हिरासतमा राखिएपछि बढी शारीरिक यातना उनैले भोगेका थिए । माओवादीसम्बन्धी गोप्य जानकारी लिने नाममा प्रहरीले गिरफ्तार व्यक्तिहरूलाई थुन्ने हिरासतगृहलाई 'यातनागृह' मा परिणत गरेको थियो । ०५९ भदौ १२ गतेसम्म प्रहरी हिरासतमा राखेर बुढाथोकीलाई ३ महिनाका लागि जिल्ला कारागार कार्यालयमा नजरबन्दमा राखियो । ३ महिना नजरबन्दमा राखेर रिहा गरेको कागज बनाई पुनः कारागार परिसरबाटै गिरफ्तार गरेर पुनः ३३ दिन हिरासतमा राखियो । ३३ दिन हिरासतमा राखेर यातनाको श्रृङ्खला चलाएपछि पुनः ९० दिन नजरबन्दका लागि कारागारमा चलान गरियो । ९० दिनको नजरबन्द गुजारेपछि रिहा गरेको कागजमा सही गराएर पुनः गिरफ्तार गरी हिरासतमा राखेर पुनः ७ दिनका लागि कारागारमा नजरबन्दमा राखियो ।

प्रहरी हिरासत र नजरबन्दमा राखिँदा बुढाथोकीलाई तत्कालीन शाही नेपाली सेनाका मेजरको आदेशमा सैनिक व्यारेकमा समेत लगिन्थ्यो । राति प्रहरी हिरासतमा राखिए पनि दिउँसो उनलाई सेनाको टोलीले सैनिक व्यारेकमा लगेर यातना दिने गरेको थियो । युनिफाइड कमाण्डको नीतिपछि गिरफ्तार व्यक्तिलाई सेनाले गैरकानुनीरूपमा व्यारेकमा यातना दिने गरेको थियो । प्रहरी र सेनाको कठोर यातनापछि माओवादी कार्यकर्ता बुढाथोकी सरकार र माओवादीबीच भएको दोस्रो युद्धविरामको समयमा ०५९ चैत ३ गते पत्रकारको रोहवरमा रिहा भई पुनः माओवादीमा प्रवेश गरे ।

दलगाउँ गाविस-५ निवासी माओवादी कार्यकर्ता युवराज राई र दुम्माना गाविस-२ निवासी माओवादी कार्यकर्ता कुलबहादुर थापा मगरलाई वैकुण्ठे गाविसबाट गिरफ्तार गरी ०५९ जेठ ११ गतेसम्म कारागारमा थुन्यो । कारागारबाट रिहा भएलगत्तै गिरफ्तार गरी ०५९ असोजसम्म भोजपुर कारागारमा थुनियो । ०५९ असोजमा रिहा भएका उनीहरूलाई पुनः गिरफ्तार गरी कारागारमा राखिएका उनीहरूलाई ०५९ चैतमा भएको दोस्रो युद्धविरामको समयमा पत्रकार र मानव अधिकारकर्मीको रोहवरमा रिहा गरियो । भोजपुर गाविस-९ निवासी शर्मीला बस्नेतलाई पनि सुरक्षाफौजले माओवादी आरोपमा गिरफ्तार गरी हिरासतमा राखेको थियो ।

गुप्तेश्वर गाविसस्थित पञ्चकन्या निमाविका शिक्षक रुद्रप्रसाद श्रेष्ठलाई माओवादीमा लागेको आरोपमा सुरक्षाकर्मीले ०५८ माघ १ गते गिरफ्तार गरी हिरासतमा राखेर रिहा गरे । त्यसैगरी अरूपोदय मावि चरम्बीका शिक्षकहरू हेम कट्टेल र दिपेन्द्र घिमिरेलाई माओवादीमा लागेको आरोपमा ०५८ माघ १ गते गिरफ्तार गरी केही दिनपछि तारेखमा आउने शर्तमा सुरक्षाकर्मीले रिहा गरे । माओवादीमा संलग्न भएको आरोपमा भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाकर्मीको टोलीले कालिका मावि हेलौँछाका शिक्षक परशुराम विष्टलाई सोही समयमा कूटपिट गरी घाइते बनाए । देवीथान निमावि आम्तेकका शिक्षक धर्मप्रसाद यादवलाई ०५८ फागुन ७ गते माओवादी आरोपमा गिरफ्तार गरी जिल्ला प्रहरी कार्यालयको हिरासतमा राखेर ०५८ फागुन ९ गते रिहा गर्‍यो । सुरक्षाकर्मीले मानवअधिकार हननका घटना बढाइरहँदा माओवादी पनि सर्वसाधारणमाथिको आक्रमणलाई बढावा

दिइरहेको थियो । दुईवटी पत्नी ल्याएको भन्दै माओवादी निकट किरात वर्कस पार्टीका कार्यकर्ताले जुलेली प्राथमिक विद्यालय ओखेका शिक्षक राजन राईलाई शारीरिक यातना दिए । वर्कसका कार्यकर्ताले राईको खुट्टा ढुंगाले किच्चाएर भाँचिदिएका थिए । माओवादी कार्यकर्ताले ०५८ फागुन ४ गते चौकीडाँडा गाविस-१ का सन्तोष विश्वकर्मालाई नेपालेडाँडा गाविसमा खुकरी प्रहार गरी गम्भीर घाइते बनाए । पीडितको त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षण अस्पताल काठमाडौँमा उपचार भयो । दोस्रो युद्धविरामपछि वार्ता प्रक्रिया टुटेपछि माओवादी र राज्यपक्षका फौजबीच चलेको हतियारबद्ध घम्साघम्सीको बीचमा आमनागरिकमाथिको जोखिम बढ्दै गएको थियो । राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकार मापदण्डको दुवैपक्षले पालना गरेको प्रचार गरिरहँदा व्यवहारमा भने दुवैपक्ष उल्टो दिशामा हिँडिरहेका थिए ।

माओवादीले सामन्ती र अन्य राजनीतिक दलमा आस्था राख्ने माथि आक्रमण बढाएका थिए भने राज्यपक्षबाट प्रहरीले माओवादीमा आस्था राखेको र माओवादीलाई सघाएको आरोपमा गिरफ्तार, शारीरिक यातना र कुटपिटका घटना बढाएको थियो । राज्य र विद्रोही दुवैपक्षबाट द्वन्द्व र मानवअधिकार हननका घटनालाई संस्थागतरूपमै बढावा दिने गरेको अवस्था थियो । १० वर्ष लामो सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा राज्यपक्षबाट गिरफ्तार गरेर युद्धमा प्रत्यक्ष संलग्न नभएका नागरिकको विभत्स ढंगले हत्या गरिएको थियो भने माओवादीले पनि अपहरण गरेर सर्वसाधारणको हत्या गरेका थिए । सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा दुवैपक्षको चेपुवामा परेर भोजपुर जिल्लाबाट ३ सय ७२ परिवार आफ्नो थातथलो छोडेर विस्थापित भएका थिए ।

सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा दुवै पक्ष गैरन्यायिक हत्याका घटना, जवरजस्ती विस्थापनका घटनामा, नागरिक बेपत्ताका घटनामा प्रतिस्पर्धात्मक ढङ्गले उत्रिएका थिए । युद्धमा प्रत्यक्ष संलग्न नभएका नागरिक दुवैपक्षको तारो बनेपछि ०५८ सालपछि मानवअधिकार हननको घटनाले हवात्तै बढेका थिए । अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय र मानवअधिकार कानूनको समेत प्रवाह नगरी दुवैपक्षबाट चलाइएको हत्या अभियानले नेपाललाई संसारमा बदनाम गराएको थियो । प्रहरीसँग सशस्त्र युद्ध गर्दै आएको माओवादीले शाही नेपाली सेनाका दाड, स्याङ्जा र सोलुखुम्बुस्थित व्यारेकमा आक्रमण गरेपछि २०५८ साल मंसिरमा सडककाल लगाएर तत्कालीन सरकारले माओवादीविरुद्ध सेनालाई परिचालित गरेपछि दुवैपक्षबाट नागरिकमाथि व्यापकमात्रमा ज्यादतिका घटना बढेका थिए ।

शाही नेपाली सेना प्रहरीसँगै युद्धमोर्चामा निस्किएपछि राज्यपक्षबाट धरपकड पनि सोहीस्तरमा तीव्र भयो । माओवादी निकट विद्यार्थी सङ्गठन अनेरास्ववियू (क्रान्तिकारी) मा लागेका विद्यार्थीहरूसमेत सुरक्षा निकायको फन्दामा पर्ने अवस्था उत्पन्न भयो । राज्यका सबै सुरक्षाफौजसँग युद्धमा उत्रेको माओवादीले सरकारको सडककालबीचमै आफ्नो सङ्गठन देशव्यापीरूपमा विस्तार गर्न सफल भयो । गाउँमा रहेका सबै प्रहरी कार्यालयलाई सहरमा केन्द्रित गरेपछि माओवादीले सोही अवधिमा जनसत्ताको अभ्यास पनि शुरू गर्‍यो ।

२०५९ सालको ९ महिना समय सडककालमै वितेको थियो । सडककालका क्रममा शाही नेपाली सेनासहितका सुरक्षाफौजको संयुक्त कारबाहीबाट निर्दोष नागरिकले ज्यान गुमाउने क्रम बढ्यो । सर्वसाधारणले विभिन्न रूपमा दुःख पाउने क्रम पनि तीव्र भयो । माओवादी कार्यकर्ता भूमिगत भइसकेपछि गाउँमा रहेका सर्वसाधारण र माओवादीसँग निकट विचार राख्नेहरूमाथि सुरक्षाफौजले धरपकड बढाए । यसै क्रममा तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-९ की २४ वर्षीया लक्ष्मी ढकाल मुडभरीलाई ०५९ वैसाख १३ गते मोरङको विराटनगरबाट गिरफ्तार गरियो । उनलाई जिल्ला प्रहरी कार्यालयको हिरासतमा एक महिनासम्म हिरासतमा राखेर यातना दिई रिहा गरियो ।

त्यसैगरी माओवादी कार्यकर्तालाई हत्या गर्न सुरक्षाफौजले ०५९ असार १५ गते गोली प्रहार गर्दा एक नाबालिकासहित २ जना गम्भीर घाइते भए । माओवादी कार्यकर्ता जगन्नाथ नेपाललाई गोली प्रहार गरी हत्या गर्ने क्रममा आम्तेक-१ मुलाबारीकी ९ महिनाका नाबालिका रञ्जु श्रेष्ठ पेटमा गोली

लागेर गम्भीर घाइते भइन् । सोही घटनामा १६ वर्षीया अञ्जु श्रेष्ठको खुट्टामा गोली लाग्यो । सङ्खुवासभाको खाँदबारीबाट गस्तीमा आएको सुरक्षाफौजले माओवादी आशंकामा दोभाने गाविस-८ फेदीका धनकुबेर राईलाई २०५९ माघ २ गते घरेबाट नियन्त्रणमा लिएर शारीरिक यातना दिए । सुरक्षाफौजको शारीरिक यातनाबाट पीडित एक माहिनासम्म ओच्छ्यान परे । सुरक्षाफौजको डरले उनले उपचार पनि गर्न सकेनन् ।

सशस्त्र द्वन्द्वको बढ्दो चापसँगै जिल्लास्थित सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरू पनि द्वन्द्वरत दुवै पक्षबाट असुरक्षित भएका थिए । माओवादीलाई सघाएको आरोपमा सामूहिक अभियान काठमाडौंकी संयोजक नरमाया रानामगरलाई प्रहरीले ०५९ मंसिर ८ गते गिरफ्तार गरी मंसिर १२ गते रिहा गर्‍यो । सुरक्षाफौजद्वारा मारिएका माओवादी कार्यकर्ता उषा प्रधानको व्यक्तिगत डायरीमा नरमायासँग सम्बन्धित सम्पर्क विवरण फेला परेपछि प्रहरीले उनलाई हिरासतमा लिएको थियो । त्यसैगरी देउलारी गाविस-३ का खर्चबहादुर कार्कीलाई ०५९ भदौ १९ गते माओवादी कार्यकर्ताले खुकुरी प्रहार गरी घाइते बनाए । 'भण्डा गाड्ने बाँस किन नसोधी काटेको ?' भनेर कार्कीले सोधेपछि माओवादी कार्यकर्ताले उनीमाथि कुटपिट गरेका थिए ।

६) गाउँमा राजनीतिक शून्यता

सुरक्षाकर्मीले माओवादी आरोपमा निर्दोष नागरिकलाई दुःख दिने क्रमसँगै माओवादी पनि आफ्नो पार्टी विरुद्ध लाग्ने र अन्य दलका कार्यकर्ताहरूसामथि सोही अवधिमा 'कारबाही' मा मात्र उत्रिएको थियो । माओवादी कार्यकर्ताले देउराली गाविस-३ निवासी तिलकबहादुर कार्कीलाई पार्टी विरुद्ध जथाभावी बोलेको भन्दै ०५९ भदौ १२ गते कुटपिट गरी गम्भीर घाइते बनाए । त्यसैगरी भुल्के गाविस-५ निवासी भोजपुर क्याम्पसका स्ववियू उपसभापति सूर्यधन राईलाई ०५९ असोज १८ गते घरबाट केही पर लगेर आँखामा पट्टी बाँधेपछि खुकुरी प्रहार गरी गम्भीर घाइते बनाए । अनावश्यक आर्थिक विवाद गरेको भन्दै च्याङ्ग्रे गाविस-४ का ४५ वर्षीय काजी राई र ३५ वर्षीय राम राईलाई माओवादी कार्यकर्ताले ०५९ कार्तिक २७ गते पञ्चकन्या उच्च माविको प्राङ्गणमा कुटपिट गरी घाइते बनाए । कुटपिटका कारण उनीहरू एक महिनाभन्दा बढी थला परे ।

माओवादी कार्यकर्ताले गाउँमा अन्य दलको उपस्थिति सून्य बनाएर एकछत्र शासन गर्ने अवस्था बनाउन अन्य दलका नेता कार्यकर्तालाई पनि आक्रमणको निशाना बनाए । बैकुण्ठे गाविस निवासी नेपाली काङ्ग्रेस (प्रजातान्त्रिक) का जिल्ला उप-सभापति कुमार राईलाई भोजपुर-३ डाँडागाउँमा ०५९ असोज १३ गते माओवादी कार्यकर्ताले कन्चटमा ताकेर गोली प्रहार गरे । गोली प्रहारका क्रममा कुमार राईकी छोरी सुम्निमाले प्रतिकार गरेपछि उनको ज्यान जोगिएको थियो । घटनापछि पीडित परिवार काठमाडौंमा विस्थापित भयो ।

गाउँमा राजनीतिक शून्यता पैदा गर्दै गएपछि माओवादीले अन्य राजनीतिक दलका कार्यक्रमलाई पनि गाउँमा निषेध गर्दै अघि बढ्यो । यसैक्रममा नेकपा (एमाले) ले रानीबास गाविसको घोटेटार बजारमा जनसचेतना कार्यक्रम गरिरहेकै स्थानबाट माओवादी कार्यकर्ताले ०५९ पुस २७ गते शनिबार एमालेका ६ जना कार्यकर्ताको सामूहिक अपहरण गरे । अपहरणमा पर्नेहरूमा पूर्व सांसद धनहर्क राई, एमाले जिल्ला सदस्य भुरेन्द्र पराजुली, ध्यानबहादुर राउत, दिव्यध्वज राई, एमाले जिल्ला सल्लाहकार रमेश नेपाल र इलाका नम्बर १२ का सचिव नारायण निरौला थिए । अपहरित सबैलाई पाँचा गाउँ विकास समितिबाट ०५९ माघ ३ गते मुक्त गरियो ।

त्यसैगरी चरम्बी गाविसमा जनसचेतना कार्यक्रम लिएर पुगेका अनेमसंघ केन्द्रीय सदस्य जयन्ती राई, एमाले जिल्ला सदस्य सुरेन्द्र उदाश, साङ्पाङ गाविसका पूर्व अध्यक्ष शिवकुमार राई, एमाले कार्यकर्ता तुलसीराम सापकोटा, धनप्रसाद ओझा र चन्द्रमाया श्रेष्ठलाई माओवादी कार्यकर्ताले ०५९ पुस १८ गते विहिवार कार्यक्रमस्थलबाटै अपहरण गरे । उनीहरूलाई ०५९ पुस २५ गते देउराली

गाविसबाट मुक्त गरियो । त्यसैगरी कोट गाविस-४ निवासी जनोदय माध्यमिक विद्यालयका विद्यार्थीहरू चन्द्रकला चौलागाई र सीता खतिवडालाई ०५९ पुस ११ गते माओवादी कार्यकर्ताले अपहरण गरे । परिवारको दवावपछि दुवैजना मुक्त भए ।

अन्य दलका कार्यकर्तामाथिको गाउँमा बन्देजसँगै सर्वसाधारण पनि माओवादीको निशाना बने । माओवादी कार्यकर्ताले खार्तम्छा गाविस-३ निवासी वैदेशिक रोजगार श्रमिक संघका अध्यक्ष मुकुन्द घिमिरेलाई युवाहरू विदेश पठाएको भन्दै ०५९ कातिकमा लठ्ठीले कुटपिट गरे । त्यसैगरी केउरेनीपानी गाविस-७ निवासी इलाका हुलाक कार्यालय दिङ्गलाका खरदार रूद्रमणि कोइरालालाई कुटपिट गरे । माओवादी कार्यकर्तालाई भात खुवाउन अस्वीकार गरेको भन्दै कोइरालामाथि माओवादी कार्यकर्ताले कुटपिट गरेका थिए । माओवादी कार्यकर्ताले प्याउली गाविस-८ निवासी सोही गाविसका पूर्व उपाध्यक्ष शिवराम सापकोटालाई ०५९ असोज १८ गते कुटपिट गरी घाइते बनाए । भ्रष्टाचार गरेको आरोप लगाएर माओवादी कार्यकर्ताले सापकोटामाथि आक्रमण गरेका थिए । घटनापछि पीडित सदरमुकाममा विस्थापित भए ।

माओवादी कार्यकर्ताले पार्टी चलाउन चन्डालाई अनिवार्य बनाएका थिए । सरकारी कर्मचारी, देश तथा विदेशमा कार्यरत सेना प्रहरी, धनी व्यक्ति र परिवार, वैदेशिक रोजगारीमा रहेका युवाहरू माओवादीको आम्दानीका मुख्य श्रोत थिए । माओवादीले गाउँमा बसेर भोजपुर सदरमुकाममा समेत चन्दा सङ्कलन गरिरहेका थिए । माओवादीलाई एकमुष्ठ चन्दा बुझाउन खोजेको भन्दै भोजपुर क्याम्पसका प्रमुख कुशलकुमार तामाङ, सहायक प्रमुखहरू शान्तिराम मिश्र र केशरबहादुर तामाङलाई ०५९ पुस १४ गते सुरक्षाकर्मीले क्याम्पस परिसरबाटै गिरफ्तार गरे । कुशल र शान्तिरामलाई ०५९ पुस १८ गते रिहा गरियो । केशरबहादुरलाई भने माओवादीलाई चन्दा दिएको भन्दै आतङ्ककारी तथा विध्वंससात्मक ऐन अन्तरगत मुद्दा चलाएर तीनमहिनासम्म जेलमा राखेर रिहा गरियो । □

२०५९ सालको १२ महिनामध्ये ९ महिना देश सङ्कटकालबाटै गुज्रियो । करिव १४ महिनासम्म चलेको निरन्तरको युद्धले देशलाई जर्जर अवस्थामा पुऱ्याएको थियो । ०५९ माघ १५ गते तदनुसार २००३ जनवरी २९ सरकार र नेकपा (माओवादी) ले समस्याको समाधान वार्ताबाट गर्ने भन्दै युद्धविरामको घोषणा गरे । करिव ७ महिनासम्म शान्तिको वातावरण कायम भएपनि त्यो शान्तिले दिगो रूप लिन सकेन । ०६० भदौ १ गते तदनुसार २००३ अगस्ट १७ देखि १९ सरकार र नेकपा (माओवादी) बीच तेस्रो चरणको वार्ता बाँकेको नेपालगञ्ज र दाङ, पुरनधारा गाविसको हापुरेमा सम्पन्न भयो । शान्ति वार्ता चलिरहेकै अवस्थामा २०६० भदौ १ गते तदनुसार २००३ अगस्ट १७ मा रामेछापको दोरम्बामा १७ जना माओवादी कार्यकर्ता र दुई जना सर्वसाधारणलाई शाही नेपाली सेनाले गिरफ्तार गरी पछाडि हात बाँधेर लाइन लगाई गोली हानी हत्या गरिएपछि वार्ता प्रक्रिया भाँडिने अवस्थामा पुग्यो । ०६० भदौ ५ गते तदनुसार २००३ अगस्ट २० नेकपा माओवादी पोलिटब्यूरो सदस्य सीपी गजुरेल भारतको चेन्नईमा गिरफ्तार परे ।

युद्धविराम भङ्ग भएर हिंसाको श्रृङ्खला दोहोरिएपछि दुवै युद्धरतपक्षले एक अर्कालाई बन्दुकले नै जसरी पनि हराउने होडबाजी जारी राखेपछि नागरिकमाथिको धरपकड भन्ने बढेर गयो । सुरक्षाफौजले माओवादी विरुद्धको कारबाहीका क्रममा ०६० पुस २५ गते तिम्मा गाविसको सावाबाट ४ जना महिला माओवादी कार्यकर्तालाई गिरफ्तार गर्‍यो । बास बसिरहेका माओवादी कार्यकर्तालाई रातको समयमा सुरक्षाफौजले माओवादीको भेषमा आएर गिरफ्तार गरेको थियो । गिरफ्तारीमा पर्नेहरूमा सिद्धेश्वर गाविस-५ निवासी नेकपा (माओवादी) जिल्ला कमिटी सदस्य तारा प्रधान, हेलौँछा गाविस निवासी अनेमसङ्घ (क्रान्तिकारी) की सदस्य राधिका राई, सोलुखुम्बु जिल्ला निवासी माओवादी कार्यकर्ता रामकुमारी राई र खोटाङ जिल्ला निवासी माओवादी कार्यकर्ता विनीता राई थिए ।

गिरफ्तारीमा परेका महिला माओवादी कार्यकर्तालाई गिरफ्तारीपछि शाही नेपाली सेनाको भोजपुरस्थित व्यारेकमा राखेर शारीरिक यातना दिइयो । त्यसपछि आतङ्ककारी तथा विध्वंससात्मक ऐन

अन्तरगत मुद्धा चलाएर जेल चलान गरियो । माओवादी एरिया कमिटी सदस्य तारा प्रधानलाई ०६१ मंसिर ७ गते भोजपुर कारागारबाट हेलिकप्टरमार्फत विभिन्न सैन्य व्यारेक र सुन्दरीजलमा राखेर अन्तिममा काठमाडौँ लगेर केन्द्रीय कारागारमा थुनियो । जनआन्दोलन सफल भएपछि उनलाई ०६३ वैसाख १५ गते रिहा गरियो ।

वैदेशिक रोजगारीका लागि काठमाडौँ हिँडेका नेपालेडाँडा गाविस-६ निवासी रामबहादुर कार्की, दुर्गा विष्ट र काजी विष्टलाई माओवादी आरोपमा ०६० चैतमा शाही नेपाली सेनाको टोलीले काठमाडौँको थानकोट चेकपोष्टबाट गिरफ्तार गर्‍यो । गिरफ्तार गरी सैनिक व्यारेकमा लगेर तीनैजनालाई मरनासन्न हुने गरी यातना दिइयो । माओवादीमा नलागेका उनीहरूलाई माओवादी भएको कबूल गर्न लगाउँदै शाही नेपाली सेनाले यातना दिएपछि रामबहादुरले आफूमात्र माओवादी भएको बताएपछि दुर्गा र काजीलाई रिहा गरियो । सेनाको यातनाबाट दुर्गाको पैतला छेडिएको थियो । गिरफ्तारीमा परेका कार्कीलाई सेनाले हालसम्म वेपत्ता बनाएको छ । छोराको खोजविन गर्दा आफूहरूले गिरफ्तार नगरेको जवाफ नेपाली सृनाले दिएको बाबु खड्गबहादुर कार्कीले दुःखेसो पोखे ।

बालङ्खा गाविस निवासी कृषि मजदुर काजीमान विष्टलाई भोजपुर सदरमुकाममा पेन्सन थाप्न एक वृद्ध बोकेर ल्याएको अवस्थामा शाही नेपाली सेनाको टोलीले भोजपुर गाविस-५ चारभञ्ज्याङबाट ०६० चैत १७ गते गिरफ्तार गर्‍यो । शाही नेपाली सेनाको भोजपुर-४ स्थित व्यारेकमा राखेर बयान लिने नाममा सेनाले दिएको यातनाका कारण विष्टको माथिल्लो लहरका दाँत भाँचिएका थिए । व्यारेकमा राखेर यातना दिएपछि आतङ्ककारी तथा विध्वंसात्मक ऐनअन्तरगत मुद्धा चलाएर भोजपुर कारागारमा तीनमहिनासम्म राखेर ०६१ असारमा रिहा गरियो ।

तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-६ का ४२ वर्षीय दानबहादुर खड्कालाई माओवादीमा लागेको आरोपमा ०६० भदौ १२ गते सुरक्षाफौजले गिरफ्तार गरी एक महिनासम्म प्रहरी हिरासतमा राखेर रिहा गरे । त्यसैगरी बास्तिम गाविस-३ का १९ वर्षीय धनबहादुर सार्कीलाई माओवादीको आरोपमा सुरक्षाफौजले ०६० कात्तिक ११ गते गिरफ्तार गरी नजरबन्दमा राखे । भोजपुर गाविस-२ निवासी प्राथमिक शिक्षक तालिम केन्द्रका कार्यालय सहयोगी २४ वर्षीय विष्णु कार्कीलाई माओवादीले तालिम केन्द्रमा आगो लगाएको विषयमा ०६० कार्तिक २४ गते सुरक्षाकर्मीले गिरफ्तार हिरासतमा राखे ।

भोजपुर सदरमुकामस्थित नेपाल टेलिकमको टर्मिनल टावरमा ०६० फागुन १९ गते माओवादी लडाकूले आक्रमण गरेपछि शाही नेपाली सेना नेतृत्वको संयुक्त सुरक्षाफौजले माओवादीविरुद्ध जिल्लाका गाउँ गाउँमा अपरेसन चलाएको थियो । माओवादीलाई छेकेर आक्रमण गर्न सुनसरीको इटहरीस्थित पूर्वी पृतना हेडक्वाटरबाट आएको शाही नेपाली सेनाको टोलीले रानीवास गाविस-८ घोडेटार बजारमा ०६० फागुन २२ गते आतङ्क मच्चायो । शाही नेपाली सेनाको टोलीले सगरमाथा उच्च माविका प्रधानाध्यापक ईश्वरमान राईसहितका शिक्षक र स्थानीयवासीलाई कुटिपट गरेको थियो । शारीरिक तथा मानसिक यातना दिइएकाहरूमा ईश्वरमान राई, विष्णुप्रसाद निरौला, मोहनकुमार राई, दानबहादुर विश्वकर्मा, प्रेमबहादुर मगर र स्थानीयवासी भालु विश्वकर्मासहित १२ जना बढी थिए । उनीहरूलाई सेनाको टोलीले ५ घण्टासम्म नियन्त्रणमा लिएर माओवादी पालेको आरोप लगाउँदै दुर्व्यवहार गरिएको थियो ।

आशङ्ककै भरमा माओवादी भएको बिल्ला भिराइदिएर आमनागरिकलाई सताउने काममा राज्यपक्ष खुलेर लागेको थियो । भोजपुरको गुप्तेश्वर गाविस-७ निवासी सर्वसाधारण कुमार पाण्डेलाई तराईबाट भोजपुरस्थित घर आउने क्रममा धनकुटाको भेडेटार चेकपोष्टका सुरक्षाकर्मीले ०६० कात्तिकमा गिरफ्तार गरे । गिरफ्तार गरेपछि शाही नेपाली सेनाको इटहरीस्थित पूर्वी पृतना कार्यालयमा १० दिनसम्म राखेर शारीरिक यातना दिई पीडितलाई रिहा गरियो ।

सशस्त्र द्वन्द्वमा लागु हुने जेनेभा महासन्धिको साभ्ता धारा-३, संयुक्त राष्ट्र सङ्घद्वारा जारी विश्वव्यापी मानवअधिकार घोषणापत्र र मानवअधिकार सम्बन्धी अन्य अन्तर्राष्ट्रिय कानुनको पालना गर्ने दुवै

द्वन्द्वरत दुवैपक्षले प्रतिवद्धता जनाएपनि उनीहरूको व्यवहारिक काम भने त्यसको ठीक उल्टो थियो । 'हिंसाको बदला हिंसा' भन्ने अभियानमा लागेका दुवैपक्षको जुधाइमा आमनागरिक पर्ने क्रम रोकिएन । राज्यपक्षको नागरिकमाथिको ज्यादतीको खुलेर विरोध गर्ने अर्को द्वन्द्वरत पक्ष नेकपा (माओवादी) मानवअधिकारप्रति वफादार रहेको बताएपनि उसको व्यवहारले त्यो कुरा देखाउँदैनथियो ।

माओवादीले आफ्नै सेना निर्माण गरी राज्यपक्षका सुरक्षाफौजसँग युद्धमा परिचालित गरेपछि उनीहरूका कारण पनि आमनागरिकले प्रताडित बन्नुपऱ्यो । माओवादी लडाकुले बास बसेपछि छोडेको सकेट बम ०६० चैत १७ गते विहान विस्फोट हुँदा खावा गाविस-७ मझौलेमा बस्दै आएका लेखक गाविस-७ का रामकाजी तामाङका एकजना छोरा गम्भीर घाइते भए । बम विस्फोटबाट रामकाजीका ५ वर्षीय छोरा सुजन तामाङ गम्भीर घाइते भएका थिए । उनको गाउँमै उपचार गरियो । सो घटनामा उनका भाइ ३ वर्षीय सुनिल तामाङको ज्यान गएको थियो ।

सशस्त्र द्वन्द्वका रूपहरू बदलिँदै गर्दा माओवादी कार्यकर्ताले शाही नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी र राज्यका सुरक्षानिकायमा कार्यरत व्यक्ति र तिनका परिवारलाई पनि आक्रमण गर्न थालेका थिए । राज्यका सुरक्षानिकायमा भर्ती हुन चाहने युवाहरू पनि माओवादी कार्यकर्ताको निशाना बने । माओवादी कार्यकर्ताले पाँचा र दुम्माना गाउँ विकास समितिका दिलकुमार राई, दिनेश राई, चुडामणि खतिवडा र प्रेम गिरीलाई शाही नेपाली सेनामा लाग्न गएको भन्दै ०६० कात्तिक ३ गते गाउँबाटै अपहरण गरे । उनीहरूलाई एक महिनासम्म माओवादी श्रम शिविरमा लागेर शाही नेपाली सेनामा पुनः भर्ती लाग्न नजाने शर्तमा मुक्त गरियो ।

गाउँमा रहेका विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थाबाहेक अन्य सबै सरकारी कार्यालय सदरमुकाम केन्द्रित गरेर 'जन सरकार' को अभ्यास थालेका माओवादीले यौन तथा सामाजिक विकृति फैलाएको आरोपमा सर्वसाधारणमाथि 'जनकारवाही' पनि थालेका थिए । माओवादी कार्यकर्ताले यौनदुराचार गरेको आरोपमा बास्तिम गाविस निवासी डिल्लीशेर राईलाई ०६० कात्तिकमा नियन्त्रणमा लिएर शारीरिक यातना दिए । गाउँमा राजनीतिक गतिविधि गरेको भन्दै देउराली गाविस-१, भ्याउँपोखरी निवासी एमाले निकट अनेरास्ववियूका केन्द्रीय अध्यक्ष राजेन्द्रकुमार राईलाई माओवादी कार्यकर्ताले ०६० असोज २३ गते अपहरण गरी ०६० असोज २८ गते छिनामखु गाविसबाट मुक्त गरे ।

माओवादीले 'विशेष जिल्ला' घोषणा गरेको भोजपुरको उत्तरीक्षेत्रबाट द्वन्द्वरत पक्षबाट असुरक्षित भएर २ सय बढी घर परिवार विस्थापित भएका थिए । माओवादीले मागेजति चन्दा नदिएको, अन्य दलमा आस्था राखेको, सामन्ती भएको लगायतका आरोप लगाएर घरजग्गासहितको सम्पत्ति कब्जा गरेपछि सर्वसाधारण घरबार छोडेर विस्थापित हुन बाध्य भएका थिए । नेपालेडाँडा-१ निवासी सोही गाविसका निवर्तमान अध्यक्ष तथा एमाले कार्यकर्ता धनबहादुर बस्नेतले माओवादीलाई ५० हजार रूपैयाँ चन्दा दिन नसक्दा गाउँबाट विस्थापित भए ।

माओवादी कार्यकर्ताले सम्पत्ति लुटपाट र घर तोडफोड गरेपछि नेपालेडाँडा गाविस-२ निवासी अरूण माध्यमिक विद्यालयका प्रधानाध्यापक गुरुप्रसाद राईको परिवार ०६० असोज ६ गते गाउँबाट दिङ्ला बजार र काठमाडौँमा विस्थापित भयो । प्रधानाध्यापक राईका ८४ वर्षीय बाबु पदमबहादुर राई र ८४ वर्षीया आमा गंगामाया राईलाई पनि माओवादीले घर छोड्न बाध्य पारेका थिए । राज्य र माओवादीबीच द्वन्द्व चलिरहँदा माओवादी कार्यकर्ताहरू स्थानीयको आक्रमणमा परेका थिए । बाँभेच्यानडाँडा गाविस-१ घर भएका माओवादी कार्यकर्ता चन्द्रबहादुर बुढाथोकी 'शैलेस' लाई छिनामखु गाविसका ५ जना युवाहरूले आफूहरूलाई सताएको भन्दै ०६० मंसिर २४ गते कुटपिट गरी गम्भीर घाइते बनाए ।

७) नागरिक हत्याको शृङ्खला

भोजपुरमा माओवादीले २०५२ साल फागुन १ गते सशस्त्र युद्ध थालेको ३ वर्षपछि देउराली गाविस-४ का ८४ वर्षीय टेकबहादुर कार्की सशस्त्र युद्धको पहिलो सिकार भएका थिए । पार्टीले मागेको बन्दुक नदिएपछि भएको भडपमा माओवादी कार्यकर्ताले कार्कीको हत्या गरेका थिए । उनीसँगको विवादका क्रममा भएको भडपमा सिन्धुली जिल्ला घर भएका माओवादी कार्यकर्ता छविलाल तिमल्सेना पनि मारिएका थिए । २०५६ सालमा भोजपुरमा घर भएका २ जना सुरक्षाकर्मीले देशका अन्य जिल्लामा माओवादीसँग भएका भिडन्तका क्रममा ज्यान गुमाउन पुगे । हेलौँछा गाविस-१ का हरिशङ्कर पराजुलीले २०५६ साल फागुन ७ गते राति इलाका प्रहरी कार्यालय घर्तीगाउँ रोल्पामा माओवादीले आक्रमण गरेपछि भएको भिडन्तका क्रममा ज्यान गुमाए । त्यसैगरी छिनामखु गाविस-१ निवासी प्रहरी जवान इन्द्रबहादुर विष्टले पनि पराजुलीसँगै २०५६ साल फागुन ७ गते इलाका प्रहरी कार्यालय घर्तीगाउँ रोल्पामै माओवादी आक्रमणमा परी ज्यान गुमाए ।

देशभरी सशस्त्र द्वन्द्वको पारो बढ्दै जाँदा ०५७ सालमा माओवादी आक्रमणमा परी देशका विभिन्न स्थानमा भोजपुर जिल्ला निवासी २ जना प्रहरी र २ जना सर्वसाधारणले ज्यान गुमाउन पुगे । त्यसरी ज्यान गुमाउनेहरूमा तिवारीभञ्ज्याङ्ग गाविस-४ निवासी चन्द्रबहादुर खड्का, छिनामखु गाविस-८ रूमालका ६६ वर्षीय भक्तबहादुर बस्नेत रहेका छन् । माओवादीले दिएको यातना कारण चन्द्रबहादुरको मृत्यु भएको थियो भने भक्तबहादुरलाई तत्कालीन खम्बुवानका कार्यकर्ताले सामन्ती भएको आरोपमा घरैमा आएर ०५७ असार ३ गते राति गोली हानेर हत्या गरेका थिए । च्याङ्ग्रे गाविस-१ निवासी नेपाल प्रहरीका हवलदार निरबहादुर विष्ट र बोखिम गाविस-४ निवासी नेपाल प्रहरीका जवान लोकबहादुर प्रधान रहेका छन् । विष्टको रूकुमकोट प्रहरी चौकी रूकुममा कार्यरत रहँदा र प्रधानको जुनवेंसी प्रहरी चौकी सोलुखुम्बुमा कार्यरत रहँदा माओवादी आक्रमणमा परी मृत्यु भएको थियो ।

सशस्त्र द्वन्द्व देशभरी बढ्दै गएपछि नागरिकको अधिकार हनन हुने क्रमले समेत तीव्रता पायो । ०५८ भदौमा भएको युद्धविराम भंग भएपछि माओवादीले ०५८ मंसिर ९ गतेदेखि देशका विभिन्न सैनिक व्यारेकहरूमा सशस्त्र आक्रमण थालेको थियो । माओवादी लडाकुले शाही नेपाली सेनाका व्यारेकमाथि आक्रमण शुरू गरेपछि युद्धविराम भंग गरेर सरकार पनि माओवादी विरुद्ध सबै शक्ति परिचालित गरेर युद्धमा होमिएको थियो । माओवादी लडाकुले दाङ, स्याङ्जा, सोलुखुम्बुसहितका सैनिक व्यारेकमा एकसाथ धावा बोल्दा दुवैतर्फ एकसय जनाबढीको संख्यामा हताहती भएको थियो ।

८) सङ्कटकाल: मानअवधिकार हननको हतियार ?

२०५८ साल मंसिरबाट माओवादी लडाकु शाही नेपाली सेनासँग पनि युद्धमा होमिएपछि सरकारले सङ्कटकाल लगाएरै माओवादी विरुद्ध शाही नेपाली सेना उतारेपछि युद्धरत पक्षका र युद्धमा संलग्न नभएका नागरिकको ज्यान जाने क्रम बढ्यो । ०५८ सालमा राज्य र विद्रोहीपक्षबाट देशका विभिन्न स्थानमा भोजपुर जिल्लाका १० जना नागरिकले ज्यान गुमाएका थिए । जसमा राज्यपक्षबाट ४ जनाको हत्या भयो भने विद्रोहीपक्षबाट ६ जनाको हत्या भएको थियो । ०५८ सालमा ६ जनाको सशस्त्र सङ्घर्षका क्रममा भिडन्तमा मृत्यु भयो । राज्यपक्षको गोली लागेर भिडन्तमा मृत्यु हुनेहरूमा माओवादी सेनाका सदस्य दोभाने गाविसकी राजकुमारी राई र बोया गाविसका उपेन्द्रबहादुर राई रहेका छन् ।

विद्रोहीपक्षसँगको भिडन्तमा मारिनेहरूमा नेपाली सेनाका मेजर राकेश श्रेष्ठ, नेपाल प्रहरीका फुर्वाछिरीङ्ग तामाङ र नर्वुछिरीङ्ग तामाङ दाजुभाइ र नेपाली सेनाका सदस्य आडदावा शेर्पा रहेका छन् । ०५८ सालमै दुवैपक्षले गिरफ्तार र अपहरण गरी हत्या गरेका थिए । राज्यपक्षबाट गिरफ्तार गरेर हत्या गरिएकाहरूमा सिद्धेश्वर गाविसका विपिन राई र लेखर्क गाविसका राजेन्द्रकुमार राई

रहेका छन् । विपिनलाई ०५८ चैत ७ गते नेपालेडाँडाको सन्तसावित्रा मावि परिसरमा गोली हानी हत्या गरियो भने राजेन्द्रलाई कोट गाविसको जौनागीबाट गिरफ्तार गरी ०५८ माघ १० गते सोही स्थानमा गोली हानी हत्या गरियो ।

त्यसैगरी माओवादीले पनि विभिन्न आरोपमा अपहरण गरेर नागरिकको ज्यान लिए । निशस्त्र अवस्थामा नागरिकलाई अपहरण गरी माओवादी कार्यकर्ताले शारीरिक यातनापछि हत्या गरेका थिए । त्यसरी हत्या गरिएकामा तिवारीभञ्ज्याङ्ग गाविस-१ का धर्मप्रसाद तिवारी र मानेभञ्ज्याङ्ग गाविस-१ का गणेश पाण्डे रहेका छन् । कांग्रेस कार्यकर्ता तिवारीलाई घरैबाट अपहरण गरेर नजिकैको कोटगढी जंगलमा पुऱ्याई माओवादी कार्यकर्ता प्रमोद शेर्पासहितले ०५८ फागुन २६ गते खुकुरीले काटेर हत्या गरेका थिए । त्यसैगरी भूठा आरोप लगाएको भन्दै पाण्डेलाई माओवादी कार्यकर्ताले अपहरण गरेर शारीरिक यातना दिएपछि ०५८ जेठ १ गते वैकुण्ठेको चक्रबासमा उनको मृत्यु भएको थियो ।

तत्कालीन देउवा सरकारले शाही नेपाली सेनालाई माओवादीविरुद्ध युद्धमैदानमा उतारेपछि एकले अर्को पक्षलाई हराउने होडबाजीले दुवैपक्षको बलीको बोको सर्वसाधारण बन्दै गए । ०५८ सालमा १० जनामात्र नागरिकले ज्यान गुमाएकोमा ०५९ सालमा भोजपुरका जिल्लाका २२ जना नागरिकले ज्यान गुमाउन पुगेका थिए । ०५९ सालमा सशस्त्र द्वन्द्वमा संलग्न भएका १० जना नागरिक सशस्त्र सङ्घर्षका क्रममा भिडन्तमा परेर मारिए । सशस्त्र सङ्घर्षमा प्रत्यक्ष संलग्न भएर भिडन्तमा परी मृत्यु हुनेहरूमा राज्यपक्षबाट संलग्न ४ जना थिए, भने माओवादीबाट संलग्न ६ जना भोजपुरका नागरिकले ज्यान गुमाए । जिल्ला प्रहरी कार्यालय भोजपुरमा कार्यरत ३ जना प्रहरीलाई निशस्त्र अवस्थामा घर जाँदै गरेको अवस्थामा माओवादी कार्यकर्ताले वास्तित्तमा गाविस-१ मानेडाँडाबाट ०५९ जेठ ८ गते अपहरण गरेर हत्या गरे । हत्या गरिएकाहरूमा सिरिजुङ्ग गाविस-९ तेहथुम घर भएका २६ वर्षीय प्रहरी जवान चुडामणि बस्नेत, यासोक गाविस-६ पाँचथर घर भएका ३४ वर्षीय प्रहरी हवलदार भीमसेन चेम्जोङ्ग र जुरोपानी गाविस-६ भूपा घर भएका प्रहरी जवान कृष्णप्रसाद ताजपुरिया थिए । निशस्त्र अवस्थामा घर जाँदै गरेका उनीहरूलाई माओवादी कार्यकर्ताले अहपरणपछि हत्या गरेका थिए ।

सशस्त्र सङ्घर्षमा संलग्न नभएका नागरिकले पनि विनागल्ती ०५९ सालमा ज्यान गुमाउने क्रम जारी रह्यो । द्वन्द्वरतपक्षले न्यूनतम मानवअधिकार मापदण्डको पनि ख्याल नगरी सशस्त्र द्वन्द्वमा संलग्न नभएका ५ जना नागरिकको हत्या गरेका थिए । माओवादीसँग एकता गर्नुअघि किरात वर्कस पार्टी (खम्बुवान) का कार्यकर्ताहरूले अन्नपूर्ण गाविस-८ निवासी त्रिभुवन धर्मोदय माध्यमिक विद्यालय छिनामखुका पूर्व शिक्षक शालिकराम अधिकारीलाई ०५९ माघ ६ गते अपहरण गरेर क्रुरतापूर्वक टाउको काटेर हत्या गरेका थिए । एमालेका कार्यकर्तासमेत रहेका अधिकारीको लाश टाउको काटिएको अवस्थामा ०५९ माघ २४ गते अन्नपूर्ण गाविसकै पाइलाढुंगामा फेला परेको थियो । उनीमाथि लगाइएको आरोपबारे हत्यामा संलग्न पक्षले अहिलेसम्म जवाफ दिन सकेको छैन । त्यसैगरी हेलौँछा गाविस-९ का महेन्द्र राईलाई माओवादी कार्यकर्ताले ०५९ असोज २३ गते घरैबाट अपहरण गरेर नजिकैको देवीथानको मौलोमा राखी खुकुरीले काटेर हत्या गरे । सुरक्षाफौजलाई आफूहरूबारे सुराकी गरेर हत्या गराउन खोजेको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले कांग्रेसका कार्यकर्ता राईको खुकुरीले काटेर हत्या गरेका थिए ।

माओवादीले मानवअधिकार हननका घटना बढाइरहँदा राज्यपक्ष पनि मानवअधिकार हननमा माओवादीलाई उछिन्ने गतिमा अघि बढेको उसको गतिविधिबाट प्रष्ट हुन्थ्यो । सङ्खुवासभाको तुम्लिङ्गटारबाट गस्तीमा आएको सशस्त्र प्रहरीको टोलीले मूलपानी गाविसको दिङ्गला बजारबाट ०५९ कातिक ८ गते गिरफ्तार गरेर पाँचथर जिल्ला घर भएका २ जना माओवादी कार्यकर्ताको हत्या गर्‍यो । पाँचथरको सिद्धिम गाविस-९ घर भएका माओवादी कार्यकर्ता सञ्जय आले र अन्तिम राईलाई दिङ्गला बजारबाट गिरफ्तार गरेर सशस्त्र प्रहरीले दुवैजनालाई चरम शारीरिक यातना दिएका थिए ।

गिरफ्तार गरेपछि दुवैजनाको खुट्टामा डोरीले बाँधेर तुम्लिङ्गटार जाने बाटोमा करिव २ किलोमिटरसम्म घिसारेर दुवैलाई मारिएको थियो ।

०५९ सालमै राज्यपक्षले भोजपुर घर भएका ५ जना माओवादी कार्यकर्ताको गिरफ्तार गरेर हत्या गर्‍यो । गिरफ्तार गरेर ०५९ मंसिर ८ गते गुप्तेश्वर गाविसमा हत्या गरिएकाहरूमा गुप्तेश्वर गाविस-१ का गान्दिप राई र सोही गाविस-४ निवासी माओवादी कार्यकर्ता उषा प्रधान रहेका छन् । त्यसैगरी किमालुङ गाविसका कुवेर बस्नेतलाई पनि उषासँगै गिरफ्तार गरेर गोली हानी हत्या गरियो । घर विदामा जाँदै गरेका ३ जना प्रहरीको ०५९ जेठ २८ गते वास्तवमा गाविस-१ मानेडाँडाबाट अपहरण गरेर हत्या गरेको भन्दै सुरक्षाफौजले उनीहरू तीनैजनाको हत्या गरेको थियो । सिद्धेश्वर गाविस-४ निवासी माओवादी सेनाका सेक्सन सह-कमाण्डर बलबहादुर पाण्डेलाई खोटाङको सदरमुकाम दिक्तेलबाट गस्तीमा गएका सुरक्षाफौजको टोलीले खोटाङको बाक्सिला गाविसबाट ०५९ मंसिर ५ गते गिरफ्तार गरेर शारीरिक यातना दिई खुट्टामा डोरीले बाँधेर बाटोमा घिसारेर हत्या गरे ।

भोजपुर सदरमुकामबाट पैदल दूरीमा २० कोष उत्तरको दोभाने गाविसका २ निर्दोष नागरिकलाई सङ्खुवासभाबाट गस्तीमा आएको शाही नेपाली सेना नेतृत्वको टोलीले गिरफ्तार गरेर गोली हानी हत्या गर्‍यो । वैदेशिक रोजगारीबाट एक महिनाअघिमात्र घर फर्केका दोभाने गाविस-६ मात्तलका युवा भिष्मवली राईलाई माओवादी आरोपमा सुरक्षाफौजको टोलीले ०५९ माघ १ गते राति घरैबाट गिरफ्तार गरेर माघ २ गते सोही गाविसको फेदीमा पुऱ्याएर गोली हानी हत्या गरे । माओवादी खोज्दै हिंडेको सुरक्षाफौजले भिष्मवलीको हत्या गरेपछि दोभाने-७ तेन्दोका १७ वर्षीय लक्ष्मण राईलाई ०५९ माघ २ गते घरैबाट गिरफ्तार गरेर सङ्खुवासभाको चन्दनपुरमा पुऱ्याई शारीरिक यातना दिएपछि ०५९ माघ ४ गते गोली हानेर हत्या गरे । उनी स्थानीय इन्द्रावती प्राविमा अध्ययनरत विद्यार्थी थिए । किमालुङ गाविस-८ घर भएकी माओवादी कार्यकर्ता मनु राईलाई पनि सुरक्षाफौजले उनको घर नजिकै गिरफ्तार गरेर ०५९ पुस ८ गते हत्या गरियो ।

सशस्त्र सङ्घर्षका क्रममा मूलपानी गाविसको दिङ्गला बजार क्षेत्रमा ०५९ पुस २९ गते सशस्त्र प्रहरी र माओवादी सेनाबीच भएको भिडन्तका क्रममा सशस्त्र प्रहरीले प्रहार गरेको टुईन्च मोटार घरैमा भरेर विस्फोट हुँदा केउरेनीपानी-७ निवासी अरूण माविमा अध्ययनरत ८ वर्षीया बालिका सविना खवासले ज्यान गुमाइन् । त्यसैगरी गाउँलेसँगको झडपका क्रममा एकजना माओवादी कार्यकर्ताले ०५९ सालमै ज्यान गुमाए । कुलुङ गाविस-३ निवासी माओवादी कार्यकर्ता दिनेश राईलाई स्थानीयबासीले धारिलो हतियारले काटेर हत्या गरे ।

सोही अवधिमा राज्यपक्षबाट २ जना माओवादी कार्यकर्तालाई गिरफ्तार हुने अवस्था हुँदाहुँदै गोली हानेर हत्या गरे । सुरक्षाफौजले टक्सार गाविस-६ का माओवादी कार्यकर्ता जगन्नाथ नेपाललाई ०५९ असार १५ गते आम्तेक-१ मुलाबारीको एक होटलमा पक्रने अवस्था हुँदाहुँदै गोली हानी हत्या गरे । माओवादी कार्यकर्ता नेपाललाई हत्या गर्न गोली प्रहार गर्दा ९ महिनाकी रञ्जु श्रेष्ठ पेटमा गोली लागेर गम्भीर घाइते भइन् । सोही घटनामा १६ वर्षीया सञ्जु श्रेष्ठलाई खुट्टामा गोली लागेको थियो । घाइते दुवै काठमाडौँमा उपचार गरी ०५९ साउन १३ गते घर फर्के । त्यसैगरी भैंसीपंखा-९ निवासी माओवादी कार्यकर्ता आडकाजी शोर्पालाई पनि भोजपुरबाट गस्तीमा गएका सुरक्षाकर्मीले तिवारीभञ्ज्याङ्ग-१ मा ०५९ कात्तिक १८ गते गोली हानी हत्या गरे ।

सशस्त्र सङ्घर्षका क्रममा हत्यासँगै अन्य मानवअधिकार हननका घटना पनि बढ्दै गएको पाइयो । हतियारको दम्भ बढेसँगै निर्दोष नागरिकहरू विभिन्न प्रकार प्रताडित हुने क्रमले तिब्रता पायो । ०५९ मंसिर २९ गते दिङ्गला क्षेत्रमा भएको माओवादी लडाकु र सशस्त्र प्रहरीबीचको भिडन्तका क्रममा सशस्त्र प्रहरीले हानेको टुईन्च मोटार केउरेनीपानी गाविस-७ का हेमबहादुर खवासको आगँनामा खस्दा बालिकाहरू निर्मला खवास, प्रमिला खवास र शर्मिला खवास गम्भीर घाइते भए । हेमबहादुर घरको

छाना छाडेरहेका छिमेकी लालबहादुर सार्की पनि सो घटनामा गम्भीर घाइते भए । सबै घाइतेहरू अहिले पनि उपचारबाट बञ्चित अवस्थामा छन् ।

सशस्त्र द्वन्द्व उत्कर्षमा पुगिरहेका बेला द्वन्द्वरत दुवैपक्षले नागरिकको गैरकानुनी गिरफ्तारी र अपहरणलाई तीव्रता दिएका थिए । माओवादी आशंकामा राज्यपक्षले सर्वसाधारण नागरिकलाई पनि गिरफ्तार गरेर वेपत्ता पार्ने कामलाई सरकारी नीतिसरह अधि बढायो । ०५९ मंसीर २३ गते बोया गाविस-६ निवासी ४५ वर्षीय कृषक धनबहादुर तामाङ्गलाई सङ्खुवासभाको खाँदबारीबाट आएको शाही नेपाली सेना नेतृत्वको टोलीले घरैबाट गिरफ्तार गरी वेपत्ता बनायो । माओवादी आरोपमा घरबाट गिरफ्तार गरी खाँदबारी लुगिएका उनलाई मुखमा घाँस च्यापन लगाएर खाँदबारी बजार घुमाउँदै शाही नेपाली सेनाको व्यारेकमा राखेदेखि अवस्था अज्ञात छ । त्यसैगरी काठमाडौंको कीर्तिपुर नगरपालिका बौद्धविहार नजिकै तरकारी व्यापार गर्दै आएका बोखिम गाविस-८ निवासी ३८ वर्षीय गम्भीर योञ्जनलाई पनि माओवादी आरोपमा सुरक्षाफौजले ०५९ जेठमा गिरफ्तार गरी वेपत्ता बनायो । उनलाई गिरफ्तार गर्ने क्रममा स्थानीयबासीले देखेपनि गिरफ्तार गरेपछिको अवस्थाबारे भने कुनै जानकारी प्राप्त भएको छैन ।

सशस्त्र द्वन्द्वले देशलाई संकटको भूमरीमा लार्दै गर्दा आम नागरिकमा निराशा र असुरक्षा पनि बढ्न पुग्यो । दुवैपक्षको हिंसाको मारमा पर्ने डरले युवाहरू गाउँबाट पलायन हुने क्रमले गाउँमा बालबालिका, महिला र बृद्धबृद्धामात्र बाँकी रहेका थिए । सरकारी उपस्थितिका रूपमा विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थामात्र बाँकी रहेको अवस्थामा माओवादीले त्यसको फाइदा उठाउँदै 'जनसत्ता' को गठन गरेर आफूलाई वैकल्पिक सरकारको रूपमा उपस्थित गराउन खोजेको थियो । माओवादी 'जनसत्ता' को निशाना अन्य राजनीतिक दलका कार्यकर्ताहरू परेका थिए । जसलाई माओवादी 'जनसत्ता' गाउँबाट विस्थापित बनाएर गाउँमा शासन गर्न सफल भयो । स्थानीय निकायका प्रतिनिधि नभएको अवस्थामा गाउँ जनसमिति, जिल्ला जनसमिति जस्ता जनसत्ताको अभ्यास माओवादीले गरेपछि उसैको मातहतमा गाउँले बस्न बाध्य भए । जसलाई राज्यले पनि आफ्नो नियमित उपस्थिति जनाएर चिर्ने कार्यमा असफल भयो ।

८) द्विपक्षीय मिडन्तसँगै बढ्दो हताहती

माओवादीले आफ्नो फौजी शक्तिलाई पूर्वी नेपालमा केन्द्रित गर्दै भोजपुर जिल्लालाई फौजीशक्तिको केन्द्रथलो बनाएर गतिविधि गर्न थालेपछि भोजपुर जिल्लामा ठूला भिडन्त हुन थालेका थिए । माओवादीले भोजपुरको उत्तरी क्षेत्रलाई पूर्वी नेपालकै भरपर्दो सेक्टरको रूपमा प्रयोग गरेर फौजी गतिविधि बढाएपछि सुरक्षाफौज क्रमशः व्यारेकमा खुम्चिदै गएको थियो । गाउँमा रहेका सबै प्रहरी कार्यालय ०५९ साल अघि नै सदरमुकाम विस्थापित गराएपछि गाउँमा एकछत्र उपस्थिति जनाउन पाएको माओवादी आफ्नो फौजीशक्ति पनि क्रमशः भोजपुरका ग्रामीण क्षेत्रमा केन्द्रित गर्दै सुरक्षाफौजमाथि ठूला आक्रमण गर्न थालेको थियो । गोपाल खम्बु नेतृत्वको तत्कालीन किरात बर्कस पार्टी (खम्बुवान) सँग एकता गरी बर्कसले गठन गरेको सेनालाई पनि माओवादीमा विलय गराएपछि माओवादीले आफ्नो सङ्गठन विस्तारलाई आक्रमकरूपमा अधि बढाउँदै फौजी शक्ति पनि विस्तार गरेको थियो । भोजपुरमा रहेका किराती समुदायका युवाहरूलाई बढीमात्रमा माओवादी सेनामा भर्ती गरेपछि माओवादीको शक्तिले उचाई लिएको थियो ।

माओवादीले भोजपुरको उत्तरी क्षेत्रका दोभाने, खाटम्मा, किमालुङ्ग र तिम्मा लगायतको जटिल र ठूलो जंगलीक्षेत्रलाई आफ्नो अनुकूलमा प्रयोग गरेर शक्ति विस्तार गरेको थियो । माओवादी कार्यकर्ताको सुरक्षित आवास क्षेत्र, खाद्यान्न र युद्ध सामग्रीको भण्डार तथा सैन्य तालिम र भिडन्तका क्रममा घाइतेहरूको उपचारका लागि माओवादीले सो क्षेत्रको भूगोललाई प्रयोग गरेको थियो ।

जिल्लाका ग्रामीण भेगमा रहेका सम्पूर्ण प्रहरी कार्यालयहरू सदरमुकाम केन्द्रित भएपछि भोजपुरमा माओवादी कार्यकर्ता र प्रहरीबीच ठूला भिडन्त भएनन् । सानातिना मुठभेड भएपनि ती भिडन्तका क्रममा ठूलोमात्रमा मानवीय क्षति हुन पाएन । ग्रामीण इलाकाबाट प्रहरीशक्तिलाई सरकारले सदरमुकाम केन्द्रित गरेपछि माओवादीले गाउँमा रहेका सबैजसो प्रहरी कार्यालय २०५८ देखि २०५९ सालमा आक्रमण गरी ध्वस्त बनाएका थिए । ध्वस्त पारिएका प्रहरी कार्यालयहरूमा इलाका प्रहरी कार्यालय दिङ्गला, इप्रका साङपाङ, इप्रका अन्नपूर्ण, इप्रका वयाङ्ग, प्रहरी चौकी पाँचधारे, प्रहरी चौकी प्याउली, प्रहरी चौकी दोभाने र प्रहरी चौकी बालखासहित ३० वटा बढी प्रहरी कार्यालय रहेका थिए ।

गाउँमा रहेका प्रहरी कार्यालयहरूलाई सदरमुकाम केन्द्रित गराएपछि माओवादीले सङ्गठन विस्तारलाई अघि बढाउने क्रममा जनसत्ताको अभ्यास पनि शुरू गरेको थियो । गाउँतहदेखि जिल्ला तहसम्म जनसरकार र जनमिलिसिया गठन गरेर माओवादीले ग्रामीण इलाकामा एकछत्र राजनीतिक अभ्यास गरेको थियो । सङ्गठन विस्तारका क्रममा आफ्नो पार्टी अभियानविरोधी गतिविधिमा संलग्न भएको भन्दै माओवादी कार्यकर्ताले अन्य राजनीतिक दलका कार्यकर्ताहरूसमाथि आक्राणलाई पनि बढावा दिएका थिए । माओवादी कार्यकर्ताले नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेका कार्यकर्तालाई लक्षित गरी भौतिक तथा राजनीतिक आक्राणलाई तिव्रता दिए । अन्य राजनीतिक दलका कार्यकर्ताले आफ्नो पार्टी अभियान विरुद्ध बोल्न नसक्ने वातावरण तयार पारेपछि माओवादीले गाउँमा छुट्टै सरकारको अभ्यास गरेर न्यायिक निर्णयहरूसमेत गर्न थाल्यो ।

माओवादीले आफ्नो पार्टीको निर्णय र संरचालाई अस्वीकार गर्ने अन्य दलका कार्यकर्ताहरूलाई गाउँबाट विस्थापित गराउने अभियान पनि चलायो । सोही कारण अन्य दलका नेता कार्यकर्ताले आफ्नो थातथलो छोडेर सुरक्षा खोज्दै देशका अन्य स्थानमा विस्थापित हुन पुगे । जिल्लामा कांग्रेस र एमालेसम्बद्ध केही नेता कार्यकर्ताहरूसमाथि लक्षित गरेर आक्रमण गरेपछि ती पार्टीका कार्यकर्ताहरू सुरक्षा खोज्दै सदरमुकाम तथा देशका अन्य भागमा आश्रय लिएर बस्न बाध्य भएका थिए ।

माओवादीले गाउँमा राजनीतिक शून्यता सिर्जना गरेर आतंक मच्चाएको भन्दै तत्कालीन सरकारहरूले माओवादीविरुद्ध राज्यको सबै शक्ति परिचालन गरेर अघि बढेको थियो । तत्कालीन शाही नेपाली सेनालाई माओवादी विरुद्धको अप्रेसनको जिम्मा दिएर सबै सुरक्षानिकायलाई संयुक्तरूपमा परिचालित गरियो । माओवादीले गाउँमा 'जनसरकार' गठन गरेर छुट्टै सत्ता चलाएको घोषणा गरेपछि तत्कालीन सरकारले त्यसविरुद्ध देशव्यापी अप्रेसन शुरू गरेको थियो ।

२०५९ सालमा भएको सशस्त्र सङ्घर्षका क्रमा २१ जना नागरिकले ज्यान गुमाएका थिए भने २०६० सालमा ज्यान गुमाउनेको संख्या भन्ने बढेर गयो । २०६० सालमा भोजपुरसहित देशका विभिन्न स्थानमा २९ जना नागरिकले सशस्त्र सङ्घर्षका क्रममा ज्यान गुमाए । राज्यपक्षका सुरक्षा निकायबाट १९ जनाको हत्या गरियो भने माओवादीबाट १० जनाको हत्या गरियो । राज्यपक्षबाट मारिएकाहरूमा १२ जना पुरुष र ७ जना महिला थिए । त्यसैगरी माओवादीबाट मारिएका सबै १० जना पुरुष थिए । सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा राज्यपक्षबाट मारिएकाहरूमा ६ जना माओवादी सेनाका पुरुष सदस्य थिए भने ५ जना माओवादी सेनाका महिला सदस्य थिए । २०६० सालमा मारिएकाहरूमा ६ जना पुरुष माओवादी कार्यकर्ता थिए भने २ जना महिला माओवादी कार्यकर्ता थिए । राज्यपक्षबाट मारिएका २१ जनामध्ये ११ माओवादी सेनाका सदस्य र कार्यकर्ताहरू भिडन्तमा मारिएका थिए भने १० जना माओवादी सेनाका सदस्य र कार्यकर्तालाई गिरफ्तार गरी शारीरिक यातना दिई अन्त्यमा गोली हानी हत्या गरियो ।

सशस्त्र सङ्घर्षको चाप बढ्दै जाँदा द्वन्द्वरत पक्षको चेपुवामा सर्वसाधारण पनि परेका थिए । ०६० सालमा राज्यपक्षका सुरक्षाफौजले १ जना पुरुष सर्वसाधारणलाई गिरफ्तार गरी हत्या गरे । साङपाङ गाविस-७ निवासी सर्वसाधारण शरणकुमार तामाङलाई ०६० असोज १६ गते देउराली गाविस-१ भ्याउँपोखरीमा सङ्खुवासभाबाट आएको सशस्त्र प्रहरीको टोलीले गिरफ्तार गर्ने अवस्था

हुँदाहुँदै लखेटेर गोली हानी हत्या गर्‍यो । उनी सङ्खुवासभाको खाँदबारीमा रेविज विरूद्धको सुई लगाएर घर फर्कदैथिए । त्यसैगरी लेखर्क गाविस-५ निवासी माओवादी कार्यकर्ता दिलबहादुर सुनारलाई सशस्त्र प्रहरीको टोलीले शरण तामाङको हत्या गरेकै दिन देउराली गाविस-१ भूयाउँपोखरीमा गिरफ्तार गरी गोली हानी हत्या गरे ।

माओवादीमा केही समय लागेर घरैमा बस्दै आएका हेलौँछा गाविस-६ का आङ्किपा शेर्पालाई भोजपुरबाट शाही नेपाली सेनाको नेतृत्वमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजले उनको घरैबाट ०६० भदौ २६ गते गिरफ्तार गर्‍यो । सकेटवमसहित गिरफ्तार गरिसकेपछि माओवादी कार्यकर्ता आङ्किपालाई शुरूमा शारीरिक यातना दिइयो । यातना दिएपछि खाडल खन्न लगाएर सोही खाडलमा पस्न लगाई गोली हानी जिउँदै पुरियो । त्यसैगरी लेखर्क गाविस-५ निवासी माओवादी कार्यकर्ता दिलबहादुर सुनारलाई सशस्त्र प्रहरीको टोलीले त्यसैगरी कुदाककाउले गाविस-६ निवासी माओवादी कार्यकर्ता पवन गुरुङ्गलाई भोजपुरकै कुलुङ्ग गाविस-१ अग्राखेवाट ०६० असार १० गते गिरफ्तार गरी शारीरिक यातना दिएर गोली हानी हत्या गरियो ।

दोस्रो पटकको युद्धविरामको समयमा भोजपुर घर भएका २ जना माओवादी सेनाका महिला सदस्यहरूलाई ०६० वैसाख ११ गते ओखलढुंगाको रगनी गाविस-७ मा शाही नेपाली सेनाको टोलीले गोली हानेर हत्या गर्‍यो । युद्धविराम लागू भइरहेको समयमा शाही नेपाली सेनाको टोलीले गुप्तेश्वर गाविस-२ निवासी माओवादी सेनाकी सेक्सन एफजिएल जमुना राई र देउराली गाविस-७ निवासी माओवादी सेनाकी सेक्सन सह-कमाण्डर नेत्रकुमारी राईमाथि गोली प्रहार गरेको थियो । शाही नेपाली सेनाले प्रहार गरेको गोलीले लागेर जमुनाको घटनास्थलमै ज्यान गएको थियो भने नेत्रकुमारीको उपचारका क्रममा ०६० वैसाख २३ गते काठमाडौँमा निधन भएको थियो ।

माओवादीलाई आतङ्ककारी घोषित गरेर ऊ विरूद्ध पूरै शक्ति परिचालित गरेर युद्धमैदानमा ओर्लेको राज्यपक्षले मानवअधिकार हननको प्रक्रियालाई संस्थागत रूपमै कार्यान्वयन गरेको महसूस गर्न थालिएको अवस्था थियो । माओवादी कार्यकर्ता भेट्ने वित्तिकै मार्ने राज्यको अघोषित नीतिका कारण गिरफ्तार गरेर पनि माओवादी कार्यकर्ता र सर्वसाधारणको हत्या गरियो । सुरक्षाफौजले गोगने गाविस-८ निवासी विनिता लुईटेललाई पनि गिरफ्तार गरेर यातना दिएपछि ०६० मंसिर १९ गते खोटाङ जिल्लाको वाक्सिला गाविसको मानेडाँडामा गोली हानी हत्या गर्‍यो । त्यसैगरी चरम्बी गाविस-३ निवासी माओवादी कार्यकर्ता उषा राईलाई पनि सुरक्षाफौजको टोलीले उदयपुरको बेल्टार गाविस-१ बाट गिरफ्तार गरी ०६० मंसिर २७ गते हत्या गर्‍यो ।

त्यसैगरी माओवादी कार्यकर्ताले एकजना प्रहरीलाई अपहरण गरी शारीरिक यातना दिएर गोली हानी हत्या गरेका थिए । खैराङ गाविस-१ निवासी इलाका प्रहरी कार्यालय हर्कटवा सर्लाहीमा कार्यरत प्रहरी जवान नारायण प्रसाद राईलाई माओवादी कार्यकर्ताले २०६० भदौ ९ गते विहान धनकौल गाविस-७ सर्लाहीबाट अपहरण गरेर गोली हानी हत्या गरे ।

२०६० सालमा भोजपुर जिल्लामा केही ठूला भिडन्तका घटना भएका थिए । माओवादीले पश्चिम नेपालबाट आफ्नो शक्ति विस्तार गर्ने क्रममा फौजी शक्ति पनि विस्तार गरेको थियो । पूर्वी नेपालमा फौजी शक्ति विस्तारसँगै माओवादीले पूर्वी पहाडमा रहेका प्रशासनिक निकायका केन्द्र जिल्ला सदरमुकामलाई आक्रमणको निशाना बनाउन थालेका थिए । प्रहरीका सम्पूर्ण कार्यालय भोजपुर सदरमुकाममा केन्द्रित गरेपछि माओवादीले जनसत्ताको अभ्यास गर्दै अघि बढेर आफ्नो सङ्गठन विस्तार गरेको थियो । जनसरकारको अभ्याससँगै जनमुक्ति सेनाको आधारशिला जनमिलिसिया भर्ना अभियानलाई पनि जिल्लाव्यापी बनायो । 'एक घर एक जनमिलिसिया' को नीति अघि सारेर गाउँ गाउँबाट युवा युवतीलाई जनमिलिसियमा भर्ना गर्न बाध्य पारेपछि गाउँबाट युवा युवती विस्थापित हुने क्रम पनि बढ्यो ।

राज्यको सम्पूर्ण शक्ति परिचालित गरेर तत्कालीन सरकार माओवादीविरुद्ध दमनमा उत्रँदा व्यक्ति हत्याका घटनासँगै अन्य मानवअधिकार हननका घटना पनि बढ्न पुगेका थिए । माओवादीमा लागेको अभियोगमा सुरक्षाफौजले गिरफ्तार गरेर भोजपुरका ३ जना नागरिकलाई वेपत्ता बनाए । गिरफ्तार गरी सुरक्षाफौजका व्यारेकमा लगिएका उनीहरू अहिलेसम्म फर्केका छैनन् । शाही नेपाली सेना र प्रहरीले गिरफ्तार गरी वेपत्ता पारिएकाहरूमा खैराङ गाविस-१ की इन्द्रकुमारी राई, नेपालेडाँडा-७ का देशभक्त चापागाई र नेपालेडाँडा-७ कै रामबहादुर कार्की रहेका छन् । वेपत्ता पारिएका मध्ये चापागाई माओवादी कार्यकर्ता हुन् भने कार्की र राई सर्वसाधारण हुन् ।

सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा आमनागरिकलाई सुसूचित गराउने जिम्मा लिएका सञ्चारकर्मीलाई पनि आक्रमणको निशाना बनाइयो । माओवादी कार्यकर्ताले भोजपुरमा कार्यरत पत्रकारहरू चित्राङ्गत चौलागाई, श्यामकृष्ण दाहाल र नेत्रविनोद लुईटेललाई ०६० फागुन १५ गते फोन गरेर मार्ने धम्की दिए । भोजपुर सदरमुकामबाट प्रकाशित भोजपुर साप्ताहिक तत्काल बन्द नगरे पत्रिकाको कार्यालयमा रेडियो बम हान्ने धम्की 'अनिश' नामका माओवादी कार्यकर्ताले दिएका थिए । सुरक्षाफौज र प्रशासकहरूको मानसिक यातना भोगिरहेका पत्रकारहरूलाई माओवादीले पनि मार्ने धम्की दिएपछि उनीहरू असुरक्षित भए ।

१०) 'जनयुद्ध' को उत्तरार्द्ध भन्ने भयावह

सशस्त्र द्वन्द्व शुरू भएको ९ वर्ष पूरा हुने क्रममा ०६१ सालमा माओवादीको हिंसात्मक विद्रोह र राज्य पक्षको दमनका कारण आम नागरिकहरू मकै पिँसदा घुन पिसिँएजसरी सताईन थाले । माओवादी विद्रोहलाई 'आतङ्क' को संज्ञा दिएर राज्यपक्षले लिएको दमनको नीति आम नागरिक र राज्यलाई नै प्रत्यक्षपादक बन्दै गयो । हिंसा र प्रतिहिंसाको अवस्थाले दुवैपक्षले एकअर्का विरुद्ध धरपकड, दमन र निषेधको नीति लिँदा नागरिकहरू दिनदिनै असुरक्षित बन्दै गए ।

राज्यपक्षबाट माओवादी भएको आशंकाकै भरमा सर्वसाधारणलाई गिरफ्तार दिने क्रमले ०६१ सालमा पनि निरन्तरता पायो । तिवारीभञ्ज्याङ्ग गाविस-का ४२ वर्षीय दानबहादुर खड्कालाई माओवादीमा संलग्न भएको आरोपमा भोजपुरस्थित सुरक्षाफौजले ०६१ भदौ १२ गते गिरफ्तार गरे । गिरफ्तार गरेपछि शाही नेपाली सेनाको भोजपुरस्थित विष्णुदल गुल्ममा राखियो । खड्का विरुद्ध आतङ्ककारी तथा विध्वंसात्मक ऐनअन्तरगत मुद्धा चलाएर करिब २ महिना कारागारमा राखेर रिहा गरियो ।

सिद्धेश्वर गाविस-६ निवासी कृषि विकास बैंक शाखा कार्यालय भोजपुरमा कार्यरत २८ वर्षीय टेकबहादुर खड्कालाई सुरक्षाकर्मीले ०६१ भदौ २० गते भोजपुर बजारबाट गिरफ्तार गरी प्रहरीको हिरासतमा राखेर ०६१ असोज १ गते रिहा गरियो । खार्तम्छा गाविस-६ निवासी माओवादी कार्यकर्ता भगवती राईलाई ०६१ साउनमा ओखलढुंगाबाट गिरफ्तार गरी कारागार शाखा ओखलढुंगामा बन्दी बनाइयो । ओख गाविस-४ का ६ वर्षीय बालक शिव राई सुरक्षाकर्मीले ०६१ असोजमा प्रहार गरेको टुईन्च मोटारको छराले निधारमा लागेर घाइते भए ।

वास्तिम गाविस निवासी कृषक धनबहादुर साकीलाई टक्सार गाविसस्थित ससुराली आएको समयमा माओवादी संलग्न भएको भन्दै ०६१ कातिक ६ गते भोजपुरस्थित सुरक्षाफौजको टोलीले गिरफ्तार गर्‍यो । प्रहरीले माओवादी भएको कवूल गराउन हिरासतमा राखेर शारीरिक यातना दिएको थियो । उनीविरुद्ध आतङ्ककारी तथा विध्वंसात्मक ऐन अन्तरगत मुद्धा चलाएर कविर ३ महिना कारागारमा राखेर रिहा गरियो । सिंहदेवी माध्यमिक विद्यालय लेखर्कका शिक्षकहरू अदितनारायण मण्डल र योगराज लुईटेल तथा हुलाकी शिवराज दङ्गललाई भोजपुरस्थित सुरक्षाकर्मीले ०६१ मंसिर २२ गते शुक्रबार घरैबाट गिरफ्तार गरे । माओवादीलाई सघाएको आरोपमा गिरफ्तारीमा परेका उनीहरूलाई एकहप्तासम्म जिल्ला प्रहरी कार्यालयको हिरासतमा राखेर रिहा गरियो । तिवारीभञ्ज्याङ्ग

गाविस-२ का गोपाल परियारलाई ०६१ मंसीर ११ गते सादा पोशाकका सुरक्षाकर्मीले माओवादी आरोपमा नियन्त्रणमा लिएर कुटपिट गरे ।

दोभाने गाविस-१ वासेप्लास्थित जनकल्याण प्राविका शिक्षक कमल विष्टलाई माओवादी पालेको आरोपमा ०६१ पुस ४ गते सुरक्षाफौजको टोलीले गिरफ्तार गर्‍यो । मानवअधिकारकर्मी र शिक्षक सङ्गठनहरूको दबावपछि उनलाई ०६१ पुस १३ गते विनाशर्त रिहा गरियो । भुल्के गाविस-८ निवासी जगन्नाथ दाहाललाई माओवादीमा लागेको आरोपमा भोजपुरस्थित सुरक्षाफौजले ०६१ चैत ११ गते घरैबाट गिरफ्तार गर्‍यो । गिरफ्तार गरेपछि आतङ्ककारी तथा विध्वंसात्मक ऐन अन्तरगत मुद्धा चलाएर भोजपुर कारागारमा बन्दी बनाइयो । उनलाई ०६२ माघमा भोजपुरबाट धनकुटा कारागारमा सारेर ४ महिना नजरबन्दमा राखेर दोस्रो जनआन्दोलन सफल भएपछि ०६३ जेठमा रिहा गरियो ।

त्यसैगरी शाही नेपाली सेनासहितको टोलीले ओखे गाविस निवासी नेकपा (माओवादी) भोजपुरका युवा नेता सुदन किरातीलाई २०६१ फागुन २१ गते सिरहा जिल्लाको कचमारीबाट गिरफ्तार गर्‍यो । गिरफ्तार गरेपछि सिरहा जिल्लाको चौहरवास्थित शाही नेपाली सेनाको कालिध्वज गणमा गैरकानुनीरूपमा उनलाई ६३ दिनसम्म बन्दी बनाएर राख्यो । शाही नेपाली सेनाको व्यारेकमा गैरकानुनरूपमा ६३ दिनसम्म राखेपछि उनलाई सिरहा सदरमुकाम माडरस्थित जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा १० दिनसम्म गैरकानुनीरूपमा बन्दी बनाइयो । जिल्ला प्रहरी कार्यालयबाट आतङ्ककारी तथा विध्वंसात्मक ऐनमार्फत अदालतमा मुद्धा चलाएर किरातीलाई मोरङको विराटनगर जेलमा चलान गरियो । उनलाई विराटनगर जेलमा ७ महिना राखेर शान्तिप्रक्रिया शुरू सफल भएपछि रिहा गरियो ।

राज्यपक्षबाट सामान्य मानवअधिकार सिद्धान्तको ख्यालै नगरी भइरहेको मानवअधिकार हननले नागरिक अन्यायमा परिरहेकै अवस्थामा विद्रोही भनिएको नेकपा (माओवादी) ले ज्यादतिका घटनालाई बढावा दिँदै गएको अवस्था थियो । पार्टीको नीति नियमविपरित पनि कतिपय माओवादी कार्यकर्ताले सर्वसाधारणलाई विनाकारण दुःख दिने क्रम जारी राखे ।

माओवादीले विद्यार्थी अपहरण, जवरजस्ती चन्दा, जनमिलिसयामा जवरजस्ती भर्ना, घरजग्गा कब्जा जस्ता गतिविधिलाई ०६१ सालमा पनि अभ्र व्यापक बनाउँदै लगेको थियो । ठूलोदुम्मा गाविसका मित्र राई र वडिराज राईलाई ०६१ जेठमा माओवादी कार्यकर्ताले अपहरण गरे । किरात बर्कस पार्टीका पूर्व कार्यकर्ता उनीहरूलाई अपहरण गरेर २ महिनासम्म सँगै राखी मुक्त गरियो । उनीहरूसँगै अहरित ठूलोदुम्मा गाविसका पूर्वप्रधानपञ्च ऋषिराज राई र चुचुरमान राईलाई श्रम कारवाही गरेर मुक्त गरियो । कुलुङ गाविस-२ निवासी वीरेन्द्र माध्यमिक विद्यालय कुलुङका शिक्षक ५० वर्षीय एकराज गिरीलाई माओवादी कार्यकर्ताले ०६१ जेठ चौथो साता घरैबाट अपहरण गरे । सहकर्मी शिक्षकलाई माओवादीले कुटेको विरोधमा बोलेको भन्दै गिरीलाई अपहरण गरिएको थियो । त्यसैगरी ०६१ भदौ ६ गते अपहरण गरेर खाटम्मा गाविसमा १० दिनसम्म श्रमशिविरमा राखेर मुक्त गरियो । सिद्धेश्वर माध्यमिक विद्यालय दावाँका शिक्षक शिवप्रसाद प्रधानलाई माओवादी कार्यकर्ताले ०६१ भदौ २४ गते घरैबाट अपहरण गरे । उनी माओवादी कार्यकर्ताको आँखा छली भागेर सदरमुकाम आए । सदरमुकाममा डेढ महिनासम्म विस्थापित भएर उनी पुनः गाउँ फर्के ।

सिद्धेश्वर गाविसका २४ वर्षीय डिकबहादुर प्रधानलाई माओवादी कार्यकर्ताले ०६१ साउन दोस्रो साता घरैबाट अपहरण गरे । परिवारले पटक पटक मुक्त गर्न आग्रह गर्दा पनि उनलाई मुक्त नगरिएको परिवारको भनाई थियो । गुप्तेश्वर गाविस-८ का १७ वर्षीय सुमन राईलाई पत्नीले आत्महत्या गरेको विषयमा माओवादी कार्यकर्ताले ०६१ भदौमा नियन्त्रणमा लिएर शारीरिक यातना दिए । पत्नीको ज्यान ल्याउन भन्दै माओवादी कार्यकर्ताले उनलाई यातना दिएका थिए । पञ्चकन्या माध्यमिक विद्यालय भुल्के र नवदुर्गा मावि दलगाउँका ७ जना विद्यार्थीलाई माओवादी कार्यकर्ताले ०६१

भदौ ३१ गते विद्यालयबाट अपहरण गरे । विद्यार्थी अपहरित भएपछि ती दुवै विद्यालयको पठनपाठन १४ दिनसम्म बन्द भयो । अपहरितमध्ये नवदुर्गा माविका एकजना विद्यार्थीलाई माओवादी सेनामा लगाइएको थियो । माओवादीका ६ नं. एरिया सेक्रेटरी राजकुमार श्रेष्ठ 'शक्ति' ले पार्टी छोडेको विषयमा उनका भाई बोया गाविस-९ निवासी २३ वर्षीय डोरकुमार श्रेष्ठलाई माओवादी कार्यकर्ताले ०६१ असोज २५ गते घरैबाट अपहरण गरी शारीरिक यातना दिए । बोया गाविसकै जंगलमा लगेर माओवादी कार्यकर्ताले श्रीनटश्री बन्दुकको कुन्दाले हानेर शारीरिक यातना दिएका थिए ।

दोभाने गाविस-१, वासेप्ला का ४५ वर्षीय वीरबहादुर राई र उनकी पत्नी बुद्धिमाया तामाङलाई पार्टीविरुद्ध सुराकी गरेको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले ०६१ कात्तिक १९ गते घरैमा कुटपिट गरे । कुटपिटपछि वीरबहादुरको नाममा रहेको सबै सम्पत्ति कब्जा गरेपछि पीडित परिवार भोजपुर सदरमुकाममा विस्थापित भए । विस्थापित परिवार ०६३ असारमा गाउँ फर्क्यो ।

कुलुङ गाविस-१ अग्राखे निवासी माओवादी कार्यकर्ता इन्द्रबहादुर कार्कीको हत्यामा भूमिका खेलेको भन्दै माओवादी कार्यकर्ताहरूले नेपालेडाँडा गाविस-७ का ७५ वर्षीय गंगाराम गौतमलाई ०६१ पुस १२ गते घरैबाट अपहरण गरे । सशस्त्र प्रहरीमा रहेका छोरा शिवराज गौतमसँग मिलेर इन्द्रबहादुर कार्कीको हत्या गरेको भन्दै गौतमलाई दोभाने गाविसमा पुन्याएर माओवादी कार्यकर्ताले शारीरिक यातना दिए । यातना दिने क्रममा माओवादी कब्जाबाट भाग्न सफल उनले खाँदबारी अस्पताल सङ्खुवासभामा उपचार गरी ०६१ माघ १६ गते डिस्चार्ज भए । माओवादीले यातना दिएपछि लागेको चोटको उपचार गर्दा गर्दा गौतमको काठमाडौँमा मृत्यु भएको परिवारको भनाइ छ । धनकुटाको हिलेबाट भोजपुरतर्फ सामान ल्याउँदै गरेको ठूलोदुम्मा र होम्ताङ गाविसका २८ जना भरियाहरूलाई आफूले गरेको युद्धविराम उलंघन गरेको आरोपमा माओवादीले ०६१ पुस २० गते अपहरण गरी २४ घण्टापछि रिहा गरे । उनीहरूले बोकेका भोजपुर बजारस्थित व्यापारीहरूको सामान भने माओवादीले फिर्ता दिएनन् ।

माओवादी कार्यकर्ताले मूलपानी गाविस-२ का हेमकुमार श्रेष्ठलाई पार्टी विरोधी काम गरेको भन्दै ०६१ माघ २८ गते घरैबाट अपहरण गरे । पार्टी कार्यकर्तासँगै ८ दिनसम्म घुमाई मानसिक यातना दिएर उनलाई ०६१ फागुन ५ गते मुक्त गरे । खाटम्मा गाविस-८ मेम्पाङ्का २१ वर्षीय विविन्द्रबहादुर राईलाई सालेवा मावि दोभानेमा पार्टीले टाँसेको सूचना च्यातेको भन्दै माओवादी कार्यकर्ताले ०६१ सालमा यातना दिए । शारीरिक यातना दिँदा पीडितका हात खुट्टा भँचिए । यातनाबाट भँचिएका खुट्टाको उपचारपछि उनी भारतको मेघालयमा गए ।

प्याउली गाविस-६ की ५७ वर्षीया शुभमति राईको घर जग्गा कब्जा गरेर उनी र उनकी छोरी चन्द्रकला राईलाई माओवादी कार्यकर्ताले ०६१ साउन ४ गते घर निकाला गरे । छोरा प्रेम किरातले छिमेकीको हत्या गरेको भन्दै उनको घर जग्गा कब्जा गरिएको थियो । त्यसअघि छोरा प्रेमलाई ०६१ जेठ २४ गते अपहरण गरी एक दिनपछि रिहा गरिएको थियो । काकुदाककाउले गाविस-१ निवासी उद्धिबहादुर राई माओवादीले मागेको ३० मुरी धान नतिरेपछि ०६१ सालमा गाउँबाट काठमाडौँमा विस्थापित भए । ४ वटा घरसहित सबै सम्पत्ति कब्जा गरेपछि राईको परिवार काठाडौँमा विस्थापित भयो ।

११) हिंसा र प्रतिहिंसाको चेपुवामा नागरिक

माओवादीले थालेको सशस्त्र सङ्घर्ष 'ढाडमा टेकेर टाउको हान्ने' चरणमा पुगेपछि देशमा रक्तपात बढ्दै गयो । एकातिर अत्याधुनिक हतियारसहितको राज्यको सम्पूर्ण फौजी शक्ति र अर्कातिर त्यस्तै अवस्थाको विद्रोही माओवादी शक्ति थिए । यी दुवैले युद्ध गरेको १० वर्ष टेक्न लाग्दा पनि हार मानेका थिएनन् । राज्यसत्ता कब्जा गर्ने संखधोषका साथ युद्ध थालेको माओवादीले देशको निश्चित भूगोललाई आफ्नो किल्ला बनाएर शासन गर्न सकिरहेको थिएन भने राज्यले पनि आफ्ना संयन्त्रहरूको

पूर्ण सुरक्षा गर्न सकेको अवस्था थिएन । माओवादीले गाउँमा जसत्ता बनाएर आफूले शासन थालेको बताएपनि ती ठाउँमा सरकारी सुरक्षाफौज जुनसुकै बेला पुग्दा माओवादी कार्यकर्ताहरू भान्ने अवस्था विद्यमान छँदैथियो । एकले अर्का पूर्ण पराजित गरी देशलाई आफ्नो नियन्त्रणमा लिन नसकेपनि ठूला ठूला भिडन्त भन्ने जरी थिए । जसमा कहिले राज्यपक्षले बढी क्षति व्यहोर्थ्यो भन्ने कहिलेन विद्रोहीले । यी ठूला सङ्घर्षबीचमा आमनागरिकको जीवन भन्ने जोखिममा पर्ने भन्ने बढेर गएको अवस्था थियो ।

०६१ सालमा सशस्त्र द्वन्द्वरत राज्य र विद्रोही माओवादीबाट गरी २४ जना नागरिकको हत्या भएको थियो । जसमा राज्यपक्षबाट ८ जना पुरुष र ५ जना महिलाको हत्या भएको थियो । त्यसैगरी विद्रोहीपक्षबाट १० जना पुरुष र १ जना महिलाको हत्या भएको थियो । राज्यपक्षबाट ४ जना पुरुष र ३ जना महिलालाई गिरफ्तार गरेर निशस्त्र बनाएपछि हत्या गरिएको थियो । त्यसैगरी २ जना माओवादी कार्यकर्तालाई बसेकै स्थानमा घेरा हालेर गोली हानेर मारिएको थियो । १ जना माओवादी कार्यकर्तालाई भन्ने सशस्त्र प्रहरीको निर्देशनमा सर्वसाधारण युवाहरूले कुटपिट गरी हत्या गरेका थिए । हत्या गरिएकामध्ये २ जना सर्वसाधारण थिए । हत्या गरिएकामा २ जना १८ वर्ष मुनिका बालिका थिए भन्ने एकजना १८ वर्ष मुनिका बालक थिए । राज्यपक्षबाट कुदाककाउले गाविस-२ की १६ वर्षीया कल्पना राईलाई ०६१ वैसाख १७ गते सोलुखुम्बुको सोताङ्ग गाविसबाट गिरफ्तार गरेपछि गोली हानी हत्या गरेका थिए । कल्पनालाई माओवादी कार्यकर्ताले जबरजस्ती जनमिलिसियामा भर्ती गरेका थिए ।

लालीगुराँस प्रावि वैदारभञ्ज्याङ्ग, किमालुङमा शिक्षकहरूसँग चन्दा उठाईरहेको समयमा कुदककाउले गाविस-७, पायखा निवासी माओवादी कार्यकर्ता सन्तराज लामिछानेलाई भोजपुरबाट गएको सुरक्षाफौजको टोलीले ०६१ फागुन १८ गते गिरफ्तार गरी शारीरिक यातना दिएर सोही दिन हत्या गरे । हत्यापछि उनको लाश चन्द्रसूर्य मावि नजिकै गाडियो ।

बोया गाविस-९, बेखुम्चा निवासी माओवादी कार्यकर्ता चन्द्रकला राई र गुप्तेश्वर गाविस-२ निवासी माओवादी कार्यकर्ता उम्बरकुमारी राईलाई शाही नेपाली सेना नेतृत्वको टोलीले ०६१ साउन ३० गते कोट गाविसबाट गिरफ्तार गरेर ओखे गाविस-९ बान्ताङ्गमा ०६१ साउन ३१ गते गोली हानी हत्या गरे । हत्या गर्नुअघि सुरक्षाफौजको टोलीले दुवै माओवादी कार्यकर्तालाई चरम शारीरिक यातना दिएको थियो । छिनामुख गाविस-५ निवासी माओवादी सेनाका सेक्सन कमाण्डर २१ वर्षीय घनश्याम बस्नेतलाई सङ्खुवासभाको तुम्लिङ्गटारबाट आएको सशस्त्र प्रहरीको टोलीले ०६१ पुस ३० गते नियन्त्रणमा लिएर गोली हानी हत्या गरे ।

त्यसैगरी टक्सार गाविस-६ निवासी २४ वर्षीय मनोज साकी र हेलौँछा गाविस-२ निवासी १७ वर्षीय टिकाराम परियारलाई माओवादी आरोपमा शाही नेपाली सेनाको टोलीले ०६१ साउन २२ गते धरान बजारबाट गिरफ्तार गरी धरान नगरपालिका-१६ पटनाली जंगलमा लगी सोही दिन गोली हानी हत्या गरे । मृतकहरू दुवैजना सवारीसाधन मर्मत गर्ने मजदुर थिए ।

सशस्त्र द्वन्द्वका समयमा ०६१ सालमा माओवादीबाट हत्या गरिएका ११ जना मध्ये १० जना पुरुष थिए भने १ जना महिला थिए । माओवादीसँगको भिडन्तका क्रममा शाही नेपाली सेनाका ३ जना सदस्य मारिएका थिए । त्यसैगरी ३ जना प्रहरीको माओवादीसँगको भिडन्तका क्रममा ज्यान गएको थियो । माओवादीले एकजना वृद्धसहित ३ जना सर्वसाधारणको गोली हानी हत्या गरेका थिए । ड्यूटीमा बसेको समयमा बम विस्फोट भएर एकजना माओवादी कार्यकर्ताको ज्यान गएको थियो भने एकजना सर्वसाधारण माओवादीले छाडेको वेवारिसे बम विस्फोटनमा परी मारिए । त्यसैगरी एकजना सैनिकको माओवादीले थापेको विद्युत्तीय धरापमा परेर ज्यान गयो ।

दोभाने गाविस-७, तेन्दो घर भई सङ्खुवासभाको सित्तलपाटी गाविस-३ चन्दनपुरमा होटल व्यावसाय गर्दै आएका ५१ वर्षीय कुलबहादुर राई र उनकी पत्नी ३५ वर्षीया लक्ष्मीमाया राईलाई माओवादी कार्यकर्ता इन्द्रबहादुर कार्कीले ०६१ साउन २४ गते विनाकारण पीडितहरूको होटलमै गोली हानी हत्या गरे । त्यसैगरी टक्सार गाविस-१ निवासी २००७ सालका प्रजातान्त्रिक योद्धा तथा

समाजसेवी ८३ वर्षीय दानबहादुर कार्कीको माओवादी कार्यकर्ताहरूले ०६१ पुस ८ गते विहान उनको घरैमा पहिले खुकुरी प्रहार गरेर त्यसपछि गोली हानी हत्या गरे । पार्टीले कब्जा गरेको धान उठाएको भन्दै केही दिनअघिसहयोगीलाई कुटपिट गरेका माओवादी कार्यकर्ताले दानबहादुर कार्कीलाई हत्या गरेका थिए ।

हेलौँछा गाविस-८ निवासी शाही नेपाली सेनाको शेरगणमा कार्यरत २६ वर्षीय प्यूठ धनप्रसाद आचार्यलाई ०६१ चैत १३ गते अपहरण गरेर शारीरिक यातना दिएपछि खुकुरीले काटेर हत्या गरे । खिम्ति जलविद्युत् योजनामा सुरक्षा दिएर दोलखाको जिरी फकदै गरेको अवस्थामा उनीसहितका अन्य शाही नेपाली सेनाका सदस्यलाई माओवादी कार्यकर्ताले अपहरण गरेर खुकुरीले काटेर हत्या गरेका थिए ।

१२) सुरक्षाफौज र माओवादीबीच भिडन्त

भोजपुरमा माओवादी सेना र राज्यपक्षका सुरक्षाफौजबीच २०६० सालमा ठूला भिडन्तसमेत भए । माओवादीले आफ्नो शक्ति पूर्वमा केन्द्रित गरेर सदरमुकामहरूमा आक्रमण गर्न थालेपछि सुरक्षाफौजले माओवादीको गतिविधि रोक्न गाउँ गाउँमा सुरक्षा कारवाही चलाएको थियो । ०६० कात्तिक २३ गते माओवादीले सुरक्षाफौजमाथि विद्युत्तीय धराप थापेर शुरू गरेको आक्रमण भोजपुर सदरमुकाममा भिषण आक्रमणसम्म पुग्यो । भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजलाई माओवादी कार्यकर्ताले २०६० कात्तिक २३ गते हेलौँछा गाविस-३ स्थित वेतिनी जङ्गलमा विद्युत्तीय धरापमा पारे । माओवादी कार्यकर्ताले थापेको विद्युत्तीय धराप विस्फोट हुँदा शाही नेपाली सेनाको भोजपुरस्थित विष्णुदल गुल्ममा कार्यरत धनकुटा घर भएका सैनिक जवान डम्बर भट्टराई र चितवन घर भएका सैनिक जवान आनन्द लामिछानेको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजको टोलीलाई धरापमा पारेर बसेका २ जना माओवादी कार्यकर्तालाई सुरक्षाफौजको टोलीले २०६० कात्तिक २४ गते हेलौँछा गाविस-३ को वेतिनी जंगलबाट गिरफ्तार गरेर बन्दुकको कुन्डाले कुटेर गोली हानी हत्या गरे । दुवैजना कात्तिक २३ गते धरापमा पारेर शाही नेपाली सैनिकका २ जना जवान मार्न संलग्न रहेको सुरक्षाफौजको भनाई थियो ।

गाउँमा गएका सुरक्षाफौजको टोलीलाई विद्युत्तीय धरापमा पाउँ आक्रमण थालेको माओवादीले सदरमुकामका सुरक्षापोष्टमा पनि आक्रमण शुरू गर्‍यो । भोजपुर गाविस-३ स्थित नेपाल टेलिकमको टर्मिनल सुरक्षार्थ खटिएको सुरक्षाफौजमाथि माओवादी सेनाको टोलीले ०६० मंसिर २ गते राति आक्रमण गर्‍यो । आक्रमणपछि भएको भिडन्तका क्रममा माओवादीले प्रहार गरेको गोली लागेर शाही नेपाली सेनाको भोजपुरस्थित विष्णुदल गुल्ममा कार्यरत तनहुँ जिल्ला घर भएका सैनिक जवान रमेशराज शाहीको मृत्यु भयो । सो भिडन्तमा माओवादीका ६ जना बढी सदस्यको मृत्यु भएको सुरक्षाफौजले बताए पनि त्यसको आधिकारिक पुष्टि हुन सकेन ।

राज्यको प्रशासनिक निकाय रहेका जिल्ला सदरमुकामहरूमा आक्रमण गरी क्षति पुऱ्याउने क्रममा ०६० फागुन १९ गते राति माओवादी सेनाको ठूलो टोलीले भोजपुर सदरमुकामस्थित नेपाल टेलिकमको टर्मिनल टावरसहित सुरक्षाफौजका कार्यालयमा आक्रमण गरे । माओवादीले आक्रमण गरेपछि भएको भिडन्तका क्रममा ३५ जना बढी सुरक्षाफौज र त्यतिकै संख्यामा माओवादी सेनाका सदस्यहरूको पनि मृत्यु भयो । भिडन्तका क्रममा माओवादी सेनाका कम्पनी कमाण्डर कपिलसहित करिब ५५ जनाको मृत्यु भएको सुरक्षाफौजको दावी थियो ।

सुरक्षाफौजसँग भएको भिडन्तका क्रममा बोया गाविस-९ निवासी माओवादी सेनाका सेक्सन एफजिएल सनम राई, हेलौँछा गाविस-४ निवासी माओवादी सेनाका सेक्सन एफजिएल निमा शेर्पा, हेलौँछा गाविस-६ निवासी माओवादी सेनाका सेक्सन एफजिएल सन्तवीर तामाङ र श्यामसिला गाविस-३ निवासी माओवादी सेनाका सेक्सन एफजिएल लालबहादुर तामाङको मृत्यु भएको थियो ।

माओवादीले सो भिडन्तमा आफ्ना २१ जनामात्र सदस्यको मृत्यु भएको जनायो । भिडन्तमा १५ जना सुरक्षाफौजका सदस्यहरू गम्भीर घाइते भए ।

भिडन्तका क्रममा माओवादीको आक्रमणमा परी शाही नेपाली सेनाको विष्णुदल गुल्ममा कार्यरत सैनिकहरू जमदार मुक्त परियार, हुद्धा भुवनेश्वर थनेत, अमल्दारहरू चित्रबहादुर सिजापति, बलबहादुर मगर, प्यूठहरू वसन्त लम्साल, गोविन्द सुवेदी, सिपाहीहरू हरिबहादुर क्षेत्री, वेदराज अधिकारी, नवराज खड्का, वसन्त राजधामी, खेमराज पाण्डे र धनबहादुर चन्दको मृत्यु भएको थियो । भिडन्तका क्रममा नेपाल प्रहरीका सईहरू आनन्दकुमार तामाङ र देवीलाल मुसहर, हवल्दारहरू मानबहादुर खत्री, भिमबहादुर श्रेष्ठ, युवराज कार्की, भवानी कार्की, कृष्ण सिटौला, कुमार तामाङ र कुमार चौलागाई रहेका थिए । सोही भिडन्तमा मारिने नेपाल प्रहरीका जवानहरूमा हिमाल सार्की, आशा राई, शुक्र केसी, विमल उराउ, दानबहादुर राई, विनोदकुमार यादव, भवानन्द राजवंशी, जय आचार्य, ईश्वरी फुयाँल, भरत चौधरी र दिलिप कार्की थिए । भिडन्तका क्रममा माओवादी सेनाले अपहरण गरेका गोरखा निवासी शाही नेपाल सेनाका जमदार मुक्त परियारलाई टक्सार गाविसमा पुन्याएर गोली हानी हत्यापछि भिरबाट फालिदिएका थिए ।

आक्रमणका क्रममा भएको भिडन्तमा नेपाल टेलिकमको टर्मिनल टावर, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको कार्यालय भवन, जिल्ला प्रशासन कार्यालय र मालपोत कार्यालय पूर्णरूपमा ध्वस्त भएका थिए । भिडन्तका क्रममा माओवादी सेनाले सुरक्षाफौजका सदस्य, नेपाल टेलिकमका प्राविधिक र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका सुरक्षागर्दको अपहरण गरेका थिए । अपहरणमा पर्नेहरूमा नेपाल प्रहरीका सई नकुल भट्टराई, असई कृष्ण सापकोटा, हवल्दार राजेन्द्र केसी, जवान रमेश विश्वकर्मा, प्रविण ठाकुर र वासुदेव नेपाल थिए । अपहरित प्रहरीहरूलाई करिव डेढ महिनापछि सिन्धुली जिल्लाबाट मुक्त गरियो । त्यसैगरी शाही नेपाली सेनाका जवान गोपीलाल श्रेष्ठलाई माओवादीले अपहरण गरेको करिव एक महिनापछि तेह्रथुम जिल्लाबाट मुक्त गरेका थिए । टेलिकम टावरको ड्युटीमा रहेका प्राविधिक राजनारायण सिंहलाई खोटाङबाट मुक्त गरे । अपहरणमा परेका राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका सुरक्षागर्द खड्गबहादुर राई र उनका छोरा मोहनलाई ०६० फागुन २० गते मुक्त गरे ।

माओवादीले सदरमुकाममा आक्रमण गरेपछि विभिन्न जिल्लाका सुरक्षाफौजले संयुक्त गस्ती शुरू गरे । माओवादीले पनि आफ्नो फौजी शक्तिलाई गाउँमा केन्द्रित गरेर सुरक्षाफौजसँग भिडन्तको तयारी गर्न थाल्यो । यसै क्रममा देउराली गाविसको भ्याउँपोखरी बजारमा ०६१ वैसाख ३० गते माओवादी सेना र सशस्त्र प्रहरीबीच भिडन्त भयो । सङ्खुवासभाको तुम्लिङ्गटारबाट गस्तीमा आएको सशस्त्र प्रहरी र माओवादी सेनाबीच भएको भिडन्तका क्रममा सशस्त्र प्रहरीका २ जना र माओवादीका ३ जना सदस्यको ज्यान गयो । मारिनेहरूमा सशस्त्र प्रहरीका जवानहरू मोहन पाण्डे र सुरज खड्का थिए ।

माओवादी सेना र सुरक्षाफौजबीच भिडन्तको क्रममा ०६० सालपछि जारी रहयो । ०६१ पुस १९ गते दिउँसो भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजको टोली र माओवादी सेनाबीच साङपाङ गाविस-७ बौद्ध गहिरोमा भएको भिडन्तमा परेर २ जना सुरक्षाकर्मी र केही माओवादी सेनाका सदस्यको मृत्यु भयो । माओवादीको गोली लागेर मृत्यु हुनेहरूमा होस्ताङ गाविस-२ निवासी शाही नेपाली सेनाको विष्णुदल गुल्ममा कार्यरत प्यूठ बलबहादुर राई र खैराङ गाविस-९ निवासी जिल्ला प्रहरी कार्यालय भोजपुरमा कार्यरत प्रहरी जवान सुरेशकुमार राई थिए । भिडन्तमा ६ जनाबढी माओवादी मारिएको बताइए पनि सितापुर गाविस-७ सिराहा जिल्ला घर भएका माओवादी कार्यकर्ता सुकदेव साहसहित २ जनाको मात्र लाश घटनास्थलमा गाडेको पाइएको थियो ।

गस्तीमा गएर फर्कदै गरेको सुरक्षाफौजको टोलीलाई भैँसीपंखा गाविसको ढुंगेमा माओवादीले विद्युत्तीय धरापमा पारेपछि भएको भिडन्तका क्रममा ८ जना सुरक्षकर्मीहरू घाइते भए । उनीहरूलाई काठमाडौँ र धरानमा लगेर उपचार गरियो ।

माओवादीले थालेको सशस्त्र सङ्घर्षले १० वर्ष पूरा गर्ने लाग्दा राज्यपक्ष र माओवादीबीच देशका विभिन्नस्थानमा ठूलाठूला भिडन्तहरू हुने क्रम बढेको थियो । माओवादीले अनूकूल मौका र अवस्था हेरेर सदरमुकाम तथा ग्रामीण इलाकामा पनि सुरक्षाफौजमाथि धावा बोल्न थालेको थियो । यसैक्रममा ०६२ असार ८ गते लेखर्क गाविस-४ पाँचधारे बजारमा भोजपुर सदरमुकामबाट पुगेको संयुक्त सुरक्षाफौजमाथि आकस्मिकरूपमा माओवादीले धावा बोलेको थियो । विहान ८ बजे पाँचधारे बजारक्षेत्रमा भएको भिडन्तका क्रममा शाही नेपाली सेनाका ७ जना र नेपाल प्रहरीका २ जना सदस्यको घटनास्थलमै ज्यान गयो । भिडन्तका क्रममा माओवादीतर्फ २२ जना बढीको मृत्यु भएको सुरक्षानिकायको भनाई थियो ।

भिडन्तका क्रममा मारिएका राज्यपक्षका सुरक्षाकर्मीहरूमा रामेछाप घर भएका विष्णुदल गणमा कार्यरत सैनिक जवान पृथ्वीबहादुर खत्री, काभ्रे घर भएका सैनिक जवान महेन्द्रराज गिरी, भोजपुरको याङपाङ गाविस-८ निवासी प्यूठ फौदसिं राई, धादिङ घर भएका सैनिक जवान जीवन सिंखडा, सैनिक जवान जीवन योगी, लम्जुङ घर भएका सैनिक जवान अमित रानामगर, सैनिक जवान हरि खड्का, खोटाङ घर भएका सैनिक जवान गणेश थापा रहेका छन् । भिडन्तका क्रममा प्रहरी सहायक निरीक्षक नैनसिं तामाङको पनि मृत्यु भएको थियो । प्रसनि तामाङलाई पञ्चप्रकाश निमाविको कक्षाकोठामा लुकिरहेको अवस्थामा माओवादी कार्यकर्ताले नियन्त्रणमा लिएर खुकरीले काटेर हत्या गरेका थिए ।

भिडन्तका क्रममा माओवादीतर्फ काभ्रे जिल्ला घर भएका कम्पनी कमाण्डर संग्राम, खोटाङको खिदिमा गाविस निवासी कम्पनी सह-कमाण्डरसहित १० जनाको मृत्यु भएको माओवादी दावी थियो । भिडन्तका क्रममा मारिने माओवादी सेनाका सदस्यमा बोया गाविस-९ निवासी माओवादी सेनाकी सेक्सन सह-कमाण्डर डम्बरकुमारी श्रेष्ठ थिइन् ।

भिडन्तका क्रममा माओवादी सेनाले सुरक्षाफौजका सदस्यहरूको अपहरण गरेका थिए । जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा कार्यरत ७ जना प्रहरी र विष्णुदल गुल्ममा कार्यरत ५ जना सेनाको माओवादीले अपहरण गरे । अपहरणमा पर्नेहरूमा वर्दियाका सैनिक जवान, तुलसीराम थारू, सोलुखुम्बुका सैनिक जवान प्रकाश ढुंगाना, लम्जुङका अमृत रायमाभी र चितवनका आशाराम चौधरी थिए । त्यसैगरी उदपयुरका प्रहरी जवान गोपाल सिलवाल, सुनसरीका प्रहरी जवान देवासिं राई, तेहथुमका प्रहरी जवान टेकबहादुर रसाईली, प्रहरी जवान रघुनाथ महतो, प्रहरी जवान केवल गुरूङ र वद्री विश्वकर्मा थिए । अपहरित सबैलाई एकमहिनापछि सिन्धुली जिल्लाबाट रिहा गरे ।

माओवादी सेनाका सदस्यहरूले भोजपुर-९ इन्डियन सोल्जर बोर्डमा रहेको अस्थायी पोष्टमा ड्युटीमा जाँदै गरेका शाही नेपाली सेनाका एक जवानलाई ०६२ असार ३१ गते गोली प्रहार गरी हत्या गरे । कालिध्वज गणमा कार्यरत सुर्खेत घर भएका सैनिक जवान रेशम खड्कालाई ड्युटीमा जाँदै गरेको अवस्थामा माओवादी सेनाका सदस्यले गोली हानेका थिए । सो घटनापछि एक घण्टासम्म माओवादी सेना र सुरक्षाफौजबीच गोली हानाहान भएको थियो । एकजना सेनाका सदस्यको हत्या गरेपछि माओवादी सेनाका सदस्यले भोजपुर सदरमुकाममा ल्याइएको खानेपानीको पाईप बोखिम गाविसको हात्तीगौडामा काटेपछि ४ दिनसम्म भोजपुर सदरमुकाममा खानेपानीको हाहाकार भयो । मानवअधिकारकर्मी र पत्रकारको पहलमा सो खानेपानी पुनः सुचारू भयो ।

भोजपुर विमानस्थलमा जहाज अवतरण गराउन सुरक्षा दिन हिंडेका सुरक्षाफौजको टोलीलाई टक्सार गाविसको डबलीटार नजिकै माओवादीले ०६२ भदौ १९ गते विद्युत्तीय धरापमा पारे । विद्युत्तीय धरापमा परी घाइते हुनेहरूमा प्रहरी जवान रामबहादुर प्रधान र उपेन्द्र बस्नेत थिए । घाइते दुवैको भोजपुर अस्पतालमा उपचार गरियो ।

सशस्त्र द्वन्द्वको अन्तिम चरणमा माओवादी लडाकुले ०६२ माघ १४ गते राति रानीबास गाविस-८, हतुवागढीमा रहेको संयुक्त सुरक्षाफौजको व्यारेकमा आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तका

क्रममा दुवैतर्फ गरी ५० जना बढीको ज्यान गयो । माओवादी लडाकुले गरेको आक्रमणपछि भएको भिडन्तका क्रममा शाही नेपाली सेनाको कालिध्वज गणमा कार्यरत चितवन घर भएका अमल्दार रेशम थापा र रामेछाप घर भएका प्यूठ कंदार सुवेदीको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

भिडन्तका क्रममा रानीबास गाविस-२ पर्णोडाँडा निवासी २९ वर्षीय माओवादी सेनाका बटालियन सह-कमाण्डर निशाम सिवाहाड, खार्तम्छा गाविस-४ निवासी माओवादी सेनाकी सदस्य पेमलकी शोर्पा, लेखर्क गाविस-३ निवासी माओवादी सेनाका सदस्य दिनेश राई 'सञ्जोग' र जरायोटाटार गाविस-४ निवासी माओवादी सेनाका सदस्य बालकुमार विश्वकर्माको मृत्यु भएको थियो । विश्वकर्माको उपचारका क्रममा बालंखा गाविसको जंगलमा ०६२ माघ १६ गते मृत्यु भएको थियो । माओवादीले हतुवागढी आक्रमणका क्रममा मारिएका सबैजना सदस्यहरूको विस्तृत विवरण सार्वजनिक नगर्दा मृतकहरूको एकिन तथ्यांक संकलन हुन सकेको छैन ।

रानीबास गाविसको हतुवागढीमा रहेको संयुक्त सुरक्षाफौजको व्यारेकमा आक्रमण गरेपछि फर्कने क्रममा शाही नेपाली सेनाले युँ गाविस-७ दाबुराङ्गमा हेलिकप्टरबाट बम प्रहार गर्दा ४ जना माओवादी सेनाका सदस्यहरूको मृत्यु भयो । सो घटनामा बमको छेरा लागेर बालंखा गाविस-१ सोत्तरे निवासी माओवादी सेनाकी प्लाटुन कमाण्डर २२ वर्षीया कविता राई 'गोमा' को घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो । शाही नेपाली सेनाले माओवादी सेनालाई बम प्रहार गर्ने युँ गाविस-७ दाबुराङ्गस्थित पञ्चावती प्राथमिक विद्यालयको छानो क्षतिग्रस्त भएको थियो ।

१३) शाही शासनमा हिंसा बृद्धि

नेपाल प्रहरीसँग मात्र भिड्दै आएको माओवादीले २०५८ असार २८ गते तदनुसार २००१ जुलाई १२ रोल्पाको होलेरीस्थित प्रहरी चौकीमा माओवादीले आक्रमण गरी एकजनाको मृत्यु र ६९ जना प्रहरी अपहरण गरेपछि उनीहरूलाई मुक्त गराउन गिरिजाप्रसाद कोइराला नेतृत्वको सरकारले शाही नेपाली सेना परिचालन गर्न आदेश दिएको थियो । २०५८ असार २९ गते तदनुसार २००१ जुलाई १३ पहिलोपटक माओवादीविरुद्ध सेना परिचालन गर्न गिरिजाप्रसाद कोइरालाको सरकारले आदेश दिएपछि रोल्पाको होलेरीमा बन्दी बनाइएका प्रहरी कर्मचारीलाई रिहा गर्न होलेरी तथा नुवागाउँ गाविसमा सैनिक उतारियो । तर नयाँ राजा ज्ञानेन्द्र शाह मातहत रहेको सेनाले माओवादीसँगको लडाइँमा भाग नलिई फिर्ता भएपछि गिरिजाप्रसाद कोइरालाले २०५८ साउन ८ गते तदनुसार २००१ जुलाई १९ प्रधानमन्त्री पदबाट राजिनामा दिएका थिए । जननिर्वाचित सरकारले दिएको आदेश शाही नेपाली सेनाले अटेर गरेर फर्केपछि नै तत्कालीन राज ज्ञानेन्द्र शाहले शासन प्रकृत्यामा प्रत्यक्ष हस्तक्षेप गर्न थालेका थिए ।

कोइरालाले राजिनामा दिएपछि २०५८ साउन ८ गते तदनुसार २००१ जुलाई २३ कांग्रेसकै नेता शेरबहादुर देउवा नयाँ प्रधानमन्त्रीको रूपमा नियुक्त भए । प्रधानमन्त्री देउवाले राजाको इशारामा २०५९ जेठ ८ गते तदनुसार २००२ मई २२ का दिन जननिर्वाचित प्रतिनिधिसभाको विघटन गरी २०५९ कात्तिक २७ गते तदनुसार २००२ नोभेम्बर १३ का लागि मध्यावधि निर्वाचनको सिफारिस गरे । जननिर्वाचित सदन राजाको इशारामा देउवाले विघटन गरेपछि देश भैँ ढुन्डको दलदलमा फस्न पुग्यो । मध्यावधि निर्वाचनको मिति घोषण गरेको ५ महिना नवित्दै राजा ज्ञानेन्द्रले २०५९ असोज १८ गते तदनुसार २००२ अक्टोबर ४ राजाद्वारा देउवालाई प्रधानमन्त्रीबाट बर्खास्त गरी शासन सत्ताको बागडेर आफ्नो हातमा लिए । राजाले शासनसत्ता आफ्नो हातमा लिएको घोषणा गरेपछि माओवादीले पनि युद्धविराम गरेको थियो । शान्तिपूर्ण राजनीतिमा रहेका दलहरूले राजाको कदमको सोही अवस्थादेखि विरोध गर्दै आन्दोलन थाले । राजाको प्रत्यक्ष शासन अवधिमा सूर्यबहादुर थापा र लोकेन्द्रबहादुर चन्दले प्रधानमन्त्री भएर माओवादीसँगको वार्ता प्रक्रियालाई अघि बढाएका थिए ।

राजाले शासन चलाइरहेका अवस्थामा कांग्रेस र एमालेसहितका दलहरू त्यसको विरोधमा आन्दोलनमा थिए । आन्दोलनकै क्रममा राजाले नेपाली कांग्रेस (प्रजातान्त्रिक) का अध्यक्ष शेरबहादुर देउवालाई २०६१ जेठ २० गते तदनुसार २००४ जुन २ का दिन प्रधानमन्त्रीमा मनोनीत गरे । देउवा प्रधानमन्त्री भएपछि एमाले, राप्रपा र नेपाल सद्भावना पार्टी प्रतिगमन आधा सच्चिबको भन्दै सरकारमा प्रवेश गरे । शेरबहादुर देउवा प्रधानमन्त्री भएपछि देशमा शान्ति कायम हुन नसकेको, दलहरूको आन्दोलन रोकन नसकेको, माओवादीसँगको वार्ता सफल नबनाएको आदि वहानामा २०६१ माघ १९ गते तदनुसार २००५ फेब्रुअरी १ राजा ज्ञानेन्द्रद्वारा तीन महिनाका लागि सडककालको घोषणा गरी शेरबहादुर देउवाको सरकार बर्खास्त गरे ।

ज्ञानेन्द्र शाहले मन्त्रिपरिषद्को अध्यक्षको हैसियतमा प्रत्यक्ष रूपमा तीन वर्ष शासन गर्ने घोषणा सोही दिन गर्न भ्याए । राजाको प्रत्यक्ष शासनको घोषणासँगै शाही नेपाली सेना, प्रहरी र राज्यका सबै सुरक्षा अंगको प्रयोग गरेर राजनीतिक दलका नेताहरूलाई पक्रेर थुनियो भने केहीलाई घरैमा नजरबन्दमा राखियो । शाही शासनसँगै मानवअधिकारकर्मी, सञ्चारकर्मी र नागरिक समाजका सदस्य समेत आक्रमणको निशाना बने । नेपाली प्रेसमा सेनाले पूरै ह्क्षेप गरेर शाही शासनको समर्थनबाहेक अन्य कुरा लेख्न प्रतिबन्ध लगायो ।

शाही शासन शुरू भएपछि नेपालका राजनीतिक दलरूले प्रतिगमन फिर्ता हुनुपर्ने, प्रतिनिधि सभा पुनःस्थापित हुनुपर्ने र खोसिएका जनताका अधिकार फिर्ता हुनुपर्नेसहितका माग राख्दै जनआन्दोलन घोषणा गरे । कांग्रेस सभापति गिरिजाप्रसाद कोइरालाको नेतृत्वमा शुरू भएको आन्दोलनले जनतालाई कुनै प्रभाव पार्न नसकेपछि शुरूमा नागरिक समाजले आन्दोलनको मोर्चा सम्हालेको थियो । नागरिक समाजले जनतालाई जागरूक गराएर सडकमा ल्याएपछि दलहरू आन्दोलनको मोर्चामा अघि सरें ।

शाही शासनमा तत्कालीन राजा ज्ञानेन्द्र शाह नेतृत्वको सरकार माओवादीलाई दबाउन सम्पूर्ण शक्ति लगाएर लागेपनि सफल हुन सकेन । ज्ञानेन्द्र शाह नेतृत्वको सरकारले नागरिक भावना र लोकतन्त्रको घाँटी निमोठेर शासन सत्ता हत्याएपछि नागरिकको जीवन भन जोखिममा परेको थियो । ज्ञानेन्द्र शाह नेतृत्वको सरकारले थालेको युद्धको आतंक र माओवादीको अर्को हिंसाका कारण मानवअधिकार अब हात्तीको देखाउने दाँतमात्र भएको थियो । ज्ञानेन्द्र शाह नेतृत्वको सरकार र माओवादीबीच युद्ध चल्ने क्रममा सुरक्षाफौजले माओवादी आरोपमा सर्वसाधारणलाई गिरफ्तार गरी धरपकड गर्ने कामलाई तीव्र बनाए ।

यसैक्रममा यूँ गाविस-४ का २५ वर्षीय अर्जुन राई र २२ वर्षीया दिक्ु शेर्पा (राई) लाई सुरक्षाफौजले ०६२ पुस २० गते रानीबास गाविस-८ घोडेटार बजारबाट गिरफ्तार गरे । उनीहरूलाई माओवादी आरोपमा गिरफ्तार गरिएपछि कारागार शाखा भोजपुरमा ५ महिना नजरबन्दमा राखेर २०६३ जेठ १२ गते मानवअधिकारकर्मीको रोहवरमा रिहा गरियो । उनीहरू दुवैजना सर्वसाधारण थिए ।

ताप्लेजुङको ढुंगेसाँघु गाविसकी १४ वर्षीया माओवादी कार्यकर्ता विमला विक र दलगाउँ गाविस-५ की २४ वर्षीया माओवादी कार्यकर्ता रीता राईलाई शाही सेनाले ०६३ माघ १७ गते होम्ताङ गाविसबाट गिरफ्तार गर्‍यो । दुवैजनालाई ४ महिना कारागार शाखा भोजपुरमा नजरबन्दमा राखेर शान्ति प्रकृयाको थालनीपछि २०६३ जेठ दोस्रो साता दुवैजनालाई मानवअधिकारकर्मीको रोहवरमा रिहा गर्‍यो ।

भोजपुर क्याम्पसमा आईए पहिलो वर्षमा अध्ययनरत धर्मध्वज खड्कालाई सेनाका जवानले भोजपुर विमानस्थलमा २०६२ माघ १७ गते मरनासन्न हुने गरी कुटपिट गरे । अनेरास्ववियू (क्रान्तिकारी) मा लागेको आरोपमा उनलाई सेनाले बट र बन्दुकको कुन्दाले कुटेका थिए । लेखक गाविस-७ राउतेका ३५ वर्षीय कृष्णप्रसाद घिमिरेलाई शाही नेपाली सेना र प्रहरीले ०६२ माघ २० गते

नियन्त्रणमा लिई शारीरिक यातना दिए । सहकारी पसल सञ्चालक घिमिरेलाई माओवादीले खनेको सुरुङ्गभित्र घोप्टो पारेर सेनाका जवानले घिमिरेलाई कुटपिट गरेका थिए ।

वासिङ्थर्पू गाविसको धिन्ताङ डौडाबाट शाही नेपाली सेनाले ०६२ माघ १७ गते माओवादी सेनाका सदस्यहरू १४ वर्षीय बीरबहादुर तामाङ र १५ वर्षीय चन्द्रबहादुर खड्कालाई गिरफ्तार गरे । तिम्मा गाविस-७ का २५ वर्षीय मनकुमार राईलाई प्रहरीले ०६२ फागुन १५ गते भोजपुर बजारबाट गिरफ्तार गर्‍यो । माओवादी आरोपमा गिरफ्तार उनलाई भोजपुर कारागारमा ३ महिना नजरबन्दमा राखेर ०६३ जेठ पहिलो साता रिहा गरियो भए । उनी त्यसअघि ०६२ भदौ १२ गते देखि भोजपुर कारागारमा नजरबन्दमा रहेर ०६२ फागुन १४ गते रिहा भएका थिए ।

छिनामखु गाविस-१ का प्रेम राईलाई प्रहरीले ०६३ फागुन २५ गते जिल्ला अस्पताल भोजपुर परिसरबाट गिरफ्तार गर्‍यो । उपचार गर्न आएका उनलाई प्रहरीले माओवादी आरोपमा गिरफ्तार गरी तीन महिना भोजपुर कारागारमा नजरबन्दमा राखेर ०६३ जेठ दोस्रो साता मानवअधिकारकर्मीको रोहवरमा रिहा गर्‍यो । भूल्के गाविस-५ का ६५ वर्षीय रामकुमार राईलाई ०६२ पुस १४ गते सुरक्षाकर्मीले माओवादी आरोपमा भोजपुर सदरमुकामबाट गिरफ्तार गरे । उनलाई करिव ४ महिना भोजपुर कारागारमा नजरबन्दमा राखेर ०६३ जेठ १५ गते रिहा गरियो । कुलुङ गाविस-१ की १६ वर्षीया टीका तामाङ र कुलुङ गाविस-६ की १७ वर्षीया सरस्वती राईलाई माओवादी आरोपमा सुरक्षाकर्मीले ०६२ मंसिर ७ गते टक्सार गाविसबाट गिरफ्तार गरे । उनीहरूलाई ०६३ जेठ १२ गतेसम्म भोजपुर कारागारमा नजरबन्दमा राखेर जनआन्दोलन सफल भएपछि रिहा गरियो । साङपाङ गाविस-१ का १९ वर्षीय डेकबहादुर राईलाई सङ्खुवासभाको तुम्लिङटारबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाकर्मीले माओवादीलाई सहयोग गरेको आरोपमा साङपाङबाट २०६२ वैशाख १८ गते गिरफ्तार गरे । उनलाई खाँदवारी कारागारमा ०६२ साउन २१ गतेसम्म राखेर रिहा गरियो ।

बोया गाविस-९ का १९ वर्षीय बमबहादुर राई, २१ वर्षीय सोभित राई र सन्तोष राईलाई ०६२ जेठ ६ गते भोजपुर सदरमुकामको पानीट्याङ्कीबाट विष्णुदल गुल्मका शाही नेपाली सेनाले गिरफ्तार गरे । सन्तोषलाई आतङ्ककारी तथा विध्वंससात्मक (कार्य तथा सजाय) ऐन अन्तर्गत जिल्ला प्रशासन कार्यालयले कारागार शाखामा थुन्यो । थुनिएकामध्ये सोभित र बमबहादुर २०६२ भदौ ३१ गते मानवाधिकारकर्मीहरूको रोहवरमा रिहा भए भने सन्तोष राई २०६२ मंसिरमा रिहा भए ।

बासिखोरा गाविस-२ निवासी माओवादीको १ नं. इलाका जनसरकार प्रमुख शिलावती राईलाई भोजपुर सदरमुकामबाट शाही नेपाली सेनाको नेतृत्वमा गएको टोली ०६२ जेठ १५ गते मानेभञ्ज्याङ गाविसबाट गिरफ्तार गरे । उनलाई आतङ्ककारी तथा विध्वंससात्मक ऐन अन्तर्गत भोजपुर र धनकुटाका जेलमा नजरबन्दमा राखेर २०६३ जेठ ३० गते रिहा गरियो । मानेभञ्ज्याङ गाविस-६ का २२ वर्षीय दिलबहादुर तामाङलाई २०६२ जेठ १५ गते गस्तीमा गएका सुरक्षाकर्मीले माओवादीसँग भागद्वै गरेको अवस्थामा गिरफ्तार गरे । उनलाई १४ दिनसम्म हिरासतमा राखी रिहा गरियो । साङपाङ गाविस-८ का सर्वसाधारण २७ वर्षीय सुरेन्द्र राईलाई सङ्खुवासभाको तुम्लिङटारबाट गस्तीमा गएका सशस्त्र प्रहरीले घरैबाट माओवादीको आरोपमा २०६२ जेठ १८ गते गिरफ्तार गरे । उनलाई जिल्ला प्रहरी कार्यालय सङ्खुवासभामा हिरासतमा राखी २०६२ साउन २१ गते रिहा गरे ।

खार्तम्छा गाविस-५ का १८ वर्षीय प्रेमबहादुर परियारलाई सङ्खुवासभाको तुम्लिङटारका सशस्त्र प्रहरीले माओवादीको आरोपमा ०६२ असार २८ गते दिङ्गलाबाट गिरफ्तार गरे । गिरफ्तार गरी सङ्खुवासभाको खाँदवारी लौंदा उनलाई मुखमा घाँस च्यापन लगाइएको थियो । देउराली गाविस-७ की २० वर्षीया सुमित्रा बिक (पात्तली बिक) लाई ०६२ साल कार्तिक २० गते सङ्खुवासभाको तुम्लिङटारबाट आएको सशस्त्र प्रहरीको टोलीले गिरफ्तार गर्‍यो । माओवादीको आरोपमा गिरफ्तार उनलाई खाँदवारी जेलमा राखेर २०६३ जेठमा रिहा गरियो ।

छिनामखु गाविस-७ का नरजित राईलाई माओवादी कार्यकर्ताले मार्ने धम्की दिएपछि उनको परिवार २०६२ मंसिर १८ गते सुनसरीको धरानमा विस्थापित भयो । माओवादीविरुद्ध जनता भड्काएको आरोपमा भौतिक कारवाहीको धम्की दिएपछि उनी परिवारसहित धरानमा विस्थापित भए । लेखर्क गाविस-५ का सुदर्शन चौलागाईंलाई माओवादीबाट छोरी भगाएको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताहरूले २०६२ पुस १२ गते अपहरण गरी पुस १४ गते मुक्त गरे । उनका ११ वर्षीय छोरा प्रकाशलाई २०६२ पुस १२ गते नियन्त्रणमा लिएर शारीरिकय यातना दिएका थिए । अपहरण गरी मार्ने धम्की दिएपछि चौलागाईं परिवार भोजपुर सदरमुकाममा विस्थापित भएपछि मानवअधिकारकर्मीको पहलमा २०६२ पुस १९ गते गाउँमा पुनःस्थापित गरियो ।

ओखे गाविस-४ का ४२ वर्षीय सोमकुमार राई र इन्द्रकुमार राई २०६२ माघ १५ गते वासिडुथर्पू गाविसको धिन्ताडडाँडामा शाही नेपाली सेनाले हेलिकप्टरबाट प्रहार गरेको बम लागेर गम्भीर घाइते भए । २०६२ माघ १४ गते माओवादीले रानीबास गाविसको सेना प्रहरीको बेस क्याम्पमा आक्रमण गर्दा घाइते भएका माओवादी लडाकुको लाश बोकेर फर्कने क्रममा सेनाले हानेको बम लागेर उनीहरू घाइते भए । सेनाले हानेको बमले लागेर सोमकुमारको दाहिने आँखा फुट्यो । त्यसैगरी इन्द्रकुमारको दाहिने हात भाँचियो । माओवादीले उनीहरूलाई २०६३ माघ १४ गते घरैबाट अपहरण गरेका थिए ।

अन्नपूर्ण गाविस-९ का २५ वर्षीय सुवाश गिरीलाई माओवादी आरोपमा सुरक्षाफौजले २०६२ मंसिर १२ गते भोजपुर सदरमुकामबाट गिरफ्तार गरे । उनलाई आतङ्ककारी तथा विध्वंसात्मक ऐन अन्तर्गत २०६२ माघ २ गतेसम्म भोजपुर कारागारमा थुनामा राखियो । माघ २ गते भोजपुर कारागारबाट रिहाईको कागजमा सही गराएर पुनः गिरफ्तार गरी धनकुटा कारागार चलान गरी २०६३ जेठमा मात्र रिहा गरियो ।

ज्ञानेन्द्र शाहको शासनकालमा राज्यको गाउँमा उपस्थिति नभएको मौकाको फाइदा उठाउँदै माओवादीका सेनाहरू कतिपय स्थानमा नागरिकसँग मिलेर विकास निर्माणका अभियानमा पनि परिचालित भएका थिए । विसका निर्माणका लागि माओवादीले अपहरण गरी लगेका बालबालिका, महिला, पुरुष र सेना प्रहरीका सदस्यका परिवारलाई श्रम कारवाही गराउने भन्दै प्रयोग गरेका थिए ।

माओवादी कार्यकर्ताले जिल्लाको उत्तरी क्षेत्रका डेढ दर्जन गाविसमा बिकास कार्यक्रम संचालन गरिरहेका गैर सरकारी संस्थाहरूलाई २०६२ चैत ७ गते देखि कार्यक्रम रोकन धम्की दिए । डलरको खेती गरेको आरोपमा माओवादीले गैर सरकारी संस्थाको कार्यक्रममा रोक लगाएपछि दर्जनौँ गैसस र ती संस्थामा कार्यरत कर्मचारी प्रत्यक्ष प्रभावित भए । माओवादीले डेढ महिना पछि मात्र सो अवरोध हटाए । भोजपुर सदरमुकाम व्यापारी र उद्योगीहरूसँग माओवादी कार्यकर्ताले धम्क्याउँदै जबरजस्ती चन्दा असुले । आफूखुसी रकम तोकेको रसिद दिएर व्यापारीहरूलाई माओवादीले तोके बमोजिम चन्दा दिनै पर्ने बाध्यतामा पारे । माओवादीको धम्कीपूर्ण व्यवहारबाट व्यापारीक क्षेत्र आतङ्कित भयो ।

याङपाङ गाविस-८ का २५ वर्षीय धनबीर राई र ७० वर्षीय जीतबहादुर राईलाई माओवादी कार्यकर्ताले २०६३ असार २३ गते कञ्जामा लिएर शारीरिक यातना दिए । सोही गाविसकी मनिला राईको हत्या गरेको आरोपमा माओवादीले दुवैजनालाई लाठी, मुक्का र लात्तीले पिटे । माओवादी कार्यकर्ताले गोगने गाविस-९ का पूर्व वेलायती सैनिक सइन राईसँग २०६३ असार ३० गते जबरजस्ती रकम माग गरे । कुलुङ गाविस-६ का २० वर्षीय रमेश थापालाई चोरी गरेको आरोपमा माओवादीले २०६३ असार दोस्रो साता अहपरण गरी कुलुङ बजारमा लगेर शारीरिक यातना दिए । माओवादीले कुटपिट गरेपछि उनलाई चोरीको सजाँय भन्दै श्रम कैदमा राखे ।

कुदाककाउले गाविस-४ का सर्वसाधारण बालकृष्ण बस्नेतलाई रुद्राक्षको कर नतिरेको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले २०६३ भदौ पहिलो साता कुटपिट गरी शारीरिक यातना दिए ।

माओवादीको कुटपिटबाट बस्नेत घाइते भए । माओवादीले केउरेनीपानी गाविस-४ का कृषकहरु धनबहादुर तामाङ र सुब्बा तामाङलाई २०६३ भदौ २९ गते धम्क्याउँदै जबरजस्ती ५/५ हजार चन्दा माग गरे । कुदाककाउले गाविस-४ का सर्वसाधारण नारायण बस्नेतलाई रुद्राक्षको कर नतिरेको तथा माओवादीका ज्यादती मानव अधिकारवादीलाई सुनाएको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले २०६३ भदौ पहिलो साता तीन महिने श्रम कैदमा राखेर शारीरिक यातना दिए । रानीबास गाविस-७ का १४ वर्षीय बालक रत्नबहादुर थापालाई स्थानीय गोपाल खड्काको परेवा मारेको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले २०६३ भदौ २३ गते कुटपिट गरी शारीरिक यातना दिए । माओवादी कार्यकर्ताको कुटपिटबाट पीडितको नाक, मुख र कानबाट समेत रगत बगेको थियो ।

माओवादीले देउराली गाविस-४ का ३० वर्षीय राजेश थापालाई कब्जामा लिएर अमानवीय व्यवहार गरे । गाउँमा दरबारीया सडगठन खोलेको आरोपमा २०६३ कात्तिक १० गते कुटपिट गर्दै जुत्ताको माला र मोसो दलेर देउराली बजार घुमाएर अमानवीय व्यवहार गरे । किमालुङ गाविसस्थित कालिका प्राविका शिक्षक भवानीप्रसाद ढकाललाई सांस्कृतिक कार्यक्रमको टिकट नकाटेको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले २०६३ मंसिर १७ गते कुटपिट गरे । कुलुङ गाविस-७ का ४६ वर्षीय लालबहादुर गिरीलाई ठोटनेरी निमाविको भन्ज्याङ भत्काएको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले ०६३ कात्तिक १२ गते अपहरण गरी शारीरिक यातना दिए । माओवादी कार्यकर्ताले दैनिक यातना दिएर १२ दिनपछि मुक्त गरे ।

ओखे गाविस-३ का २२ वर्षीय मानव अधिकार कार्यकर्ता बिष्णु कार्कीलाई माओवादीले २०६२ माघ १६ गते घरैबाट अपहरण गरे । अपहरण पछि उनलाई २०६२ माघ १४ गते रानीबास गाविसको हतुवागढीमा रहेको सेना र प्रहरीको क्याम्प आक्रमणको क्रमा युद्ध सामग्री बोक्न लगाए । उनले आफूलाई माओवादीले जबरजस्ती युद्धमा मारिएकाको शव तथा घाइते बोक्न लगाएको बताए । मानव अधिकार शिक्षा रेडियो स्रोता क्लब ओखेका अध्यक्ष कार्कीलाई २०६२ माघ १६ गते मुक्त गरियो । केउरेनीपानी गाविस-४ का कुलबहादुर श्रेष्ठलाई प्रहरीमा जागिर खाएको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले २०६२ चैत ११ गते राति घरैबाट अपहरण गरे । दुई दिनपछि घरैमा ल्याइदिने भनेर माओवादी कार्यकर्ताले अपहरण गरी लगेकोमा श्रेष्ठलाई एक महिना पछि मात्र मुक्त गरियो । नागी गाविस-७ का ३२ वर्षीय सुमन बान्तावालाई माओवादी कार्यकर्ताले २०६२ माघ ५ गते बास्तिम गाविसको मानेडाँडाबाट अपहरण गरे । शाही नेपाली सेनामा कार्यरत उनलाई घरबाट मकवानपुरको हेटाँडामा रहेको सैनिक व्यारेकमा जाने क्रममा अपहरण गरेका थिए ।

श्यामसिला गाविसस्थित राधाकृष्ण माविबाट माओवादीले २०६३ भदौ पहिलो साता ३० जनाबढी विद्यार्थी अपहरण गरे । सरकासँग भएको युद्धविराम आचारसंहिता विपरित ती विद्यार्थी पार्टी सदस्य भएकाले उनीहरूलाई जनमुक्ति सेनामा तथा पार्टीमा भर्ती गरिएको माओवादीले दावी गरेको थियो । अपहरितमध्ये केही विद्यार्थी विद्यालय फर्केपनि अन्यलाई सैन्य तालिम दिएर माओवादी सेनामा भर्ती गरियो ।

१४) जनयुद्धको अन्तिम वर्ष ज्यान गुमाउने धेरै

दलीय शासन व्यवस्थालाई बन्दी बनाएर राजा ज्ञानेन्द्र शाहले शासनसत्ता हत्याएपछि केही वर्षअघिसम्म एक अर्कालाई सक्न टाउकाको मूल्य तोक्नसमेत पछि नपरेका राजनीतिक दलहरु र सशस्त्र सङ्घर्षरत माओवादी विद्रोही अन्ततः एउटै लाईनमा आईपुगे । माओवादीले २०५२ सालमा बुझाएको ४० शत्रीय मागमध्ये राजतन्त्र अन्त्य गरी गणतन्त्र स्थापना लगायतका मुद्दामा शान्तिपूर्ण राजनीतिमा रहेका दलहरुले सहमति जनाएपछि माओवादीले पनि हतियार विसाउन सहमत भयो । माओवादीले हतियार विसाएर शान्तिपूर्ण राजनीतिमा फर्कने लिखित प्रतिबद्धता जनाएपछि शान्तिपूर्ण

राजनीतिमा रहेका दलहरू र माओवादीबीच ज्ञानेन्द्र शाकको प्रत्यक्ष शासनको अन्त्य गरी देशमा गणतन्त्र ल्याउन संयुक्त आन्दोलन अघि बढाउने उनीहरूको सहमति थियो ।

सशस्त्र सङ्घर्षमा रहेको माओवादीलाई शान्तिपूर्ण राजनीतिको बाटोमा ल्याउन र ज्ञानेन्द्र शाहको प्रत्यक्ष शासनको सरकार ढाल्न २०६२ मंसिर ७ गते तदनुसार २००५ नोभेम्बर २२ सात दल गठबन्धन (एसपीए) र नेकपा (माओवादी) द्वारा १२ बुँदे समझदारी भएको घोषणा गरे । सोही घोषणापछि दलहरूले सहरमा आन्दोलन चर्काउने र माओवादीले फौजी कारवाहीमाफत ज्ञानेन्द्र शाहलाई धक्का दिने आन्तरिक सहमतिपछि माओवादीले देशका विभिन्न स्थानमा ठूला ठूला फौजी आक्रमणलाई तीव्रता दियो । २०६२ सालमा पाल्पको तानसेन, रूकुमको खारा, सर्लाहीको मलंगवा, भोजपुरको घोडेटार, धनकुटाको सदरमुकाम धनकुटा र खोटाङको दिक्तेल लगायतका स्थानमा माओवादीले निरन्तर फौजी आक्रमण गरिरह्यो । सहरमा आर्थिक नाकाबन्दी खुलाएर जनजीवन सहज बनाएपछि आमनागरिकलाई सडकमा उतार्न सहज भएको थियो । तर पनि माओवादीले आफ्ना फौजी आक्रमणलाई भने व्यापक बनाउँदै लग्यो ।

शान्तिपूर्ण राजनीतिमा रहेका दलहरूले दिनभरी आन्दोलनले सडक तताउने र रातभरी माओवादीले सैन्य व्यापक तताउने क्रमले ज्ञानेन्द्र शाहलाई अन्तर्राष्ट्रिय दबाव पनि बढेको थियो । आन्दोलनसँगै बढ्दो मानअधिकार उलंघनका घटना रोक्न संयुक्त राष्ट्रसंघ, अमेरिका लगायतका पश्चिमा मुलुक र अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूले बढ्दो मानवअधिकार हनन रोक्न ज्ञानेन्द्र शाहको सरकारलाई दबाव दिएका थिए । राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय दबावका बाबजुत शाही शासनको समयमा राज्यका सुरक्षानिकायले मानवअधिकार हननका घटना कम गर्नेतर्फ चासो दिएको पाइएन । सुरक्षानिकायले माओवादी कार्यकर्तालाई गिरफ्तार गरेपछि कानुनी सजाय दिनेभन्दा हत्या गर्ने नीति लिएपछि धेरै नागरिकको गिरफ्तारीपछि ज्यान लिइएको थियो ।

२०६२ सालमा राज्य र विद्रोही माओवादीपक्षबाट गरी जम्मा ३७ जना नागरिकको हत्या भएको थियो । राज्यपक्षबाट २४ जना नागरिक मारिएका थिए भने विद्रोहीपक्षबाट ६ जना नागरिकको हत्या भएको थियो । राज्यपक्षबाट हत्या गरिएका मध्ये १७ जना पुरुष थिए भने ७ जना महिला थिए । जसमा माओवादी सेनाका सदस्य र कार्यकर्ता गरी २१ जना सुरक्षाफौजसँगको भिडन्तका क्रममा मारिएका थिए । भिडन्तमा मारिएकाहरूमा १५ जना पुरुष माओवादी सदस्य थिए भने ६ जना महिला माओवादी सदस्य थिए । २०६२ साल वैसाख २६ गते राति सिरहा जिल्लाको वडहरामाल गाविस-३ बन्दिपुरस्थित शाही नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीको बेसक्याम्पसमा माओवादी लडाकूले आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तका क्रममा मात्रै भोजपुर जिल्ला घर भएका ७ जना माओवादी सेनाका सदस्यहरूको मृत्यु भएको थियो । त्यसैगरी रानीबास गाविस-८ हतुवागढी, भोजपुरमा रहेको संयुक्त सुरक्षाफौजको बेसक्याम्पमा माओवादीले ०६२ माघ १४ गते राति गरेको आक्रमणका क्रममा भएको भिडन्तमा परी ५ जना माओवादी सेनाका सदस्यहरूको ज्यान गएको थियो ।

२०६२ सालमा राज्यपक्षबाट माओवादी सशस्त्र सङ्घर्षमा संलग्न नभएका २ जना सर्वसाधारण नागरिकको हत्या भएको थियो । त्यसैगरी एकजना माओवादी कार्यकर्तालाई शाही नेपाली सेनाको टोली गिरफ्तार गरी गोली हानेर हत्या गरेको थियो । त्यसैगरी माओवादी कार्यकर्ताले एकजना महिला विद्यार्थीलाई अपहरण गरेर शारीरिक यातना दिई हत्या गरे ।

देवानटार गाविस-७ निवासी २१ वर्षीय देवेन्द्र राईलाई माओवादी आरोपमा रानीबास गाविस-८ हतुवागढीमा रहेको बेसक्याम्पका शाही नेपाली सेनाले २०६२ पुस २१ गते क्याम्पको उत्तरीगेटबाट गिरफ्तार गरे । धनकुटाको पाखीबासबाट ज्याला मजदुरी गरेर फर्कदै गरेका देवेन्द्रलाई शाही नेपाली सेनाका सिपाहीले गिरफ्तार गरेपछि हतुवागढी व्यापकमा लगेर चरम शारीरिक यातना दिएका थिए । शाही नेपाली सेनाको हतुवागढी बेसका अधिकृत र जवानहरूले ४ घण्टा बढी दिएको शारीरिक यातनाका कारण देवेन्द्रको व्यापकमै मृत्यु भयो ।

देवेन्द्रको हत्या लगत्तै गठीत शाही नेपाली सेनाको समरी घटना अध्ययन टोलीको सिफारिस वमोजिम दोषी सैनिक माथि कारबाही गरेको २०६३ असोज ३१ गते एक विज्ञप्तीमार्फत जनायो । निर्दोष युवा देवेन्द्रको हत्यामा संलग्न कालिध्वज गणका सह-सेनानी तथा हतुवा गढी बेसक्याम्पका प्रमुख दिनेश श्रेष्ठ, उप-सेनानी भिष्म रावल, सुवेदार राजकुमार रानामगर र जमदार खगेन्द्रराज जोशीलाई कारबाही गरेको सैनिक जनसम्पर्क निर्देशनालयले जनायो । कारवाहीमा परेकाहरूमध्ये सह-सेनानी दिनेश श्रेष्ठलाई ०६३ असोज महिनाभरी सैनिक हिरासत र पाँच वर्ष बढुवा रोक्का, उपसेनानी भिष्म रावललाई ४५ दिन सैनिक हिरासत र एकतह घटुवा, सुवेदार राजकुमार रानामगरलाई एकमहिना कैद र एकवर्ष ग्रेड रोक्का र जमदार खगेन्द्रराज जोशीलाई ४ वर्ष बढुवा रोक्का र एकवर्ष कैद सजाय दिइएको जनायो ।

मानेभञ्ज्याङ गाविस-६ की १६ वर्षीया विद्या चौहानलाई भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजको टोलीले २०६२ जेठ १४ गते विहान सोही गाविसको वडा नं. ६ स्थित सल्लाघारीमा गोली हानी हत्या गरे । बालविवाह गरेको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले साथमा लिएर हिंडिरहेको अवस्थामा सुरक्षाफौजले गोली चलाउँदा विद्याको घटनास्थलमै मृत्यु भयो । मृतक बालिका बेहेरेश्वर माध्यमिक विद्यालय मानेभञ्ज्याङमा अध्ययनरत विद्यार्थी थिइन् । सोही घटनामा मानेभञ्ज्याङ गाविस-६ की १७ वर्षीया जुनुका थापा सुरक्षाकर्मीले चलाएको गोली लागेर घाइते भइने । बालविवाह गरेको आरोपमा माओवादीले अपहरण गरी लौदै गरेको अवस्थामा सुरक्षाकर्मीले हानेको गोली पीडितको दुवै खुट्टा र तिघामा लागेको थियो । घाइते थापाको उपचार सुरक्षाफौजले नियन्त्रणमा लिएर भोजपुरस्थित विष्णुदल गुल्ममै गऱ्यो ।

त्यसैगरी नेपालेडाँडा गाविस-९ निवासी माओवादी कार्यकर्ता ३० वर्षीय रुद्रकुमार चापागाईंलाई शाही नेपाली सेनाको टोलीले काठमाडौं महानगरपालिका-१० नयाँबानेश्वरमा २०५२ वैसाख ७ गते गिरफ्तार गरेर गोली हानी हत्या गरे । स्थानीयबासीसँग चन्दा उठाउँदै गरेका चापागाईंलाई गिरफ्तार गरेलगत्तै ७ गोली प्रहार गरेर हत्या गरिएको थियो ।

रानीबास गाविसको हतुवागढीमा रहेको सेना र प्रहरीको संयुक्त क्याम्पमा २०६३ जेठ १५ गते बम विष्फोट हुँदा चार जना सैनिकको घटनास्थलमै मृत्यु भयो । बम विष्फोटबाट मृत्यु हुनेहरूमा गोरखाका प्युठ रमेश श्रेष्ठ, दैलेखका सैनिक जवान सूर्य बोयक, सुर्खेतका सैनिक जवान महेन्द्र खड्का र सुर्खेतकै सैनिक जवान भक्त सुनुवार थिए । सो बम २०६२ माघ १४ गते माओवादीसँग भएको भिडन्तका क्रममा प्रहार गरिएको टुईन्च मोटारको सेल भएको सेनाले जनाएको छ । बम विष्फोटमा सैनिक जवान गोरखा जिल्लाका भीमबहादुर कुमाल घाइते भए । सो घटनामा अन्य सैनिक जवान पनि सामन्य घाइते भए ।

त्यसैगरी माओवादी कार्यकर्ताहरूले पावला गाविस-७ निवासी शिक्षाक्षमाकन्या माध्यमिक विद्यालय देवानटारमा कक्षा १० मा अध्ययनरत २६ वर्षीया विद्यार्थी चन्द्रकला विश्वकर्मालाई माओवादी कार्यकर्ताहरूले अपहरण गरेर ०६२ जेठ ३१ गते कठोर शारीरिक यातना दिएर हत्या गरे । एक वर्ष माओवादीमा लागेकी चन्द्रकलाले माओवादी छाडेर अध्ययनलाई अघि बढाउँदै थिइन् । माओवादी कार्यकर्ताहरूले यँ गाविस-३ स्थित सरस्वती माध्यमिक विद्यालय नजिकै ल्याएर शारीरिक यातना दिएर खुकुरीले काटेर हत्या गरी खाल्डो खनेर पुरेका थिए ।

१५) शाही सरकारको निशानामा राजनैतिक दल र नागरिक समाज

माओवादीले थालेको जनयुद्धले १० वर्ष टेकेको वर्ष राज्य र विद्रोही दुवैपक्ष हिंसाबाट समस्याको समाधान नहुने निष्कर्षमा पुगिसकेको अवस्था थियो । तर पनि हिंसा र प्रति हिंसाको श्रृंखलाले भने विश्राम पाउने छाँट देखिएको थिएन । माओवादीले रणनैतिक सन्तुलनबाट प्रत्याक्रमणको नीति लिएपछि अब सशस्त्र सङ्घर्ष क्रमशः सहरतर्फ केन्द्रित हुँदै गएको थियो । माओवादीले ठूलोमात्रमा

सैन्य शक्तिलाई राज्यपक्षका शक्तिका केन्द्र मानिने जिल्ला सदरमुकाम र क्षेत्रीय सदरमुकाममा रहेका सुरक्षाफौज र सरकारी कार्यालय आक्रमणमा केन्द्रित गर्न थालेको थियो । जनयुद्धको अन्तिम वर्ष माओवादीले राज्यका ठूला ठूला सैन्य अखडा र केन्द्रमा आक्रमण गर्न थालेपछि उसले पनि आफ्ना धेरै नेता कार्यकर्ता गुमाउनु परेको थियो । दुवैपक्ष युद्धको मोर्चामा खटिएपछि दुवैपक्षबाट युद्धमा आफू विजयी भएको प्रोपोगण्डा फैलाउँदा आमनागरिक त्रास र आतंकबीच बस्न बाध्य थिए । सुरक्षाफौजले आफ्ना व्यारेक र किल्ला बलिया बनाएर बसेपनि नागरिकको सुरक्षामा भने राज्यले ध्यान दिन सकेको अवस्था थिएन ।

देउवा सरकारलाई वर्खास्त गरेर २०६१ माघ १९ गते ज्ञानेन्द्र शाहले शासनसत्ता हत्याएपछि त्यसको विरोधमा शान्तिपूर्ण राजीनिमा रहेका दलहरूले आन्दोलन थालेका थिए । सशस्त्र सङ्घर्षमा रहेको माओवादीलाई शान्तिपूर्ण राजनीतिको बाटोमा ल्याउन र ज्ञानेन्द्र शाहको प्रत्यक्ष शासनको सरकार ढाल्न २०६२ मंसिर ७ गते तदनुसार २००५ नोभेम्बर २२ सात दल गठबन्धन (एसपीए) र नेकपा (माओवादी) द्वारा १२ बुँदे समझदारी भएको घोषणा गरे ।

२०६२ फागुन २८ गते तदनुसार २००६ मार्च ११ माओवादी नेतृत्व र सात दलीय गठबन्धनका नेताहरूको दिल्लीमा बैठक र आफ्ना गतिविधिहरूको समन्वय गर्न सहमत भए । गठबन्धनले राष्ट्रव्यापी हडताल तथा सरकारलाई असहयोग गर्ने घोषणा गरे । गठबन्धनले गरेको सार्वजनिक आह्वानको जवाफमा, नेकपा (माओवादी) ले गठबन्धनका कार्यक्रमहरूलाई सहयोग गर्ने तथा नाकाबन्दीलागायतका आफ्ना सबै कार्यक्रम फिर्ता लिई जनआन्दोलनलाई पूर्ण समर्थन गर्ने प्रतिवद्धता जनायो ।

दलीय व्यवस्थाको घाँटी निमोठेर लादिएको तानाशाही शासनविरुद्ध तत्कालीन कांग्रेस सभापति गिरिजाप्रसाद कोइरालाको नेतृत्वमा प्रतिनिधिसभा पुनःस्थापनाको माग गर्दै जनआन्दोलन थालियो । जनआन्दोलनका क्रममा अधिकार माग गर्दै लाखौं जनता सडकमा उत्रेका थिए । अधिकार प्राप्तिका लागि सडकमा उत्रेका जनतामाथि तत्कालीन सरकारले सेना, प्रहरी र सशस्त्र प्रहरीको समेत प्रयोग गरेर चर्को दमन गरेको थियो । सरकारी दमनका क्रममा देशभरीमा २० जना बढीले आफ्नो ज्यान लोकतान्त्रिक आन्दोलनका क्रममा गुमाएका थिए ।

भोजपुरम कांग्रेस, एमालेसहितका राजनीतिक शक्तिले शाही कदमको विरोध र प्रतिनिधिसभा पुनःस्थापना माग गर्दै ०६२ चैतबाट आन्दोलनलाई तीव्ररूपमा अघि बढाएका थिए । नागरिक समाज, सञ्चारकर्मी, अधिकारकर्मी, पेशागत संघ संस्था, कर्मचारी, विभिन्न जातीय सङ्गठन आदिको साथ र सहयोगमा राजनीतिक दलहरूले आन्दोलनलाई अघि बढाए । दलीय आन्दोलनलाई दबाउन जिल्लास्थित सुरक्षा निकाय र तत्कालीन ज्ञानेन्द्र शाह सरकारबाट जिल्ला विकास समितिमा मनोनित पदाधिकारीहरू पनि लागेका थिए । जसकारण आन्दोलनमा सहभागी सर्वसाधारण, नागरिक समाजका सदस्य, सञ्चारकर्मी र दलका कार्यकर्ताहरूले प्रहरीबाट चर्को दमन र कुटाई खानुपरेको थियो ।

भोजपुर सदरमुकामको डाँडागाउँमा २०६२ माघ १९ गते लोकतन्त्रका लागि राजनीतिक दलहरूद्वारा आयोजित शान्तिपूर्ण प्रदर्शनमा प्रहरी र सैनिकले हस्तक्षेप गरी कार्यक्रम बिथोल्थ्यो । प्रहरी र सैनिकले कार्यक्रममा ल्याइएका व्यानर, पम्प्लेट र माइक समेत खोसे । प्रहरी र सैनिकको आक्रमणबाट राजनीतिक दलका १२ जना बढी कार्यकर्ता घाइते ।

भोजपुर सदरमुकामस्थित एमाले पार्टी कार्यालय अगाडि लोकतन्त्रका लागि दलहरूद्वारा गरिएको शान्तिपूर्ण कार्यक्रममा प्रहरीले हस्तक्षेप गर्‍यो । शान्तिपूर्ण विरोध प्रदर्शन पछि आयोजित कोण सभामा हस्तक्षेप गरी प्रहरीले कार्यक्रममा सामग्री च्यात्ने, कार्यक्रममा सहभागीहरूलाई बन्दुकका कुन्दा, लाठी र ढुंगाले जथाभावी हिकाउने कार्य गर्‍यो । सो कार्यक्रम प्रहरी हस्तक्षेपका कारण पूर्णरूपमा सफल बन्न सकेन ।

भोजपुर सदरमुकामको डाँडागाउँमा लोकतन्त्रको लागि दलहरूद्वारा २०६२ माघ १९ गते आयोजित शान्तिपूर्ण प्रदर्शनमा प्रहरी र सेनाले हस्तक्षेप गर्दा भएको भङ्गपमा प्रहरी र सेनाले कुटपिट

गर्दा दलका दर्जनौ कार्यकर्ता घाइते भए । प्रहरीको लाठी प्रहारबाट कांग्रेस र एमालेका कार्यकर्ता बढी घाइते भएका थिए । प्रहरी र सेनाको पिटाईबाट एमाले भोजपुरका सचिव शेरधन राई, अनेरास्ववियू भोजपुरका सचिव मकरबहादुर खड्का र नेपाली कांग्रेसका कार्यकर्ता गोपीकृष्ण धमला घाइते भए । घाइतेहरूको भोजपुर अस्पतालमा उपचार गरियो ।

भोजपुर गाविस-३ मा निरंकुशताविरुद्ध आन्दोलनरत दलहरूले गरेको शान्तिपूर्ण प्रदर्शन र सभामा प्रहरीले २०६२ चैत २९ गते हस्तक्षेप गर्दा दलका १५ जना बढी नेता कार्यकर्ता र मानवअधिकारकर्मी घाइते भए । सभामा हस्तक्षेप गरेर लाठी, बन्दुकको कुन्दा र ढुंगा बसाउँदा नेकपा एमालेका जिल्ला सचिव शेरधन राई गम्भीर घाइते भए । उनको टाउकोमा गहिरो चोट लाग्यो । उनको काठमाडौंमा उपचार गरियो । प्रहरीको कुटाईबाट घाइते विद्यार्थी नेता मकरबहादुर खड्कालाई धरानस्थित बीपी कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानमा उपचार गरियो । प्रहरीको दमनका क्रममा नेवि संघका जिल्ला नेता सरोज बस्नेत, कांग्रेसका सभापति नन्दमणि राई, भोजपुर क्याम्पसका स्ववियू सभापति धुवराज राई, मानवअधिकारकर्मी नेत्रविनोद लुईटेल, पिवन्त न्यौपाने र पशुराम तिवारी घाइते भए ।

भोजपुर गाविस-३ बैँकरोडमा निरंकुशताविरुद्ध आन्दोलनरत दलहरूले गरेको शान्तिपूर्ण प्रदर्शन र सभामा प्रहरीले २०६२ चैत २९ गते हस्तक्षेप गरी दलका ६ जना नेता तथा कार्यकर्तालाई गिरफ्तार गर्‍यो । प्रहरीले कांग्रेस भोजपुरका सभापति नन्दमणि राई, स्ववियू सभापति धुवराज राई, विद्यार्थी नेता मकरबहादुर खड्का, एमालेका नेता गणेश श्रेष्ठ, भरत ताम्राकार र अनेरास्ववियूका कार्यकर्ता सन्तोष तिवारीलाई गिरफ्तार गर्‍यो ।

भोजपुर गाविस-३ डाँडागाउँमा निरंकुशताविरुद्ध आन्दोलनरत दलहरूको शान्तिपूर्ण प्रदर्शन र सभामा प्रहरीले २०६३ वैशाख २ गते हस्तक्षेप गरी दलका नेता कार्यकर्ता र मानवअधिकारकर्मीमाथि कुटपिट गरे । प्रहरीले लाठी, बन्दुकको कुन्दा र अश्रुग्याँस प्रहार गर्दा नेता कार्यकर्ता र सर्वसाधारण घाइते भए । प्रहरीको कुटपिटबाट अनेरास्ववियूका अध्यक्ष प्रेम किरात, प्रारायसंघका सचिव दूर्गा योज्जन, नेविसंघका उपाध्यक्ष विष्णुराज राई, एमाले जिल्ला सदस्य भूलानाथ राई, कांग्रेसका जिल्ला सभापति नन्दमणि राई, अनेरास्ववियूका जिल्ला सदस्य यदूचन्द्र खड्का, एमाले जिल्ला सदस्य भरत ताम्राङ र तरुणा दलका पाविहाङ राई लगायतका २४ जना बढी घाइते भएका थिए ।

शान्तिपूर्ण प्रदर्शनमा सहभागी दलका ५ जना नेता तथा कार्यकर्तालाई प्रहरीले गिरफ्तार गर्‍यो । लाठी र बन्दुकको कुन्दाले कुटपिट गर्दै गिरफ्तार गरिएकामध्ये अनेरास्ववियू अध्यक्ष प्रेम किरातलाई कञ्जामा लिएर बन्दुकको कुन्दाले हान्दा उनको टाउकोमा गहिरो चोट लाग्यो ।

प्रहरीद्वारा गिरफ्तारहुनेहरूमा भोजपुर क्याम्पसका स्ववियू सभापति धुवराज राई, तरुणा दलका पाविहाङ राई, नेविसंघका उप-सभापति विष्णुराज राई, अनेरास्ववियूका अध्यक्ष प्रेम किरात र अनेरास्ववियू जिल्ला सदस्य यदूचन्द्र खड्का थिए गिरफ्तार सबैलाई सोही दिन मानवअधिकारकर्मीको रोहवरमा रिहा गरियो । सो घटनामा मानवअधिकारकर्मी ज्ञानेन्द्र खड्कालाई दुर्व्यवहार गरेर अमानवीय व्यवहार गरेका थिए ।

१६) शान्ति प्रकृयाका खुड्किला

नेकपा (माओवादी) ले जनजीविकासम्बन्धी ४० शूत्रीय माग राख्दै शुरू गरेको सशस्त्र जनयुद्ध ०६२/६३ सालको जनआन्दोलनसँगै टुगिएको थियो । माओवादीले उठाएका राजतन्त्रको अन्त्य गरी गणतन्त्रको स्थापनासहितका मूख्य माग पूरा गर्न अन्य राजनीतिक दलहरूसहमत भएपछि २०६३ साल मंसिर ५ गते तत्कालीन सरकारकातर्फबाट प्रधानमन्त्री गिरिजाप्रसाद कोइराला र माओवादीकातर्फबाट अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डले विस्तृत सम्झौतामा हस्ताक्षर गरेका थिए ।

शान्ति सम्झौतापछि अन्तरिम संविधान जारी हुनु, संविधानसभाको निर्वाचन सम्पन्न भई २ सय ४० वर्षे निरंकुश राजतन्त्रको अन्त्य र संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको स्थापना हुनुलाई राजनीतिकवृत्तका सफल र ऐतिहासिक उपलब्धीहरू भन्न सकिन्छ । २०६४ चैत २८ गते भएको संविधानसभा निर्वाचनअघि आधा दर्जन सम्झौता र समझदारीपत्रमा दलहरूले हस्ताक्षर गरे । २०६३ माघ १ गते जारी अन्तरिम संविधानमा सहमतिका बुँदालाई समावेश गरी संविधानको अनिवार्य अङ्ग मानियो । अन्तरिम संविधानको भाग ४ को धारा ३३ को उपधारा १९ मा सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा मानव अधिकारको गम्भीर उलंघन र मानवताविरुद्धको अपराधमा संलग्नहरूबारेमा सत्य अन्वेषण गरी समाजमा मेलमिलापको वातावरण बनाउन आपसी सहमतिबाट उच्चस्तरीय सत्यनिरूपण तथा मेलमिलाप आयोग गठन गर्ने उल्लेख गरियो ।

०६३ माघ १ गते जारी नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ को धारा ६३ को उपधारा (३) मा ४ सय २५ सदस्यीय संविधानसभा गठन हुने व्यवस्था गरियो । २०६४ चैत २८ गते भएको संविधानसभाको निर्वाचनबाट मुलुकले ६०१ सदस्यीय संविधानसभाको निर्माण गर्‍यो । विस्तृत शान्ति सम्झौतापछि २०६४ चैतमा भएको निर्वाचनमार्फत भएको संविधानसभा ४ वर्षसम्म संविधान निर्माणलाई अघुरै छोडेर विघटन भइसकेको छ ।

जनयुद्धको अन्त्य गर्ने विस्तृत शान्ति सम्झौतामा रहेका सबै बुँदाहरू जवसम्म व्यावहारिकरूपमा कार्यान्वयन हुन सक्दैन, तबसम्म शान्तिप्रक्रियाले पूर्णता पाउन सक्दैन । २०६३ सालसम्म विद्रोहीको रूपमा युद्धको मोर्चा सम्हालेको तत्कालीन नेकपा माओवादीले दुई पटक सरकारको नेतृत्व गरिसकेको छ । शान्ति सम्झौताको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न राजनीतिक दलहरूले प्रतिवद्धता जनाइरहेका छन् । सम्झौतामा उल्लेखित कुराहरूले हिजोको सशस्त्र सङ्घर्षबाट उब्जेका समस्याको दिगो व्यवस्थापन गर्न द्वन्द्वका उद्गमस्थल स्थानीयस्तरबाटै पहल जरूरी रहेको सन्देश दिएका छन् ।

सशस्त्र सङ्घर्ष सकिएको ६ वर्ष बितिसक्दा पनि मूलकमा जारी सङ्क्रमणकालीन अवस्थालाई दिगो शान्तिमा रूपान्तरण गर्ने, हत्या हिंसा र आतङ्कको छायाँबाट मुलुकलाई मुक्त गर्ने, आपसी सहमति र सहिष्णुतामा आधारित राष्ट्रिय संस्कृतिको निर्माण, भावी संविधानमार्फत नेपाली जनताको सार्वभौम सत्ताको सुनिश्चितता, अग्रगामी राजनीतिक विकास, राज्यको लोकतान्त्रिक पुनसंरचना र आर्थिक-सामाजिक-सांस्कृतिक रूपान्तरणका लागि सेना र हतियार व्यवस्थापनसम्बन्धी दलहरूको प्रतिवद्धता र विभिन्न समयमा भएका सहमति एवम् सम्झौता कार्यान्वयन गर्नु जरूरी छ ।

संविधानसभाको अवसानपछि दलहरूबीच आफूभिन्त्रै र एक आपसमा देखिएका अन्योलता, अविश्वास र शंका हटाउन शान्ति प्रक्रियालाई निष्कर्षमा पुऱ्याउन स्वतन्त्र र सबै राजनीतिक दलहरूलाई स्वीकार्य हुनसक्ने साभ्ना संयन्त्र बनाउनु आवश्यक छ । शान्ति प्रक्रिया सार्थक बनाउन वेपता पारिएका व्यक्तिहरूको खोजीका लागि अधिकारसम्पन्न आयोग गठन र सत्यनिरूपण तथा मेलमिलाप आयोग गठन गरी द्वन्द्वकालमा भएका गम्भीर अपराध मानवअधिकार हननका घटनाउपर छानविन तथा कारबाही गर्न अनुसन्धानप्रकृया अघि बढाउनु जरूरी छ ।

सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा ध्वस्त भौतिक संरचना पुनःनिर्माणलाई तीव्रता दिएर गाउँमा सरकारको उपस्थिति मजबुत बनाउनु आवश्यक छ । द्वन्द्व पीडित नागरिकका परिवारलाई सरकारले आर्थिक राहत कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ । यो सँगै न्यायिक राहत प्रकृयालाई पनि अब भुल्नु हुँदैन । यो पाटो छोडेर अघि बढेमा भोलिका दिनमा पुनः देशमा हिंसाको अवस्था आउने अवस्था छ । नागरिक तथा राजनीतिक अधिकारका लागि अहिलेसम्म विभिन्न चरणमा भएका आन्दोलन भए । अब देश र जनतालाई नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार सम्पन्न बनाएर आर्थिक अधिकार सम्पन्न बनाउनतर्फ सबैको ध्यान केन्द्रित हुनु जरूरी छ । दलबीच रहेको जुँगाको लडाईँलाई अन्त्य गरी देश र जनताप्रति गम्भीर हुँदै शान्ति प्रक्रिया र संविधान लेखनलाई निष्कर्षमा पुऱ्याउन चौतर्फी खबरदारी गर्नु

तपाईं हामी सबैको कर्तव्य हो । आ-आफ्नो स्थानबाट देशमा जारी शान्ति प्रकृयालाई टुङ्गोमा पुऱ्याउन सामूहिकरूपमा अधि बढ्न सकेमात्र दिगो शान्ति कायम हुन सक्छ ।

१७) निष्कर्ष

सशस्त्र द्वन्द्वका युद्धरत दुवै पक्षले युद्धको अवस्थामा अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकार र मानवीय कानुनलाई मान्छौं भने पनि उनीहरूले युद्धको नियमबाहिर रहेर युद्ध लडेको कुरा माथि उल्लेखित पीडित विवरणले पनि प्रष्ट पारेको छ । राज्य पक्षबाट स्वेच्छाचारीरूपमा गैरकानुनी गिरफ्तार गर्नु, निर्मम यातना दिनु, वेपत्ता पार्नु सामान्य मानिन्थ्यो । सरु क्षाकर्मीद्वारा दोहोरो भिडन्त, सुरक्षा कारबाही, जम्काभेट हुँदा जस्ता नाम दिएर अधिकाङ्श निशस्त्र व्यक्तिहरूको गैरकानुनी हत्या गरेको थियो ।

विद्रोही माओवादीले सुराकीको आरोपमा, चन्दा नदिएको, अन्य राजनीतिक दलका कार्यकर्ता भएको वा तिनलाई समर्थन गरेको, सुरक्षाकर्मी भएको जस्ता आरोपमा अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय कानुन उलङ्घन गर्दै निर्मम रूपमा कूटपिट, हत्या, अपहरणलगायतका कार्य गरेको थियो । मानवअधिकारका यस्ता जघन्य उलङ्घनका घटनाका पीडितपक्षलाई न्याय प्रदान नगरिएमा शान्ति प्रक्रियाको महत्वपूर्ण पाटो अधुरो रहन्छ । द्वन्द्वका क्रममा भएका मानवअधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूको उजागर गर्दै त्यसमा संलग्न दोषीहरूलाई कारबाही गरिनु संक्रमणकालीन न्याय व्यवस्थाको प्रमुख कार्य हो । शान्ति सम्भौतामा उल्लेखित बुँदाहरूको कार्यान्वयनमा हालसम्म गठित सरकारले गम्भीर बन्न नसकेको अवस्था छ ।

राहत वा क्षतिपूर्ति वितरण गरेर मात्रै पीडितहरूले न्याय नपाउने हुँदा आफ्ना प्रियजनहरूको के कारणले हत्या भयो ? किन उनीहरूलाई वेपत्ता पारियो ? वा किन उनीहरूलाई अपहरण गरियो ? जस्ता विषयको सत्यतथ्य जान्न पाउनु पीडितपक्षको अधिकार हो । तत्कालीन विद्रोही पक्ष रहेको नेकपा माओवादीले पनि यसको सम्मान गर्नुपर्छ । शान्ति प्रकृयालाई दीगो र मजबुत बनाउन गर्नुपर्ने केही काम अबै अधुरा छन् । शान्ति प्रकृया पूरा भएको ठानिएपनि सत्य निरूपण मेलमिलाप आयोग, वेपत्ता नागरिक खोजविन आयोग अबै बन्न नसकेको अवस्था छ । त्यसैले पीडित पक्षलाई न्यायिक राहत त्यसकारण आफ्नो प्रतिबद्धताअनुसारका सयन्त्र निर्माण गरी सत्यतथ्यको उजागर गर्दै मानवअधिकार उल्लङ्घनका दोषीहरूलाई कारबाही गर्दै पीडितलाई न्याय प्रदान गर्नु सरकारको प्रमुख दायित्व हो ।

शान्ति प्रक्रियालाई सार्थकता प्रदान गर्नका लागि बृहत्शान्ति सम्भौतामा गरिएका न्यायसँग सम्बन्धित सबै प्रतिबद्धता पूरा गर्नका लागि चाहिने सबै सयन्त्र जस्तै वेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरूबारे आयोग गठन गर्ने , सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग गठन गरी द्वन्द्वकालमा भएका गम्भीर अपराध उपर छानविन तथा कारबाही गर्न अनुसन्धान गर्नुपर्ने आवश्यकता छ । राज्यका विभिन्न अदालतहरूमा दायर भएका मुद्दाहरूका सम्बन्धमा अविलम्ब कारबाही आरम्भ गरिनु पर्दछ । नागरिक अदालत अगाडि बढाएका मुद्दाहरूमा नेपाली सेनाले हस्तक्षेप नगरी अदालतको कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनु पर्ने जरूरी छ । मानवअधिकार समुदायको सहयोगमा सबै खालका द्वन्द्वपीडितहरूको विस्तृत विवरण सङ्कलन गरी उनीहरूको आवश्यकता अनुरूप राहत र सहयोगको प्याकेज तयार गर्नु आवश्यक भइसकेको छ ।

राज्यपक्षबाट मारिएका नागरिक

दोभाने गाउँ विकास समिति

राजकुमारी राई 'ज्योति'

ठेगाना : दोभाने गाविस-८, भोजपुर
जन्म : २०३७/०७/१५ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : सूर्यबहादुर राई/शोभामाया राई
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन सह-कमाण्डर
घटना मिति : २०५८/०८/१० गते राति
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु
स्थान : सल्लेरी गाविस-५, सोलुखुम्बु

विवरण : सोलुखुम्बु सदरमुकाम सल्लेरीस्थित सुरक्षानिकायका व्यापकमा माओवादी सेनाले आक्रमण गर्ने क्रममा भएको भिडन्तका क्रममा सुरक्षाफौजले चलाएको गोली लागेर दोभाने गाविस-७, निवासी माओवादी सेनाकी सेक्सन सह-कमाण्डर राजकुमारी राईको मृत्यु भयो ।
राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

सन्तबहादुर राई 'बहार'

ठेगाना : दोभाने गाविस-२, भोजपुर
उमेर : २५ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : जेष्ठराम राई/मनमाया राई
शैक्षिक अवस्था : SLC उत्तीर्ण
संलग्नता : माओवादी सेना FGL
घटना मिति : २०६२/११/१६ गते राति
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु
घटनास्थान: याशोक गाविस, पाँचथर

विवरण : सुनसरीको इटहरीबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजसँग भएको भिडन्तमा सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर माओवादी सेना सन्तबहादुर राईको मृत्यु भयो ।
राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

दिलबहादुर राई 'दिनेश'

ठेगाना : दोभाने गाविस-१, वासेप्ला
जन्म : २०४६/०८/०३ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : लप्टन राई/गम्भीरी राई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन FGL
घटना मिति : २०६२/१०/२५ गते
घटनाको प्रकार : दोहोरो भिडन्तमा मृत्यु
घटनास्थान : त्रियुगा नपा-१ गाइघाट, उदयपुर

विवरण : त्रियुगा नगरपालिका-१ उदयपुरमा २०६२ माघ २५ गते सुरक्षाफौजसँग भएको भिडन्तमा सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर दोभाने गाविस-१ निवासी माओवादी सेनाका सदस्य दिलबहादुर राईको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

लक्षमण राई

ठेगाना : दोभाने गाविस-७, तेन्दो
जन्म : २०४२/०८/१५ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : पूर्णबहादुर राई /उतरमाया राई
शैक्षिक अवस्था : प्रावि उत्तीर्ण
पेशा : विध्यार्थी (इन्द्रावती निमावि, तेन्दो, दोभाने)
घटना मिति : २०५९/१०/०४ गते दिउँसो
हत्या स्थान : शितलपाटी गाविस-३, संखुवासभा
घटनाको प्रकार : गम्भीर प्रकृति

विवरण : संखुवासभा सदरमकम खाँदबारीबाट गस्तीमा आएको सुरक्षाफौजको टोलीले माओवादी आरोपमा २०५९ पुस ३ गते घरैबाट गिरफ्तार गरी संखुवासभाको शितलपाटी गाविसमा लगेर गोली हानी हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

भिष्मवली राई

ठेगाना : दोभाने गाविस-६, मातेल
जन्म : २०३७/०२/१५ गते
बाबु/आमा : आरबीराज/देवीमाया राई
पत्नी: नन्दकुमारी राई
छोरीहरु : एलिना (७)/रोजिना (५)
घटना मिति : २०५९/१०/०२ गते
घटनाको प्रकार : गम्भीर प्रकृति
हत्या स्थान: दोभाने गाविस-८, फेंदी, भोजपुर

विवरण : संखुवासभा सदरमुकाम खाँदबारीबाट गस्तीमा आएको शाही नेपाली सेनासहितको संयुक्त सुरक्षाफौजले पीडितको दोभाने गाविस-६, मातेलस्थित घरबाट २०५९ माघ २ गते गिरफ्तार गरेर २०५९ माघ ३ गते दोभाने गाविसको फेंदीमा लगेर गोली हानेर हत्या गरेका थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

खाटम्मा गाउँ विकास समिति

माधव राई 'डम्बर'

ठेगाना : खाटम्मा गाविस-७, भोजपुर
जन्म : २०४२/०८/१५ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : पूर्णध्वज राई/अमृता राई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन सह-कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/०१/२६ गते राति
हत्या स्थान: बडाहरामल गाविस-३, बन्दिपुर, सिराहा
घटनाको प्रकार: दोहोरो भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : सिराहाको बडाहरामल गाविस-३ स्थित संयुक्त सुरक्षाफौजको व्यारेकमा माओवादी सेनाले आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तमा सुरक्षाफौजको गोली लागेर माओवादी सेनाका सेक्सन कमाण्डर माधव राईको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

कुलुङ गाउँ विकास समिति

दिनेश राई

ठेगाना : कुलुङ गाविस-३
उमेर: २१ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : गंगावहादुर राई
संलग्नता : माओवादी सदस्य
घटना मिति : २०५९/०६/१२ गते
घटना स्थान: कुलुङ गाविस-३, भोजपुर

विवरण : गाउँलेमथि आक्रमणमा गरेको भन्दै स्थानीयबासीले कुटपिट गरी हंसियाले काटेपछि दिनेशको घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

इन्द्रबहादुर कार्की 'गणेश'

ठेगाना : कुलुङ गाविस-२, अग्राखे
उमेर : ४८ वर्ष
बाबु/आमा : पदमबहादुर/कौशिला कार्की
पत्नी : अप्सरा कार्की
छोराछोरी : ५ जना
संलग्नता : नेकपा माओवादी एरिया कमिटी सदस्य
हत्या मिति : २०६१/०८/१६ गते
हत्या स्थान: नेपालेडाँडा गाविस-२, गैह्रीगाउँ
घटनाको प्रकार: गैह्र न्यायिक

विवरण : संखुवासभाकाको तुम्लिङटारस्थित सशस्त्र प्रहरीको निर्देशनमा नेपालेडाँडा गाविसका युवाहरुले कुटपिट गरी खुकुरीले काटेर कार्कीको हत्या गरे। कार्कीले त्यसअघि संखुवासभाको शितलपाटी गाविस-३ मा होटल गर्दै आएका दोभाने गाविस-७ का कुलबहादुर र लक्ष्मीमाया राईको २०६१ साउन २४ गते गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

नेपालेडाँडा गाउँ विकास समिति

सञ्जय राई 'संसार'

ठेगाना : नेपालेडाँडा गाविस-१
उमेर : १७ वर्ष
वैवाहिक अवस्था: अविवाहित
बाबु/आमा : अम्बरवहादुर राई/मनमाया राई
संलग्नता : माओवादी सेनाका सदस्य
घटना मिति : २०६२/०१/२६ गते राति
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु
स्थान: वडाहरामल गाविस-३, सिराहास्थित सुरक्षाक्याम्प

विवरण : सिराहा जिल्लाको बडाहरामल गाविस-३ स्थित संयुक्त सुरक्षाफौजको व्यारेकमाथि माओवादी सेनाले आक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाफौजको गोली लागेर माओवादी सेनाकाका सदस्य सञ्जय राईको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

रुद्रकुमार चापागाई 'रमेश'

ठेगाना : नेपालेडाँडा गाविस-९, भोजपुर
जन्म : २०३२/०४/११ गते
बाबु : भीमकुमार चापागाई
पत्नी : दयालक्ष्मी चापागाई
शैक्षिक अवस्था : मावि
संलग्नता : नेकपा माओवादी कार्यकर्ता
घटना मिति : २०६२/०१/०७ गते दिउँसो
हत्या स्थान : काठमाडौं महानगरपालिका-१० नयाँवानेश्वर

विवरण : स्थानीयबासीसँग चन्दा उठाउँदै गरेको अवस्था रहेका नेकपा माओवादी कार्यकर्ता रुद्रकुमार चापागाईलाई शाही नेपाली सेनाले गिरफ्तार गरी सोही स्थानमा तत्कालै ७ गोली प्रहार गरी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

वरुण पोखरेल 'सञ्जय'

जन्म : २०४४/०५/२० गते
ठेगाना : नेपालेडाँडा गाविस, भोजपुर
बाबु/आमा : तुलसी पोखरेल/ पार्वता पोखरेल
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : माओवादी सेना सदस्य
हत्या मिति : २०६२/०१/२६ गते, राति
हत्या स्थान : बडाहरामल गाविस-३ बन्दिपुर सिराहा
घटनाको प्रकार : दोहोरो भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : सिराहा जिल्लाको बडाहरामल गाविस-३ स्थित संयुक्त सुरक्षाफौजको व्यापकमाथि माओवादी सेनाले आक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाफौजको गोली लागेर माओवादी सेनाकाका सदस्य वरुण पोखरेलको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

कुदाककाउले गाउँ विकास समिति

अनिल गुरुङ 'पवन'

ठेगाना : कुदाककाउले गाविस-६
उमेर : १५ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : एकराज गुरुङ
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन सदस्य
हत्या मिति : २०६०/०३/१० गते
हत्या स्थान : कुलुङ गाविस-२, अग्राखे, भोजपुर

विवरण : सुंखुवासभाको खाँदबारीबाट गस्तीमा आएको सुरक्षाफौजले कुलुङ गाविसस्थित वीरेन्द्र उच्च मावि नजिकैबाट गिरफ्तार गरी गोली हानेर हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

कल्पना राई 'रेखा'

ठेगाना : कुदाककाउले गाविस-२, भोजपुर
उमेर : १६ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : वीरध्वज/तिलककुमारी राई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : नेकपा माओवादी जनमिलिसिया कार्यकर्ता
हत्या मिति : २०६१/०१/१७ गते
हत्या स्थान: सोताङ गाविस, सोलुखुम्बु
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : सोलुखुम्बु सदरमुकाम सल्लेरीबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजको टोलीले माओवादी जनमिलिसिया कार्यकर्ता कल्पना राईलाई गिरफ्तार गरी गोली हानी हत्या गरेका थिए ।
राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

सन्तराज लामिछाने 'तिर्थ'

ठेगाना : कुदाककाउले गाविस-७, पायखा
उमेर : १९ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : पिताम्बर लामिछाने/नन्दकुमारी लामिछाने
संलग्नता : माओवादी एरिया कमिटी सदस्य
हत्या मिति : २०६१/११/१८ गते
हत्यास्थान: चन्द्रसूर्य मावि किमालुङ परिसर, वैदारभञ्ज्याङ
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : लालीगुराँस प्राथमिक विद्यालय वैदारभञ्ज्याङ, किमालुङमा चन्दा उठाउँदै गर्दा भोजपुर सदरमुकाम भोजपुर बजारबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजको टोलीले सोही विद्यालयबाट गिरफ्तार गरेर शारीरिक यातना दिएपिछ गोली हानेर हत्या गरेका थिए । यातनापछि उनको लाश चन्द्रसूर्य मावि वैदारभञ्ज्याङ नजिकै गाडेका थिए ।
राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

वीरबल राई 'विद्रोह'

ठेगाना : कुदाककाउले गाविस-२
जन्म : २०४१/०६/१८ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : वीरबहादुर राई/ गुणामाया राई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : माओवादी सेना STF Member
घटना मिति : २०६२/१२/०९ गते
मृत्यु स्थान : उर्लाबारी गाविस-४, उर्लाबारी, मोरङ्ग
घटनाको प्रकार : दोहोरो भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : उर्लाबारी गाविस-४ स्थित राष्ट्रिय बाणिज्य बैंक सुरक्षामा रहेको सशस्त्र प्रहरीमाथि आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तमा सशस्त्र प्रहरीले प्रहार गरेको गोलीबाट वीरबलको घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

खार्तम्छा गाउँ विकास समिति

पेमलकी शेर्पा 'भावना'

ठेगाना : खार्तम्छा गाविस-४
उमेर : १८ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : दालामु शेर्पा/फुर्दिकी शेर्पा
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/१०/१४ गते, राति
हत्या स्थान : रानीबास गाविस-८, हतुवागढी
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : रानीबास गाविस-८ हतुवागढीस्थित सुरक्षाफौजको क्याम्पमा माओवादी सेनाले आक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाफौजले चलाएको गोलीबाट माओवादी सेनाकी सदस्य पेमलकी शेर्पाको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

शहिद क. विद्रोह

किमालुङ गाउँ विकास समिति

कुवेर बस्नेत 'सुरेश'

ठेगाना : किमालुङ गाविस-८, भोजपुर
जन्म : २०४०/११/१२ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : डम्बरबहादुर/देवकुमारी बस्नेत
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : नेकपा माओवादी एरिया कमिटी सदस्य
घटना मिति : २०५९/०८/०८ गते विहान
हत्या स्थान : गुप्तेश्वर गविस-४, दावाँ
घटनाको प्रकार : गैह्रन्यायिक

विवरण : भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले २०५९ मंसिर ८ गते गुप्तेश्वर गाविस-४ मा गिरफ्तार गरेर गोली हानी हत्या गरे । उनीसँगै गुप्तेश्वर गाविस-४ निवासी माओवादी कार्यकर्ता उषा प्रधानको पनि हत्या गरियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

मनु राई 'मनु'

ठेगाना : किमालुङ गाविस-८, भोजपुर
उमेर : १७ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : मणिराज राई/कमलादेवी राई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति : २०५९/०९/०८ गते
हत्या स्थान : किमालुङ गविस-८, भोजपुर
घटनाको प्रकार : गैह्रन्यायिक

विवरण : भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजले मनुलाई उनको घर नजिकैबाट गिरफ्तार गरेर गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

केउरेनीपानी गाउँ विकास समिति

सविना खवास

ठेगाना : केउरेनीपानी गाविस-७, भोजपुर
उमेर : ८ वर्ष
बाबु : हेमबहादुर खवास
शैक्षिक अवस्था : अरुण मावि दिङ्लामा कक्षा ३
पेशा : विध्यार्थी, अरुण मावि दिङ्ला
घटना मिति : २०५९/०९/२९ गते, विहान
हत्या स्थान : केउरेनीपानी गाविस-७, स्थित घरैमा
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : सशस्त्र प्रहरी र माओवादी लडाकुबीच भएको भिडन्तका क्रममा सशस्त्र प्रहरीले प्रहार गरेको ट्रु इन्च मोटारको सेल घरको आँगनमा खसेर विष्फोट हुंदा सविनाको घटनास्थमै मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

मूलपानी गाउँ विकास समिति

सुशिला जिशी 'अर्पणा'

ठेगाना : मूलपानी गाविस-२, भोजपुर
उमेर : २० वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : ठट्टाबहादुर जिशी
शैक्षिक अवस्था : निमावि
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सदस्य
मृत्यु मिति : २०६०/०७/१० गते
मृत्यु स्थान : खोटाङ जिल्ला
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : पार्टी काममा रहेकी सुशीलालाई खोटाङ सदरमुकाम दिक्तेलबाट गएको संयुक्त सुरक्षाफौज टोलीले गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

साडपाड गाउँ विकास समिति

देवी सुन्दाश

ठेगाना : साडपाड गाविस-४, भोजपुर
उमेर : १६ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : प्रेममाया सुन्दाश/रत्नसिंह सुन्दाश
शैक्षिक अवस्था : निरक्षर
पेशा: कृषि
घटना मिति : २०६१/०१/१७ गते विहान
हत्या स्थान: बोया गाविस-४, विहिबारे बजार
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : विवाहित पुरुषसँग विवाह गरेको आरोपमा माओवादीले कारवाही गर्न बोया गाविसको विहिबारे बजारमा जनसभा गरिरहेको अवस्थामा भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले घेरा हालेर गोली चलाउँदा माओवादी नियन्त्रणमा रहेकी देवी सुन्दाश मारिइन् ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहतलिका छन् ।

शरण तामाङ

ठेगाना : साडपाड गाविस-७, भोजपुर
उमेर : २४ वर्ष
बाबु/आमा : विरबहादुर तामाङ
छोरा : सुवाश तामाङ
शैक्षिक अवस्था : निरक्षर
घटना मिति : २०६०/०६/१४ गते दिउँसो
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक
हत्या स्थान: देउराली गाविस-१, झ्याँउपोखरी

विवरण : खाँदबारी नपा-१४, तुम्लिङटारबाट गस्तीमा आएको सशस्त्र प्रहरीको टोलीले माओवादी आरोपमा भोजपुरको देउराली गाविस-१, झ्याँउपोखरीमा गिरफ्तार गरी गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिका छन् ।

तारा राई 'शुसिला'

ठेगाना : साडपाड गाविस-२, भोजपुर
जन्म : २०४०/१२/०३ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : मुक्तिनाथ राई / गंगामाया राई
शैक्षिक अवस्था : मावि
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन सह-कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/०४/०४ गते
हत्या स्थान : नेले गाविस-६, सोलुखुम्बु
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : सोलुखुम्बु सदरमुकाम सल्लेरीबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजको टोलीले भागिरहेकी तारालाई गिरफ्तार गरी गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

देउराली गाउँ विकास समिति

नेत्रकुमारी राई 'सुना'

ठेगाना : देउराली गाविस-७, भोजपुर
जन्म : २०४३/११/१४ गते
उमेर : १७ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : तुलाराम राई
शैक्षिक अवस्था : निमावि
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन सह-कमाण्डर
घाइते मिति : २०६०/०१/११ गते, दिउँसो
मृत्यु मिति: २०६०/०१/२३ गते, दिउँसो
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक
हत्या स्थान : रगनी गाविस-७, ओखलढुंगा

विवरण : सरकार माओवादी दोस्रो युद्धविराममा ओखलढुंगा सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले गोली प्रहारबाट घाइते नेत्रकुमारीको उपचारका क्रममा काठमाडौंमा मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

इन्दिरा परियार 'शोभा'

ठेगाना : देउराली गाविस-८, भोजपुर
जन्म : २०४३/०४/१० गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : जिरे दमाई/शोभा दमाई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन सह-कमाण्डर
घटना मिति : २०६०/०५/१५ गते दिउँसो
हत्या स्थान: लहान नपा-१, पूर्वपश्चिम राजमार्ग, सिराहा

विवरण : माओवादी लडाकुले इलाका प्रहरी कार्यालय लहानमा आक्रमण गर्ने क्रममा सकेट वम विस्फोट भएर माओवादी सेनाकी सेक्सन सह-कमाण्डर इन्दिरा परियारको मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

लिलाबहादुर कार्की 'ज्वाला'

ठेगाना : देउराली गाविस-७, भोजपुर
उमेर : १८ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : लेखबहादुर/सीतादेवी कार्की
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : माओवादी सेना प्लाटुन कमाण्डर
घाइते मिति : २०६२/०१/२९ गते दिउँसो
मृत्यु मिति : २०६२ जेठ २२ गते सिलगुढी, भारत
घटनाको प्रकार : भिडन्तपछि मृत्यु भएको ।
घटनास्थान: ताम्लिसा गाविस, उदयपुर

विवरण : सिराहाको बन्दीपुरमा रहेको संयुक्त सुरक्षाफौजको क्याम्पमा २०६२ वैसाख २६ गते आक्रमण गरेर फर्कदै गरेको अवस्थामा उदयपुरको ताम्लिसामा सुरक्षाफौजसँग भएको भिडन्तमा गोली लागेर घाइते भएका माओवादी सेना कार्कीको उपचारको क्रममा भारतको सिलगुढीमा २०६२ जेठ २२ गते मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

बोया गाउँ विकास समिति

डम्बरकुमारी श्रेष्ठ

ठेगाना : बोया गाविस-९, भोजपुर
जन्म : २०४१/०५/१८ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : झम्कबहादुर/मनकुमारी श्रेष्ठ
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन सह-कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/०३/०८ गते विहान
घटना स्थान: लेखर्क गाविस-४, पाँचधारे
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजमाथि माओवादी सेनाले आक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाफौजको गोली लागेर माओवादी सेना सेक्सन सह-कमाण्डर डम्बरकुमारी श्रेष्ठको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

तारा सुनुवार

ठेगाना : बोया गाविस-८, भोजपुर
जन्म : २०४५/०६/१२ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : दिलबहादुर सुनुवार/इन्द्रकुमारी सुनुवार
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन सह-कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/०१/२६ गते
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु
मृत्यु स्थान : बडाहरामल गाविस-३, बन्दिपुर, सिराहा

विवरण : बडाहरामल गाविस-३, बन्दिपुरस्थित सुरक्षाफौजको क्याम्पमा माओवादी सेनाले आक्रमण गर्दा सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर बोया गाविस-८ निवासी माओवादी सेनाकी सेक्सन सह-कमाण्डर तारा सुनुवारको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

लक्ष्मीदेवी राई 'योजना'

ठेगाना : बोया गाविस-८, भोजपुर
जन्म : २०४२/१२/ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : रेखबहादुर राई/गंगामाया राई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : नेकपा माओवादी एरिया कमिटी सदस्य
घटना मिति : २०६१/०१/१७ गते
घटनाको प्रकार : गैह्रन्यायिक
मृत्यु स्थान : बोया गाविस-४, विहिवारे बजार

विवरण : बोया गाविस-४ विहिवारे बजारमा माओवादीले जनसभा गरिरहेको अवस्थामा भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले घेरा हालेर गोली चलाउँदा माओवादी कार्यकर्ता लक्ष्मीदेवी राईको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतक परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

उपेन्द्र राई 'सागर'

ठेगाना : बोया गाविस-४, भोजपुर
उमेर- ३१ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : नईन्द्र राई / मैया राई
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन सह-कमाण्डर
घटना मिति : २०५८/०८/१० गते राति
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु
मृत्यु स्थान : सल्लेरी गाविस-५, सोलुखुम्बु

विवरण : सोलुखुम्बु सदरमुकाम सल्लेरीस्थित सुरक्षाफौजको क्याम्पमा माओवादी सेनाले ०५८ मंसिर १० गते राति आक्रमण गर्दा सुरक्षाफौजको गोली लागेर बोया गाविस निवासी माओवादी सेनाका सेक्सन सह-कमाण्डर उपेन्द्रबहादुर राईको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

पूर्णबहादुर राई 'हिम्मत'

ठेगाना : बोया गाविस-१, भोजपुर
उमेर : २० वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : मानबहादुर/लक्ष्मीकुमारी राई
संलग्नता : माओवादी सेना कम्पनी सह कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/०१/२६ गते राति
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु
मृत्यु स्थान : बडाहरामल गाविस-३, बन्दिपुर, सिराहा

विवरण : सिराहाको बडाहरामल गाविस-३, बन्दिपुरस्थित सुरक्षाफौजको क्याम्पमा माओवादी सेनाले आक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाकर्मीको गोली लागेर बोया गाविस निवासी माओवादी सेनाका कम्पनी सह-कमाण्डर पूर्णबहादुर राईको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

सनम राई 'सोनाम'

ठेगाना : बोया गाविस-९, भोजपुर
जन्म : २०४३/०६/ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : छत्रबहादुर राई/मायादेवी राई
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन FGL
घटना मिति : २०६०/११/१९ गते
मृत्यु स्थान: भोजपुर गाविस-३, भोजपुर
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : भोजपुर सदरमुकामस्थित शाही नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीका क्याम्पमा माओवादी सेनाले आक्रमण गर्दा भोजपुर गाविस-३ स्थित नेपाल टेलिकमको टर्मिनल टावर परिसरमा भएको भिडन्तमा सुरक्षाफौजको गोली लागेर माओवादी सेनाका सदस्य सनमको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

चन्द्रकला राई 'जीवन्ता'

ठेगाना : बोया गाविस-९, बेखुम्चा
जन्म : २०३९/११/२५ गते
उमेर : २२ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : टेकबहादुर राई/ कुमारी राई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : नेकपा माओवादी एरिया कमिटी सदस्य
घटना मिति : २०६१/०४/३१ गते
हत्याको प्रकार : गम्भीर प्रकृति
हत्या स्थान : ओख्रे गाविस-९, बान्ताड

विवरण : भोजपुरबाट गएको सुरक्षाफौजको टोलीले चन्द्रकलालाई कोट गाविसबाट गिरफ्तार गरी निसशत्र बनाएर ओख्रे गाविस-९ बान्ताडमा गोली हानी हत्या गरेका थिए ।
राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

हेलौँछा गाउँ विकास समिति

आडकिपा शेर्पा

ठेगाना : हेलौँछा गाविस-५, हातीखर्क
उमेर : २० वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : पूर्वा शेर्पा/पेम्लकी शेर्पा
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : माओवादीमा एक महिना लागेर छोडेका थिए ।
घटना मिति : २०६०/०५/२६ गते दिउँसो
घटनाको प्रकार : गम्भीर प्रकृति
हत्या स्थान : हेलौँछा गाविस-५, हातीखर्क

विवरण : भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजले घरबाट गिरफ्तार गरेर शारीरिक यातना दिएर पीडितलाई खाल्डो खन्न लगाएर सोही खाडलमा हाली गोली हानेर हत्या गरिएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

पञ्चकुमार राई 'सरोज'

ठेगाना : हेलौँछा गाविस-४, भोजपुर
उमेर : १८ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : लगनबहादुर राई/इन्द्रमाया राई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति : २०६०/०९/०५ गते
हत्या स्थान: टापटिन झाप्रे, सोलुखुम्बु
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : पार्टी काममा रहेको समयमा सोलुखुम्बुको सदरमुकाम सल्लेरीस्थित सुरक्षाफौजले टापटिन झाप्रेमा गिरफ्तार गरी सोही स्थानमा २०६० पुस ५ गते गोली हानेर हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

निमा शेर्पा

ठेगाना : हेलौँछा गाविस-४, भोजपुर
उमेर : १८ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन FGL
घटना मिति : २०६०/११/१९ गते
घटना स्थान: भोजपुर गाविस-३, भोजपुर
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

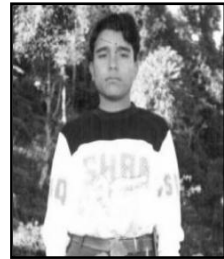
विवरण : भोजपुर सदरमुकामस्थित संयुक्त सुरक्षाफौजमाथि ०६० फागुन १९ गते आक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर माओवादी सेनाका सेक्सन FGL निमा शेर्पाको मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

सन्तवीर तामाङ 'राजेश'

ठेगाना : हेलौँछा गाविस-६, भोजपुर
उमेर : २१ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : धनबहादुर तामाङ
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन कमाण्डर
घटना मिति : २०६०/०६/०८ गते विहान
हत्या स्थान: दलगाउँ-१, दलगाउँ, भोजपुर

विवरण : माओवादी सेनाका सेक्सन कमाण्डर सन्तवीर तामाङलाई भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजले ०६० असोज ८ गते विहान दलगाउँ गाविस-१ बाट गिरफ्तार गरी शारीरिक यातना दिएपछि दुवै आँखा निकालेर हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

टिकाराम परियार

ठेगाना : हेलौँछा गाविस-२, भोजपुर
उमेर : १७ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : धनबहादुर दमाई
पेशा : सवारीसाधन मर्मत गर्ने मजदुर
घटना मिति : २०६१/०४/२२ गते
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक
हत्या स्थान : धरान नपा-१६, पटनाली जंगल, सुनसरी

विवरण : सुनसरीस्थित सुरक्षाफौजले माओवादी आरोपमा धरान नगरपालिकाबाट गिरफ्तार गरेर धरान नपा-१६ स्थित पटनाली जंगलमा लगेर गोली हानी हत्या गरेका थिए। उनीसँगै टक्सार गाविस निवासी मनोज सार्कीको पनि हत्या गरियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

सुवाश विक 'अविल'

ठेगाना : हेलौँछा गाविस-८, डाँडाबेखिम
जन्म : २०४२/११/ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : कर्णबहादुर/चन्द्रकुमारी विश्वकर्मा
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन FGL
घटना मिति : २०६१/०३/११ गते
घटनाको प्रकार: गैहन्यायिक
घटना स्थान: हेलौँछा गाविस-६, डाँडाबेखिम

विवरण : परिवार भेट्न घरमा आएका माओवादी सेनाका सदस्य सुवाश विकलाई संखुवासभाको तुम्लिङटारबाट गस्तीमा आएको सशस्त्र प्रहरीको टोलीले उनको घर नजिकै गोली हानी हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

प्याउली गाउँ विकास समिति

सूर्यमणि श्रेष्ठ

ठेगाना: प्याउली गाविस-१, भोजपुर
जन्म: २०३२/०१/१३ गते
बाबु: नरबहादुर श्रेष्ठ
पत्नी: मेनुका श्रेष्ठ
पेशा: नेपाल प्रहरी जवान
कार्यालय: प्रहरी चौकी, हिले, धनकुटा
घटना मिति: २०५९/०२/२० गते
घटना स्थान: चानुवा गाविस, धनकुटा
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण: जिल्ला प्रहरी कार्यालय धनकुटामा कार्यरत प्रहरी जवान सूर्यमणि श्रेष्ठलाई ड्यूटीमा रहेका सुरक्षाकर्मीले शंकास्पद व्यक्ति ठानेर गोली चलाउँदा उनको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत रकम लिएका छन् ।

चरम्बी गाउँ विकास समिति

उषा राई 'जेनी'

ठेगाना :	चरम्बी गाविस-३
उमेर :	१८ वर्ष
वैवाहिक अवस्था :	अविवाहित
बाबु/आमा :	रामप्रसाद राई/झुकीमाया राई
संलग्नता :	नेकपा माओवादी कार्यकर्ता
घटना मिति :	२०६०/०८/२७ गते
घटना स्थान :	बेलटार गाविस-१, उदयपुर
घटनाको प्रकार :	गैह्रन्यायिक

विवरण : उदयपुर जिल्लाको बेलटार गाविस-१, बाट सुरक्षाफौजले गिरफ्तार गरी शारीरिक यातना दिएर गोली हानी उषाको हत्या गरेका थिए।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

जरायोटाार गाउँ विकास समिति

बालकुमार विश्वकर्मा 'पदम'

ठेगाना :	जरायोटाार गाविस-४, भोजपुर
जन्म :	२०४२/०८/०६ गते
वैवाहिक अवस्था :	अविवाहित
बाबु :	पूर्णबहादुर विश्वकर्मा
संलग्नता :	नेकपा माओवादी सेना सदस्य
घाइते मिति :	२०६२/१०/१४ गते राति
घटनाको प्रकार :	उपचारको क्रममा मृत्यु
मृत्यु मिति :	२०६२/११/१६ गते
मृत्यु स्थान :	बालंखा गाविसको जंगलमा मृत्यु भयो ।

विवरण : रानीबास गाविस-८ हतुवागढीस्थित सुरक्षाफौजको क्याम्पमा माओवादी सेनाले आक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाफौजको गोली लागेर घाइते माओवादी सेना सदस्य पदमको उपचारको क्रममा भोजपुरकै बालंखा गाविसमा मृत्यु भएको थियो ।

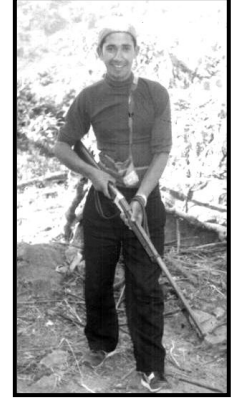
राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

तिवारीभञ्ज्याङ गाउँ विकास समिति

मानबहादुर खड्का 'सुनिल'

ठेगाना : तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-४
जन्म : २०३९/०२/०२ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : गंगाबहादुर खड्का
संलग्नता : माओवादी जनमिलिसिया कार्यकर्ता
घटना मिति : २०६०/११/०८ गते
हत्या स्थान : ऐसेलुखर्क गाविस, खोटाङ
घटनाको प्रकार : गैह्रन्यायिक

विवरण : खोटाङ सदरमुकाम दिक्तेलबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले माओवादी कार्यकर्ता मानबहादुर खड्कालाई नियन्त्रणमा लिएर गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख राहत रुपैयाँ लिएका छन् ।

डम्बरबहादुर राई 'बादल'

ठेगाना : तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-९
उमेर : १९ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : अगमशेर राई/मैनामाया राई
शैक्षिक अवस्था : साक्षार
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन सदस्य
घटना मिति : २०५९/०७/२६ गते
हत्या स्थान : जुमिङ गाविस, सोलुखुम्बु
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : सोलुखुम्बु सदरमुकाम सल्लेरीबाट गस्ती गएको संयुक्त सुरक्षाफौज र माओवादी लडाकुबीच भएको भिडन्तका क्रममा सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर डम्बरको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट एक लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

श्यामसिला गाउँ विकास समिति

लालबहादुर तामाङ 'पुनम'

ठेगाना : श्यामसिला गाविस-३
उमेर : १८ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : पदमबहादुर/धनकुमारी तामाङ
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन FGL
घटना मिति : २०६०/११/१९ गते
घटना स्थान: भोजपुर गाविस-३, भोजपुर
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : भोजपुरस्थित टेलिकम टावर सुरक्षार्थ खटिएको संयुक्त सुरक्षाफौजमाथि ०६० फागुन १९ गते राति माओवादी लडाकुले आक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर माओवादी सेनाका सेक्सन FGL लालबहादुरको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

भैंसीपंखा गाउँ विकास समिति

आडकाजी शेर्पा 'दावा'

ठेगाना : भैंसीपंखा गाविस-९
उमेर : १८ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : लाकपानुरी/निम्दिकी शेर्पा
संलग्नता : नेकपा माओवादी एरिया कमिटी सदस्य
घटना मिति : २०५९/०७/१८ गते दिउँसो
हत्या स्थान: तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-१, भोजपुर
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजको टोलीले तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-१, तिवारीभञ्ज्याङ बजारको एक होटलमा बसिरहेका माओवादी कार्यकर्ता दावालाई गोली प्रहार गरी हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

सिद्धेश्वर गाउँ विकास समिति

विपिन राई 'उपकार'

ठेगाना : सिद्धेश्वर गाविस-२, मान्द्रे,
जन्म : २०३१/०९/१४ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : रत्नबहादुर/लालमाया सुनुवार
शैक्षिक अवस्था : एसएलसी
संलग्नता : नेकपा माओवादी एरिया सदस्य
घटना मिति : २०५८/१२/०७ गते दिउँसो
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक
हत्या स्थान: सन्त मावि परिसर, नेपालेडाँडा

विवरण : शाही नेपाली सेनाको पुर्वी पृतना इटहरीबाट आएको सैनिक टोलीले सन्त मावि परिसरमा रहेका विपिनमाथि गोली प्रहार गर्दा घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

भोजराज प्रधान 'भीम'

ठेगाना : सिद्धेश्वर गाविस-५, दावाँ
जन्म मिति: २०३६/०४/१८ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : इन्द्रमणि /कृष्णकुमारी प्रधान
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन कमाण्डर
घटना मिति : २०५९/०७/१० गते राति
घटना स्थान : रुम्जाटार गाविस-४, ओखलढुंगा
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : ओखलढुंगाको रुम्जाटार एयरपोर्ट सुरक्षार्थ खटिएको शही नेपाली सेनाको बेसक्याम्पमा माओवादी लडाकुले आक्रमण गरेपछि भएको भिडन्तका क्रममा सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोलीबाट माओवादी सेनाका सदस्य भोजराज प्रधानको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

बलबहादुर पाण्डे 'शरण'

ठेगाना : सिद्धेश्वर गाविस-४, दावाँ
जन्म मिति: २०४२/०४/१५ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : रुद्रबहादुर पाण्डे/कौशिला पाण्डे
संलग्नता : माओवादी सेना सेक्सन सहकमाण्डर
घटना मिति : २०५९/०८/०५ गते दिउँसो
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक
घटना स्थान: बाक्सिला गाविस, खोटाङ

विवरण : खोटाङको दिक्तेलबाट गस्तीमा गएको शाही नेपाली सेना र प्रहरीको संयुक्त टोलीले माओवादी सेनाका सदस्य बलबहादुर पाण्डेलाई बाक्सिला गाविसबाट गिरफ्तार गरेर चर्को शारीरिक यातनापछि गोली हानेर हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

गुप्तेश्वर गाउँ विकास समिति

डम्बरकुमारी राई 'कमला'

ठेगाना : गुप्तेश्वर गाविस-२, आहाले
जन्म : २०२४/०४/१५ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : जिन्द्रप्रसाद राई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : नेकपा माओवादी एरिया कमिटी सदस्य
घटना मिति : २०६१/०४/३१ गते
हत्या स्थान: ओख्रे गाविस-९, बान्ताङ
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजको टोलीले कमलालाई कोट गाविसको जौनागीबाट गिरफ्तार गरी ओख्रे गाविस-९ बान्ताङमा लगेर गोली हानी हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

जमुना राई 'अश्विना'

ठेगाना : गुप्तेश्वर गाविस-२, अहाले
जन्म : २०४३/११/१४ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : भीमबहादुर/चतुरीमाया राई
शैक्षिक अवस्था : माध्यमिक तह
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन FGL
घटना मिति : २०६०/०१/११ गते, दिउँसो
घटनाको प्रकार: गम्भीर प्रकृति
घटना स्थान : रगनी गाविस-७, ओखलढुंगा

विवरण : ओखलढुंगा सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजले, सरकार माओवादी दोस्रो युद्धविरामको समयमा २०६० वैसाख ११ गते दिउँसो रगनी गाविस-७, ओखलढुंगामा गोली प्रहार गर्दा जमुनाको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट तीन लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

गान्दिप राई 'प्रभात'

ठेगाना : गुप्तेश्वर गाविस-१, वछाला
जन्म : २०२५/०९/१४ गते
वैवाहिक अवस्था : विवाहित
बाबु/आमा : नन्दबहादुर/जितिश्वरी राई
शैक्षिक अवस्था : माध्यमिक तह
संलग्नता : नेकपा माओवादी एरिया सदस्य
घटना मिति : २०५९/०८/०८ गते दिउँसो
हत्या स्थान: गुप्तेश्वर गाविस-४, भोजपुर
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको शाही नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीको टोलीले घरैमा निसशस्त्र अवस्थामा रहेका गान्दिपलाई २०५९ मंसिर ८ गते विहान गिरफ्तार गरी गुप्तेश्वर गाविस-४ चप्लेटी नजिकै गोली हानेर हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

उषा प्रधान 'सामना'

ठेगाना : गुप्तेश्वर गाविस-४, दावाँ
जन्म मिति : २०३६/०४/१८ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : टेकबहादुर प्रधान/यशोदा प्रधान
भाइहरु : अनिल प्रधान/ राजेश प्रधान
संलग्नता : अनेरास्ववियु (क्रान्तिकारी) जिल्ला सदस्य
घटना मिति : २०५९/०८/०८ गते विहान
हत्या स्थान: गुप्तेश्वर गाविस-४, दावाँस्थित घर नजिकै
घटनाको प्रकार: गैहन्यायिक

विवरण : भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको शाही नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीको टोलीले घरेमा निसशस्त्र अवस्थामा रहेकी उषालाई २०५९ मंसिर ८ गते विहान गिरफ्तार गरी उनको घर नजिकै भाग्न लगाएर पछाडिबाट गोली हानेर हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

छिनामखु गाउँ विकास समिति

अनिल राई 'यलम्बर'

ठेगाना : छिनामखु गाविस-३
जन्म : २०३४/११/१८ गते
बाबु/आमा : केशरमान/प्रेमकुमारी राई
पत्नी : मैनामाया राई
छोरा छोरी : यमुना राई र अनिश राई
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना प्लाटुन कमाण्डर
घटना मिति : २०६०/१२/०७ गते राति
घटना स्थान: अर्थुङ्गे गाविस-५, म्याग्दी
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : म्याग्दी जिल्लाको सदरमुकाम बेनी बजार आक्रमणमा संलग्न माओवादी सेनाका प्लाटुन कमाण्डर अनिल राईको सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकाबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

घनश्याम बस्नेत 'जीवन्त'

ठेगाना : छिनामखु गाविस-५, भोजपुर
उमेर : २१ वर्ष
बाबु/आमा : हस्तबहादुर/सीतादेवी बस्नेत
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन कमाण्डर
घटना मिति : २०६१/०९/३० गते
घटना स्थान : केउरेनीपानी गाविस, भोजपुर
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : पार्टी काममा रहेका घनश्यालाई संखुवासभा जिल्ला खाँदबारी नपा-१४, तुम्लिङटारबाट गस्तीमा आएको सशस्त्र प्रहरीको टोलीले मूलपानी गाविसको दिंला बजرامा गिरफ्तार गरी शारीरिक यातना दिएर गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

अन्नपूर्ण गाउँ विकास समिति

मिहाङ राई 'जनम'

ठेगाना : अन्नपूर्ण गाविस-४, मेस्पाङ
जन्म : २०३९/०३/१० गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : बलबहादुर/लक्ष्मीदेवी राई
संलग्नता : नेकपा माओवादी एरिया कमिटी सदस्य
घटना मिति : २०६१/०१/१७ गते विहान
घटना स्थान: बोया गाविस-४, विहिबारे बजार
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : बोया गाविस-४ विहिबारे बजारमा माओवादीले जनसभा गरिरहेको अवस्थामा भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले घेरा हालेर गोली प्रहार गर्दा अन्नपूर्ण गाविस-४ निवासी माओवादी कार्यकर्ता मिहाङ राईको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

खावा गाउँ विकास समिति

मणिहाङ राई

ठेगाना: खावा गाविस-८, चोलन्ती
जन्म : २०४३/११/१८ गते
बाबु : धनराज राई
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
शैक्षिक अवस्था : निमावि/विध्यार्थी : पशुपति मावि, खावा
घटना मिति : २०६१/११/१० गते विहान
हत्या स्थान: सिद्धेश्वर गाविस-२, घट्टेखोला
घटनाको प्रकार: गम्भीर प्रकृति

विवरण : माओवादी कार्यकर्ताले नियन्त्रणमा लिएर लगिरहेको समयमा भोजपुर सदरमुकामबाट शाही नेपाली सेनाका सहयाक सेनानी रुद्र गुरुङको कमाण्डमा गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले गिरफ्तार गरी शारिरीक यातनापछि गोली हानी हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

कोट गाउँ विकास समिति

रोहित चर्मकार 'सौरज'

ठेगाना : कोट गाविस-९, भोजपुर
जन्म : २०३७/०२/०४ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : नरबहादुर/लक्ष्मी चर्मकार
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना प्लाटुन कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/०१/२६ गते
मृत्यु स्थान: बडाहरामल गाविस-४, बन्दिपुर, सिराहा
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : बडाहरामल गाविस-४, बन्दिपुरस्थित सुरक्षाफौजको व्यारेकमा आक्रमण गर्ने क्रममा माओवादी सेनाका प्लाटुन कमाण्डर रोहित चर्मकारको सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

गोगने गाउँ विकास समिति

विनिता लुङ्गटेल 'विपना'

ठेगाना : गोगने गाविस-८, भोजपुर
उमेर : १७ वर्ष
बाबु/आमा : एकनाथ लुङ्गटेल/जशोदा लुङ्गटेल
पति : कमानसिं तामाङ
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन कमाण्डर
घटना मिति : २०६०/०८/१९ गते दिउँसो
हत्या स्थान: राखा गाविस, खोटाङ
घटनाको प्रकार: गैहन्यायिक

विवरण : राखा गाविसमा पार्टी काममा रहेकी विनितालाई खोटाङ सदरमुकाम दिक्तेलबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजले गिरफ्तार गरी गोली हानी हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

लेखर्क गाउँ विकास समिति

दिनेश राई 'संजोग'

ठेगाना : लेखर्क गाविस-३, भोजपुर
जन्म मिति : २०४५/११/११ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : गोपाल राई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन सदस्य
घटना मिति : २०६२/१०/१४ गते राति
हत्या स्थान : रानीवस गाविस-८, हतुवागढी
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : रानीबास गाविस-८ हतुवागढीस्थित सुरक्षाफौजको व्यापकमा माओवादी सेनाले आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तमा सुरक्षाकर्मीले प्रहार गरेको गोली लागेर माओवादी सेनाका सदस्य दिनेशको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

राजेन्द्रकुमार राई 'मण्डेला'

ठेगाना : लेखर्क गाविस-४, भोजपुर
जन्म : २०१३/०२/१० गते
बाबु : वर्तमान राई
पत्नी : रेवनी राई
छोरा: युवल राई (८ वर्ष)
संलग्नता : किरात वर्कस पार्टीका जिल्ला सदस्य
घटना मिति : २०५८/१०/१० गते
घटना स्थान: कोट गाविस-६, जौनागी
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : कोट गाविसको जौनागीमा बसिरहेका लेखर्क गाविस-४ निवासी किरात वर्कस पार्टीका जिल्ला सदस्य राजेन्द्र राईलाई भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले गिरफ्तार गरेर सोही स्थानमा गोली हानी हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

दिलबहादुर सुनार 'विपिन'

ठेगाना : लेखर्क गाविस-५, भोजपुर
उमेर : १८ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : विष्णु विश्वकर्मा/बालकुमारी विश्वकर्मा
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन कमाण्डर
घटना मिति : २०६०/०६/१४ गते दिउँसो
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक
हत्या स्थान: देउराली गाविस-१, झ्याँउपोखरी

विवरण : खाँदबारी नपा-१४, तुम्लिङटारबाट गस्तीमा आएको सशस्त्र प्रहरीको टोलीले लेखर्क गाविस-५ निवासी माओवादी सेनाका सेक्सन कमाण्डर दिलबहादुर विश्वकर्मालाई २०६० असोज १४ गते भोजपुरको देउराली गाविस-१, झ्याँउपोखरीमा गिरफ्तार गरी गोली हानी हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

पदमबहादुर सुयल 'अटल'

ठेगाना : लेखर्क गाविस-५, भोजपुर
उमेर : १९ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : प्रेमध्वज सुयल/शुभमाया सुयल
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/१०/२४ गते विहान
घटना स्थान : धनकुटा नगरपालिका-७, हुलाकटोल
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : धनकुटा सदरमुकाम आक्रमणपछि फर्कदै गरेका माओवादी लडाकुमाथि शाही नेपाली सेनाले लामो दुरीको हतियारबाट प्रहार गरेको गोली लागेर माओवादी सेनाका सेक्सन कमाण्डर पदमबहादुर सुयलको २०६२ माघ २४ गते विहान घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

दलगाउँ गाउँ विकास समिति

दिपक कार्की 'दिनेश'

ठेगाना : दलगाउँ गाविस-९, भोजपुर
जन्म : २०४५/०१/२५ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : ज्ञानबहादुर/चन्द्रकुमारी कार्की
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/०४/०५ गते दिउँसो
घटना स्थान : जलुके गाविस-८, अर्घाखाँची
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : अर्घाखाँची जिल्लाको संयुक्त सुरक्षाक्याम्प ठडाबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजसँग जलुके गाविस-८, मा भएको भिडन्तमा भोजपुरको दलगाउँ गाविस-९ निवासी माओवादी सेनाका सेक्सन कमाण्डर दिपक कार्कीको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

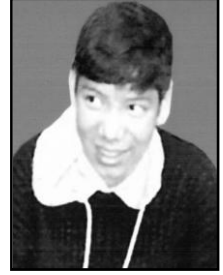
राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

भुल्के गाउँ विकास समिति

भविन्द्र भुजेल 'विवेक'

ठेगाना : भुल्के गाविस-८, भोजपुर
उमेर : २२ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : मनबहादुर/मनमाया भुजेल
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन सदस्य
घटना मिति : २०५९/०७/१० गते दिउँसो
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु
घटना स्थान: रुम्जाटार गाविस-४, ओखलढंगा

विवरण : ओखलढुंगाको रुम्जाटार विमानस्थलस्थित सुरक्षाफौजको क्याम्पमा माओवादीले आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तमा सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर माओवादी सेनाका सेक्सन सदस्य भविन्द्रको भुजेलको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

बैकुण्ठे गाउँ विकास समिति

शर्मिला राई 'सुनिता'

ठेगाना : बैकुण्ठे गाविस-७, भोजपुर
जन्म मिति : २०३७/०२/०४ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : रामकुमार राई
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन कमाण्डर
घटना मिति : २०६०/०९/०८ गते
घटना स्थान: वाफुखोला, जुमिङ गाविस, सोलुखुम्बु
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : सोलुखुम्बु जिल्लाको जुमिङ गाविसस्थित वाफु खोलामा सोलुखुम्बु सदरमुकाम सल्लेरीबाट गस्तीमा आएको सुरक्षाफौज र माओवादी सेनाबीच भिडन्त हुँदा भोजपुरको बैकुण्ठे गाविस निवासी माओवादी सेनाकी सदस्य शर्मिला राईको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

मानेभञ्ज्याङ गाउँ विकास समिति

विद्या चौहान

ठेगाना : मानेभञ्ज्याङ गाविस-६
उमेर : १६ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : हरिबहादुर/कृष्णमाया चौहान
विध्यालय : बेहेश्वर मावि मानेभञ्ज्याङ, कक्षा ८
घटना मिति : २०६२/०२/१४ गते विहान
घटना स्थान : मानेभञ्ज्याङ गाविस-६ सल्लाघारी
घटनाको प्रकार : गैह्रन्यायिक

विवरण : भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजको टोलीले माओवादी कार्यकर्तामाथि गोली प्रहार गर्दा माओवादीसँगै रहेकी विद्याको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

बासिखोरा गाउँ विकास समिति

इन्द्रकला राई 'उषा'

ठेगाना : बासिखोरा गाविस-२, भोजपुर
जन्म मिति : २०४२/०५/२४ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
संलग्नता : नेकपा माओवादी सांस्कृतिक फाँटकी कलाकार
बाबु/आमा : हवनकुमार राई/मंगलमाया राई
घटना मिति : २०६१/०५/१८ गते
घटना स्थान : बासिखोरा गाविस-१, लुकभाराङ खोल्सी
घटनाको प्रकार : गैह्रन्यायिक

विवरण : परिवारसँग भेरेर पार्टी सम्पर्कमा जाँदै गरेकी कलाकार इन्द्रकलालाई भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजको टोलीले बासिखोरा गाविसस्थित लुकभाराङ खोल्सीमा गोली हानेर हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

जिना राई 'करुणा'

ठेगाना : बासिखोरा गाविस-२, भोजपुर
जन्म मिति : २०४२/०५/०६ गते
बाबु/आमा : बाकलसिंह राई/सीतामाया राई
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
संलग्नता : नेकपा माओवादी सांस्कृतिक फाँटकी कलाकार
हत्या मिति : २०६१/०५/१८ गते दिउँसो
हत्या स्थान: बासिखोरा गाविस-१, लुक्भाराङ खोल्सी
घटनाको प्रकार: गैहन्यायिक

विवरण : परिवार भेडेर पार्टी सम्पर्कमा जाँदै गरेकी जिनालाई भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले बासिखोरा गाविसस्थित लुक्भाराङ खोल्सीमा गोली हानेर हत्या गरे ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

हिराराम राई 'संकल्प'

ठेगाना : बासिखोरा गाविस-२, भोजपुर
जन्म मिति : २०४२/११/०६ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : पुस्तकमान/ छत्रमाया राई
संलग्नता : माओवादी सांस्कृतिक फाँटका कलाकार
हत्या मिति : २०६१/०५/१८ गते
हत्या स्थान: बासिखोरा गाविस-१, लुक्भाराङ खोल्सी
घटनाको प्रकार: गैहन्यायिक

विवरण : परिवार भेडेर पार्टी सम्पर्कमा जाँदै गरेका हिरारामलाई भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले बासिखोरा गाविसस्थित लुक्भाराङ खोल्सीमा गोली हानेर हत्या गरे । उनीसँगै माओवादी कार्यकर्ता जिना र करुणा पनि मारिएका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

बालंखा गाउँ विकास समिति

कविता राई 'गोमा'

ठेगाना : बालंखा गाविस-१, सोतरे
उमेर : २२ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : मंगलबहादुर राई
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना प्लाटून कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/१०/१५ गते विहान
हत्या स्थान : यूँ गाविस-७, दाबुराङ
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु

विरण : रानीबास गाविसस्थित सुरक्षाफौजको क्याम्पमा आक्रमण गरी फर्किरहेका माओवादी लडाकुमाथि पूर्वी पृतना इटहरीबाट आएको शाही नेपाली सेनाको हेलिकप्टरबाट प्रहार गरिएको 81mm मोटार विस्फोट हुँदा कविताको घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

दुम्माना गाउँ विकास समिति

इन्द्रबहादुर श्रेष्ठ 'अग्नी'

ठेगाना : दुम्माना गाविस-२, भोजपुर
जन्म मिति: २०३६।०२ गते
उमेर : २२ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबुआमा : लोकबहादुर श्रेष्ठ/गंगा श्रेष्ठ
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सेक्सन कमाण्डर
घटना मिति- २०५९।०६।१५ गते
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु
घटना स्थान: फूलबारी गाविस-७, डाडागाउँ, ओखलढुंगा

विरण : ओखलढुंगा सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौज र माओवादी लडाकुबीच २०५९ असोज १५ गते भएको भिडन्तका क्रममा सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर माओवादी सेनाका सेक्सन कमाण्डर इन्द्र श्रेष्ठको मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

देवानटार गाउँ विकास समिति

केवलबहादुर मगर 'कमल'

ठेगाना : देवानटार गाविस-४, भोजपुर
उमेर: १९ वर्ष
बाबु/आमा : नरबहादुर मगर/लक्ष्मी मगर
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना प्लाटून कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/१२/२३ गते विहान
घटना स्थान: मलंगवा नगरपालिका-१०, सर्लाही
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : सर्लाहीको सदरमुकाम मलंगवास्थित सुरक्षाफौज र माओवादी लडाकुवीच भएको भिडन्तका क्रममा सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर माओवादी सेनाका प्लाटून कमाण्डर केवलबहादुर मगरको मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

देवेन्द्र राई

ठेगाना : देवानटार गाविस-७, भोजपुर
जन्म मिति : २०४१।११।१५ गते
उमेर : २१ वर्ष
बाबु/आमा : बलबहादुर/मैनीमाया राई
पत्नी : सरञ्चीकला राई
पेशा- ज्यालादारी मजदुर
घटना मिति : २०६२/०९/२१ गते
हत्या स्थान : रानीवस गाविस-८, हतुवागढी, घोडेटार
घटनाको प्रकार: गम्भीर प्रकृति

विवरण : धनकुटाबाट घर फर्कदै गरेको अवस्थामा शाही नेपाली सेनाले हतुवागढी व्यारेक नजिकैबाट माओवादी आरोपमा गिरफ्तार गरेर व्यारेकमा लगी शारीरिक यातना दिएपछि देवेन्द्रको सोही दिन व्यारेकमै मृत्यु भयो । क्याप्टेन दिनेश श्रेष्ठ, लप्टन भीष्म रावलसहितका ६ जना बढी सैनिकले देवेन्द्रलाई व्यारेकमा लगेर शारीरिक यातना दिएका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

सिन्द्राङ गाउँ विकास समिति

तिर्थसिं राई 'यलुङ्ग'

ठेगाना : सिन्द्राङ गाविस-७, भोजपुर
उमेर : २६ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : गोपीमान राई/लक्ष्मी राई
संलग्नता : नेकपा माओवादी जिल्ला सदस्य
घटना मिति : २०६१/०४/१९ गते दिउँसो
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक
हत्या स्थान: कसेनी गाविस, मोरङ

विवरण : मोरङ जिल्लाबाट गस्तीमा निस्केको सुरक्षाफौजले पार्टी काममा कसेनी पुगेका तिर्थसिंलाई उनी बसेको स्थानमा घेरा हालेर गोली हानी हत्या गरेका थिए ।
राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

रानीवबास गाउँ विकास समिति

प्रकाश राई 'अनिश'

ठेगाना : रानीवस गाविस-१, भोजपुर
उमेर : २४ वर्ष
बाबु/आमा : रामबहादुर राई /इन्द्रकुमारी राई
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना कम्पनी सह-कमाण्डर
घटना मिति : २०५९/०७/१० गते राति
घटनास्थान: रुम्जाटार गाविस-४, रुम्जाटार विमानस्थल
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : ओखलढुंगाको रुम्जाटार विमानस्थल सुरक्षार्थ खटिएको शाही नेपाली सेनाको व्यापकमा माओवादीले आक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाफौजले चलाएको गोलीबाट माओवादीले सेनाका कम्पनी सह-कमाण्डर प्रकाशको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ४ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

निशाम शिवाहाड 'जमीन'

ठेगाना : रानीबास गाविस-२, पूर्णोडाँडा
जन्म मिति : २०३३/१०/१९ गते
बाबु/आमा : सन्तबीर राई/मनमाया राई
पत्नी : जानु तामाङ
संलग्नता : माओवादी सेना बटालियन सह-कमाण्डर
घटना मिति : २०६२/१०/१४ गते राति
घटनास्थान : रानीबास गाविस-८, हतुवागढी
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : रानीबास गाविसको हतुवागढीस्थित सुरक्षाफौजको क्याम्पमा माओवादी लडाकुले ०६२ माघ १४ गते राति आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तका क्रममा सुरक्षाफौजले प्रहार गरेको गोली लागेर माओवादी सेनाका बटालियन सह कमाण्डर निशाम शिवाहाडको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

ठूलोदुम्मा गाउँ विकास समिति

सन्तोष राई 'सन्देश'

ठेगाना : ठूलोदुम्मा गाविस-३
जन्म मिति : २०४६/०३/०४ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : हाडपाल राई/नन्दमाया राई
संलग्नता : नेकपा माओवादी कार्यकर्ता
घटना मिति : २०६०/१०/०९ गते
हत्या स्थान : उदयपुर जिल्ला
घटनाको प्रकार : गैह्रन्यायिक

विवरण : निशस्त्र रहेका माओवादी कार्यकर्ता सन्तोषलाई उदयपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले २०६० माघ ९ गते गिरफ्तार गरी सोही दिन गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

वास्तिम गाउँ विकास समिति

विष्णुकुमार प्रधान

ठेगाना : वास्तिम गाविस-६, भोजपुर
उमेर : २३ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : दीर्घबहादुर प्रधान
संलग्नता : माओवादी झापा १ नं एरिया सेक्रेटरी,
अनेरास्ववियु (क्रान्तिकारी), झापा उपाध्यक्ष
घटना मिति : २०६१/०८/०६ गते
हत्या स्थान : गौरादह गाविस-४, गौरीगञ्ज रोड, झापा
घटनाको प्रकार: गैहन्यायिक

विवरण : गस्तीमा आएको संयुक्त सुरक्षाफौजको टोलीले गौरादह गाविस-४, गौरीगञ्ज रोडस्थित एक घरमा बसिरहेका माओवादी कार्यकर्ता विष्णुकुमार प्रधानलाई घेरा हालेर २०६१ मंसिर ६ गते गोली प्रहार गरेर हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

टक्सार गाउँ विकास समिति

जगन्नाथ नेपाल 'हर्क'

ठेगाना : टक्सार गाविस-६, भोजपुर
उमेर : २४ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : मुक्तिप्रसाद/हिरादेवी नेपाल
संलग्नता : नेकपा माओवादी जिल्ला कमिटी सदस्य
घटना मिति : २०५९/०३/१५ गते विहान
हत्या स्थान : आम्तेक गाविस-१, मूलाबारीस्थित होटल
घटनाको प्रकार: गैहन्यायिक

विवरण : भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजले टक्सार गाविस निवासी माओवादी जिल्ला सदस्य जगन्नाथ नेपाललाई आम्तेक गाविस-१, मूलाबारीस्थित एक होटलमा बसिरहेको समयमा गोली हानेर हत्या गरे ।

घटनाको प्रकार : गोली हानी हत्या ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

मनोज साकी

ठेगाना : टक्सार गाविस-६, भोजपुर
उमेर : २४ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : महतप्रसाद साकी
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
पेशा : सवारीसाधण मर्मत गर्ने मजदुर
घटना मिति : २०६१/०४/२२ गते
हत्या स्थान: धरान नपा-१६, पटनाली जंगल, सुनसरी
घटनाको प्रकार: गम्भीर प्रकृति

विवरण : सुनसरीस्थित संयुक्त सुरक्षाफौजले माओवादी आरोपमा धरानबाट गिरफ्तार गरेर पटनाली जंगलमा लगेर शारीरिक यातना दिएपछि गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

कमल खड्का 'दिवश'

ठेगाना : आम्तेक गाविस-८, भोजपुर
उमेर : २५ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : शेरबहादुर खड्का/देवीकुमारी खड्का
संलग्नता : नेकपा माओवादी उदयपुर जिल्ला सदस्य
घटना मिति : २०६०/१०/०७ गते दिउँसो
हत्या स्थान: त्रिवेणी गाविस, कालिखोला, उदयपुर
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : उदयपुरको गाइघाटबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजले कमललाई त्रिवेणी गाविसको कालिखोलाबाट गिरफ्तार गरी ०६० माघ ७ गते दिउँसो सोही स्थानमा गोली हानी हत्या गरेका थिए।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

रमा खड्का

ठेगाना : आम्तेक गाविस-८, भोजपुर
उमेर : २२ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : कृष्णबहादुर खड्का/पवित्रा खड्का
संलग्नता : नेकपा माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति : २०६२ साल
घटनास्थान : उदयपुर जिल्ला
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण: उदयपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौज र माओवादी सेनावीच भएको भिडन्तका क्रममा सुरक्षाफौजको गोली लागेर माओवादी सेनाकी सदस्य रमा खड्काको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

नेकपा (माओवादी) बाट मारिएका नागरिक

दोभाने गाउँ विकास समिति

कुलबहादुर राई

ठेगाना: दोभाने गाविस-७, भोजपुर
जन्म: २०१०।०४।०५ गते
बाबु: बुद्धिधन राई
पत्नी: लक्ष्मीमाया राई
पेशा: होटल व्यवसायी
छोराछोरी: सुमनचन्द्र, सुनिता, सञ्जु र सुजन
हत्या मिति: २०६१/०४/२४ गते विहान
हत्या स्थान: शितलपाटी गाविस-३, संखुवासभा
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण: पार्टीविरुद्ध सुराकी गरेको आरोप लगाउँदै कुलुङ गाविस-१ निवासी नेकपा माओवादी कार्यकर्ता इन्द्रबहादुर कार्कीले कुलबहादुर र उनकी पत्नी लक्ष्मीलाई शितलपाटी गाविस-३, संखुवासभास्थित पीडितको होटलमै गोली हानेर हत्या गरे ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत रकम लिएका छन् ।

लक्ष्मीमाया राई

ठेगाना: दोभाने गाविस-७, भोजपुर
उमेर: ३५ वर्ष
पति: कुलबहादुर राई
पेशा: होटल व्यवसाय
छोराछोरी: सुमनचन्द्र, सुनिता, सञ्जु र सुजन राई
हत्या मिति: २०६१/०४/२४ गते विहान
हत्या स्थान: शितलपाटी गाविस-३, संखुवासभा
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण: पार्टी विरुद्ध सुराकी गरेको आरोपमा कुलुङ गाविस-१ निवासी माओवादी कार्यकर्ता इन्द्रबहादुर कार्कीले लक्ष्मीमाया र पति कुलबहादुरलाई शितलपाटी गाविस-३, संखुवासभास्थित पीडितको होटलमै गोली हानेर हत्या गरे ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत रकम लिएका छन् ।

कुलुङ गाविस गाउँ विकास समिति

उपेन्द्र थापा

ठेगाना: कुलुङ गाविस-३, बुम्लिडटार, भोजपुर
उमेर: २६ वर्ष
वैवाहिक अवस्था: अविवाहित
शैक्षिक अवस्था : एसएलसी
पेशा : शाही नेपाली सैनिक (प्यूठ)
कार्यालय: पूर्वी पृतना कार्यालय, इटहरी, सुनसरी
हत्या मिति: २०६०।०४।२० गते
हत्या स्थान: फिदिम गाविस-७, गणेशचौक, पाँचथर
घटनाको प्रकार: विध्युतीय धरापमा परेर मृत्यु

विवरण: सुनसरीको इटहरीबाट गस्तीमा गएको शाही नेपाली सैनिकको टोली फिदिम गाविस-७, गणेशचौकमा माओवादीले थापेको विध्युतीय धरापमा पर्दा उपेन्द्रको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत रकम लिएका छन् ।

लालबहादुर तामाङ

ठेगाना: कुलुङ गाविस-५, भोजपुर
उमेर: ४० वर्ष
बाबु: लोकबहादुर तामाङ
पत्नी: गौरीमाया राई (तामाङ)
छोरी: विमला तामाङ
पेशा: नेपाल प्रहरी (प्रहरी सहायक निरिक्षक)
हत्या मिति: २०६०/०५/२६ गते दिउँसो
हत्या स्थान: सिजुवा गाविस, मोरङ
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण: इलाका प्रहरी कार्यालय, सिजुवाबाट गाउँ जाँदै गर्दा माओवादी कार्यकर्ताले गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण: पीडित परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत रकम लिएका छन् ।

नेपालेडाँडा गाउँ विकास समिति

जानेन्द्र चापागाईं

ठेगाना: नेपालेडाँडा गाविस-९, भोजपुर
जन्म: २०२४/०६/१९ गते
उमेर: ३८ वर्ष
वैवाहिक अवस्था: विवाहित
बाबु/आमा: भीमकुमार/प्रतिभा चापागाईं
छोरा: प्रजानराज चापागाईं
पेशा: नेपाल प्रहरीका हवल्दार
कार्यलय: प्रहरी चौकी बन्दिपुर, सिराहा
घटना मिति: २०६२/०१/२६ गते राति
घटनास्थान: वडाहरामाल गाविस-४, बन्दिपुर, सिराहा
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण: संयुक्त सुरक्षा क्याम्प बन्दिपुरमा माओवादी लडाकुले २०६२ वैसाख २६ गते राति आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तका क्रममा माओवादीले प्रहार गरेको गोली लागेर प्रहरी हवल्दार जानेन्द्र चापागाईंको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

देउरली गाउँ विकास समिति

टेकबहादुर कार्की

ठेगाना: देउराली गाविस-४, गैह्रीगाउँ
उमेर: ८४ वर्ष
वैवाहिक अवस्था: विवाहित
बाबु: जवरबहादुर कार्की
पत्नी : मिश्रि कार्की
संलग्नता: नेपाली कांग्रेस कार्यकर्ता
हत्या मिति: २०५५/०८/१० गते
हत्या स्थान: देउराली गाविस-४, गैह्रीगाउँ

विवरण: गाउँमा सामन्तीप्रथा चलाएको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले धारिलो हतियार तथा गोली प्रहार गरी पीडितको घरैमा हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट तीनलाख रुपैयाँ राहत रकम लिएका छन् ।

हेलौँछा गाउँ विकास समिति

महेन्द्र राई

ठेगाना: हेलौँछा गाविस-९, भोजपुर
उमेर: ४० वर्ष
वैवाहिक अवस्था: विवाहित
बाबु: थामबहादुर राई
पत्नी: सञ्जमाया राई
छोराछोरी : ६ जना
संलग्नता: नेपाली कांग्रेसका संगठित सदस्य
हत्या मिति: २०५९/०६/२३ गते
हत्या स्थान: हेलौँछा गाविस-९, भोजपुर
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण: पार्टीविरुद्ध सुरकी गरेको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताहरूले पीडितको घर नजिकैको देवीथानको मौलोमा राखेर खुकुरीले काटेर हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट तीन लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

हरिशंकर पराजुली

ठेगाना: हेलौँछा गाविस-१, जिमीगाउँ
जन्म मिति: २०३०/११/२४ गते
बाबु: धर्मकुमार पराजुली
आमा: हिरण्यकुमारी पराजुली
पेशा: प्रहरी जवान
कार्यालय: इलाका प्रहरी कार्यालय, घर्तीगाउँ, रोल्पा
हत्या मिति: २०५६/११/०७ गते राति
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु
हत्या स्थान: इलाका प्रहरी कार्यालय, घर्तीगाउँ, रोल्पा

विवरण: माओवादी लडाकुले आक्रमण गरेपछि भएको भिडन्तमा हेलौँछा गाविस-१ निवासी नेपाल प्रहरीका जवान हरिशंकर पराजुलीको इलाका प्रहरी कार्यालय, घर्तीगाउँ रोल्पामा मृत्यु भयो ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

धनप्रसाद आचार्य

ठेगाना: हेलौँछा गाविस-८, डाँडाबोखिम
जन्म मिति: २०३५/०५/२९ गते
बाबु: नरलाल आचार्य
आमा: विष्णुकुमारी आचार्य
पत्नी: तारा आचार्य छोरी : पवित्रा आचार्य
पेशा: शाही नेपाली सैनिक (प्यूठ)
कार्यालय: शेर गण जिरी व्यारेक, दोलखा
घटना मिति: २०६१/१२/१३ गते दिउँसो
घटनाको प्रकार: गैहन्यायिक
स्थान: जफे गाविस-८, दोलखा

विवरण: खिम्ती जलविद्युत् योजना सुरक्षा गरी चरिकोटस्थित शेरगण फर्कने क्रममा माओवादी कार्यकर्ताले अपहरण गरी शारीरिक यातनापछि खुकुरीले काटी हत्या गरेका थिए ।
राहत: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

चम्पे गाउँ विकास समिति

गुणराज काफ्ले

ठेगाना: चम्पे गाविस-९, भोजपुर
जन्म मिति : २०४०/०७/०९ गते
बाबु: रणवहादुर काफ्ले
पत्नी: छोराछोरी: वर्षा, विवश र विक्रम
पेशा: शाही नेपाली सैनिकका पिपा हुद्दा
घटना मिति: २०६१/११/०२ गते
हत्या स्थान: गाविसको कार्यालय जाँते परिसर, मोरङ
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण: सुनसरीको इटहरीबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौजको टोली र माओवादी लडाकुबीच भएको भिडन्तका क्रममा माओवादीको गोली लागेर गुणराजको घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो ।

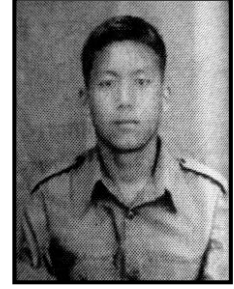
राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

याङपाङ गाउँ विकास समिति

फौदसिंह राई

ठेगाना: याङपाङ गाविस-८, भोजपुर
उमेर: २७ वर्ष
बाबु: हर्कबहादुर राई
वैवाहिक अवस्था: अविवाहित
पेशा: शाही नेपाली सैनिक (प्यूठ)
कार्यालय: विष्णुदल गण, भोजपुर
घटना मिति: २०६२/०३/०८ गते विहान
घटना स्थान: लेखर्क गाविस-४, पाँचधारे
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण: भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजमाथि लेखर्क गाविसको पाँचधारेमा २०६२ असार ८ गते विहान माओवादी लडाकुसँग भएको भिडन्तका क्रममा माओवादीले प्रहार गरेको गोली लागेर सेनाका प्यूठ फौदसिंहको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

जरायोटाार गाउँ विकास समिति

गंगाबहादुर राई

ठेगाना: जरायोटाार गाविस-९, भदौरे
जन्म मिति: २०२७/०८/२९ गते
बाबु: जीतबहादुर राई
पत्नी: गंगामाया लिम्बु राई
छोराछोरी: १ जना छोरा, १ जना छोरी
पेशा : शाही नेपाली सैनिकका हुद्दा
कार्यलय: श्री २ नं. वाहिनी हिले गुल्म, धनकुटा
घटना: २०६१/०४/३० गते
हत्या स्थान: धनकुटा नगरपालिका-१, हिलेवजार
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण: धनकुटा नपा-१ हिले बजारमा साथीसँग चिया पिएर बसिरहेका गंगाबहादुरलाई माओवादी कार्कर्ताले धनकुटाको हिले वजारमा गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

पूर्णबहादुर राई

ठेगाना: जरायोटर गाविस-१, चोताड
जन्म मिति: २०३५/०९/१८ गते
बाबु: टिकाराम राई
पत्नी: मिना राई
पेशा : यातायात मजदुर
घटना मिति : २०६०/१०/०२ गते विहान १०:४५ वजे
हत्या स्थान: धनकुटा-४, शाही नेपाली सेनाको चेकपोष्ट
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण: तेहथुमबाट यात्रु लिएर धरान जाँदै गरेको को१ख१३९२ नम्बरको बसमा माओवादीले राखेको सकेटवम विस्फोट भएर पूर्णबहादुरको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

याकु गाउँ विकास समिति

कृष्णबहादुर खड्का

ठेगाना: याकु गाविस-७, भोजपुर
जन्म मिति : २०३६/०९/१४ गते
वैवाहिक अवस्था: अविवाहित
बाबु: चन्द्रबहादुर खड्का
शैक्षिक अवस्था : मावि
पेशा: सशस्त्र प्रहरी हवल्दार
घटना मिति : २०६२/१२/०९ गते दिउँसो
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु
घटनास्थान: उर्लावरी गाविस-४, रा.बा. बैंक परिसर, मोरङ

विवरण: माओवादी लडाकुले मोरङको उर्लावारीस्थित राष्ट्रिय बाणिज्य बैंकमा आक्रमणका क्रममा भएको भिडन्तमा माओवादी लडाकुले हानेको गोली लागेर सशस्त्र प्रहरीका हवल्दार कृष्णबहादुर खड्काको मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

तिवारीभञ्ज्याङ गाउँ विकास समिति

चन्द्रबहादुर खड्का

ठेगाना: तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-४
उमेर: ५९ वर्ष
बाबु: पदमबहादुर खड्का
पत्नी: खड्गकुमारी खड्का
छोरा: कृष्णबहादुर खड्का
पेशा : कृषि
कुटपिट मिति : २०५७/०५/२७ गते १२ बजे राति
मृत्यु मिति: २०५७/१०/०७ गते
कुटपिट स्थान: सुरुङ्गा गाविस-५, झापा
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण: सुराकीको आरोप लगाउँदै माओवादी कार्यकर्ताहरूले झापा जिल्लाको सुरुङ्गा गाविस गएको समयमा कुटपिट गरेपछि गम्भीर घाइते भएका चन्द्रबहादुरको उपचारको क्रममा मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट तीन लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

धर्मप्रसाद तिवारी

ठेगाना : तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-१
उमेर : ५२ वर्ष
बाबु: जगन्नाथ तिवारी
वैवाहिक अवस्था: विवाहित
पत्नी: पवित्रादेवी तिवारी
संलग्नता : नेपाली कांग्रेसका सक्रिय कार्यकर्ता
पेशा: व्यापार
हत्या मिति: २०५८/११/२६ गते दिउँसो
हत्या स्थान: तिवारीभञ्ज्याङ गाविस, कोटगढी जंगल
घटनाको प्रकार: गम्भीर प्रकृति

विवरण: माओवादी विरोधीकार्य गरी गाउँमा सामन्ती भएको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले घरैबाट अपहरण गरी तिवारीभञ्ज्याङकै कोटगढीमा लगेर खुकुरीले काटेर हत्या गरे ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट तीन लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

प्रेमवहादुर बोहोरा

ठेगाना : तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-३
जन्म : २०३७/१२/२९ गते
बाबु/आमा : भीमबहादुर/टेककुमारी बोहोरा
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
पेशा : नेपाल प्रहरी (जवान)
घटना मिति : २०५९/०३/३२ गते
घटना स्थान : विचौर प्रहरी चौकी, लमजुङ
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : विचौर प्रहरी चौकी लमजुङमा कार्यरत तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-३ निवासी प्रहरी जवान प्रेमबहादुर बोहोरा माओवादी लडाकुले प्रहार गरेको गोली लागेर प्रहरी चौकीमै मारिए।
राहत विवरण: पीडित परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

श्यामसिला गाउँ विकास समिति

अमृतबहादुर तामाङ

ठेगाना : श्यामसिला गाविस-४
उमेर : ३६ वर्ष
बाबु : पदमबहादुर तामाङ
पत्नी : पदममाया/ गोमामाया तामाङ
पेशा : शाही नेपाली सैनिक (हुद्दा सरह)
कार्यलय : कालिध्वज गुल्म, इटहरी, सुनसरी
घटना मिति : २०६०/०४/२० गते
हत्या स्थान : गोपेटार गाविस पाँचथर
घटनाको प्रकार : विध्युतीय धरापमा परेर मृत्यु

विवरण : सुनसरीको इटहरीबाट गएको सुरक्षाफौज माओवादी कार्यकर्ताले थापेको एम्बुसमा पर्दा श्यामसिला-४ निवासी शाही नेपाली सैनिकका हुद्दा अमृतबहादुरको मृत्यु भएको थियो ।
राहत विवरण : पीडित परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

भोजपुर गाउँ विकास समिति

शुक्रबहादुर केशी

ठेगाना: भोजपुर गाविस-३, भोजपुर
उमेर: २६ वर्ष
बाबु: गणेशबहादुर केशी
पत्नी: कृष्णकुमारी खड्का
छोराछोरी: मौसम र सुस्मिता
शैक्षिक अवस्था : निम्न माध्यमिक तह
पेशा : नेपाल प्रहरी जवान
कार्यरत कार्यालय: जिल्ला प्रहरी कार्यालय, भोजपुर
घटना भएको मिति : २०६०/११/१९ गते राति
घटना स्थान: भोजपुर गाविस-३, टेलिकम टर्मिनल टावर परिसर

घटना विवरण: माओवादी लडाकुले भोजपुरस्थित सुरक्षानिकायमाथि आक्रमण गरेपछि भोजपुर-३ स्थित नेपाल टेलिकमको टावरमा भएको भिडन्तका क्रममा माओवादी लडाकुले प्रहार गरेको गोली लागेर प्रहरी जवान शुक्रबहादुर केशीको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

राकेश श्रेष्ठ

उमेर: ४५ वर्ष
ठेगाना: भोजपुर गाविस-४, भोजपुर
बाबु: राजेन्द्रकुमार श्रेष्ठ
शैक्षिक अवस्था: वीए उतीर्ण
पेशा: शाही नेपाली सेनाका मेजर
हत्या मिति: २०५८/१२/२३ गते
घटनास्थान: बर्दिया जिल्ला

घटना विवरण: सशस्त्र दृन्दका समयमा माओवादी लडाकुसँग बर्दिया जिल्लास्थित पूर्व पश्चिम राजमार्गमा भएको भिडन्तका क्रममा माओवादी लडाकुले प्रहार गरेको गोली लागेर शाही नेपाली सेनाका मेजर राकेश श्रेष्ठको मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

बोखिम गाउँ विकास समिति

फूर्वाछिरिड तामाङ

ठेगाना : वोखिम गाविस-९, मुडे
जन्म मिति : २०२८/०६/२६ गते
बाबु/आमा : नरबहादुर/फूलमाया तामाङ
पत्नी : मनमाया तामाङ
छोराछोरी: रोहित/प्रेमकुमारी
पेशा : नेपाल प्रहरी जवान
कार्यलय: प्रहरी चौकी फतेपुर, सप्तरी
घटना मिति : २०५८/०४/०७ गते दिउँसो
हत्या स्थान: जलजले गाविस-२, खोल्टी, तेहथुम
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : तेहथुम सदरमुकाम म्यागलुडबाट गस्तीमा गएको प्रहरीटोलीमाथि माओवादी लडाकुले हानेको गोली लागेर प्रहरी जवान फूर्वाछिरिड तामाङको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत लिए ।

नर्वुछिरीड तामाङ

ठेगाना : वोखिम गाविस-९, मुडे
उमेर : २५ वर्ष
बाबु/आमा : नरबहादुर तामाङ/फूलमाया तामाङ
पत्नी : मैया तामाङ
छोरा: विशाल तामाङ
पेशा: नेपाल प्रहरी जवान
घटना मिति : २०५८/०८/१० गते राति
हत्या स्थान : सल्लेरी गाविस-५, सोलुखुम्बु
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : माओवादी लडाकुले सोलुखुम्बु सदरमुकाम सल्लेरीमा आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तमा माओवादीले प्रहार गरेको गोली लागेर जिल्ला प्रहरी कार्यालय सोलुखुम्बुमा ड्युटीमा रहेका प्रहरी जवान नर्वुछिरीड तामाङको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत लिए ।

लोकबहादुर प्रधान

ठेगाना : वोखिम गाविस-४
उमेर : २९ वर्ष
बाबु : भक्तबहादुर/इन्द्रकुमारी प्रधान
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
पेशा: नेपाल प्रहरी जवान
घटना मिति : २०५७/०२/२३ गते राति
घटना स्थान: जुनवेंसी प्रहरी कार्यालय, सोलुखुम्बु
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : माओवादी लडाकुले प्रहरी चौकी जुनवेंसीमा आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तका क्रममा माओवादी लडाकुको गोली लागेर ड्युटीमा रहेका प्रहरी जवान लोकबहादुर प्रधानको मृत्यु भएको थियो।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

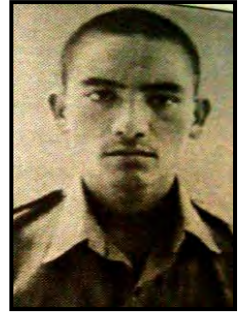
सिद्धेश्वर गाउँ विकास समिति

रामकुमार पाण्डे

ठेगाना : सिद्धेश्वर गाविस-४, भोजपुर
जन्म मिति : २०२४/०२/२५ गते
बाबु : रत्नबहादुर पाण्डे
पत्नी : सावित्रा पाण्डे
छोराहरु : दिपेन्द्र पाण्डे, राजेश पाण्डे
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
पेशा : शाही नेपाली सैनिक (हुड्ढा)
कार्यालय : श्री ३ नं. वाहिनी फिल्डगुल्म चापाघाट व्यारेक
घटना मिति : २०६०/०८/२४ गते विहान
हत्या स्थान: श्री ३ नं. वाहिनी फिल्ड गुल्म चापाघाट व्यारेक, तनहुँ नजिकै

विवरण : चापाघाट व्यारेकबाट गस्तीमा निस्केको सुरक्षाफौजमाथि माओवादीले थापेको एम्बुस विस्फोट हुँदा रामकुमारको घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

गुप्तेश्वर गाउँ विकास समिति

इन्द्रबहादुर श्रेष्ठ

ठेगाना : गुप्तेश्वर गाविस-७, दुम्छा
उमेर : २६ वर्ष
बाबु/आमा : लालबहादुर/विष्णुमाया श्रेष्ठ
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
शैक्षिक अवस्था : एसएलसी
पेशा : शाही नेपाली सैनिक (प्यूठ)
कार्यालय: वटुकदल गण, इलाम
हत्या मिति : २०६१।१०।१६ गते
हत्या स्थान: माइपोखरी गाविस-१, मलाते, इलाम
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : माओवादीले अवरोध गरेको सडक खुलाउन इलामबाट गएको शाही नेपाली सेनामाथि माओवादी लडाकुले आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तमा माओवादीले प्रहार गरेको गोली लागेर मारिए ।

राहत विवरण : मृतक परिवारले सरकारबाट ८ लाख ५० हजार रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

तिम्मा गाउँ विकास समिति

जुद्ध सुन्दाश (टिकारम)

ठेगाना : तिम्मा गाविस-७, रिमचिम
जन्म मिति: २०४१।०४।०७ गते
बाबु : मानबहादुर दर्जी
पत्नी: कल्पना सुन्दाश
छोरा छोरी : राजकुमार/अस्मिता दर्जी
शैक्षिक अवस्था : निरक्षर पेशा : मजदुरी
घटना मिति : २०६२/०९/०१ गते विहान ७ बजे
हत्या स्थान : छिनामखु गाविस-७, भोजपुर
घटनाको प्रकार: गैहन्यायिक

विवरण : भाइ श्याम सुन्दाशको ०६२ मंसिर २९ गते हत्या गरेको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ता हेमन्त खम्बुले छिनामखु गाविसमा टाउकोमा गोली हानेर हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट तीन लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

छिनामखु गाउँ विकास समिति

प्रजुकुमार राई

ठेगाना : छिनामखु गाविस-५, भोजपुर
उमेर : ५० वर्ष
बाबु : नरोत्तम राई
पत्नी: गीता राई
छोराछोरी: दिनेश, दिवश र दिप्तीया राई
पेशा : नेपाल प्रहरी इन्स्पेक्टर
कार्यालय: इलाका प्रहरी कार्यालय, पशुपतिनगर, इलाम
घटना मिति : २०६०/१२/२५ गते राति
घटनाको प्रकार : भिडन्तमा मृत्यु
हत्या स्थान: इलाका प्रहरी कार्यालय, पशुपतिनगर, इलाम

विवरण : इलाका प्रहरी कार्यालय, पशुपतिनगरमा माओवादी लडाकुले आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तका क्रममा छिनामखु गाविस निवासी नेपाल प्रहरीका इन्स्पेक्टर प्रजुकुमार राईलाई माओवादी लडाकुले गोली हानी हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

इन्द्रबहादुर विष्ट

ठेगाना : छिनामखु गाविस-१, भोजपुर
उमेर : २१ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : बलबहादुर/रत्नमाया विष्ट
पेशा : नेपाल प्रहरी (प्रहरी जवान)
घटना मिति : २०५६/११/०७ गते राति
हत्या स्थान: इलाका प्रहरी कार्यालय घर्तीगाउँ, रोल्पा
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

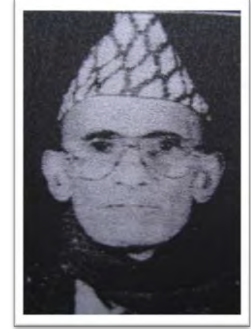
विवरण : माओवादी लडाकुले इलाका प्रहरी कार्यालय घर्तीगाउँमा २०५६ फागुन ७ गते राति आक्रमण गरेपछि भएको भिडन्तमा माओवादीको गोली लागेर इन्द्रबहादुर विष्टको मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

भक्तबहादुर बस्नेत

ठेगाना: छिनामखु गाविस-८, रुमाला, भोजपुर
उमेर: ६६ वर्ष
बाबु: टेकबहादुर बस्नेत
पत्नी: रत्नमाया बस्नेत
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
पेशा : कृषि
घटना मिति : २०५७/०३/११ गते साँझ ७ बजे
घटनास्थान: छिनामखु गाविस-८, रुमाला, भोजपुर

घटना विवरण: माओवादी निकट तत्कालिन खम्बुवा राष्ट्रिय मोर्चाका कार्यकर्ताहरुले सामन्ती भएको आरोमा भक्तबहादुर बस्नेतलाई उनको घरैमा धारिलो हतियार प्रहार गरी हत्या गरे ।

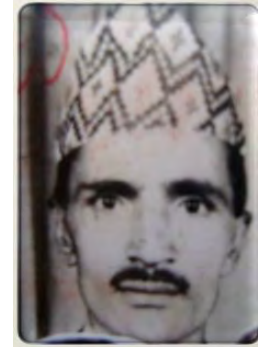
राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

अन्नपूर्ण गाउँ विकास समिति

शालिकराम अधिकारी

ठेगाना : अन्नपूर्ण गाविस-८
उमेर : ५४ वर्ष
बाबु : रामनाथ अधिकारी
पत्नी : यशोदा अधिकारी
छोरा: जीवन अधिकारी
पेशा : त्रिभुवन धर्मोदय माविका पूर्व शिक्षक
अपहरण मिति : २०५९/१०/०६ गते साँझ
लाश फेला मिति: २०५९/१०/२४ गते विहान
हत्या स्थान : अन्नपूर्ण गाविस-८, भोजपुर
घटनाको प्रकार : गम्भीर प्रकृति

विवरण: माओवादी निकट खम्बुवान राष्ट्रिय मोर्चाका कार्यकर्ताले घरैबाट अपहरण गरी लगेको १६ दिनपछि अधिकारीको लाश गाउँनजिकै पाइलाढुंगामा भेटिएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

खावा गाउँ विकास समिति

शम्भुकुमार राई

ठेगाना : खावा गाविस-४, केराबारी
जन्म मिति : २०३४/०५/०८ गते
बाबु : मैनासिं राई
पत्नी : रीता सुब्बा (राई)
पेशा : प्रहरी जवान
कार्यालय : इलाका प्रहरी कार्यालय बन्दिपुर, सिराहा
घटना मिति : २०६२/०१/२६ गते राति
हत्या स्थान: बडाहरामल गाविस-३, बन्दिपुर, सिराहा

विवरण : सिराहा जिल्लाको बडाहरामल गाविसस्थित बन्दिपुर प्रहरी चौकीमा माओवादी लडाकुले आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तमा माओवादीले प्रहार गरेको गोली लागेर खावा गाविस निवासी प्रहरी जवान शम्भुकुमार राईको घटनास्थलमै मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

कविराज खतिवडा

ठेगाना : खावा गाविस-१, भञ्ज्याङ
जन्म मिति : २०४२/११/०६ गते
पत्नी : भगवती खतिवडा
छोरीहरु : रोजी र सीमा खतिवडा
पेशा : नेपाल प्रहरी जवान
कार्यालय : वडा प्रहरी कार्यालय, विराटनगर
घटना मिति : २०६१/११/०२ गते
हत्या स्थान: जाँते गाविसको कार्यालय परिसर, मोरङ
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : सुनसरीको इटहरीबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौज र माओवादीबीच भएको दोहोरो भिडन्तका क्रममा माओवादी लडाकुले प्रहार गरेको गोली लागेर कविराजको घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

आडदावा शेर्पा

ठेगाना : खावा गाविस-७, मझौले
जन्म मिति : २०२६/१०/२५ गते
पत्नी: फूलमाया शेर्पा
छोरीहरु: ४ जना
पेशा : सैनिक (अम हुद्दासरह)
कार्यालय: गोरखनाथ गण मंगलसेन व्यारेक, अछाम
घटना मिति : २०५८/११/०४ गते राति
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु
हत्या स्थान: मंगलसेन गाविस, आछाम

विवरण : आछाम सदरमुकाम मंगलसेनमा माओवादी लडाकुले आक्रमण गरेपछि भएको भिडन्तका क्रममा माओवादी लडाकुले प्रहार गरेको खावा गाविस-७ निवासी आडदावा शेर्पाको मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

लेखर्क गाउँ विकास समिति

सुनिल तामाङ

ठेगाना : लेखर्क गाविस-७, भोजपुर
जन्म मिति : २०५७ साल
उमेर : ३ वर्ष
बाबु : रामकाजी तामाङ
घटना मिति : २०६०/१२/१९ गते विहान
घटनाको प्रकार: गैह्र न्यायिक (सकेट बम विस्फोटमा मृत्यु)
घटना स्थान: खावा गाविस-७, मझौले, भोजपुर

विवरण : खावा गाविस-७ मझौले निवासी रामकाजी तामाङका ३ वर्षीय छोरा सुनिलको माओवादी लडाकुले छोडेको सकेट बम खेलाउने क्रममा विस्फोट हुँदा घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो । विस्फोटमा उनका दाजुहरु पनि घाइते भएका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

दलगाउँ गाउँ विकास समिति

कैलाश राई

ठेगाना : दलगाउँ गाविस-५
उमेर : २४ वर्ष
बाबु : मदनबहादुर राई
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
पेशा : शाही नेपाली सैनिक
हत्या मिति: २०५९/०५/२७ गते
हत्या स्थान: हाडीखोला गाविस-३, मकवानपुर
घटनाको प्रकार : विध्युतीय धरापमा परेर मृत्यु

विवरण : मकवानपुरको हेटौंडाबाट गस्तीमा गएको शाही नेपाली सेनाको टोली माओवादीले थापेको विध्युतीय धरापमा पर्दा दलगाउँ गाविस निवासी शाही नेपाली सेनाका जवान कैलाश राईको घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो ।

विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ लिएका छन् ।

पावला गाउँ विकास समिति

चन्द्रकला विश्वकर्मा

ठेगाना : पावला गाविस-७, भोजपुर
उमेर : २६ वर्ष
बाबु/ आमा: बलबहादुर/धनमाया विश्वकर्मा
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
पेशा : विध्यार्थी (कक्षा १०)
विध्यालय: शिक्षा क्षमाकन्या मावि, बयाङ, देवानटार
हत्या मिति: २०६२/०२/३१ गते
हत्या स्थान: यूँ गाविस-३, सरस्वती मावि नजिकै
घटनाको प्रकार: गम्भीर प्रकृति

विवरण : शिक्षा क्षमाकन्या माध्यमिक वि एक वर्ष माओवादीमा लागेर अध्ययन पुनः सुरु गरेकी चन्द्रकलालाई माओवादी विरोधी कार्य गरेको आरोपमा घरैबाट अपहरण गरेर माओवादी कार्यकर्ताले यूँ गाविस-३ स्थित सरस्वती निमावि नजिकै शारीरिक यातना दिएर हत्या गरेका थिए ।

विवरण : मृतकका परिवारले हालसम्म राहत लिएका छैनन् ।

दुम्माना गाउँ विकास समिति

कर्णबहादुर मगर

ठेगाना : दुम्माना गाविस-४, भोजपुर
उमेर : ५९ वर्ष
बाबु : जरु मगर
छोराहरु: ४ जना
शैक्षिक अवस्था : निरक्षर
पेशा : कृषि, ज्याला मजदुरी
मृत्यु मिति : २०६१/१२/२८ गते
घटना स्थान: दुम्माना गाविस-४, भोजपुर
घटनाको प्रकार: विस्फोटक पदार्थ पड्कदा मृत्यु

विवरण : युद्धरतपक्षले छाडेको विष्फोटक पदार्थ चलाउँदा विस्फोट भइ कर्णबहादुरको मृत्यु भएको हो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

देवानटार गाउँ विकास समिति

कृष्णप्रसाद भट्टराई

ठेगाना : देवानटार गाविस-१, भोजपुर
जन्म मिति : २०३९/०८/१८ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : भिमप्रसाद/लक्ष्मी भट्टराई
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
पेशा : नेपाल प्रहरी जवान
घटना मिति : २०६१/१२/१८ गते दिउँसो
हत्या स्थान: भरतपुर नगरपालिका, चितवन
घटनाको प्रकार: विध्युतीय धरापमा मृत्यु

विवरण : माओवादी कार्यकर्ताले सार्वजनिक चौतारोमा राखेको विध्युतीय धराप विस्फोट हुंदा सो स्थानमा इयुटीमा रहेका प्रहरी जवान कृष्णप्रसाद भट्टराईको मृत्यु भयो । उनीसँगै अन्य सर्वसाधारणको पनि मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

खैराड गाउँ विकास समिति

सुरेशकुमार राई

ठेगाना : खैराड गाविस-९, वारापेड
जन्म मिति : २०३८/१२/२४ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु : हर्कबहादुर राई
पेशा : नेपाल प्रहरी जवान
कार्यालय : जिल्ला प्रहरी कार्यालय, भोजपुर
घटना मिति : २०६१/०९/१९ गते दिउँसो
घटना स्थान : साङपाङ गाविस-७, बौद्ध गहिरो
घटनाको प्रकार : दोहोरो भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौज र माओवादी लडाकुबीच साङपाङ गाविस-७ बौद्धगहिरोमा भिडन्त हुँदा माओवादीले प्रहार गरेको गोली लागेर प्रहरी जवान सुरेशको घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

नारायणप्रसाद राई

ठेगाना : खैराड गाविस-१, फलामढुंगा
जन्म मिति : २०३७/०९/१४ गते
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
बाबु/आमा : लालबहादुर / हर्कीमाया राई
पेशा : नेपाल प्रहरी जवान
कार्यालय : इलाका प्रहरी कार्यालय हर्कटवा, सर्लाही
घटना मिति : २०६०/०५/०९ गते विहान
हत्या स्थान : धनकौल गाविस-७, सर्लाही
घटनाको प्रकार : गैह्रन्यायिक

विवरण : इलाका प्रहरी कार्यालय हर्कटवाबाट निसशत्रु अवस्थामा जिल्ला प्रहरी कार्यालय मलंगवा जाँदै गरेको अवस्थामा माओवादीले अपहरण गरी धनकौल गाविस-७ मा गोली हानी हत्या गरे ।

राहत विवरण: मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

होम्टाड गाउँ विकास समिति

बलबहादुर राई

ठेगाना : होम्टाड गाविस-२, भोजपुर
जन्म मिति : २०३९/०४/०४ गते
उमेर : २२ वर्ष
बाबु : भिमदल/फूलसरी राई
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
पेशा : सैनिक (सिपाही, प्यूठसरह)
कार्यलय: विष्णुदल गुल्म, भोजपुर
घटना मिति : २०६०/०९/१९ गते
हत्या स्थान: साडपाड गाविस-७, बौद्धगहिरो
घटनाको प्रकार: भिडन्तमा मृत्यु

विवरण : भोजपुरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौज र माओवादी लडाकुबीच साडपाड गाविसमा भिडन्त हुँदा माओवादीले प्रहार गरेको गोली लागेर बलबहादुरको मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

मानेभञ्ज्याङ गाउँ विकास समिति

गणेश पाण्डे

ठेगाना : मानेभञ्ज्याङ गाविस-१
उमेर : ४२ वर्ष
बाबु/आमा : जगतबहादुर /मनमाया पाण्डे
वैवाहिक अवस्था : विवाहित
पेशा : कृषि
घटना मिति : २०५८/०२/०१ गते दिउँसो
हत्या स्थान: बैकुण्ठे गाविस-८, चक्रवास
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : गाउँकै एक व्यक्तिको हत्या माओवादीले गरेको आरोप लगाएको भन्दै माओवादी कार्यकर्ताले घरैबाट अपहरण गरी बैकुण्ठे गाविस-८, चक्रवासमा पुर्याएर शारीरिक यातना दिएर हत्या गरेका थिए।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

ज्ञानेन्द्र पराजुली 'रवी'

ठेगाना : मानेभञ्ज्याङ्ग गाविस-९
जन्म : २०४२/०२/०७ गते
वैवाहिक अवस्था : विवाहित
छोरी: सुमित्रा पराजुली
बाबु : डिल्लीप्रसाद पराजुली
आवद्ध : नेकपा माओवादी
घटना मिति : २०६१/०१/२७ गते साँझ
घटना स्थान : बालंखा गाविस-९, भोजपुर

विवरण : बालंखा गाविस-९ मा सेन्ट्री बसेको समयमा आफैले बोकेको सकेट वम विस्फोट भएर घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

वास्तिम गाउँ विकास समिति

राजेन्द्रकुमार राई

ठेगाना : वास्तिम गाविस-८, भोजपुर
उमेर : २४ वर्ष
वैवाहिक अवस्था : अविवाहित
शैक्षिक अवस्था : माध्यमिक तह
पेशा : नेपाल प्रहरी जवान
कार्यालय: प्रहरी चौकी हिले, धनकुटा
घटना मिति : २०६१/०१/२७ गते
हत्या स्थान : धनकुटा नपा-१, प्रहरी चौकी हिलेबजार
घटनाको प्रकार : गैह्रन्यायिक

विवरण : माओवादी लडाकुले धनकुटा नगरपालिका-१ प्रहरी चौकी हिलेमा आक्रमण गरेपछि अपहरण गरेर प्रहरी चौकी हिलेबाट करिव एक सय मिटर पैदल दूरीमा लगी गोली प्रहार गर्दा प्रहरी जवान राईको मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

च्याङ्गे गाउँ विकास समिति

निरबहादुर विष्ट

ठेगाना : च्याङ्गे गाविस-३
जन्म मिति: २०२३/१०/१० गते
वैवाहिक अवस्था : विवाहित
बाबु : छत्रबहादुर विष्ट
पत्नी : गोमामाया विष्ट
छोराछोरी : इन्दिरा, भोजराज, प्रेमकुमारी विष्ट
पेशा : नेपाल प्रहरी हवलदार
घटना मिति : २०५७/१२/१९ गते राति
हत्या स्थान: रुकुमकोट प्रहरी चौकी, रुकुम
घटनाको प्रकार: गैह्रन्यायिक

विवरण : रुकुमकोट प्रहरी चौकीमा माओवादी लडाकुले आक्रमण गरी प्रहरी जवान निरबहादुर विष्टसहित १५ जना प्रहरीको गोली हानेर सामूहिक हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

टक्सार गाउँ विकास समिति

सञ्जीवकुमार श्रेष्ठ

ठेगाना : टक्सार गाविस-९, भोजपुर
उमेर : २४ वर्ष
बाबु : वद्रीनाथ श्रेष्ठ
पत्नी : डम्बरकुमारी श्रेष्ठ
छोरीहरु: २ जना
पेशा : सशस्त्र प्रहरी हवलदार
कार्यालय: सशस्त्र प्रहरी सिद्धकालीगण, संखुवासभा
घाइते मिति : २०५९/०१/२४ गते राति
मृत्यु मिति : २०५९/०२/०१ गते
मृत्यु स्थान : वीरेन्द्र सैनिक अस्पताल छाउनी, काठमाडौं

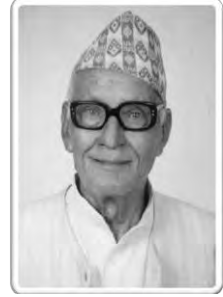

विवरण : माओवादीले सशस्त्र प्रहरी क्याम्पमा आक्रमण गरेपछि भएको भिडन्तमा माओवादी लडाकुले प्रहार गरेको गोली लागेर घाइते भएका सशस्त्र प्रहरी हवलदार सञ्जीवकुमार श्रेष्ठको उपचारका क्रममा वीरेन्द्र सैनिक अस्पतालमा मृत्यु भयो ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ८ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

दानबहादुर कार्की

ठेगाना : टक्सार गाविस-१, भोजपुर
उमेर : ८३ वर्ष
शैक्षिक अवस्था : साक्षर
वैवाहिक अवस्था : विवाहित
आवद्ध: नेपाली कांग्रेसका संगठित सदस्य
(२००७ सालका प्रजातान्त्रिक योद्धा)

हत्या मिति : २०६१/०९/०८ गते
हत्या स्थान: टक्सार गाविस-१, भोजपुर
घटनाको प्रकार: गम्भीर प्रकृति

विवरण : पार्टीले कब्जा गरेको धान लगेको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ताले कार्कीलाई उनको घरैमा २०६१ पुस ८ गते विहान पहिले खुकुरी प्रहार गरी गोली हानेर हत्या गरेका थिए ।

राहत विवरण : मृतकका परिवारले सरकारबाट ३ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

सशस्त्र दृढमा घाइते भएका नागरिकहरू

राज्यपक्षबाट

ओख्रे गाउँ विकास समिति

इन्द्रकुमार राई

स्थायी ठेगाना: ओख्रे गाविस-४, भोजपुर
उमेर: १४ वर्ष
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
पेशा : कृषि
घटना मिति : २०६२/१०/१५ गते, विहान
घटनास्थान: वासिङ्थर्पु गाविस-५

विवरण: रानवास गाविस-८ हतुवागढीस्थित सुरक्षाफौजमाथि ०६२ माघ १४ गते राति माओवादी लडाकुले आक्रमण गर्ने क्रममा लगिएका ओख्रे गाविस-४ निवासी १४ वर्षीय इन्द्रकुमार राई माओवादीलाई लक्षित गरी वासिङ्थर्पु गाविस-५ मा शाही नेपाली सेनाले हेलिकप्टरबाट प्रहार भएको मोटारको छर्छा लाग्दा दाहिने हात भाँचिएर घाइते भएका थिए ।
राहत विवरण: पीडितले हालसम्म राहत तथा क्षतिपूर्ति प्राप्त गर्न सकेका छैनन् ।

सोमबहादुर राई

ठेगाना: ओख्रे गाविस-४
उमेर: ३३ वर्ष
वैवाहिक अवस्था: विवाहित
शैक्षिक अवस्था: निरक्षर
पेशा: कृषि
घटना मिति : २०६२/१०/१५ गते
घटनास्थान: वासिङ्थर्पु गाविस-५, भोजपुर

विवरण: रानीबास गाविस-८ हतुवागढीस्थित सुरक्षाफौजको व्यारेक माओवादी लडाकुले आक्रमण गर्ने क्रममा लगिएका ओख्रे गाविस-४ निवासी ३३ वर्षीय सोमबहादुर राई वासिङ्थर्पु गाविसमा शाही नेपाली सेनाको हेलिकप्टरबाट प्रहार गरेको मोटारको छर्छा लाग्दा दाहिने आँखा फुटेर गम्भीर घाइते भए ।

राहत विवरण: पीडितले राहत तथा उपचार खर्च हालसम्म प्राप्त सकेका छैनन् ।

बोया गाउँ विकास समिति

मणिकुमार राई

ठेगाना: बोया गाविस-८
उमेर: ३३ वर्ष
वैवाहिक अवस्था: विवाहित
बाबु: मनपाल राई
शैक्षिक अवस्था: माध्यमिक तह
संलग्न: नेकपा माओवादी
घटना मिति: २०५८/०८/१० गते राति
घटनास्थान: सल्लेरी गाविस-५, सोलुखुम्बु

विवरण: सोलुखुम्बु सदरमुकाम सल्लेरीमा रहेको शाही नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीको व्यारेक तथा अन्य सरकारी कार्यालय २०५८ मंसिर १० गते राति माओवादी लडाकुले आक्रमण गर्ने क्रममा सहभागी बोया गाविस-८ निवासी माओवादीका कार्यकर्ता मणिकुमार राई सुरक्षाफौजले चलाएको गोली लागेर गम्भीर घाइते भए । गोलीले पीडितको देब्रे आँखासहित अनुहारको आधा पाटोमा गहिरो चोट लागेको थियो।

राहत विवरण: हालसम्म प्राप्त गर्न सकेका छैनन् ।

कृष्णकुमार राई

ठेगाना: बोया गाविस-९
जन्म मिति: २०४१।०३।२१ गते
बाबु: जमानसिं राई
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्नता: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति: २०६१/०१/३१ गते राति
घटना स्थान: देउराली गाविस-१, झ्याउँपोखरी

विवरण: बोया गाविस-९ निवासी माओवादी सेनाका सदस्य कृष्णकुमार राई देउराली गाविस-१, झ्याउँपोखरीमा माओवादी लडाकु र संखुवासभाको तुम्लिङटारबाट गस्तीमा निस्केको सशस्त्र प्रहरीबीच ०६१ वैसाख ३१ गते भएको भिडन्तमा सशस्त्र प्रहरीले प्रहार गरेको गोली देब्रे खुट्टाको गोलीगाँठोमा लागेर घाइते भए ।

राहत विवरण: हालसम्म प्राप्त गर्न सकेका छैनन् ।

किरणकुमार राई

ठेगाना: बोया गाविस-८, भोजपुर
जन्म मिति: २०३१।१२। गते
उमेर: २५ वर्ष
वैवाहिक अवस्था: विवाहित
बाबु: धर्मध्वज राई
शैक्षिक अवस्था : मावि
संलग्नता: माओवादी सेनाका बटालियन कमाण्डर
घटना मिति : २०६०/११/१९ गते राति
घटनास्थान: भोजपुर गाविस-५, भोजपुर बजार

विवरण: भोजपुर सदरमुकाम भोजपुरस्थित नेपाल टेलिकमको टावर सुरक्षार्थ खटिएको संयुक्त सुरक्षाफौजमाथि २०६० फागुन १९ गते राति माओवादी लडाकुले आक्रमण गर्ने क्रममा भएको भिडन्तमा शाही नेपाली सेनाले प्रहार गरेको टु इन्च मोटारको छर्छा लागेर बोया गाविस-८ निवासी माओवादी सेनाका बटालियन कमाण्डर किरणकुमार राई गम्भीर घाइते भए । उनको देब्रे हातमा गोली लाग्नुका साथै शरीरमा मोटारको छर्छा रहेको छ ।

राहत विवरण: हालसम्म प्राप्त गर्न सकेका छैनन् ।

दुर्गाबहादुर श्रेष्ठ

ठेगाना: बोया गाविस-९
उमेर: २५ वर्ष
बाबु: नरबहादुर श्रेष्ठ
वैवाहिक अवस्था: विवाहित
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्नता: माओवादी सेनाका सदस्य
घटना मिति : २०६२/१२/२३ गते राति
घटनास्थान: मलंगवा नगरपालिका-१०, सर्लाही

विवरण: भोजपुरको बोया गाविस-९ निवासी माओवादी सेनाका सदस्य दुर्गाबहादुर श्रेष्ठ सर्लाही सदरमुकाम मलंगवास्थित सुरक्षाफौजको व्यापकमा ०६२ साल चैत २३ गते आक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाकर्मीले प्रहार गरेको गोली देब्रे हात र खुट्टा लागेर गम्भीर घाइते भए । उनको हात र खुट्टा नचल्ने भएको छ ।

राहत विवरण: हालसम्म प्राप्त गर्न सकेका छैनन् ।

रानीबास गाउँ विकास समिति

श्यामकुमार बस्नेत

ठेगाना: रानीबास गाविस-९
जन्म: २०३६।०४।१७
बाबु: बिर्खबहादुर बस्नेत
पत्नी: अम्बिका बस्नेत
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्न: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति: २०५९/०७/१० गते राति
घटनास्थान: रुम्जाटार गाविस-८, रुम्जाटार विमानस्थल

विवरण: ओखलढुंगा जिल्लाको रुम्जाटार गाविस-८ स्थित रुम्जाटार विमानस्थल सुरक्षार्थ खटिएको शाही नेपाली सेनाको क्याम्पमा ०५८ कार्तिक १० गते राति माओवादी लडाकुले आक्रमण गर्दा भएको भिडन्तका क्रममा वम विस्फोट हुँदा माओवादी सेनाका सदस्य भोजपुरको रानीबास गाविस-९ निवासी श्याम बस्नेत गम्भीर घाइते भए । वमको छर्चले दाहिने खुट्टामा क्षति पुगेपछि सो खुट्टाको घुँडामुनिको भाग काटेर फालियो ।

राहत विवरण: जिल्ला प्रशासन कार्यालय भोजपुरबाट १ लाख रुपैयाँ प्राप्त गरेका छन् ।

तिवारीभञ्ज्याङ गाउँ विकास समिति

अनु तामाङ

ठेगाना: तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-६
उमेर: २२ वर्ष
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्न: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति: २०६०/०३/१५ गते दिउँसो
घटना स्थान: राखा गाविस, खोटाङ

विवरण: खोटाङको राखा गाविसमा माओवादी लडाकु र सुरक्षफौजबीच ०६० असार १५ गते दिउँसो भएको भिडन्तका क्रममा सुरक्षफौजले प्रहार गरेको गोली देब्रे हातमा लागेर तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-६ निवासी माओवादी सेना सदस्य अनु तामाङ घाइते भइन् । गोली लागेर गहिरो चोट लागेको सो हात उपचारपछि पनि चल्न छोडेको छ ।

राहत विवरण: हालसम्म प्राप्त गर्न सकेकी छैनन् ।

सविना राई

ठेगाना: तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-१
उमेर: २२ वर्ष
बाबु: दिपबहादुर राई
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्नता: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति : २०६१/०१/३१ गते दिउँसो
घटनास्थान: देउराली गाविस-१, झ्याउँपोखरी, भोजपुर

विवरण: देउराली गाविस-१ मा माओवादी लडाकु र सशस्त्र प्रहरीबीच ०६१ वैसाख ३१ गते भएको भिडन्तका क्रममा सशस्त्र प्रहरीले चलाएको गोली लागेर तिवारीभञ्ज्याङ गाविस-४ निवासी माओवादी सेना सदस्य सविना राई गम्भीर घाइते भइन् । उनको दाहिने खुट्टाको तिघामा गोली लागेर हाड भाँच्चिएको छ ।

राहत विवरण: हालसम्म प्राप्त गर्न सकेकी छैनन् ।

वास्तिम गाउँ विकास समिति

शान्ता प्रधान

ठेगाना: वस्तिम गाविस-६
उमेर: २१ वर्ष
वैवाहिक अवस्था: अविवाहित
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्नता: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति: २०६१/११/२ गते दिउँसो
घटनास्थान: जाँते गाविस-८, मोरङ

विवरण: मोरङको विराटनगरबाट गस्तीमा गएको सुरक्षाफौज र माओवादी लडाकुबीच ०६० असार २१ गते मोरङ जिल्लाको उत्तरी जाँते गाविसको कार्यालय नजिकै भएको भिडन्तका क्रममा गोली लागेर वस्तिम गाविस-६ निवासी माओवादी सेनाकी सदस्य शान्ता प्रधान गम्भीर घाइते भइन् ।

राहत विवरण: हालसम्म प्राप्त गर्न सकेकी छैनन् ।

विष्णु मगर

ठेगाना: वस्तिम गाविस-१, भोजपुर
जन्म मिति: २०३५।१०।१६ गते
उमेर: २७ वर्ष
बाबु: प्रेमबहादुर मगर
वैवाहिक अवस्था: विवाहित
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्नता: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति: २०६२/०९ गते दिउँसो
घटनास्थान: वस्तिम गाविस, पाटीखोला

विवरण: भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको संयुक्त सुरक्षाफौजले घरैबाट गिरफ्तार गरेर शारीरिक यातना दिँदा पीडित गम्भीर घाइते भए । यातनबाट पीडित दुवै कानले सुन्न सक्दैनन् भने शरीरका भित्री अंगमा पनि चोट लागेको छ ।

राहत विवरण: जिल्ला प्रशासन कार्यालय भोजपुरबाट २ लाख रूपैयाँ राहत लिएका छन् ।

नेपालेडाँडा गाउँ विकास समिति

सुरेन्द्र राई

ठेगाना: नेपालेडाँडा गाविस-६
उमेर: २४ वर्ष
बाबु आमा: एकबहादुर राई
वैवाहिक अवस्था: अविवाहित
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्नता: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति: २०६२/०९/२६ गते राति
घटनास्थान: बडाहरामल गाविस-३, बन्दिपुर सिराहा

विवरण: सिराहा जिल्लाको बडाहरामल गाविस-४ स्थित शाही नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीको संयुक्त क्याम्पमा माओवादी लडाकुले ०६२ वैसाख २६ गते अक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाकर्मीले प्रहार गरेको गोली लागेर नेपालेडाँडा गाविस-६ निवसी माओवादी सेनाका सदस्य सुरेन्द्र राईको दाहिने खुट्टाको हाड भाँचियो ।

राहत विवरण: हालसम्म प्राप्त गर्न सकेका छैनन् ।

माधवप्रसाद न्यौपाने

ठेगाना: नेपालेडाँडा गाविस-७ भोजपुर
जन्म मिति: २०२७।२।२३ गते
बाबु: श्री वेलाश न्यौपाने
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
पेशा: कृषि
घटना मिति :

घटनास्थान:

विवरण: माओवादीमा संलग्न भएको अभियोगमा सुरक्षाफौजले गिरफ्तार गरी शारीरिक यातना दिँदा नेपालेडाँडा गाविस-७ निवासी माधवप्रसाद न्यौपाने गम्भीर घाइते भए । यातनाबाट पीडितको ढाडमा चोट लाग्नुका साथै बंगारा पनि भाँचिएको थियो ।

राहत विवरण- पीडितले जिल्ला प्रशासन कार्यालय भोजपुरबाट ४० हजार रुपैयाँ राहत रकम लिएका छन् ।

सिद्धेश्वर गाउँ विकास समिति

इन्द्रकुमार प्रधान

ठेगाना: सिद्धेश्वर गाविस-६
उमेर: २६ वर्ष
बाबु: भिमबहादुर प्रधान
वैवाहिक अवस्था: अविवाहित
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्नता: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति: २०६२/०१/२६ गते राति
घटनास्थान: बडाहरामल गाविस-४, सिराहा

विवरण: सिराहा जिल्लाको बडाहरामल गाविस-४ स्थित शाही नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीको संयुक्तक्याम्पमा माओवादीले आक्रमण गर्ने क्रममा सहभागी भोजपुरको सिद्धेश्वर गाविस-६ निवासी माओवादी जनमुक्ति सेनाका सदस्य इन्द्रकुमार प्रधान घाइते । सुरक्षाफौजले चलाएको गोली लागेर प्रधानको देब्रे खुट्टाको हाड भाँचिएको थियो ।

परिवारको आर्थिक अवस्था- निम्न

राहत विवरण: पीडितले हालसम्म राहत रकम लिएका छैनन् ।

कोट गाउँ विकास समिति

चामबहादुर मगर

ठेगाना: कोट गाविस-३, भोजपुर
उमेर: २५ वर्ष
वैवाहिक अवस्था: अविवाहित
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्नता: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति: २०६२/१०/१४ गते राति
घटनास्थान: रानीवास गाविस-८, हतुवागढी, भोजपुर

विवरण: भोजपुरको रानीवास गाविस-८ हतुवागढीस्थित शाही नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीको संयुक्त वेसक्याम्पमा माओवादी सेनाले २०६२ माघ १४ गते राति आक्रमण गर्ने क्रममा भोजपुरको कोट गाविस निवासी माओवादी सेनाका सदस्य चामबहादुर मगर सुरक्षाफौजले चलाएको गोली लागेर घाइते भए । मगरको खुट्टामा गोली लागेर हाड भाँचिएको थियो ।

राहत विवरण: पीडितले हालसम्म राहत रकम लिएका छैनन् ।

युँ गाउँ विकास समिति

सन्दिप किरावा

ठेगाना: युँ गाविस-६, भोजपुर
जन्म मिति: २०४४।०९।०९ गते
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्नता: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति: २०६२/१०/१४ गते राति
घटनास्थान: रानीवास गाविस-८, हतुवागढी भोजपुर

विवरण: रानीवास गाविस-८ स्थित शाही नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीको संयुक्त क्याम्पमा माओवादी सेनाले २०६२ माघ १४ गते राति आक्रमण गर्ने क्रममा भोजपुरको युँ गाविस-६ निवासी माओवादी सेनाका सदस्य संदिप किरावाको दाहिने आँखा फुट्यो।

राहत विवरण: जिल्ला प्रशासन कार्यालय भोजपुरबाट १ लाख रूपैयाँ राहत लिएका छन् ।

आम्तेक गाउँ विकास समिति

रञ्जु श्रेष्ठ

ठेगाना: आम्तेक गाविस-१, मूलाबारी
जन्म मिति: २०५८।१२।
उमेर: ९ महिना
बाबुर/आमा: ताराबहादुर श्रेष्ठ/सरिता श्रेष्ठ
शैक्षिक अवस्था: निरक्षर
घटना मिति: २०५९/०३/१५ गते विहान
घटनास्थान: आम्तेक गाविस-१, मूलाबारीस्थित घरैमा
उपचारस्थान: वीरेन्द्र सैनिक अस्पताल छाउनी, काठमाडौं

विवरण: भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको सेना र प्रहरीको टोलीले आम्तेक गाविस-१ मूलाबारीस्थित डम्बरबहादुर श्रेष्ठको होटलमा बसिरहेका माओवादी कार्यकर्ता जगन्नाथ नेपाललाई लक्षित गरी २०५९ असार १५ गते विहान जथाभावी गोली प्रहार गर्ने क्रममा सोही स्थानमा रहेकी नाबालिका रञ्जु श्रेष्ठलाई गोली लाग्दा उनी गम्भीर घाइते भइन् । उनको ढाडबाट पसेको गोली पेटमा पुगेर आन्द्रा छिनाएको थियो ।

राहत विवरण: पीडितले हालसम्म राहत रकम लिएकी छैनन् ।

सञ्जु श्रेष्ठ

ठेगाना: आम्तेक गाविस-१, मुलाबारी
उमेर: १६ वर्ष
बाबु: डम्बरबहादुर श्रेष्ठ
शैक्षिक अवस्था: माध्यमिक तह
घटना मिति: २०५९/०३/१५ गते विहान
घटनास्थान: आम्तेक गाविस-१, मूलाबारीस्थित घरैमा ।
उपचारस्थान: वीरेन्द्र सैनिक अस्पताल छाउनी, काठमाडौं ।

विवरण: भोजपुर सदरमुकामबाट गस्तीमा गएको सेना र प्रहरीको टोलीले आम्तेक गाविस-१ मूलाबारीस्थित डम्बरबहादुर श्रेष्ठको होटलमा बसिरहेका माओवादी कार्यकर्ता जगन्नाथ नेपाललाई लक्षित गरी २०५९ असार १५ गते विहान जथाभावी गोली प्रहार गर्ने क्रममा सोही स्थानमा रहेकी सञ्जु श्रेष्ठलाई गोली लाग्दा गम्भीर घाइते भइन् । उनको खुट्टामा गोली लागेको थियो ।

राहत विवरण: पीडितले हालसम्म राहत रकम लिएकी छैनन् ।

केउरेनीपानी गाउँ विकास समिति

निर्मला खवास

ठेगाना: केउरेनीपानी गाविस-७
उमेर: १६ वर्ष
बाबु: हेमबहादुर खवास
शैक्षिक अवस्था: ८ कक्षा उत्तीर्ण
पेशा: विद्यार्थी
घटना मिति: २०७९/०९/२९ गते विहान
घटनास्थान: केउरेनीपानी गाविस-७, गढीगाउँ

विवरण: संखुवासभाको तुम्लिङटारबाट गस्तीमा आएको सशस्त्र प्रहरी बल र माओवादी लडाकुबीच दिंला बजारमा २०७९ पुस २९ गते भएको भिडन्तका क्रममा सशस्त्र प्रहरीले माओवादीलाई प्रहार गरेको टु ईन्च मोटार केउरेनीपानी गाविस-७ का हेमबहादुर खवासको घरमा विष्फोट हुँदा उनकी १६ वर्षीया छोरी पर्मिला खवास गम्भीर घाइते भइन् । मोटारको छर्छाँ निकाल्न नसकेकाले उनका खुट्टा र शरीर पाक्ने गरेको छ । उनको हालसम्म पनि उपचार हुन सकेको छैन।

राहत विवरण: पीडितले हालसम्म राहत रकम लिएकी छैनन् ।

शर्मिला खवास

ठेगाना: केउरेनीपानी गाविस-७, गढीगाउँ
उमेर: १४ वर्ष
पेशा: विद्यार्थी
शैक्षिक अवस्था : ७ कक्षा उत्तीर्ण
घटना मिति: २०७९/०९/२९ गते
घटना स्थान: केउरेनीपानी गाविस-७, गढीगाउँ

उपचार स्थान: वीपी कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान, धरान

विवरण: संखुवासभाको तुम्लिङ्गटारबाट गस्तीमा आएको सशस्त्र प्रहरी र माओवादी लडाकुबीच दिंला बजारमा २०७९ पुस २९ गते भएको भिडन्तका क्रममा सशस्त्र प्रहरीले माओवादीलाई प्रहार गरेको टु ईन्च मोटार घरैमा खसेर विष्फोट हुँदा १६ वर्षीया शर्मिला खवास गम्भीर घाइते भइन् । मोटारको छर्छाँ शरीरबाट निकाल्न नसकेका कारण उनका खुट्टा र शरीर पाक्ने गरेको छ ।

राहत विवरण: पीडितले हालसम्म राहत रकम लिएकी छैनन् ।

परमिला खवास

ठेगाना: केउरेनीपानी गाविस-७
उमेर: १८ वर्ष
शैक्षिक अवस्था: १० कक्षा उत्तीर्ण
घटना मिति: २०५९/०९/२९ गते विहान
घटनास्थान: केउरेनीपानी गाविस-७, गढीगाउँ, भोजपुर
उपचार स्थान: वीपी कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान

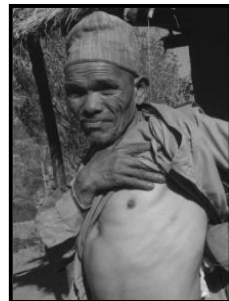
विवरण: संखुवासभाको तुम्लिङ्गटारबाट आएको सशस्त्र प्रहरी र माओवादी लडाकुबीच दिंला बजारमा २०५९ पुस २९ गते भएको दोहोरो भिडन्तका क्रममा सशस्त्र प्रहरीले माओवादी लडाकुलाई प्रहार गरेको टु ईन्च मोटार घरैमा झरेर विष्फोट १८ वर्षीया निर्मला खवास गम्भीर घाइते भइन् । मोटारको छर्पा शरीरबाट निकाल्न नसकेकाले उनका खुट्टा र शरीर पाक्ने गरेको छ ।

राहत विवरण: पीडितले हालसम्म राहत रकम लिएकी छैनन् ।

लालबहादुर सार्की

ठेगाना: केउरेनीपानी गाविस-७, गढीगाउँ
घटना हुँदाको उमेर: ६९ वर्ष
शैक्षिक अवस्था : निरक्षर
पेशा: कृषि
घटना मिति : २०५९/०९/२९ गते विहान
घटनास्थान: केउरेनीपानी गाविस-७, गढीगाउँ
उपचारस्थान: वीपी कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान, धरान

विवरण: संखुवासभाको तुम्लिङ्गटारबाट आएको सशस्त्र प्रहरी र माओवादी लडाकुबीच दिंला बजारमा २०५९ पुस २९ गते भएको भिडन्तका क्रममा सशस्त्र प्रहरीले माओवादीलाई प्रहार गरेको टु ईन्च मोटार केउरेनीपानी गाविस-७ का हेमबहादुर खवासको घरमा विष्फोट हुँदा खवासको घरको छानो छाडेरहेका ६९ वर्षीय लालबहादुर सार्की गम्भीर घाइते भए । मोटारको छर्पा शरीरबाट निकाल्न नसकेकाले उनको छाति र पेटमा लागेको घाउ पाक्ने गरेको छ ।

राहत विवरण: पीडितले हालसम्म राहत रकम लिएका छैनन् ।

हेलौँछा गाउँ विकास समिति

हर्कराज राई

ठेगाना: हेलौँछा गाविस-४
उमेर: २४ वर्ष
बाबु: महेशकुमार राई
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्नता: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति: २०६२/०९/२६ गते दिउँसो
घटना स्थान: याम्खा गाविस, खोटाङ

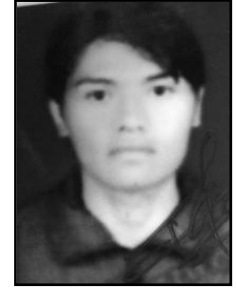
विवरण: खोटाङ जिल्लाको याम्खा गाविसमा माओवादी सेनाका सदस्यमाथि खोटाङ सदरमुकाम दिक्तेलबाट आएको शाही नेपाली सेनाको टोलीले एलएमजी हतियारबाट ०६२ पुस २६ गते गोली प्रहार गर्दा हेलौँछा गाविस-४ निवासी माओवादी सेनाका सदस्य हर्कराज राई घाइते भए । गोली लागेर कलेजो र लिभर छेडेपछि उनको स्वास्थ्य गम्भीर छ ।

राहत विवरण: पीडितले हालसम्म राहत रकम लिएका छैनन् ।

शरणकुमार तामाङ

स्थायी ठेगाना: हेलौँछा गाविस-४
जन्म: २०४१०२।१०
बाबु: टेकबहादुर तामाङ
शैक्षिक अवस्था: साक्षर
संलग्नता: माओवादी सेना सदस्य
घटना मिति : २०६०/११/१४ गते
घटनास्थान: एसेलुखर्क गाविस-५, खोटाङ

विवरण: खोटाङ जिल्लाको एसेलुखर्क गाविस-५ मा माओवादी सेना र संयुक्त सुरक्षाकर्मीबीच भएको भिडन्तका क्रममा सुरक्षाकर्मीले चलाएको गोली लागेर हेलौँछा गाविस-४ निवासी माओवादी सेनाका सदस्य शरणकुमार तामाङ घाइते भए ।

राहत विवरण- पीडितले जिल्ला प्रशासन कार्यालय भोजपुरबाट एक लाख ४० हजार रूपैयाँ राहत रकम लिएका छन् ।

सशस्त्र दृढमा घाइते भएका नागरिकहरू

माओवादीबाट

भुल्के गाउँ विकास समिति

सूर्यधन राई

स्थायी ठेगाना:	भुल्के गाविस-५
उमेर:	२२ वर्ष
शैक्षिक अवस्था:	वीए
संलग्नता:	नेपाली कांग्रेस
घटना मिति :	२०५९।०६।१८ गते
घटनास्थान:	भुल्के गाविस-५ भोजपुर

विवरण: नेपाल विद्यार्थी संघका जिल्ला नेता तथा भोजपुर क्याम्पसका स्वतन्त्र विद्यार्थी युनियनका उप-सभापति सूर्यधन राईलाई घरैमा सुतिरहेको अवस्थामा नेकपा माओवादीका कार्यकर्ताले खुकुरीले आक्रमण गरी घाइते बनाएका थिए ।

राहत विवरण- पीडितले हालसम्म राहत रकम लिएका छैनन् ।

छिनामखु गाउँ विकास समिति

प्रेमकुमार बस्नेत

स्थायी ठेगाना:	छिनामखु गाविस-८, रुमाला
जन्म:	२०३५।०१।२२
बाबु:	टंकबहादुर बस्नेत
पेशा:	नेपाल प्रहरी जवान
घटना मिति :	२०६३/०४/२३ गते
घटनास्थान:	धिनाघाट, मोरङ

घटनाविवरण: मोरङ जिल्लाको विराटनगरस्थित रानीबाट गस्तीमा गएको नेपाल प्रहरीको टोली र माओवादी लडकाकुबीच भिडन्त हुँदा माओवादीले प्रहार गरेको गोली लागेर प्रहरी जवान प्रेमकुमार बस्नेत घाइते भए । उनको दाहिने हात भाँचिएको थियो ।

राहत विवरण- पीडितले सरकारबाट राहत रकम लिएका छैनन् ।

भोजपुर गाउँ विकास समिति

कमल कोइराला

स्थायी ठेगाना: भोजपुर गाविस-४, भोजपुर
जन्म: २०१९।०८।२५ गते
बाबु: छत्रबहादुर कोइराला
पेशा: नेपाल प्रहरीका असइ
कार्यालय: सीमा प्रहरी चौकी, केचना, झापा
घटना मिति : २०६३/०४/२३ गते
घटनास्थान: भद्रपुर नपा-१, झापा

घटनाविवरण: गस्तीमा निस्केको समयमा माओवादी लडकाकुबीच थापेको एम्बुसमा परेर प्रहरी सहायक निरिक्षक कमल कोइराला घाइते भएका थिए । उनको दाहिने हात भाँचिएको थियो । उनको आँखा र हातमा गहिरो चोट लागेको थियो ।

राहत विवरण- पीडितले सरकारबाट ५० हजार रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

लेखर्क गाउँ विकास समिति

सुजन तामाङ

स्थायी ठेगाना: लेखर्क गाविस-७, भोजपुर
जन्म मिति : २०५५ साल
उमेर : ५ वर्ष
बाबु : रामकाजी तामाङ
घटना मिति : २०६०/१२/१९ गते विहान
घटना स्थान: खावा गाविस-७, मझौले, भोजपुर

विवरण : खावा गाविस-७ मझौले निवासी रामकाजी तामाङका ५ वर्षीय छोरा सुजन माओवादी लडाकुले छोडेको सकेट बम खेलाउने क्रममा विस्फोट हुँदा गम्भीर घाइते भए । घटनामा उनका भाइ सुनिलको मृत्यु भएको थियो ।

राहत विवरण : पीडित परिवारले हालसम्म राहत रकम लिएका छैनन् ।

माओवादीबाट घाइते बनाइएका नागरिकको थप विवरणः

क्र.सं.	पीडितको नाम	ठेगाना	घटना मिति	घटनास्थान	पेशा/संलग्नता	के बाट घाइते
१	कुमार राई	भोजपुर-३	२०५९।०६।१६	भोजपुर-३	कांग्रेस	गोली प्रहार
२	सन्तोष विश्वकर्मा	चौकीडाँडा-१	२०५८।११।०४	चौकीडाँडा-१	कृषक	खुकुरी प्रहार
३	केदार भारती	भोजपुर-९	२०५९।१०।०९	नखुलेको	कर्मचारी	कुटिपट
४	देवान राई	धौदलेखानी-४	२०६०।११।११	नखुलेको	सर्वसाधारण	कुटिपट
५	राजन लामिछाने	भोजपुर	२०६०।११।१९	भोजपुर-३	कर्मचारी	गोली प्रहार
६	कुलबहादुर मगर	भोजपुर	२०६०।११।१९	भोजपुर-३	कर्मचारी	गोली प्रहार
७	उपेन्द्र बस्नेत	भोजपुर	२०६०।११।१९	भोजपुर-३	प्रहरी	गोली प्रहार
८	रामबहादुर प्रधान	भोजपुर	२०६०।११।१९	भोजपुर-३	प्रहरी	कुटिपट
९	हरिवीरबहादुर राई	साङपाङ	२०५३।१०।३०	साङपाङस्थित घरैमा	नेपाली कांग्रेस	गोली प्रहार
१०	कमला तिमल्सेना	भुल्के-४	२०५५।०९।३०	भुल्के-४	शिक्षक	गोली प्रहार

सशस्त्र दृढता क्रममा वेपता पारिएका नागरिकहरू

राज्यपक्षबाट

बोखिम गाउँ विकास समिति

गम्भीर योज्जन

ठेगाना: बोखिम गाविस-८, तामाङ गाउँ
जन्म मिति, उमेर: २०२३ साल, ३७ वर्ष
बाबु: भक्तबहादुर योज्जन
पत्नी: पदममाया तामाङ
आवद्धता: नेकपा माओवादी कार्यकर्ता
पेशा: तरकारी व्यापारी
घटना मिति: २०५९/०२/२१ गते विहान
पीडक पक्ष: शाही नेपाली सैनिक, काठमाडौं
स्थान: कीर्तिपुर नपा-१२, बौद्धविहान काठमाडौं

घटना विवरण: तरकारी व्यापार गर्दै आएका भोजपुरको बोखिम गाविस-८ निवासी ३६ वर्षीय गम्भीर योज्जनलाई माओवादीको आरोपमा शाही नेपाली सेनाले २०५९ जेठमा कीर्तिपुरबाटै गिरफ्तार गरी बेपता पारे । उनको अवस्था हालसम्म अज्ञात छ ।

राहत विवरण: पीडितका परिवारले सरकारबाट १ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

भुल्के गाउँ विकास समिति

विवन राई

ठेगाना: भुल्के गाविस-७, भुल्के, भोजपुर
जन्म मिति, उमेर: २०४५ साल, १७ वर्ष
आवद्धता: नेकपा माओवादी जनमिलिसिया कार्यकर्ता
घटना मिति र समय: २०६२/०३/०८ गते विहान
पीडक पक्ष: संयुक्त सुरक्षाफौज, भोजपुर
घटनास्थान: लेखर्क गाविस-४, पाँचधारे, भोजपुर

घटना विवरण: १७ वर्षीय माओवादी कार्यकर्ता विवन राई ०६२ असार ८ गते लेखर्क-४ पाँचधारेमा सुरक्षाफौज र माओवादी लडाकुबीच भएको भिडन्तपछि देखि बेपता भएका छन् । उनको अवस्था हालसम्म अज्ञात रहेको छ ।

राहत विवरण: पीडित परिवारले हालसम्म राहत रकम पाउन सकेका छैनन् ।

आम्तेक गाउँ विकास समिति

जगन्नाथ पराजुली

ठेगाना: आम्तेक गाविस-१, मूलाबारी
जन्म मिति: २०२९।०६।२६ गते
वैवाहिक अवस्था: अविवाहित
आवद्धता: नेकपा माओवादी जनमिलिसिया कार्यकर्ता
घटना मिति: २०५७/०३/०१ गते
पीडक पक्ष: पहिचान नभएको ।
घटनास्थान: चरम्बी गाविस-५, भोजपुर

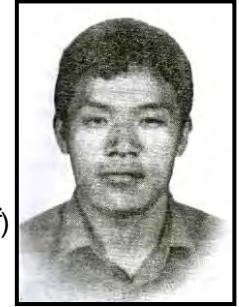
घटना विवरण: आम्तेक गाविस-१ मूलाबारी निवासी माओवादी जनमिलिसिया कार्यकर्ता २८ वर्षीय जगन्नाथ पराजुलीको अवस्था २०५७ असारदेखि अज्ञात छ । चरम्बी गाविसमा माओवादीले चलाएको तालिमस्थलबाटै बेपता भएका उनको अवस्था खुल्न सकेको छैन ।
राहत विवरण: पीडितका परिवारले सरकारबाट एक लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

नागी गाउँ विकास समिति

नविन राई

ठेगाना: नागी गाविस-६, भोजपुर
जन्म मिति, उमेर: २०३३ साल, २५ वर्ष
बाबु/आमा: रणबहादुर/कृष्णकुमारी राई
शैक्षिक अवस्था: आइ ए
पेशा: विध्यार्थी (त्रिभुवन विश्वविध्याल काठमाडौं)
घटना मिति: २०५८/११/०१ गते
घटनास्थान: काठमाडौं मनपा-१३, कालिमाटी काठमाडौं

घटना विवरण: अनेरास्ववियु क्रान्तिकारीका केन्द्रीय सचिवालय सदस्य नवीन राईलाई काठमाडौं मानपा-१३ कालिमाटीबाट माओवादीको आरोपमा सुरक्षाकर्मीले २०५८ फागुन ४ गते गिरफ्तार गरी बेपता बनाएदेखि उनको अवस्था हालसम्म अज्ञात छ ।

राहत विवरण: पीडित परिवारले सरकारबाट एकलाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

खैराड गाउँ विकास समिति

इन्द्रकुमारी राई

ठेगाना: खैराड गाविस-१, फलामढंगा, भोजपुर
जन्म मिति : २०४० साल, २० वर्ष
बाबु: हैकमसिं राई
शैक्षिक अवस्था : १० कक्षा उत्तीर्ण
पेशा : विध्यार्थी (सगरमाथा उमावि, घोडेटार)
घटना मिति : २०६०/१०/०२ गते
घटनास्थान: धरान नपा-२, भानुचौक बसपार्क, सुनसरी

घटना विवरण: खैराड-१ निवासी २२ वर्षीया इन्द्रकुमारी राईलाई एसएलसी परीक्षाको तयारीका लागि ०६० माघ २ गते धरान गएको समयमा प्रहरीले माओवादी आरोपमा उनलाई धरान नपा-२, भानुचौक बसपार्कबाट माघ २ गते गिरफ्तार गरी बेपत्ता बनायो । हासम्म उनको अवस्था अज्ञात छ ।

राहत विवरण: पीडितका परिवारले सरकारबाट एक लाख रूपैयाँ राहत लिएका छन् ।

नेपालेडाँडा गाउँ विकास समिति

देशभक्त चापागाईं

ठेगाना: नेपालेडाँडा गाविस-७, भोजपुर
उमेर: २१ वर्ष
बाबु/आमा: मोहन चापागाईं/विष्णुमाया चापागाईं
शैक्षिक अवस्था: एसएलसी उत्तीर्ण
आवद्ध: नेकपा माओवादी कार्यकर्ता
घटना मिति : २०६०/१०/०२ गते
घटनास्थान: भक्तपुर नगरपालिका

घटना विवरण: नेपालेडाँडा गाविस-७ निवासी २१ वर्षीय देशभक्त चापागाईंलाई माओवादी आरोपमा शाही नेपाली सेनाले ०६० कात्तिक २६ गते भक्तपुरबाट गिरफ्तार गरी काठमाडौं मनपा-३ महाराजगञ्ज स्थित भैरवनाथ गणमा राखी सोही गणबाट बेपत्ता पारियो ।

राहत विवरण: पीडित परिवारले सरकारबाट एक लाख रूपैयाँ राहत लिएका छन् ।

रामबहादुर कार्की

ठेगाना: नेपालेडाँडा गाविस-६, भोजपुर
जन्म मिति, उमेर: २०३९ साल, २१ वर्ष
बाबु: खड्गबहादुर कार्की
पत्नी: मञ्जु कार्की
छोराछोरी: २ जना
शैक्षिक अवस्था : निमावि उतीर्ण
घटना : २०६०/१०/२० गते
घटनास्थान: थानकोट गाविस-१, नागढुंगा, काठमाडौं

घटना विवरण: नेपालेडाँडा गाविस-६ निवासी रामबहादुर कार्की काठमाडौं जादै गर्दा थानकोट चेकपोष्टका शाही नेपाली सेनाले माओवादी आरोपमा गिरफ्तार गरी बेपता बनाए । उनीसँगै गिरफ्तार नेपालेडाँडाके दुर्गा बिष्ट र नन्द बिष्टलाई शारिरीक यातनापछि रिहा गरियो ।

राहत विवरण: पीडित परिवारले सरकारबाट एक लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

बोया गाउँ विकास समिति

धनबहादुर तामाङ

ठेगाना: बोया गाविस-६, भोजपुर
उमेर: ४५ वर्ष
पेशा: कृषि
घटना मिति: २०५९/०८/२३ गते दिउँसो
पीडक पक्ष: शाही नेपाली सैनिक, संखुवासभा, खाँदबारी
वेपतास्थान: बोया गाविस-६, भोजपुर

घटना विवरण: कृषि पेशामा संलग्न सर्वसाधारण भोजपुरको बोया गाविस-६ निवासी ४५ वर्षीय धनबहादुर तामाङलाई माओवादीको आरोपमा शाही नेपाली सेना नेतृत्वको टोलीले ०५९ मंसिर २३ गते घरैबाट गिरफ्तार गरी वेपता बनाए । उनको अवस्था हालसम्म अज्ञात छ ।

राहत विवरण: पीडितका परिवारले सरकारबाट १ लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

अन्य पक्षबाट

गुप्तेश्वर गाउँ विकास समिति

लोकेन्द्र दाहाल

ठेगाना:

गुप्तेश्वर गाविस-९, दावाँ, भोजपुर

जन्म मिति, उमेर:

२०३४ असोज, २७ वर्ष

बाबु:

बेदनाथ दाहाल

आमा:

सरस्वतीदेवी दाहाल

शैक्षिक अवस्था :

एमए दोस्रो वर्ष अध्ययनरत

पेशा :

विध्यार्थी (त्रिभुवन विश्वविद्यालय)

घटना मिति :

२०६०/०२/२१ गते

घटनास्थान:

फत्तेपुर गाविस-७, सप्तरी

घटनास्थान: गुप्तेश्वर गाविस-९ निवासी त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय क्याम्पसमा स्नातकोत्तर तहमा अध्ययनरत २७ वर्षीय लोकेन्द्र दाहाललाई घरबाट काठमाडौं जाने क्रममा सप्तरी जिल्लाको फत्तेपुर गाविसमा पुगेको अवस्थामा अज्ञात पक्षले ०६१ जेठ २१ गते नियन्त्रणमा लिएर बेपता पारे । उनको अवस्था हालसम्म अज्ञात छ ।

राहत विवरण: पीडितका परिवारले सरकारबाट एक लाख रुपैयाँ राहत लिएका छन् ।

सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा क्षतिग्रस्त पारिएका भोजपुर जिल्लाका भौतिक संरचनाहरु

क्र. सं.	कार्यालयको नाम	ठेगाना	क्षतिग्रस्त मिति	क्षतिको अवस्था	कसबाट	क्षति रकम	अहिलेको अवस्था	निर्माण लागत
१	नेपाल टेलिकम टर्मिनल टावर	भोजपुर-३	२०६०।१।१९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	८५ लाख	पुनःनिर्माण	-
२	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	भोजपुर-४	२०६०।१।१९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	१६० लाख	पुनःनिर्माण हुँदै	४ करोड ५० लाख
३	भोजपुर साना जल विद्युत्तगृह	कोट गाविस	२०५८।१०।१३	आंशिक क्षति	किरात वर्क्स	४३ लाख	जिर्ण अवस्था	-
४	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	भोजपुर-५	२०६०।१।१९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	२५ लाख	पुनःनिर्माण	-
५	शैक्षिक तालिम केन्द्र	भोजपुर-१	२ पटक आक्रमण	आंशिक क्षति	नेकपा माओवादी	४ लाख	पुनःनिर्माण	-
६	जिल्ला वन कार्यालय	भोजपुर-१	२ पटक आक्रमण	आंशिक क्षति	नेकपा माओवादी	३७५ हजार	पुनःनिर्माण	-
७	जिटिजेड कार्यालय	भोजपुर-३	२०५९ साल	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	७ लाख	पुनःनिर्माण	-
८	सिचाई कार्यालय	भोजपुर-३	२०६१ साल	आंशिक क्षति	नेकपा माओवादी	३ लाख	पुनःनिर्माण	-
९	इप्रका अन्नपूर्ण	अन्नपूर्ण	२०५८ साल	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	६० लाख	पुनःनिर्माण हुँदै	-
१०	जिशिका भोजपुर	भोजपुर-३	२०६२।१।१९	आंशिक क्षति	नेकपा माओवादी	१० लाख	पुनःनिर्माण भएको	-
११	कृषि विकास कार्यालय	भोजपुर-३	२०६१ साल	आंशिक क्षति	नेकपा माओवादी	७५ हजार	पुनःनिर्माण भएको	-
१२	त्रि प्रकाश निमावि	लेखर्क-७	२०६२।३।८	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	१० लाख	पुनःनिर्माण भएको	८ लाख
१३	इप्रका तिवारीभञ्ज्याङ्ग	तिवारीभञ्ज्याङ्ग-१	२०५९।०।९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	१५ लाख	पुनःनिर्माण नभएको	-
१४	खानेपानी कार्यालय	भोजपुर-३	२०६२।१।२३	आंशिक क्षति	नेकपा माओवादी	७ लाख	पुनःनिर्माण भएको	-
१५	इलाका हुलाक तिवारीभञ्ज्याङ्ग	तिवारीभञ्ज्याङ्ग-१	-	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	-	पुनःनिर्माण भएको	२४ लाख
१६	प्रहरी चौकी, प्याउली	प्याउली-६	२०५७।१।१४	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	८ लाख	पुनःनिर्माण नभएको	-
१७	इप्रका रानीबास	रानीबास-८	२०५९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	१५ लाख	पुनःनिर्माण नभएको	-
१८	प्रहरी चौकी मानेभञ्ज्याङ्ग	मानेभञ्ज्याङ्ग-५	२०५९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	१५ लाख	पुनःनिर्माण नभएको	-
१९	प्रहरी चौकी बालंखा	बालंखा-१	२०५९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	२५ लाख	पुनःनिर्माण नभएको	-
२०	इप्रका दिला	मूलपानी-५	२०५९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	१६ लाख	पुनःनिर्माण नभएको	-
२१	इप्रका बयाङ्ग	देवानटार-५	२०५९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	१७ लाख	पुनःनिर्माण नभएको	-
२२	रेञ्जपोष्ट घोडेटार	रानीबास-८	२०५९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	१२ लाख	पुनःनिर्माण भएको	-

२३	रेञ्जपोष्ट दिला	मूलपानी-५	२०५९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	३७ लाख	पुनःनिर्माण नभएको
२४	रेञ्जपोष्ट मानेभञ्ज्याङ	मानेभञ्ज्याङ	२०५९	आंशिक क्षति	नेकपा माओवादी	१५ लाख	पुनःनिर्माण नभएको
२५	याकु गाविस भवन	याकु	२०५९।१२	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	२५ लाख	पुनःनिर्माण नभएको
२६	गाविस भवन भोजपुर	भोजपुर-३	२०५८	पूर्ण क्षति	अज्ञात समूह	९ लाख	पुनःनिर्माण नभएको
२७	गाविस भवन बालंखा	बालंखा	२०५९	आंशिक क्षति	नेकपा माओवादी	४ लाख	पुनःनिर्माण भएको
२८	गाविस भवन सिद्धेश्वर	सिद्धेश्वर	२०५९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	७ लाख	पुनःनिर्माण भएको
२९	गाविस भवन गोगने	गोगने	२०५९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	७ लाख	पुनःनिर्माण भएको
३०	गाविस भवन लेखर्क	लेखर्क	२०५९	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	६ लाख	पुनःनिर्माण भएको
३१	एयरपोर्ट टर्मिनल	टक्सार	२०५९।१।३	पूर्ण क्षति	नेकपा माओवादी	८५ लाख	पुनःनिर्माण भएको

□□□

सशस्त्र द्वन्द्वमा क्षतिग्रस्त पारिएका भौतिक संरचना पुनःनिर्माणको अवस्था

सि.नं.	संरचनाको नाम	जम्मा लागत	सहयोग गर्ने निकाय	वर्तमान अवस्था
१	गाविस भवन ठूलोदुम्मा	३७३७.३२७	शान्ति मन्त्रालय	हस्तान्तरण
२	गाविस भवन टक्सार	३८७६.८६१	शान्ति मन्त्रालय	निर्माणाधीन अवस्थामा
३	गाविस भवन सिद्धेश्वर	३७७१.४१७	शान्ति मन्त्रालय	निर्माणाधीन
४	गाविस भवन बालंखा	४१३०.३००	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण अन्तिम
५	गाविस भवन तिम्मा	४०९२.९७६	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण अन्तिम
६	गाविस भवन नागी	३९४९.१८१	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण पूरा
७	गाविस भवन कुलुङ्ग	४६४९.६२२	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण हुन बाँकी
८	गाविस भवन जरायोटा	३४२६.७२८	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण अन्तिम
९	गाविस भवन गोगने	४१७३.०१२	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण सम्पन्न
१०	गाविस भवन लेखर्क	४१७३.०४५	शान्ति मन्त्रालय	निर्माणपछि
११	इलाका हुलाक तिवारीभञ्ज्याङ्ग	२४४८.४५७	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण सम्पन्न
१२	इलाका वन रानीवास	५८०.०००	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण सम्पन्न
१३	महेन्द्रदय मा.वि.जरायोटा	१५००.०००	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण सम्पन्न
१४	चम्पे मावि भवन निर्माण	१५००.०००	शान्ति मन्त्रालय	निर्माणाधीन
१५	कालिका मावि भवन हेलौछा	१५००.०००	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण सम्पन्न
१६	पञ्चकन्या प्रा.वि. खैराङ्ग	८००.००००	शान्ति मन्त्रालय	निर्माणाधीन
१७	इप्रका साङ्गपाङ्ग	७६,०९,०००	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण पूरा
१८	नापी कार्यालय भोजपुर		निर्माण सम्पन्न	निर्माण पूरा
१९	मालपोत कार्यालय	१,३९,२७,१६४	शान्ति मन्त्रालय	निर्माण पूरा

सशस्त्र द्वन्द्वमा ज्यान गुमाएका भोजपुर जिल्लाका नागरिकका परिवारलाई वितरित राहत

भोजपुरका सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा मृत्यु भएका व्यक्तिका परिवार, वेपता पारिएका नागरिकका परिवार, विस्थापित परिवार, घाइते नागरिक, गिरफ्तार तथा अपहरणमा परेका नागरिकलालाई सरकारले प्रदान गरेको राहत सम्बन्धी विवरण यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

क.सं	पीडित व्यक्तिको विवरण				राहत/सहयोग लिने व्यक्तिको विवरण			
	नाम थर	उमेर	पेशा	ठेगाना	नाम	उमेर	पीडितसँग नाता	रकम
१	प्रेमबहादुर बोहोरा	२१	प्रहरी	तिवारीभञ्ज्याङ-३	टेककुमारी बोहोरा	४९	आमा	१०००००
२	जगन्नाथ नेपाल	२४	राजनीति	टक्सार-६	हिरादेवी नेपाल	५२	आमा	३०००००
३	सुर्यमणी श्रेष्ठ	२७	प्रहरी	प्याउली-१	मेनका श्रेष्ठ	२४	पत्नी	१०००००
४	कमल खड्का	२५	राजनीति	आम्तेक-८	शेरबहादुर खड्का	५३	बुबा	३०००००
५	दानबहादुर कार्की	८३	राजनीति	टक्सार-१	रमेशकुमार कार्की	४८	छोरा	१०००००
६	राजन (राजेन्द्र) राई	४५	राजनीति	लेखर्क-४	रेवती लिम्बु (राई)	४०	पत्नी	३०००००
७	दिपक कार्की	२२	राजनीति	दलगाउ-९	ज्ञानबहादुर कार्की	५२	बुबा	३०००००
८	उषा प्रधान	२४	नखुलेको	गुनेश्वर-४	यशोदा प्रधान	५०	आमा	३०००००
९	निरबहादुर विष्ट	३४	प्रहरी	च्याङ्ग्रे-३	गोमामाया विष्ट	४८	पत्नी	१०००००
१०	भीष्मबली राई	२२	कृषि	दोभाने-६	नन्दकुमारी राई	२७	पत्नी	३०००००
११	लोकबहादुर प्रधान	२७	प्रहरी	बोछिम-४	भक्तबहादुर प्रधान	५२	बुबा	१०००००
१२	बलबहादुर पाण्डे	३५	राजनीति	सिद्धेश्वर-४	रुद्रबहादुर पाण्डे	५६	बुबा	३०००००
१३	भोजराज प्रधान	२३	राजनीति	सिद्धेश्वर-५	इन्द्रमान प्रधान	५३	बुबा	३०००००
१४	चन्द्रकला राई	२२	राजनीति	बोया-९	कुमारी राई	४९	आमा	३०००००
१५	विद्या चौहान	१६	विद्यार्थी	मानेभञ्ज्याङ-६	हरीबहादुर चौहान	५६	बुबा	३०००००
१६	कुलबहादुर राई	५२	होटल व्यवसाय	दोभाने-७	सुमनचन्द्र सुजन सन्जु	०	छोराछोरी	३०००००
१७	लक्ष्मीमाया राई	३५	होटेल व्यवसाय	दोभाने-७	सुमनचन्द्र/सुजन सन्जु	०	छोराछोरी	३०००००
१८	शरण तामाङ्ग	२४	कृषि	साङपाङ-७	सुवाश तामाङ्ग	८	छोरा	३०००००
१९	पदमबहादुर सुयाल	१९	राजनीति	लेखर्क-५	शुभमाया सुयाल	५९	आमा	३०००००
२०	दिलबहादुर सुनुवार	१८	राजनीति	लेखर्क-५	विष्णुबहादुर सुनुवार	०	बाबु	३०००००
२१	महेन्द्र राई	४०	कृषि	हेलौछा-९	सञ्चमाया राई	४५	पत्नी	३०००००
२२	अनिल राई	२६	राजनीति	छिनामछु-३	मैना माया राई	२७	पत्नी	३०००००
२३	घनश्याम बस्नेत	२१	राजनीति	छिनामछु-५	सीता बस्नेत	४८	आमा	३०००००
२४	देवेन्द्र राई	२१	मजदुरी	देवानटार-७	सरञ्चीकला राई	२२	पत्नी	३०००००
२५	मनोज बोगटी	२४	मजदुरी	टक्सार-६	महतप्रसाद साँकी	५१	बाबु	३०००००
२६	तारा राई	२१	राजनीति	साङपाङ-२	मुक्तिनाथ राई	६०	बाबु	३०००००
२७	मणीहाङ्ग राई	१८	विद्यार्थी	खावा-८	धनरज राई	५४	बुबा	३०००००
२८	टेकबहादुर कार्की	८४	कृषि	देउराली-४	मिश्रीमाया कार्की	७४	पत्नी	३०००००
२९	डम्बरबहादुर राई	१९	राजनीति	तिवारीभञ्ज्याङ्ग-९	मैना माया राई	५०	आमा	३०००००
३०	दिपेन्द्रराज गिरी	२६	सेना	देउराली-७	मिना कार्की	३०	पत्नी	१०००००
३१	गुणराज काफ्ले	२१	सेना	चम्पे-९	कमला काफ्ले	२४	पत्नी	१०००००
३२	रामकुमार पाण्डे	३६	सेना	सिद्धेश्वर-४	सावित्रा पाण्डे	३१	पत्नी	१०००००
३३	कविराज खतिवडा	३१	प्रहरी	खावा-१	भगवती खतिवडा	२८	पत्नी	१०००००

क्र.सं	पीडित व्यक्तिको विवरण				राहत/सहयोग लिने व्यक्तिको विवरण			
	नाम थर	उमेर	पेशा	ठेगाना	नाम	उमेर	पीडितसँग नाता	रकम
३४	जमुना राई	६६	राजनीति	गुप्तेश्वर-२	भीमबहादुर राई	६२	बुवा	३०००००
३५	नेत्रकुमारी राई	१७	राजनीति	देउराली-७	तुलाराम राई	६७	बाबु	३०००००
३६	पेमलकी शेर्पा	१८	राजनीति	खात्तम्छा-४	फुर्दिकी शेर्पा	५६	आमा	३०००००
३७	सुनिल तामाङ	७	नभएको	लेखर्क-७	रामकाजी तामाङ	४२	बाबु	३०००००
३८	निशाम शिवाहाङ	२९	राजनीति	रानीवास-२	सन्तवीर राई	५२	बाबु	३०००००
३९	मानबहादुर खड्का	२१	राजनीति	तिवारीभञ्ज्याङ-४	गंगाबहादुर खड्का	६८	बुवा	३०००००
४०	हिराराम राई	१९	राजनीति	वासिखोरा-२	छत्रमाया राई	५५	आमा	३०००००
४१	जीना राई	१९	राजनीति	वासिखोरा-२	सीतकुमारी राई	५१	आमा	३०००००
४२	इन्द्रकला राई	१९	राजनीति	वासिखोरा-२	मंगलमाया राई	४९	आमा	३०००००
४३	इन्द्र श्रेष्ठ	२२	राजनीति	दुम्माना-२	गंगामाया श्रेष्ठ	५६	आमा	३०००००
४४	धर्मप्रसाद तिवारी	५२	व्यापार	तिवारीभञ्ज्याङ-१	पवित्रादेवी तिवारी	४८	पत्नी	३०००००
४५	टिकाराम सुन्दाश	२१	मजदुरी	तिम्मा-७	कल्पना दर्जी	२०	पत्नी	३०००००
४६	विपिन सुनुवार राई	२७	राजनीति	सिद्धेश्वर-२	रत्नबहादुर सुनुवार	६८	बाबु	३०००००
४७	गान्धिय राई	३४	राजनीति	गुप्तेश्वर-१	प्रकाश राई	१२	छोरा	३०००००
४८	लालबहादुर तामाङ	४०	प्रहरी	कुलुङ-५	मनकुमारी तामाङ गौरीमाया तामाङ	३६	पत्नी	५००००
४९	हस्तबहादुर खड्का	३२	प्रहरी	कुदाककाउले-४	तारा खड्का	३०	पत्नी	१०००००
५०	डम्बरकुमारी राई	३८	राजनीति	गुप्तेश्वर-२	अमृतकुमारी राई	४५	दिदि	३०००००
५१	मिहाङ राई	२३	राजनीति	अन्नपूर्ण-४	लक्ष्मीदेवी राई	४७	काकी	३०००००
५२	लक्ष्मण राई	१७	विद्यार्थी	दोभाने-७	पूर्णप्रसाद राई	४९	बाबु	१०००००
५३	आडकाजी शेर्पा	१८	राजनीति	भैसीपछा-९	लाक्ष्मणुरी शेर्पा	६१	बाबु	३०००००
५४	सन्तवीर तामाङ	१८	राजनीति	हेलौँछा-६	धनवीर तामाङ	०	बाबु	३०००००
५५	निमा शेर्पा	१८	राजनीति	हेलौँछा-४	फुर्बा शेर्पा	५५	बाबु	३०००००
५६	लालबहादुर तामाङ	१८	राजनीति	श्यामसिला-३	पदमबहादुर तामाङ	५१	बाबु	३०००००
५७	तारा सुनुवार	१७	राजनीति	बोया-८	दिलबहादुर सुनुवार	६८	बाबु	१०००००
५८	लक्ष्मी राई	१९	राजनीति	बोया-८	रेखबहादुर राई	६०	बाबु	३०००००
५९	उपेन्द्र राई	२७	राजनीति	बोया-४	मैया राई	५५	आमा	३०००००
६०	पूर्णबहादुर राई	२०	राजनीति	बोया-१	लक्ष्मीकुमारी राई	६४	आमा	३०००००
६१	सनम राई	१७	राजनीति	बोया-९	मायादेवी राई	४९	आमा	३०००००
६२	सुवाश विश्वकर्मा	१९	राजनीति	हेलौँछा-८	चन्द्रकुमारी कामी	५६	आमा	३०००००
६३	पञ्चकुमार राई	१८	राजनीति	हेलौँछा-४	इच्छाकुमारी राई	४६	आमा	३०००००
६४	टिकाराम परिवार	१७	मजदुर	हेलौँछा-२	धने दमाई	५७	बाबु	३०००००
६५	शर्मिला राई	२१	राजनीति	बैकुण्ठे-७	राजकुमारी राई	५१	आमा	३०००००
६६	रोहित चर्मकार	२५	राजनीति	कोट-९	काली साकी	५९	आमा	३०००००
६७	फुर्बाछिरेङ तामाङ	३०	प्रहरी	बोछिम-९	मनमाया तामाङ	३२	पत्नी	१०००००
६८	सन्तराम लामिछाने	१९	राजनीति	कुदाककाउले-७	इन्द्रकुमार लामिछाने	२८	दाजु	३०००००
६९	कल्पना राई	१६	विद्यार्थी	कुदाककाउले-२	वीरबहादुर राई	५५	बाबु	३०००००
७०	अनिल गुरुङ	१६	राजनीति	कुदाककाउले-६	चन्द्रमाय गुरुङ	४८	आमा	३०००००
७१	वीरबल राई	२१	राजनीति	कुदाककाउले-२	टेकबहादुर राई	२९	दाजु	३०००००
७२	पूर्ण राई (जिवन)	२५	मजदुर	जरायेटार-१	मिना राई		पत्नी	३०००००
७३	गंगाबहादुर राई	३४	सैनिक	जरायेटार-९	गंगामाया लिम्बु राई	३३	पत्नी	१०००००

क्र.सं	पीडित व्यक्तिको विवरण				राहत/सहयोग लिने व्यक्तिको विवरण			
	नाम थर	उमेर	पेशा	ठेगाना	नाम	उमेर	पीडितसँग नाता	रकम
७४	दिनेशकुमार राई	१७	राजनीति	दोभाने-१	लप्टन राई	५२	बाबु	३०००००
७५	इन्द्रबहादुर कार्की	४८	राजनीति	कुलुङ-२	अप्सरा कार्की	४५	पत्नी	३०००००
७६	डम्बरकुमारी श्रेष्ठ	१९	राजनीति	बोया-९	भक्तबहादुर श्रेष्ठ	६०	बाबु	३०००००
७७	शुसिला जिशी	२०	राजनीति	मुलपानी-२	ठट्टाबहादुर जिशी	६१	बाबु	३०००००
७८	बालकुमार विश्वकर्मा	२०	राजनीति	जरायोटा-४	पुर्णबहादुर विश्वकर्मा	६७	बाबु	३०००००
७९	अमृत ब.तामाङ	३६	सैनिक	श्यामसिला-४	पदममाया/गोमामाया तामाङ	३५	पत्नी	१०००००
८०	रुद्रप्रसाद चापागाई	३०	राजनीति	नेपालेडाँडा-९	प्रतिक चापागाई	८	छोरा	३०००००
८१	विलावहादुर कार्की	१८	राजनीति	देउराली-७	भक्तबहादुर कार्की	२०	भाइ	३०००००
८२	शालिकराम अधिकारी	५४	कषक	अन्नपूर्ण-८	यसोदा अधिकारी	५२	पत्नी	३०००००
८३	बलबहादुर राई	२२	सैनिक	होम्ताङ-२	भीमदल राई	६३	बाबु	१०००००
८४	माधव राई	२०	राजनीति	खाटम्मा-७	पूर्णध्वज राई	४९	बाबु	३०००००
८५	दिनेश राई	१७	राजनीति	लेखर्क-३	गोपाल राई	५६	बाबु	३०००००
८६	इन्दिरा परिवार	१७	राजनीति	देउराली-८	शोभा परिवार	४९	आमा	३०००००
८७	राजकुमारी राई	२१	राजनीति	दोभाने-८	सुरबहादुर राई	५३	बाबु	३०००००
८८	भविन्द्र भुजेल	२२	राजनीति	भुल्के-८	इन्दिरा भुजेल	२७	दिदी	३०००००
८९	विनिता लुईटेल	१७	राजनीति	गोगने-८	नेत्रविनोद लुईटेल	४५	दाजु	३०००००
९०	तिर्थीस राई	२६	राजनीति	सिन्द्राङ-७	गोपीमान राई	६९	बाबु	३०००००
९१	देवी सुन्दाश	१६	मजदुरी	साङ्गाङ्ग-४	प्रेममाया दमाई	४९	आमा	३०००००
९२	केवलबहादुर मगर	१९	राजनीति	देवानटार-४	लक्ष्मी मगर	४८	आमा	३०००००
९३	चन्द्रबहादुर खड्का	५९	कृषि	तिवारीभञ्ज्याङ्ग-४	खड्गकुमारी खड्का	५५	पत्नी	३०००००
९४	गोमा राई	२२	राजनीति	वालंखा-१	मंगलबहादुर राई	५५	बाबु	३०००००
९५	कर्ण व. मगर	५९	कृषि	दुम्माना-४	नर/मंगले/दिल	०	छोरा	३०००००
९६	प्रकाश राई	२४	राजनीति	रानीवास-१	विमला राई	२८	दिदी	३०००००
९७	शुक केशी	३६	प्रहरी	भोजपुर-२	खड्गकुमारी केशी	३५	पत्नी	१०००००
९८	सञ्जीवकुमार श्रेष्ठ	२४	सशस्त्र प्रहरी	टक्सार-९	डमम्बरकुमारी श्रेष्ठ	२७	पत्नी	१०००००
९९	मनु राई	१७	राजनीति	किमालुङ्ग-८	कमलादेवी राई	५५	आमा	३०००००
१००	कृष्ण व. खड्का	२६	सशस्त्र प्रहरी	याकु-७	चन्द्रबहादुर खड्का	६२	बाबु	१०००००
१०१	आडदावा शेर्पा	३२	सैनिक	खावा-७	फूलमाया शेर्पा	३४	पत्नी	१०००००
१०२	कुबेर बस्नेत	२०	राजनीति	किमालुङ्ग-८	डम्बरबहादुर बस्नेत	४८	बाबु	३०००००
१०३	भक्तबहादुर बस्नेत	६२	कृषि	छिनामखु-८	रत्नमाया बस्नेत	६०	पत्नी	३०००००
१०४	आङ्गिका शेर्पा	२०	राजनीति	हेलौछा-५	पेमलक्की शेर्पा	५४	आमा	३०००००
१०५	हरिशंकर पराजुली	२६	प्रहरी	हेलौछा-१	हिरन्यकुमारी पराजुली	६७	आमा	१०००००
१०६	प्रजुकुमार राई	५०	प्रहरी	छिनामखु-५	गीता राई	४९	पत्नी	१०००००
१०७	धनबहादुर तामाङ	१६	कृषि	बोया-६	संजमाया/उमेश तामाङ	०	पत्नीछोरा	३०००००
१०८	कृष्णप्रसाद भट्टराई	२२	प्रहरी	देवानटार-१	लक्ष्मी भट्टराई	५९	आमा	१०००००
१०९	सन्तबहादुर राई	२५	राजनीति	दोभाने-२	मनमाया राई	६०	आमा	३०००००
११०	सविना खवास	८	विद्यार्थी	केउरेनीपानी-७	हेमबहादुर खवास	५५	बाबु	३०००००
१११	इन्द्रबहादुर श्रेष्ठ	२६	सैनिक	गुप्तेश्वर-७	विष्णुकुमारी श्रेष्ठ	७०	आमा	१०००००

क्र.सं	पीडित व्यक्तिको विवरण				राहत/सहयोग लिने व्यक्तिको विवरण			
	नाम थर	उमेर	पेशा	ठेगाना	नाम	उमेर	पीडितसँग नाता	रकम
११२	विष्णुकुमार प्रधान	२३	राजनीति	वास्तिम-६	दिर्घबहादुर प्रधान	६४	बाबु	३०००००
११३	नर्बुछिरिङ तामाङ	२५	प्रहरी	बोखिम-९	विशाल तामाङ	६	छोरा	१०००००
११४	रमा खड्का	२२	राजनीति	आम्तेक-८	कृष्णबहादुर खड्का	५९	बाबु	३०००००
११५	इन्द्रबहादुर विष्ट	२१	प्रहरी	छिनामखु-१	बलबहादुर विष्ट	६८	बाबु	१०००००
११६	नारायणप्रसाद राई	२३	प्रहरी	खैराङ्ग-१	लालबहादुर राई	५०	बाबु	१०००००
११७	जानेन्द्र पराजुली	२२	राजनीति	मानेभञ्ज्याङ्ग-९	सुमित्रा पराजुली	९	छोरी	३०००००
११८	जानेन्द्र चापागाई	३८	प्रहरी	नेपालेडाडा-९	प्रधान चापागाई	८	छोरा	१०००००
११९	राम बहादुर कार्की	२९	मजदुरी	नेपालेडाडा -७	गणेश / उमा कार्की	९	छोराछोरी	३०००००
१२०	उषा राई(जेनी)	२१	राजनीति	चाम्बी -३	जयप्रसाद राई		भाइ	३०००००
१२१	शम्भु राई	२६	प्रहरी	खावा -१	रिता राई		श्रीमती	१०००००
१२२	सञ्जय राई	२५	राजनीति	नेपालेडाडा -१	अमर बहादुर राई		बाबु	१०००००
१२३	केशव तामाङ			दोभाने -९	रविन तामाङ		छोरा	१०००००
१२४	सुरेश कुमार राई	२७	प्रहरी	खैराङ्ग -९	हर्कबहादुर राई	५७	बाबु	१०००००
१२५	धनप्रसाद आचार्य	३२	सैनिक	हेलौछा -८	तारा आचार्य	३०	श्रीमती	१०००००
१२६	सन्तोष राई		राजनीति	ठुलोदुम्मा -३	हाङपाल राई	६०	बाबु	३०००००
१२७	राजेन्द्र राई	२४	प्रहरी	वास्तीम -८	रिता राई	२५	श्रीमती	१०००००
१२८	दिनेश राई	२१	राजनीति	कुलुङ -३	कृष्णबहादुर राई	२१	भाइ	३०००००
१२९	फौद सिंह राई	२७	सैनिक	याङपाङ्ग -८	कृष्णबहादुर राई	५५	बाबु	१०००००

ॐ ॐ ॐ

स्रोत: जिल्ला प्रशासन कार्यालय, भोजपुर

सशस्त्र दृन्दका क्रममा दृन्दरत पक्षबाट बेपत्ता पारिएका भोजपुर जिल्लाका नागरिकका परिवारलाई

क्र.सं	नाम	ठेगाना	उमेर	आवद्ध/पेशा	बेपत्ता स्थान	राहत
१.	लोकेन्द्र दाहाल	गुप्तेश्वर-९	३०	अध्ययन	सप्तरी फत्तेपुर	रु.१०००००
२.	देशभक्त चापागाई	नेपालेडाडा-७	२१	सर्वसाधारण	काठमाडौंबाट	रु.१०००००
३.	इन्द्रकुमारी राई	खैराङ-१	२०	सर्वसाधारण	धरान बसपार्क	रु १०००००
४.	नवीन राई	नागी-६	२४	विद्यार्थी	कलंकी	रु १०००००
५.	दीर्घराज ढकाल	याकु-७	२८	नखुलेको	सुनसरी इटहरी	रु १०००००
६.	गम्भीर योजन	बोखिम	३८	व्यापार	कीर्तिपुर	रु १०००००
७.	जनन्नाथ पराजुली	आम्तेक-१		राजनीति	भोजपुर	रु १०००००

ॐ ॐ ॐ

स्रोत: जिल्ला प्रशासन कार्यालय, भोजपुर

व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षतिवापत आर्थिक सहयोग पाउने व्यक्तिको विवरण

क्र.सं.	व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षति हुने व्यक्तिको नामथर	ठेगाना	पाएको रकम	मिति	आ.व.
१	दिपबहादुर भन्ने दिपक श्रेष्ठ	कोट-८, भोजपुर	२४,५००।-	२०६३।०५।२८	०६३।६४
२	तुलसीराम ढकाल	तिवारीभंज्याङ-९, भोजपुर	५०,०००।-	-	-
३	धनकेशर विष्ट	पांचा-८, भोजपुर	११,७२०।-	२०६६।१०।१५	०६६।६७
४	मेघराज, अमृतमणी भण्डारी	नेपालेडाँडा-७, भोजपुर	६५,२५०।-	२०६६।१२।२७	०६६।६७
५	अर्जुनकुमार बस्नेत	कुलुङ-२, भोजपुर	८६,२५०।-	२०६८।०३।२१	०६७।६८
६	थकुलक्ष्मी श्रेष्ठ	भोजपुर-४, भोजपुर	२१,५००।-	२०६८।११।१९	०६८।६९
७	रमेश सुवेदी	दलगाउँ-१, भोजपुर	८१,५००।-	२०६८।११।१९	०६८।६९
८	सावित्रीप्रसाद तिमल्सेना	भुल्के-४, भोजपुर	१५,०००।-	२०६८।११।१९	०६८।६९
९	सितादेवी कट्टेल	केउरेनिपानी-३, भोजपुर	५९,१७५।-	२०६८।११।२१	०६८।६९
१०	दिलबहादुर राई	हेलौँछा-८, भोजपुर	१०,०००।-	२०६८।११।२२	०६८।६९
११	पशुराम विष्ट	हेलौँछा-३, भोजपुर	४०,७८७।-	२०६८।१२।०९	०६८।६९
१२	तारावल्लभ चापागाई	मुलपानी-७, भोजपुर	४१,०००।-	२०६८।१२।१३	०६८।६९
१३	नयराज चापागाई	मुलपानी-५, भोजपुर	२७,५००।-	२०६८।१२।१३	०६८।६९
१४	रत्नबहादुर चौहान	तिवारीभंज्याङ-२, भोजपुर	१९,४०५।-	२०६८।१२।२८	०६८।६९
१५	अडिन्द्रकुमार विष्ट	हेलौँछा-३, भोजपुर	१५,०००।-	२०६९।०१।०३	०६८।६९
१६	कृष्णप्रसाद घिमिरे	लेखर्क-७, भोजपुर	१०,०००।-	२०६९।०१।०३	०६८।६९
१७	भद्रकाली लुङ्टेल	लेखर्क-७, भोजपुर	१०,०००।-	०६९।०१।०३	०६८।६९
१८	टेकबहादुर रानामगर	हेलौँछा-७, भोजपुर	१४,२५०।-	०६९।०१।०४	०६८।६९
१९	खड्गबहादुर खत्री	युँ-४, भोजपुर	३१,७००।-	०६९।०१।०४	०६८।६९
२०	इन्द्रबहादुर कोइराला	तिवारीभंज्याङ-६, भोजपुर	७१,०००।-	०६९।०१।०४	०६८।६९
२१	सुवास तामाङ्ग	किमालुङ-१, भोजपुर	४७,०००।-	०६९।०१।०६	०६८।६९
२२	निमादोर्जे तामाङ्ग	किमालुङ-१, भोजपुर	४९,०००।-	०६९।०१।०६	०६८।६९
२३	शेखर तामाङ्ग	किमालुङ-१, भोजपुर	४३,२५०।-	०६९।०१।०६	०६८।६९
२४	नारायणप्रसाद दहाल	पांचा-८, भोजपुर	३५,०००।-	०६९।०१।०६	०६८।६९
२५	शंकर कार्की	भोजपुर-६, भोजपुर	१७,५००।-	०६९।०१।०६	०६८।६९
२६	विक्रम वन सन्यासी	दोभाने-४, भोजपुर	५३,९७४।-	०६९।०१।१३	०६८।६९
२७	रामकुमार राई	साङपाङ-९, भोजपुर	१०,५००।-	०६९।०१।१४	०६८।६९
२८	वीरवल राई	कुदाककाउले-३, भोजपुर	१,११,६००।-	०६९।०१।१४	०६८।६९
२९	मानबहादुर थापा	गुप्तेश्वर-९, भोजपुर	४०,६१९।-	०६९।०१।१४	०६८।६९
३०	महेश्वर बस्नेत	नेपालेडाँडा-८, भोजपुर	१८,३००।-	०६९।०१।१७	०६८।६९
३१	आनन्दकुमार वान्तवा राई	वैकुण्ठे-५, भोजपुर	५६,७५०।-	२०६९।०१।१७	०६८।६९
३२	दिलिप खतिवडा	कुदाककाउले-७, भोजपुर	२५,५००।-	०६९।०१।१७	०६८।६९
३३	मिनप्रसाद खतिवडा	कुदाककाउले-७, भोजपुर	२५,५००।-	०६९।०१।१७	०६८।६९
३४	चनकबहादुर राई	किमालुङ-५, भोजपुर	५२,७५०।-	०६९।०१।१८	०६८।६९

३५	धनबहादुर तामाङ्ग	दोभाने-१, भोजपुर	४२,५००।-	०६९।०१।२१	०६८।६९
३६	प्रेमकुमार तामाङ्ग	साङपाङ-७, भोजपुर	२०,३००।-	०६९।०१।२१	०६८।६९
३७	अमरबहादुर राई	दोभाने-१, भोजपुर	१७,५००।-	०६९।०१।२१	०६८।६९
३८	ताराकुमारी राई	दोभाने-१, भोजपुर	३७,०१०।-	०६९।०१।२१	०६८।६९
३९	रुद्रबहादुर कार्की	चौकीडाँडा-२, भोजपुर	१५,०००।-	०६९।०१।२२	०६८।६९
४०	रमेशकुमार कार्की	टक्सर-१, भोजपुर	६३,१२५	०६९।०२।०५	०६८।६९
४१	भगवती थापा	कुलुङ्ग-३, भोजपुर	२२,१५५।-	०६९।०२।१८	०६८।६९
४२	दलबहादुर राई	दोभाने-७, भोजपुर	४६,५००।-	०६९।०२।२३	०६८।६९
४३	मदनकुमार थापा	देउराली-६, भोजपुर	१०,०००।-	०६९।०२।२४	०६८।६९
४४	मुक्तिप्रसाद घिमिरे	देउराली-८, भोजपुर	१०,०००।-	०६९।०२।२५	०६८।६९
४५	सार्कीधन राई	देउराली-६, भोजपुर	१०,०००।-	०६९।०२।२८	०६८।६९
४६	कृष्णमोहन राई	देउराली-६, भोजपुर	१५,०००।-	०६९।०२।२८	०६८।६९
४७	धनबहादुर बस्नेत	कुदाककाउले-४, भोजपुर	४२,२५७।-	०६९।०२।२८	०६८।६९
४८	रन बहादुर पौडेल	देउराली-२, भोजपुर	१०,०००।-	०६९।०३।१०	०६८।६९
४९	नन्दमणी राई	अन्नपूर्ण-३, भोजपुर	१०,०००।-	०६९।०३।१४	०६८।६९
५०	गोविन्दबहादुर बस्नेत	दुम्माना-८, भोजपुर	१५,०००।-	०६९।०३।१४	०६८।६९
५१	दिपेन्द्रबहादुर बस्नेत	कुलुङ्ग-१, भोजपुर	५०,१९०।-	०६९।०३।१५	०६८।६९
५२	गमकुमारी राई	छिनामखु-२, भोजपुर	१०,०००।-	०६९।०३।१७	०६८।६९
५३	महेन्द्रबहादुर बस्नेत	कुलुङ्ग-१, भोजपुर	७५,१०२।-	०६९।०३।१७	०६८।६९
५४	भैरवकुमार बस्नेत	कुलुङ्ग-१, भोजपुर	५९,५००।-	०६९।०३।१७	०६८।६९
५५	शुरेसकुमार राई	वासिखोरा-२, भोजपुर	२५,७००।-	०६९।०३।१७	०६८।६९
५६	उद्धिमबहादुर राई	कुदाककाउले-१, भोजपुर	८०,२५०।-	०६९।०३।२८	०६८।६९
५७	कमला तिम्सेना	भुन्के-४, भोजपुर	८७,९७१।-	०६९।०४।२३	०६९।७०
५८	यशोदा प्रधान	सिद्धेश्वर-२, भोजपुर	१०,०००।-	०६९।०५।२९	०६९।७०

स्रोत: जिल्ला प्रशासन कार्यालय, भोजपुर

सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा अपाङ्गता भएका नागरिकलाई वितरित राहत सम्बन्धी विवरणः

क्र.सं.	घाइते अपाङ्गता भएको व्यक्तिको नामथर	ठेगाना	अपाङ्गताको प्रतिशत	पाएको रकम	मिति	आ.व.
१	हरिलाल राई	बेया-८	१५	३०,०००।-	०६७।०१।२०	०६६।६७
२	श्यामकुमार वानियाँ	ओख्रे-७	५०	१,००,०००।-	०६७।०२।१९	०६६।६७
३	किशोर राई	दोभाने-७	२०	४०,०००।-	०६८।०२।०५	०६७।०६८
४	जीवन राई	बोया-९	२०	४०,०००।-	०६८।०२।०५	०६७।०६८
५	कृष्णकुमार श्रेष्ठ	बोया-९	२०	४०,०००।-	०६८।०२।०५	०६७।०६८
६	अनिल राई	हेलौँछा-९	२०	४०,०००।-	०६८।०२।०५	०६७।०६८
७	प्रेम लामा	देवानटार-१	२०	४०,०००।-	०६८।०२।०६	०६७।०६८
८	शोनाम शेर्पा	थिदिँखा-२	२०	४०,०००।-	०६८।०२।०६	०६७।०६८

९	हर्कराज राई	हेलौंछा-२	२०	४०,०००।-	०६८।०२।१२	०६७।०६८
१०	रमिला घिमिरे	वैकुण्ठे-४	२०	४०,०००।-	०६८।०२।१३	०६७।०६८
११	अर्जुन तामाङ्ग	हेलौंछा-४	२०	४०,०००।-	०६८।०२।१६	०६७।०६८
१२	रामकुमार तामाङ्ग	बोखिम-७	२०	४०,०००।-	०६८।०२।१८	०६७।०६८
१३	सविना राई	हेलौंछा-४	२०	४०,०००।-	०६८।०२।२०	०६७।०६८
१४	सुरेन्द्र तामाङ्ग	बोखिम-५	२०	४०,०००।-	०६८।०२।२०	०६७।०६८
१५	चन्द्रबहादुर विश्वकर्मा	तिवारीभञ्ज्याङ-४	२०	४०,०००।-	०६८।०२।२२	०६७।०६८
१६	राजन वराइली	याकु-५	२०	४०,०००।-	०६८।०२।२७	०६७।०६८
१७	संगम वराइली	लेखर्क-९	२०	४०,०००।-	०६८।०२।२७	०६७।०६८
१८	दुर्गाबहादुर श्रेष्ठ	बोया-९	२०	४०,०००।-	०६८।०२।३०	०६७।०६८
१९	लक्ष्मनबहादुर राई	तिम्मा-८	२०	४०,०००।-	०६८।०२।३०	०६७।०६८
२०	प्रकाश भट्टराई	भुल्के-८	२०	४०,०००।-	०६८।०२।३०	०६७।०६८
२१	मनबहादुर श्रेष्ठ	याकु-३	२०	४०,०००।-	०६८।०३।०५	०६७।०६८
२२	हेमा श्रेष्ठ घिमिरे	वास्तिम-६	५०	१,००,०००।-	०६८।०३।०६	०६७।०६८
२३	सुरेन्द्र राई	नेपालेडाँडा-६	२०	४०,०००।-	०६८।०३।०७	०६७।०६८
२४	मंगलसिं भित्रिकोटी	बालंखा-९	२०	४०,०००।-	०६८।०३।०९	०६७।०६८
२५	मणिकुमार साङ्पाङ	बोया-८	५०	१,००,०००।-	०६८।०३।१९	०६७।०६८
२६	गजेन्द्र वान्तवा	युँ-५	२०	४०,०००।-	०६८।०३।१९	०६७।०६८
२७	छेकी शर्पा	युँ-३	२०	४०,०००।-	०६८।०३।२०	०६७।०६८
२८	श्यामकुमार बस्नेत	रानिवास-९	५०	१,००,०००।-	०६८।१०।२३	०६८।०६९
२९	शरणकुमार तामाङ्ग	हेलौंछा-४	७०	१,४०,०००।-	०६८।११।१९	०६८।०६९
३०	संदिप किरावा	युँ-७	५०	१,००,०००।-	०६९।०१।२२	०६८।०६९
३१	माधवप्रसाद न्यौपाने	नेपालेडाँडा-७	२०	४०,०००।-	०६९।०२।२९	०६८।०६९
३२	इन्द्र प्रधान	सिद्धेश्वर-६	२०	४०,०००।-	०६९।०३।१७	०६८।०६९
३३	विष्णु मगर	वास्तिम-१	१००	२,००,०००।-	०६९।०३।१९	०६८।०६९
३४	किरणबहादुर राई	कुदाककाउले-२	२०	४०,०००।-	०६९।०९।०८	०६९।७०
३५	मनु राई	नेपालेडाँडा-६	१५	३०,०००।-	०६९।०९।११	०६९।७०
३६	उदयबहादुर गुरुङ्ग	कुदाककाउले-५	१५	३०,०००।-	०६९।०९।१६	०६९।७०
३७	गणेशकुमार प्रधान	बोखिम-१	२५	५०,०००।-	०६९।०९।१७	०६९।७०
३८	कमलबहादुर कोइराला	च्याङ्ग्रे-४	१००	२,००,०००।-	०६९।१०।१४	०६९।७०
३९	कुमार रम्तेल	याकु-४	१५	३०,०००।-	०६९।१०।१७	०६९।७०
४०	सावित्री प्र. तिमल्सेना	भुल्के-४	२५	५०,०००।-	०७०।०२।०२	०६९।७०

स्रोत: जिल्ला प्रशासन कार्यालय, भोजपुर

सशस्त्र द्वन्द्वका अपहरण तथा गिरफ्तारीमा परेका नागरिकले लिएको राहत विवरणः

क्र.सं.	अपहरित/ गिरफ्तार व्यक्तिको नामथर	ठेगाना	अवधि (दिन)	पाएको रकम	मिति	आ.व.
१	मणिकुमार प्रधान	बोखिम-२	९०	२५,०००।-	०६८।०९।१४	०६८।६९
२	चन्द्रबहादुर वुढाथोकी	च्यानडाँडा-१, खोटाङ	९०	२५,०००।-	०६८।०९।१८	०६८।६९

३	हरीकृष्ण दाहाल	भोजपुर-६	९०	२५,०००/-	०६८।०९।१८	०६८।६९
४	हिरालाल श्रेष्ठ	टक्सार-८	९०	२५,०००/-	०६८।०९।२०	०६८।६९
५	रामकुमार राई	भुल्के-५	९०	२५,०००/-	०६८।०९।२०	०६८।६९
६	जगनाथ दाहाल	भुल्के-८	२०३	२५,०००/-	०६८।१०।१७	०६८।६९
७	नारायणप्रसाद सापकोटा	चम्पे-२	२९४	२५,०००/-	०६८।१०।१७	०६८।६९
८	जानुका राउत	सिद्धेश्वर-८	२८०	२५,०००/-	०६८।१०।२२	०६८।६९
९	पेमानुर्वु शेर्पा	किमालुङ-१	१७५	२५,०००/-	०६८।११।२१	०६८।६९
१०	कर्णबहादुर खत्री	तिवारीभंज्याङ-५	९०	२५,०००/-	०६९।०९।१७	०६८।६९
११	तारादेवी प्रधान	वोया-८	१०४	२५,०००/-	०६९।०९।२५	०६८।६९
१२	कृष्णकुमार राई	वोया-८	१३६५	२५,०००/-	०६९।०९।२५	०६८।६९
१३	शीलावती राई	वासिखोरा-२	१७४	२५,०००/-	०६९।०९।२८	०६८।६९
१४	टिकाबहादुर भण्डारी	तिवारीभंज्याङ-४	९०	२५,०००/-	०६९।०२।०५	०६८।६९
१५	कृष्णराज भट्टराई	देउराली-९	९०	२५,०००/-	०६९।०३।१५	०६८।६९
१६	शोभित राई	वोया-९	१८०	२५,०००/-	०६९।०३।१५	०६८।६९
१७	इरना राई "सम्झना"	दोभाने-८	१८०	२५,०००/-	०६९।०३।२८	०६८।६९
१८	बाजेन्द्र राई	धौदलेखानी-४	६५६	२५,०००/-	०७०।०१।१२	०६९।७०
१९	विष्णु कार्की	भोजपुर-२	८३	२५,०००/-	०७०।०१।१२	०६९।७०
२०	डम्बरकुमारी तामाङ्ग	भुल्के-६	१२५	२५,०००/-	०७०।०२।०८	०६९।७०
२१	डेकबहादुर राई	साङपाङ-१	५८	२५,०००/-	०७०।०२।२०	०६९।७०
२२	सुरेन्द्रकुमार राई	साङपाङ-८	५८	२५,०००/-	०७०।०२।२०	०६९।७०

स्रोत: जिल्ला प्रशासन कार्यालय, भोजपुर

सशस्त्र दण्डका क्रममा स्थायी बसोबास भएको स्थानबाट विस्थापित नागरिकलाई गाउँ फर्कन सरकारले जिल्ला प्रशासन कार्यालयमार्फत प्रदान गरेको राहत सम्वन्धी विवरण :

क्र.सं.	विस्थापित नागरिकको नाम, घर	गाविस	जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट वितरण गरिएको राहत			राहत विवरण			
			परिवार संख्या	यातायात खर्च	भरणपोषण खर्च	शैक्षिक खर्च	घर मर्मत	घर निर्माण	जम्मा रकम
१	वीरबहादुर राई	दोभाने-१	१८		१,२९,६००/-	२४,०००/-	-	२०,०००/-	१,७३,६००/-
२	विक्रम सान्यासी	दोभाने-४	१४		१,००,८००/-	१३,८००/-	-	२०,०००/-	१,३७,६००/-
३	सितादेवी कट्टेल	केउरेनीपानी ३	८		५७,६००/-	-	-	-	५७,६००/-
४	मेघराज भण्डारी	नेपालेडाँडा -७	६		४३,२००/-	२,४००/-	७,५००/-	-	५३,१००/-
५	श्यामु राई	कुदाककाउले १	१४	२,०००	१,०८,०००/-	४,८००/-	७,५००/-	-	१,२२,३००/-
६	तारा कुमारी राई	दोभाने -१	५		३६,०००/-	२,४००/-	७,५००/-	-	४५,९००/-
७	डिङ्ठाबहादुर राई	खाटम्वा -८	५		३६,०००/-	७,२००/-	७,५००/-	-	५०,७००/-
८	अम्नीबहादुर राई	दोभाने -४	६		४३,२००/-	७,२००/-	७,५००/-	-	५७,९००/-
९	लोकबहादुर राई	कुदाककाउले ३	३		२१,६००/-	२,४००/-	७,५००/-	-	३१,५००/-
१०	गोकर्ण राई	नेपालेडाँडा-२	५		३६,०००/-	-	७,५००/-	-	४३,५००/-
११	वीरवल राई	कुदाककाउले -३	९		६४,८००/-	१२,०००/-	-	२०,०००/-	९६,८००/-
१२	सञ्जमाया राई	हेलौछा -९	७		५०,४००/-	१२,०००/-	-	२०,०००/-	८२,४००/-
१३	धन बहादुर वस्नेत	कुदाककाउले-४	११		७९,२००/-	-	७,५००/-	-	८६,७००/-
१४	केशरबहादुर वस्नेत	नेपालेडाँडा-८	१३		९३,६००/-	-	७,५००/-	-	१,००,१००/-
१५	महेश्वर वस्नेत	नेपालेडाँडा-८	९	१,३४९	६४,८००/-	-	७,५००/-	-	७३,६४९/-
१६	हरिवहादुर वस्नेत	नेपालेडाँडा-८	६		४३,२००/-	-	७,५००/-	-	५०,७००/-
१७	दिलबहादुर राई	कुदाककाउले-५	५		३६,०००/-	-	७,५००/-	-	४३,५००/-
१८	परशुराम राई	दलगाउँ-६	६		४३,२००/-	९,६००/-	७,५००/-	-	६०,३००/-

क्र.सं.	विस्थापित नागरिकको नाम, थर	गाविस	जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट वितरण गरिएको राहत			राहत विवरण			
			परिवार संख्या	यातायात खर्च	भरणपोषण खर्च	नैसर्गिक खर्च	घर मर्मत	घर निर्माण	जम्मा रकम
१९	डिल्लिसेर राई	कृदाककाउले-५	३		२१,६००/-	-	७,५००/-	-	२९,१००/-
२०	कुमार राई	बैकुण्ठे-३	१०	५,९९२	७२,०००/-	-	-	-	७७,९९२/-
२१	बन्नी बस्नेत	कुलुङ-२	१४		१,००,८००/-	-	७,५००/-	-	१,०८,३००/-
२२	महेन्द्रवहादुर बस्नेत	कुलुङ-१	५		३६,०००/-	-	७,५००/-	-	४३,५००/-
२३	दलबहादुर राई	दोभाने-७	७		५०,४००/-	७,२००/-	७,५००/-	-	६५,१००/-
२४	भरतकुमार रायमाझी	हेलौछा-६	५		३६,६००/-	-	७,५००/-	-	४३,५००/-
२५	पूर्णमाया राई	किमालुङ-५	२		१४,४००/-	-	७,५००/-	-	२१,९००/-
२६	सुवास तामाङ्ग	किमालुङ -५	६		४३,२००/-	९,६००/-	७,५००/-	-	६०,३००/-
२७	डम्बर व. गुरुङ्ग	चौकिडाडा -९	१६		१,१५,२००/-	१२,०००/-	७,५००/-	-	१,३४,७००/-
२८	खगेन्द्र बस्नेत	कुलुङ -२	६	४९४/-	४३,२००/-	-	७,५००/-	-	५१,१९४
२९	सञ्चमाया राई	दोभाने -७	७		५०,४००/-	-	-	२०,०००/-	७०,४००/-
३०	गुणराज राई	दोभाने -७	६		४३,२००/-	-	-	२०,०००/-	६३,२००/-
३१	शेखर तामाङ्ग	किमालुङ-१	५		३६,०००/-	७,२००/-	-	२०,०००/-	६३,२००/-
३२	निमादोर्जे शेर्पा	किमालुङ -१	७		५०,४००/-	-	७,५००/-	-	५७,९००/-
३३	योगेन्द्रवहादुर बस्नेत	नेपालेडाँडा -७	५		३६,०००/-	-	-	-	३६,०००/-
३४	दिपेन्द्र बस्नेत	कुलुङ -१	१६	४९४/-	१,१५,२००/-	-	७,५००/-	-	१,२३,१९४/-
३५	पदमवहादुर राई	नेपालेडाँडा -२	११		७९,२००/-	२,४००/-	७,५००/-	-	८९,१००/-
३६	नन्दमणी राई	अन्नपूर्ण -३	६		४३,२००/-	४,८००/-	-	२०,०००/-	६८,०००/-
३७	इन्द्रकुमारी राई	दोभाने -३	६		४३,२००/-	२,४००/-	७,५००/-	-	५३,१००/-
३८	डम्बरकुमारी राई	नेपालेडाँडा -२	१३		९३,६००/-	९,६००/-	७,५००/-	-	१,१०,७००/-
३९	अम्बरवहादुर राई	दोभाने -१	३		२१,६००/-	२,४००/-	७,५००/-	-	३१,५००/-
४०	प्रेम किरात	प्याउली -६	२		१४,४००/-	-	७,५००/-	-	२१,९००/-
४१	संग्राम सिंह राई	छिनामखु -२	१६	५,७४२	१,१५,२००/-	-	७,५००/-	-	१,२८,४४२/-
४२	तिर्थ वहादुर बस्नेत	कुलुङ -१	५		३६,०००/-	-	७,५००/-	-	४३,५००/-
४३	भैरवकुमार बस्नेत	कुलुङ -१	४		२८,८००/-	-	७,५००/-	-	३६,३००/-
४४	मानशेर राई	बासिखोरा -२	११		७९,२००/-	-	-	-	७९,२००/-
४५	नारायणप्रसाद दाहाल	पाङ्जा -८	१६		१,१५,२००/-	-	-	-	१,१५,२००/-
४६	राधा थापा	नेपालेडाँडा-९	२		७,२००/-	-	७,५००/-	-	१४,७००/-
४७	बलबहादुर तिवारी	तिवारीभन्ज्याङ्ग	७		४३,२००/-	-	७,५००/-	-	५०,७००/-
४८	आनन्द कुमार वान्तावा	बैकुण्ठे-५	९		६४,८००/-	-	-	२०,०००/-	८४,८००/-
४९	दिलिप खतिवडा	कृदाककाउले ७	१०		६८,८००/-	-	७,५००/-	-	७६,३००/-
५०	राजन राई	ओखे -४	८		७,२००/-	-	७,५००/-	-	१४,७००/-
५१	दलबहादुर राई	कृदाककाउले ३	३		२१,६००/-	-	७,५००/-	-	२९,०००/-
५२	रत्नबहादुर राई	किमालुङ -५	३	२,२४०	२१,६००/-	२,४००/-	-	-	२६,२४०/-
५३	धनबहादुर तामाङ्ग	दोभाने -१	६		४३,२००/-	९,६००/-	-	२०,०००/-	७२,८००/-
५४	अमृता राई	किमालुङ -५	१		७,२००	-	-	-	७,२००/-
५५	खड्गराम गिरी	अन्नपूर्ण -१	४	६३४/-	२८,८००/-	-	-	-	२९,४३४/-
५६	शुभमति राई	प्याउली -६	३		२१,६००/-	-	-	-	२१,६००/-
५७	प्रेमकुमार तामाङ्ग	साङपाङ -७	४		२८,८००/-	-	७,५००/-	-	३६,३००/-
५८	चण्डीप्रसाद घिमिरे	लेखर्क -६	५		३६,०००/-	-	-	-	३६,०००/-
५९	जगबहादुर तामाङ्ग	साङपाङ -३	७		५०,४००/-	४,८००/-	७,५००/-	-	६२,७००/-
६०	लक्ष्मण तामाङ्ग	दोभाने -१	७		५०,४००/-	-	-	-	५०,४००/-
६१	अर्जुनकुमार बस्नेत	कुलुङ -२	१६		१,१५,२००/-	-	-	-	१,१५,२००/-
६२	गोविन्द कार्की	टक्सार -१	१	१,०००	७,२००/-	-	-	-	८,२००/-

क्र.सं.	विस्थापित नागरिकको नाम, थर	गाविस	जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट वितरण गरिएको राहत			राहत विवरण			
			परिवार संख्या	यातायात खर्च	भरणपोषण खर्च	नैसर्गिक खर्च	घर मर्मत	घर निर्माण	जम्मा रकम
६३	रामकुमार राई	साम्पाङ्ग -९	३		२१,६००/-	४,८००/-	-	२०,०००/-	४६,४००/-
६४	शान्ति तामाङ्ग	दोभाने -१	६		४३,२००/-	-	-	-	४३,२००/-
६५	मानवहादुर थापा	गुप्तेश्वर -१			७,२००/-	-	-	-	७,२००/-
६६	रमेश कार्की	टक्सार -१	६		४३,२००/-	-	७,५००/-	-	५०,७००/-
६७	मोहनसिंह राई	दमेभाने -३	७		५०,४००/-	२,४००/-	-	-	५२,८००/-
६८	अमृतमणि भण्डारी	नेपालेडाडा -७	६	६,०००	-	-	-	-	६,०००/-
६९	मित्र राई	होम्ताङ्ग -८	१	५००/-	७,२००/-	-	७,५००/-	-	१५,२००/-
७०	प्रल्हादकुमार रायमाझी	हेलौछा -६	४		२८,८००/-	-	-	-	२८,८००/-
७१	लालवहादुर विक	चौकिडाडा -१	३		२१,६००/-	-	-	-	२१,६००/-
७२	धनकेशर श्रेष्ठ	पाङ्चा -८	११		७९,२००/-	-	७,५००/-	-	८६,७००/-
७३	खड्गवहादुर खत्री	यूँ -४	१०		६४,८००/-	-	७,५००/-	-	७२,३००/-
७४	भक्तवहादुर रायमाझी	हेलौछा -६	८		५७,६००/-	-	७,५००/-	-	६५,१००/-
७५	जयप्रकाश राई	दोभाने -२	७		५०,४००/-	९,६००/-	-	२०,०००/-	८०,०००/-
७६	फुर्वा शेरपा	खाटम्वा -५	१५		१,०८,०००/-	१०,०००/-	७,५००/-	-	१,२५,५००/-
७७	ध्रुवकुमार रायमाझी	हेलौछा -६	३		२१,६००/-	-	७,५००/-	-	२९,१००/-
७८	कमल दर्जी	दोभाने -४	५		३६,०००/-	७,२००/-	-	२०,०००/-	६३,२००/-
७९	गणेशकुमार राई	साङ्गुपाङ्ग -८	१		७,२००/-	-	-	-	७,२००/-
८०	कमला तिमसीना	भुल्के -८	४	१०००	२८,८००/-	-	-	२०,०००/-	४९,८००/-
८१	दिप बहादुर राई	ओखे -२	१५	१५,०००/-	१,०८,०००/-	-	-	-	१,२३,०००/-
८२	गोपालकुमार कार्की	चौकिडाडा-२	१३	१,०००	२८,८००/-	-	७,५००/-	-	३६,३००/-
८३	इन्द्रवहादुर कोइराला	तवारीभन्ज्याङ-४	१६		१,१५,२००/-	-	७,५००/-	-	१,२२,७००/-
८४	रामवहादुर राई	चौकिडाडा-८	९		६४,८००/-	१४,४००/-	७,५००/-	-	८६,७००/-
८५	रत्नवहादुर घले	कुलुङ -८	६		४३,२००/-	७,२००/-	-	२०,०००/-	७०,४००/-
८६	नेगराज श्रेष्ठ	कुलुङ -८	४		२८,८००/-	४,८००/-	-	२०,०००/-	५३,६००/-
८७	कृष्णवहादुर श्रेष्ठ	कुलुङ -२	४		२८,८००/-	४,८००/-	-	२०,०००/-	५३,६००/-

□ □ □

स्रोत: जिल्ला प्रशासन कार्यालय, भोजपुर

सशस्त्र द्वन्द्वमा इन्सेकको मानवअधिकार अभियान एक भलक

तस्वीरमा अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) भोजपुर

सशस्त्र द्वन्द्वका समयमा नागरिकको मानवअधिकार रक्षाका लागि सक्रिय रहन कम चुनौतिपूर्ण थिएन । द्वन्द्वरत दुवैपक्षको ज्यादति र आतंकपूर्ण वातावरणका बीचमा रहेर इन्सेकले मानवअधिकार अनुगमनकार्यलाई जारी राखेको थियो । इन्सेकले विद्रोहीपक्षबाट नागरिक अपहर गर्दा या राज्यपक्षले नागरिकलाई माओवादी आरोपमा गिरफ्तार गरी वेपत्ता बनाउँदा निरन्तर आवाज उठाएको थियो । प्रत्यक्षरूपमा युद्धमा संलग्न नभएका नागरिकलाई दुवैपक्षले यो वा त्यो कारणबाट सताउने र दुःख दिने श्रृंखला नै चलाएका थिए ।

माओवादीले आफ्नो पार्टीविरूद्ध सुराकी गरेको आरोपमा गरेका गम्भीर प्रकृतिमा मानवअधिकार हननका घटना हुन् या राज्यपक्षले तत्कालिन शाही नेपाली सेनाको नेतृत्वमा गरेका मानवअधिकार हननका घटनाबाट प्रताडित बनेका नागरिकको जीवनरक्षा गर्नु भनेको तरवारको धारमा हिड्नु सरह थियो । दुवैपक्षको धम्की र दवावका बाबजुत इन्सेकले भोजपुरमा मानवअधिकार उलंघनका घटना अनुगमन र पीडितहरूको तथ्यांक संकलनलाई निरन्तरता दिन सफल भएको थियो ।

भोजपुरसहित पूर्वी पहाडी जिल्लामा माओवादीद्वारा सञ्चालित सशस्त्र संघर्षले २०५८ साल भदौपछि उग्ररूप लिएको थियो । माओवादीले तत्कालिन किरात वर्कस पार्टीसँग एकता गरी वर्कस माओवादीमा विलय भएपछि राज्य र विद्रोहीपक्षबीच भोजपुरमा हिंसा र प्रतिहिंसको श्रृंखला बढेको थियो । यही सन्दर्भमा बढ्दो हिंसा र मानवअधिकार हननका घटना अनुगमन प्रभावकारी बनाउँदै इन्सेकले जिल्ला सदरमुकाममा मात्र केन्द्रित नभई गाउँ गाउँसम्म पुगेर मानवअधिकारको अवस्था अनुगमन गरेको थियो । इन्सेकले राज्य र तत्कालिन विद्रोही पक्षबीच भएका साना ठूला गरी ७ वटा बढी भिडन्तस्थल वरपरको क्षेत्रमा सर्वसाधारणको मानवअधिकार अवस्थाबारे अनुगमन गरेको थियो । राज्य र तत्कालिन विद्रोही पक्षबाट हत्या गरिएका व्यक्तिका घरसम्म पुगेर घटनाबारे अनुगमन गरेको थियो ।

राज्यपक्षले गिरफ्तार गरेर शारीरिक यातना दिई हत्या गरिएका देवानटार गाविसका देवेन्द्र राईदेखि माओवादी कार्यकर्ताले विनाकारण गोली हानी हत्या गरिएका छिनामखु गाविसका जुद्ध सुन्दाश हत्याकाण्डको समेत इन्सेकले अनुगमन गरेको थियो । इन्सेककै अनुगमन प्रतिवेदनपछि दुवैपक्षका दोषीलाई कारवाही गरिएको कुरा सार्वजनिक हुन सम्भव भयो । तत्कालिन विद्रोही नेकपा (माओवादी) का कार्यकर्ताले मान्ने धम्की दिएर विस्थापित बनाएका नागरिकको पुनःस्थापना र विस्थापित भएका नागरिकको अवस्थाबारेमा पनि इन्सेकले अनुगमन गरेको थियो ।

इन्सेकले सुरक्षाफौजको हिरासतमा राखिएका या माओवादीका श्रम शिविरमा राखिएका नागरिकको अवस्था सम्बन्धित निमायसम्म पुगेर लिने गरेको थियो । गैहकानुनी हिरासतमा राखिएका या माओवादीको श्रमशिविरमा राखिएका नागरिकलाई रिहाई गर्न इन्सेकले गरेको पहलले १६ जना भन्दा बढी नागरिकको जीवन सुरक्षित गर्न सम्भव भयो । यहाँ इन्सेकले सशस्त्र द्वन्द्वका समयमा नागरिकको जीवन सुरक्षा, मानवअधिकार रक्षा र युद्धरतपक्षलाई मानवअधिकार हननमा उद्यत हुन नदिन जारी राखेको अभियानका क्रममा गरिएका प्रयाससम्बन्धी केही तस्वीरहरू संलग्न गरिएको छ ।

द्वन्द्वरत दुवै पक्षको चेपुवामा परेर पनि मानवअधिकारकर्मीको रूपमा इन्सेक प्रतिनिधिले पीडित नागरिकलाई न्याय दिलाउने र उनीहरूको जीवनरक्षा गर्ने काममा निरन्तर लागेको थियो । माओवादीले खानेपानी काटेको सवालमा होस् या शाही नेपाली सेनाले माओवादी आरोपमा सर्वसाधारणलाई गैहकानुनीरूपमा व्यारेकमा बन्धक बनाएको सवालमा पनि इन्सेकले आवाज उठाएको थियो । सशस्त्र द्वन्द्वका समयमा जिल्लामा भएका मानवअधिकार उलंघनका घटनाको अनुगमन गर्ने क्रममा इन्सेकले गरेका केही गतिविधिसम्बन्धी तस्वीरहरू यहाँ समावेश गरिएको छ । जसले हिजोको सशस्त्र द्वन्द्वको केही भलक समेत दिनेछ ।

भाइ श्याम सुन्दाशको हत्या गरेको आरोपमा नेकपा माओवादीका कार्यकर्ता हेमन्त खम्बुले ०६२ पुस ९ गते छिनामखु-७ मा गोली हानी हत्या गरिएका तिम्मा-७ का टिकाराम सुन्दाशको हत्याबारे मृतकका परिवारसँग जानकारी लिँदै इन्सेक जिल्ला प्रतिनिधि ज्ञानेन्द्र खड्का ।

माओवादी कार्यकर्ताले माने धम्की दिँदै गाउँबाट विस्थापित गरिएका लेखर्क गाविसका जयप्रसाद चौलागाईंको परिवारलाई गाउँमा पुनःस्थापित गरेपछि सदरमुकाममा फर्कने क्रममा इन्सेक प्रतिनिधि ज्ञानेन्द्र खड्का, नागरिक समाजका सह संयोजक परशुराम तिवारी र सदस्य नवराज चर्मकार ।

माओवादी लडाकुले ०६२ माघ १४ गते राति रानीबास-८ हतुवागढीस्थित सुरक्षाफौजको व्यारेकमा आक्रमण गरेपछि सो घटनाको अनुगमन गर्न पुगेका इन्सेक प्रतिनिधि सो युद्धमा प्रयोग गरिएका सामग्रीबारे जानकारी संकलन गरिरहेको अवस्थामा ।

माओवादी आरोपमा प्रहरीद्वारा ०६० माघ २८ गते सुनसरीको धरानबाट गिरफ्तार गरी बेपत्ता बनाइएकी खैराङ्ग-१ की इन्द्रकुमारी राईका बाबु हैकमसिंह राईसँग घटनाको जानकारी लिँदै इन्सेक प्रतिनिधि ज्ञानेन्द्र खड्का

शाही नेपाली सेनाले ०६० कात्तिक २६ गते काठमाडौंको कलकीबाट गिरफ्तार गरी भैरवनाथ गणबाट बेपत्ता पारिएका नेपालेडोडा-७ का देशभक्त चापागाईंकी आमासँग उनको घरैमा पुगेर घटनाबारे जानकारी लिँदै इन्सेक प्रतिनिधि ज्ञानेन्द्र खड्का । देशभक्तसहित ४९ जना बन्दीलाई तत्कालिन सरकारले भैरवनाथ गणबाट बेपत्ता बनाएको थियो

सशस्त्र द्वन्द्वका समयमा राज्य पक्ष र तत्कालिन विद्रोही पक्षका कारण भक्तपुरमा विस्थापित भएर शान्ति सम्झौतापछि गाउँ फर्केका केउरेनीपानीका परशुराम कट्टेल र उनकी पत्नीसँग गाउँ फर्केपछिको अवस्थाबारे उनीहरूको घरमै पुगेर जानकारी लिँदै इन्सेक प्रतिनिधि ।

सशस्त्र द्वन्द्वका समयमा ०६० चैत १८ गते माओवादी सेनाले छाडेको सकेट बम विस्फोट हुँदा घाइते भएका लेखक गाविस-७ का सुजन तामाङलाई आर्थिक सहयोग हस्तान्तरण गर्दै इन्सेकका भोजपुर जिल्ला प्रतिनिधि ज्ञानेन्द्र खड्का ।

भोजपुरस्थित तत्कालिन कालिध्वज गणका सैनिकहरूलाई ०६४ साल जेठ १२ गते भोजपुरस्थित गणको व्यारेकमा मानवअधिकार शिक्षा प्रदान गर्दै अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) का भोजपुर जिल्ला प्रतिनिधि ज्ञानेन्द्र खड्का ।

सशस्त्र द्वन्द्वका समयमा ०६० चैत १८ गते माओवादी सेनाले छाडेको सकेट बम विस्फोट हुँदा घाइते भएका लेखक गाविस-७ का सुजन तामाङलाई आर्थिक सहयोग दिएपछि सामूहिक तस्वीर खिचाउँदै ।

भोजपुरस्थित तत्कालिन कालिध्वज गणका सैनिकहरूलाई ०६४ साल जेठ १२ गते भोजपुरस्थित गणको व्यारेकमा मानवअधिकार शिक्षा प्रदान गरेपछि सैनिक अधिकृतसँग सामूहिक तस्वीर खिचाउँदै इन्सेक प्रतिनिधि ।

सशस्त्र द्वन्द्व पीडित नागरिकका पीडा

माओवादी आरोपमा प्रहरीले बेपत्ता बनाएकी खैराङ्ग-१ की इन्द्रकुमारी राईका बाबु हैकमसिं राई र आमा बेपत्ता छोरी इन्द्रकुमारी राईको को तस्वीर देखाउँदै ।

हतुवागढीस्थित शाही नेपाली सेनाले गिरफ्तार गरी यातना दिएपछि मृत्यु भएका देवानटार-७ का देवेन्द्र राईकी आमा मैनीमाया छोराको चिहानमा विलौना गर्दै ।

भाइलाई मारेको आरोपमा माओवादी कार्यकर्ता हेमन्त खम्बुद्वारा गोली हानी हत्या गरिएका तिम्मा-७ निवासी छोरा जुद्ध सुन्चशको चिहानमा टोलाउँदै उनका बाबु मानबहादुर सुन्चश ।

माओवादी कार्यकर्ताले कुटपिट गरी २०६१ मा विस्थापित गरिएका साङपाङ-९ का रामकुमार राई इन्सेकको पहलमा गाउँ फर्केपछि सरकारले दिने राहत बुझ्दै ।

माओवादी लडाकुले छाडेको सकेट बम खेलाउने क्रममा ०६० चैत १८ गते खावा-७ निवासी एक वर्षीय छोरा सुनिल तामाङको मृत्यु भएपछि विव्धल बनेकी उनकी आमा

माओवादी आरोपमा सशस्त्र प्रहरीबाट ०६० असोज १४ गते गोली हानी हत्या गरिएका साङपाङ-७ का शरण तामाङका छोरा सुवाश उनका हजुरबा र हजुरआमासँग ।

माओवादीसँगको भिडन्तका क्रममा ०६० फागुन १९ गते मारिएका खोटाङको दिक्तेल निवासी प्रहरी जवान जय आचार्यकी पत्नी पतिको मृत्युपछि शोकाकुल हुँदै ।

संखुवासभाबाट आएको सशस्त्र प्रहरीले ०६० असोज १४ गते देउराली गाविसको भ्याउँपोखरी बजारमा गोली हानी हत्या गरिएका साङपाङ-७ का शरणकुमार तामाङको चिहान ।

देउराली गाविसको भ्याउँखोरी बजार नजिकै ०६१ वैशख ३० गते सशस्त्र प्रहरीसँगको भिडन्तमा मारिएका माओवादी सेनाका सदस्यहरूको लागि गाड्दै स्थानीय सर्वसाधारण ।

दिङ्गला बजार क्षेत्रमा ०५९ पुस २९ गते माओवादीसँग भएको भिडन्तका क्रममा सशस्त्र प्रहरीले प्रहार गरेको टुईन्च मोटारको छर्बाट घाइते केउरेपानी-७ का लालबहादुर सार्की ।

माओवादी लडाकुले छाडेको सकेट बम खेलाउने क्रममा खावा गाविस-७ मा ०६० चैत १७ गते मृत्यु भएका लेखक गाविस-७ निवासी रामकाजी तामाङका ३ वर्षीय छोरा सुनिल तामाङको चिहानमा माओवादीले गाडेको पार्टीको भ्रमण र सुनिललाई बोकिनै कोको ।

टक्सार गाविस-१ निवासी २००७ सालका प्रजातान्त्रिक योद्धा तथा समाजसेवी ८३ वर्षीय दानबहादुर कार्कीको माओवादी कार्यकर्ताहरूले ०६१ पुस ८ गते हत्या गरेपछि श्रद्धाञ्जलीका लागि भोजपुर बजारमा राखिएको कार्कीको शव बरीपरी भूमिमा उनका शुभेच्छुक र कांग्रेस कार्यकर्ताहरू ।

रानीबास गाविस-८ हतुवागढीमा रहेको शाही नेपाली सेनासँग ०६२ माघ १४ गते भएको भिडन्तका क्रममा मारिएका सोही गाविस-२ पूर्ण्डाँडा निवासी माओवादी सेनाका बटालियन सह-कमाण्डर निशाम शिवाहाड 'जमिन'

लेखर्क गाविस-४ पाँचधारेमा ०६२ असार ८ गते विहान संयुक्त सुरक्षाफौजसँगको भिडन्तमा मारिएका माओवादी सेनाका कम्पनी कमाण्डर संग्राम र कम्पनी सह-कमाण्डर अग्नीको लाश भिडन्तस्थल नजिकै पुरिएको अवस्थामा ।

भोजपुर गाविस-३ मा रहेको नेपाल टेलिकमको टर्मिनल टावरमा ०६० फागुन १९ गते राति माओवादी लडाकुसँग भएको भिडन्तका क्रममा मारिएका शाही नेपाली सेनाका सदस्यको लाश ब्यारेक लैजादै सैनिकहरू ।

लेखर्क गाविसको पाँचधारेमा ०६२ असार ८ गते माओदीसँगको भिडन्तका क्रममा मारिएका शाही नेपाली सेनाका एक जवानको लाश बोक्दै शाही नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीका जवानहरू ।

सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा क्षतिग्रस्त भएका भौतिक संरचनाहरू

प्रहरी सदरमुकाम विस्थापित भएपछि माओवादीले आगो लगाएर क्षतिग्रस्त बनाएको इलाका प्रहरी कार्यालय अन्नपूर्णको भवन ।

तत्कालिन किरात वर्क्स पार्टीका कार्यकर्ताले ०५८ माघ १० गते तोडफोड गरी क्षतिग्रस्त पारेको सिक्तेल खोला सानाजलविद्युत् गृहको भित्री भाग ।

माओवादीले सदरमुकाम आक्रमण गर्ने क्रममा ०६० फागुन १९ गते राति आगो लगाएर क्षतिग्रस्त पारेको जिल्ला प्रशासन कार्यालय भवन ।

माओवादीले सदरमुकाम आक्रमण गर्ने क्रममा ०६० फागुन १९ गते राति भएको भिडतका क्रममा क्षतिग्रस्त बनेको मालपोत कार्यालयको भवन ।

सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा नेपालको विभिन्न भागमा भएको क्षतिग्रस्त भवनको तस्वीरहरू। यी तस्वीरहरूले नेपालको विकासको बाधा पारेको देखाउँछन्।

सशस्त्र संघर्षका क्रममा माओवादीले आक्रमण गरेर क्षतिग्रस्त पारेको प्रहरी चौकी मानेभञ्ज्याङको भवन हेर्दै एक स्थानीयबासी ।

सशस्त्र संघर्षका क्रममा माओवादीले आक्रमण गरेर ध्वस्त बनाएको प्रहरी चौकी प्याउलीको भवन । सो भवन शान्ति प्रक्रिया पछि अहिलेसम्म पनि पुनःनिर्माण हुन सकेको छैन ।

सशस्त्र संघर्षका क्रममा माओवादीले आक्रमण गरेर ध्वस्त बनाएको कृषि सेवा केन्द्र दिङ्गलाको भवन

सशस्त्र संघर्षका क्रममा माओवादीले आक्रमण गरेपछि सुरक्षाफौजसँग भएको भिडन्तका क्रममा ध्वस्त नेपाल टेलिकमको भोजपुर-३ स्थित टावर

सशस्त्र संघर्षका क्रममा माओवादीले आक्रमण गरेर ध्वस्त क्षतिग्रस्त बनाएको इलाका प्रहरी कार्यालय तिवारीभञ्ज्याङ

सशस्त्र संघर्षका क्रममा ०६० फागुन १९ गते राति माओवादीले वम पड्काएर ध्वस्त बनाएको रा.वा. बैँको भाडाको भवन ।

सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा क्षतिग्रस्त भवन पनःनिर्माणपछि

निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको इलाका प्रहरी कार्यालय अन्तर्पूर्णको भवन ।

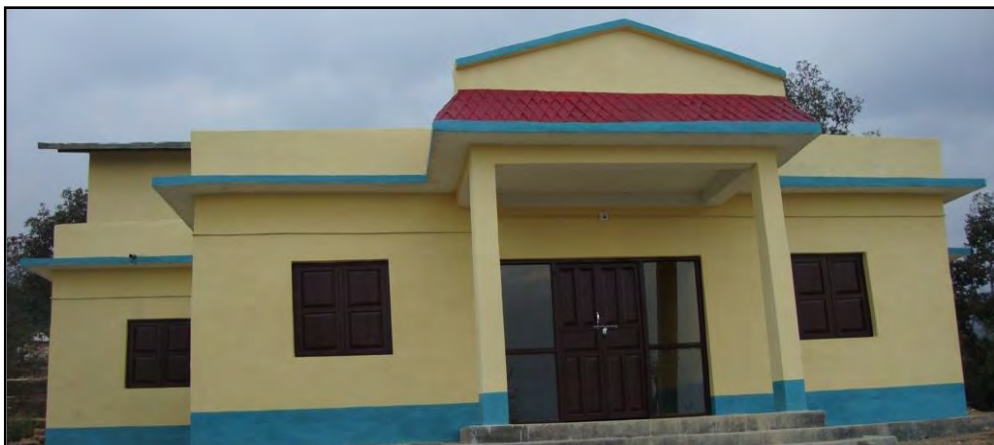
निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको गोगने गाउँ विकास समितिको कार्यालय भवन ।

निर्माण पूरा भएको लेखर्क गाविसस्थित गाविस कार्यालयको भवन सञ्चालनमा आइसकेको छ ।

निर्माण पूरा भएको ठूलोदुम्मा गाविसस्थित गाविस कार्यालयको भवन सञ्चालनमा आइसकेको छ ।

सशस्त्र संघर्षका क्रममा ध्वस्त भएको इलाका प्रहरी कार्यालय साङपाङको भवन निर्माण पूरा भइसकेपछिको अवस्थामा ।